This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Slav 1176.434.5 (5)

HARVARD COLLEGE LIBRARY

Bought with the income of
THE KELLER FUND

Bequeathed in Memory of
JASPER NEWTON KELLER
BETTY SCOTT HENSHAW KELLER
MARIAN MANDELL KELLER
RALPH HENSHAW KELLER
CARL TILDEN KELLER

49115
C 65

MODERNÍ REVUE

pro literaturu umění a život

VEDE ARNOŠT PROCHÁZKA

VYDÁVÁ

K·H

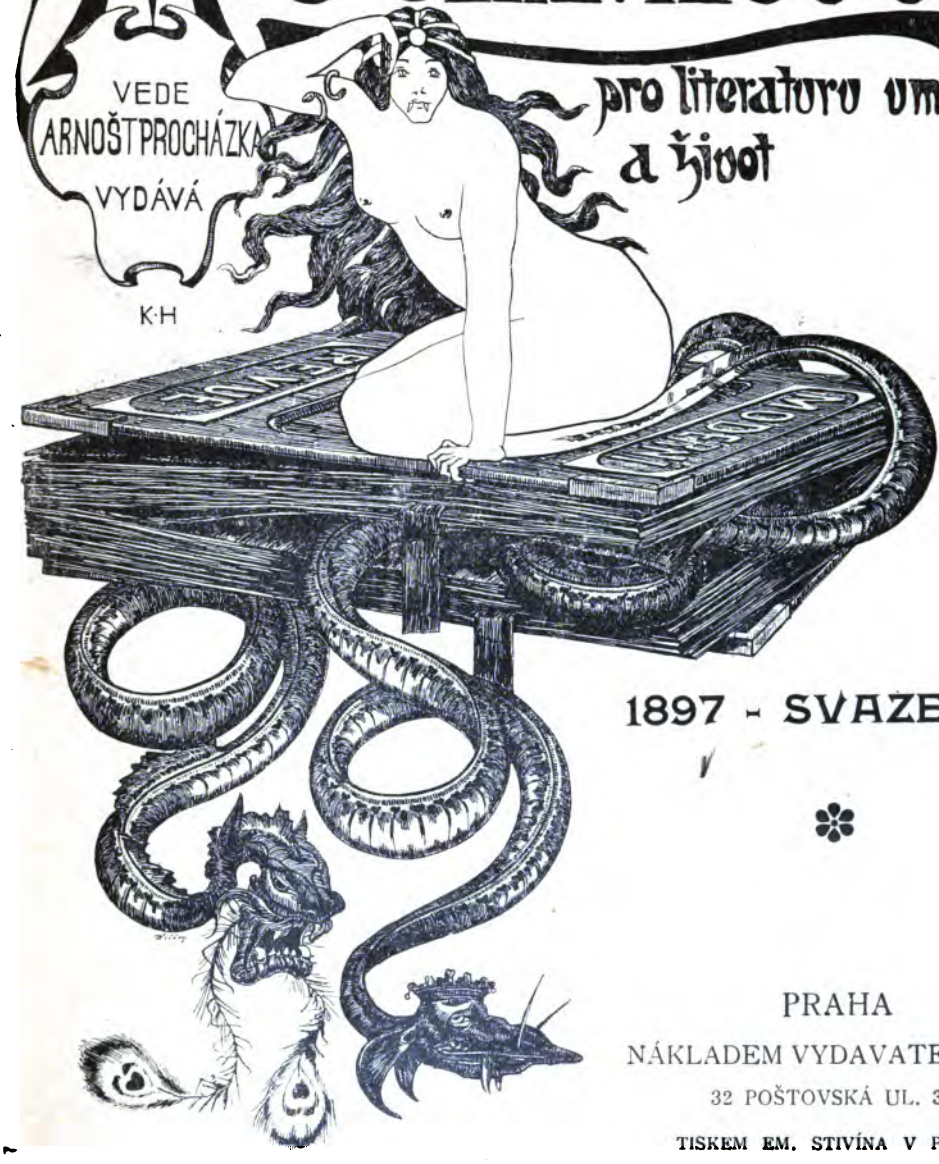

1897 - SVAZEK V.

PRAHA

NÁKLADEM VYDAVATELSTVA

32 POŠTOVSKÁ UL. 32.

TISKEM EM. STIVÍNA V PRAZE.

Slav. 7196.434.5 (5)

Nákladem MODERNÍ REVUE vyšlo:

Arnošt Procházka, **Prostibolo Duše.**
Vydáno bylo 200 výtisků, vesměs číslovaných, a sice prvých 25 exemplářů na hollandu s autografem spisovatelovým, ostatních 175 exemplářů na velinu. Nové vydání této knihy nebude již nikdy uspořádáno . . . . . Rozebráno.

August Strindberg, **Radost Života** . . . . . Rozebráno.

Jiří Karásek, **Stojaté vody.**
Vydáno bylo 200 výtisků na velinu, vesměs číslovaných a opatřených autografem spisovatelovým . . . . . Rozebráno.

Otakar Březina, **Tajemné dálky.**
Vydáno bylo 300 vesměs číslovaných výtisků, z nichž prvých 17 opatřeno jest autografem spisovatelovým . . . . . Rozebráno.

Jiří Karásek, **Sodoma.**
Vydáno bylo 200 vesměs číslovaných výtisků, z nichž prvých 30 opatřeno jest autografem spisovatelovým . . . . . Zabaveno.

Stanislav K. Neumann, **Jsem apoštol Nového Žití a žádné se nelekám rány; jsem rytíř nového Graalu, jsem rytíř bez bázně i hany.**
Vydání před konfiskací (nepatrný počet výtisků) . . . . . Cena 60 kr.
Vydání po konfiskaci . . . . . Cena 30 kr.

Jiří Karásek, **Kniha aristokratická.**
Vydáno bylo 199 výtisků vesměs číslovaných, z nichž prvých 9 opatřeno jest autografem spisovatelovým (mimo prodej) . . Rozebráno.

Luisa Zíková, **Spodní proudy.**
Vydáno bylo 300 výtisků . . . . . Cena 50 kr.

Bohuslav Knösl, **Martyrium touhy.**
Vydáno bylo 300 výtisků, z nichž prvých 10 jest číslováno a opatřeno autografem spisovatelovým (mimo prodej) . . . . . Cena 45 kr.

Charles Van Lerberghe, **Slídiči.**
Vydáno bylo 113 výtisků na hollandu vesměs číslovaných. Nové vydání této knihy nebude již nikdy uspořádáno . . . . . Rozebráno.

Otakar Březina, **Svítání na Západě.**
Vydáno bylo 7 číslovaných výtisků na hollandu s autografem spisovatelovým (mimo prodej) a 303 exemplíře na tuhém papíře. Rozebráno.

Karel Hlaváček, **Pozdě k ránu.**
Vydáno bylo 200 výtisků, z nichž prvých 10 jest číslováno a s autografem spisovatelovým (mimo prodej.) S titulním listem od autora . . . . . Cena 50 kr.

Karel Kámínek, **Dies irae.**
S titulním listem od *K. Hlaváčka* . . . . . Cena 75 kr.

Stanislav K. Neumann, **Apostrofy hrdé a vášnivé.**
Ornamentace kreslil *Kupidos.* Vydáno bylo 300 výtisků na barevném ručním papíře . . . . . Cena 1 zl.

Karel Červinka, **Hledání samoty.**
S předmluvou *Jiřího Karáska* a s titulním listem od *K. Hlaváčka* Cena 45 kr.

Antonín Sova, **Vybouřené smutky.**
S podobiznou autorovou a titulním listem od *K. Hlaváčka* . Cena 90 kr.

Karel Hlaváček, **Prostibolo Duše.**
Cyklus obrazů k stejnojmenné knize *A. Procházky.* Bude vydáno 35 exemplářů na subskripci . . . . . V tisku.

HARVARD UNIVERSITY LIBRARY 8 MAY 1970

OBSAH

TEXTY

OTOKAR BŘEZINA

Noci 22
Pohyb němých úst 166

MAXIMILIAN DAUTHENDEY

Erster Mai 68
Und jede Pore 68

ADOLF DONATH

Frau Venus 39
Herbst 80
In schwarzer Nacht 146

ALFRED DOUGLAS

Noc vcházející do zahrady 76

VIKTOR DYK

Pomsta 38, 88

ALFRED GUTH

Dämmerung 166

VĚKOSLAV HABER

Po dlouhé zimě 154

KAREL HLAVÁČEK

Nationalism a Internationalism 110
Neplodné jaro 8
Tragedie Ženy 77
Viz Kritika

MARIE HNĚVKOVSKÁ

Až bude jaro zas 184

JORIS KARL HUYSMANS

Na ruby 9, 44, 69, 116, 148, 174

KAREL KAMÍNEK

Záchvěvy konce 113, 141
Viz Kritika

JIŘÍ KARÁSEK

Legenda o melancholickém princi 23, 33, 83, 105, 135, 167
Maximilian Dauthendey 67
Viz Kritika a Volná Tribuna

BOHUSLAV KNÖSL

Praeludium 80

PIERRE LOUYS

Z Písní Bilitiných 104

ALFRED MOMBERT

Gedichte 133

KAREL NEJČ

Hymnus kraji mé touhy 125

STANISLAV NEUGEBAUER

Ale ten život 184

STANISLAV K. NEUMANN

De profundis 30
Ex-libris 54
Sexus 112
Viz Kritika a Volná Tribuna

ARNOŠT PROCHÁZKA

K podobizně p. Ant. Sovy 185
Plagiaty 144
Renaissance pohanství 59, 91
Přeložil práce, jež napsali A. Douglas, J.-K. Huysmans, P. Louys
Viz Kritika a Volná Tribuna

STANISLAW PRZYBYSZEWSKI

Ecce Poeta 3
Edvard Munch 99, 131, 161

RENÉ MARIA RILKE

Der schwarze Tod 54

LÉON RIOTOR

Sol natal 172

FRANTIŠEK SOLDAN

Touha 172

ANTONÍN SOVA

Smutek Satanův 129

LUISA ZIKOVA

V nemoci 57

❀

KRITIKA

Časopisy. Referoval J. Karásek, S. K. Neumann, A. Procházka . 62, 95, 154
Divadlo. Referoval K. Kamínek 32, 64, 96, 127, 157, 188
Malířství. Referoval K. Hlaváček, S. K. Neumann 30, 127, 155, 188
Nové knihy (české, německé, francouzské). Referoval K. Hlaváček, J. Karásek, A. Procházka 31, 63, 95, 96, 126, 157, 187
Occultismus. Referoval A. Procházka 96
Socialní literatura. Referoval A. Procházka 32, 64, 157

❀

Volná tribuna: J. Karásek, S. K. Neumann, A. Procházka 128, 158
Konfiskační nález 3, 99
Oprava 158

OBRAZY

ANONYM

Dvě karikatury k polemice 158, 159

ALBERT DÜRER

Čtyři rány apokaliptické 82

KAREL HLAVÁČEK

Maximilian Dauthendey 66
Ex-libris 37, 43, 49, 54, 136
Joris Karl Huysmans 9
Karel Kamínek 113
Ozdobná hlavice 23, 129
Antonín Sova 173
Titulní list . . . . . I, 74, 88, 152
Vignetta 68, 130

KUPIDOS

Initiala 30, 59, 68, 91, 125, 131, 144, 161, 185
Vignetta 87, 124, 186

EDVARD MUNCH

Madonna 2
Vlastní podobizna 98
Zoufalství 165

RUTENBERG

Budhistický motiv 33

FÉLIX VALLOTTON

Pierre Louys 104

GUSTAV VIGELAND

Dva mladí 18
AUTOGRAF Jiřího Karáska 23
„ Antonína Sovy 173

EDVARD MUNCH

Moderní Revue

C. k. zemský co trestní soud v Praze. Čís. 26366. Jménem Jeho Veličenstva Císaře! C. k. zemský co tiskový soud v Praze uznal k návrhům c. k. státního zástupnictví ze dne 8. září 1896. čís: 15569 stz. takto právem: 1. Článek: „Neznámý" IV. v sešitě 6. periodického tiskopisu „Moderní Revue pro literaturu umění a život" v září 1896. v Praze vydaného na str: 121 otištěný obsahuje v místech: „Jehovah byl pustý . . . až . . . zoufalství stvořily zlo" a v místech „V tomto smyslu . . . až . . . o své božské přirozenosti" skutkovou povahu zločinu rušení náboženství dle § 122 a trz. Zavádí se ve věci této, ježto c. k. státní zástupnictví na určitou osobu žalobu nepodalo, podle § 493. trř. řízení objektivní, schvaluje se dle § 489 trř. zabavení sešitu 6. periodického časopisu Moderní Revue v září 1896. zapovídá se dle § 493. trř. další rozšiřování čísla téhož a nařizuje se 1. dle § 37. zák. ze dne 17. prosince 1862. čís. 6 ř. z. ai 1863. zmaření výtisků zabavených. 2. dle čl. 20. téhož zákona uveřejnění tohoto nálezu na prvním místě první stránky nejbližšího čísla časopisu shora uvedeného. Důvody 1. V článku: „Neznámý" IV. v sešitě 6 periodického tiskopisu „Moderní Revue pro literaturu, umění a život" v září 1896. v Praze vydaného na str. 121. otištěném v místech: „Jehovah byl pustý . . . až . . . zoufalství stvořily zlo" a v místech: „V tomto smyslu . . . až . . . o své božské přirozenosti" jest rouháno se Bohu. Tím zakládá článek ten v inkriminovaných místech skutkovou povahu zločinu rušení náboženství dle § 122 a trz. Slušelo tudíž k návrhu c. k. státního zástupitelství zabavení dotýčného tiskopisu schváliti a další rozšiřování téhož zapověděti. V Praze, dne 11. září 1896. C. k. dvorní rada Procházka.

STANISLAW PRZYBYSZEWSKI

Ecce Poëta!

ČASTO jsem ho slyšel zpívati, ale nikdy ne tak, jako za horkého červencového večera: v parném, tmavém pokoji hlas, těžký, temný, plný zadržované bolesti; třesoucí se srdce, jež se zuřivě tlačilo do hrdla, a ruce, horečnežhnoucí, jež se násilně spínaly. Pak opět šílené cívění, bezslová monotonie litanie, jak se za pozdních večerů zpívá v soumračném vesnickém kostelu.

A ze tmy pokoje prýštilo mi šílené, vzlykající oko s otázkou, na niž nebylo odpovědi, zápolící prosbou, jež nemohla nikdy býti splněna. Ale otázka

---

Tištěno jako český original.

a prosba nebyly k nikomu činěny. K žádnému člověku nebylo toto horečně-horké oko obráceno, bylo zde, pro sebe samo, hledělo do svého vlastního srdce a naslouchalo nekonečnému bolu a divokému bušení svých těžkých, horečných snů.

A v parnou tmu pokoje šlehl náhle bezhlasně blesk a rozpukl v dlouhém výkřiku, jenž se strmě vrhal do výše a hluše se hroutil: v tomto výkřiku se žena naze vypěla.

Neexistuje žádná žena mimo ni, jež by mohla tak naze zpívati, a neexistuje žádný, jenž by byl mohl lépe napsati text k tomuto zpěvu než jeden, zrodivší se v tomže mateřském louhu bolesti a nemocných horečných snů: *Alfred Mombert.*

Před nedávnem vyšel od něho malý svazek básní, „Žhnoucí", jenž se mi jeví jako jedno z nejvýznamnějších básnických děl mladoněmecké lyriky. (*)

„Žhnoucí" je historií jednoho z oněch bezejmenných, již přicházejí v těžkých dobách na svět, v těžkých dobách, v nichž je dobře spáti a býti z kamene, jak praví Michel Angelo. Ale Žhnoucí nezná spánku mimo supající spánek horečky: srdce bije až nahoru do krku, a z žárovětéžké krve vyrůstají ženoucí se, chvátající ruce, neustále poškubávající na vědomí a rozkládající je v nekonečné smoudy zmatených snů.

Žhnoucí se již narodil s touto horečkou. Propastněhluboké noci prýštily mu náhle dolů přes jeho denní světlo a do černé noci kapala krvavá červeň ohromného slunce, jež druhdy zmíralo nad horečkou ukřižovaného na Kalvarii.

Již když seděl na kolenou svého otce, vystupovaly před horečnýma očima hochovýma obrazy a vise, jež jeho duše zřela, když ještě spočívala v klínu věčnosti: moře jásající kolem hnědých skalných těl, bílí rackové, pleskající kolem opilých člunů, otce vidí náhle strnouti v mramorovou sochu, kolem jejíhož čela vijí věčnosti věnec z růží.

Z daleké hvězdy, na níž od věčnosti spočívala, přinesla duše Žhnoucího obrazy a představy, jichž ještě nezřelo žádné oko: slunce, stříbrně se lesknoucí jako hvězdy, bezprostorné dálky a moře, jichž neztísňuje žádný obzor, samotu propastných hlubin, žhnoucí do věčnosti.

A Žhnoucí naslouchá s chorobnou horlivostí svatým mysteriím své pravěké duše, probádavší všechna tajemství. Ví, že jsou tady hluboko uvnitř zapletené chodby, do nichž ještě nikdy nevniklo žádné světlo a jež vedou ku sklenníku: zde uvnitř střeží duše své nejhlubší tajemství, hádanku všech hádanek. Jen to jedno ví: Je To zde! V tmavé noci jeho snů vrhá to nahoru někdy plápolající žáry a občas slyší něco zníti ze sklenníku, jako „docela nejpozdější, nejvzdálenější ohlas".

Až vzal kdysi pochodeň a odebral se na chodbu:

„O wie ich wachte!
„O jeder Nerv und jeder Zoll ist wach.
„Und während ich hieroben gespannt die Wand beschaue,
„fühl ich tiefinnen hinaus — zurück den dunklen Gang!
„und weiss auch: ich fühle — weiss selbst, dass ich weiss!"

Ale v lidské řeči neexistuje žádný výraz pro to, co Žhnoucí ví: je to pocit neslýchaně ohnivého lesku, ano! křišťály to jsou, „duše slepne vlastním leskem."

(*) Der Glühende. Leipzig, Wilhelm Friedrich.

Vráží krvácející pochodní do klenby a ví, ví, že již praruka učinila totéž, jež nyní ještě někdy „z prohlubin krvácející pochodní vráží do této klenby . . .“.

A za sebou cítí pochmurný lid ve spaní následovati, jeho, horečného vyhledavače stezek v tmavých hrobkách duše. Tu slyš: podspod se to lehce zachvělo, napjetí, vědění, jež je již sotvy dýcháním, nejprvnější, nejvzdálenější třpyt vědomí . . . ach tak tiše: duše zalezla opětně, ale její dech dotekl se jeho tváře a bezejmená touha ho volá a vábí a rve nazpět, k praslunci nazpět, z něhož druhdy povstal.

Je cizincem na tomto světě. Vidí jinak než všichni lidé. V obzor jeho představ, jichž nabyl v bdělém stavu, vsunují a vklíňují se sny a představy, jichž nezrodil jeho mozek. Bázeň v něm povstane, štvoucí, neustálá bázeň, hučící s vírnými bouřemi přes jeho mozek:

Je ticho v sále, bílé svítilny visí nad ním. Ale visí hrozivě, sklánějí se blíž a blíž. Nikdo zde není, ale on cítí, že všichni na něho hledí, jej se táží, že jsou všichni vážni a slavnostní:

„Wenn einer spräche! — doch es ist so still,
„so still im Saal . . . und die heissen Lampen,
„die weissen Lampen hangen immer näher über meinem schwarzen Haupt.“

Každá představa, každý dojem stává se v horečném horku duše, jež se odzpívati, jež mluviti chce a přece mlčeti musí, bázní:

Soumrak v pokoji. Tak tiše, tak podivně. Tu cítí náhle bázeň pomalu vylézati. Chvějící úděsy probleskují šeřícím tichem. Žhnoucí se krčí a naslouchá: řebřík se klade lehce k oknu:

„Dunkle Gestalten huschen herauf . . .
„Man vergittert mir das Fenster!“

A nyní počíná veliká tragika všech hledajících, kteří ryjí ve svém nitru a po neznámém Bohu pátrají: „Que ceux qui voudraient savoir ce qu'est Dieu et l'étudier, sachent que c'est défendu; ils deviendraient fous“, volá již Ruysbroeck Podivuhodný svým podivuhodně naivným způsobem k těmto odvážným.

Šílenost, jež až dosud všechny jeho velké bratry nočně zahalovala: maga středověku, takového Gillesa de Rais, Jeana Deea, Paracelsa, maga naší doby, takového Poea, Garšina, Schumanna — zasahuje také „Žhnoucího“.

Nejprvé temné tušení velké strasti, jež ho má zachvátiti; kolem poledne viděl ženu, jak se na okně sem a tam pohybuje. „Co tam děláte?“ slyší se náhle svůj hlas tázati.

„Ich putze die Fensterscheibe,
„Sie ist so trüb.
„Ich putze immer.
„Aber sie wird nie hell,
„Sie ist ganz trüb.“

Oči Žhnoucího se obrátí dovnitř. Svět tady venku stává se pro něho tmavým a hluchým. Vidí sklenikové palmy, starou ženu, klímající v koutě pohovky, zeleného ptáka, myslícího na svou zlatou palmovou domovinu, ale náhle ho přepadne číhající šílenství.

„Rings um das Haus starrt schmutzig rauhes Eis,
„verdächtiges Gesindel schleicht um's Haus,
„Zerlumpte mit erfrorenen spitzen Nasen,
„Brechstangen in den plumpen Raubthierfäusten,
„ein Kupplerweib grinst in die grünen Scheiben.“

Mozek ztrácí rovnováhu, cizí mocnosti, bez ustání z prohlubin nahoru se tlačící, otřásají jím s demonickou silou. „Já", pevně dohromady složené Já, jež se na skutečnosti k velikosti odkojilo, se rozpráší a rozlétne do všech větrů. Nové „Já" stane se vládcem, „Já" ne z tohoto světa, jež je s Všímmírem ve spojení a jeho silám je podrobeno:

„Der Mond stieg auf — ich kann nicht mehr wachen,
„Die Sterne blitzen hernieder!
„Es trommelt — trommelt . . ."

Žhnoucí *musí* ven do měsíčné noci. Proč? prolétne mu střemhlav zničeným mozkem. Nu, vždyť je to velmi pěkné a příjemné, tak se procházeti. Ale kolem něho stává se vše tak podivně živým: noční společnost, jež kolem něho třešti, a on třešti spolu. Ale z hloubky cíti to přicházeti blíž a blíž, přehluší to, snaží se to potlačiti, nelze toho: měsíc v něm stoupá vždy výše:

„Ich verstelle mich! pfeife schrill!
„Aber ich höre es doch . . .
„Ich sags Niemand!
„Es trommelt . . .
„es trommelt in meinem Herzen . . ."

Tak namaloval Edvard Munch bouřnou noc. V hluboké noci přísérně pronikavě osvětlený dům. Okna cíví jako na kusy rozlámaná slunce, a venku dav bíleoděných lidí, těsně u sebe přimknutých. Co je vyhnalo ven do bouřné noci? Hlas bouře, dunící v jejich srdcích? Bázeň před velkým domem a jeho dořeřavícími sluncemi? Bázeň před domem, jenž žije a bouři vstříc se šklebí?

A opět je slyším zpívati tu pochmurnou litanii, z níž se náhle vyrve velký nahý výkřik . .

Avšak přijdou doby, kdy bouře dohučí, bezejmenné štěstí se vnoří do duše Žhnoucího, natahuje a šíří se a vyrůstá v tvrdou skálu, skrývající v oblacích svou hlavu.

„Menschen kommen, schöne, weiche Menschen in meine Einsamkeit,
„Drücken mir warm die Hand und schreiten wieder leise vonhinnen,
„ihre Seelen sind reicher an mir worden . . ."

Jeho prsa jsou plna na rozlétnutí, divoký chaos slov se tlačí a vzpíná v jeho duši, chvěje se děsným rozčilením, rozpíná svá paže, vzrůstá vysoko nad množství, výše ještě křičí jeho srdce:

„Helft mir auf die Rednerbühne!
„Stützt! hebt!
„Helft! eilt!
„Mein Herz glänzt überm Meer."

Je to jako orkán Chopinových akkordů, metajících se, bouří bičovány, do výše, věžících se nad sebe, rostoucích, křičíce, do slunce, aby pak náhle ve vzlykavém šílenství štěstí odplynuly, nepojmenovatelném štěstí, jež člověku šíří ruce a na kolena jej vrhá k zemi:

„Mein Herz glänzt überm Meer."

* * *

To je v nejhrubších rysech obsah těchto zvláštních poesií. A existuje sotvy kniha, s níž bych je mohl porovnati, nanejvýše ještě s Maeterlinckovými „Serres chaudes". Ale Maeterlinckovi nedostává se tu skutečně visionářské síly. Naivné banality střídají se s otřelými představami a věčně se vracející domi-

nanta snu: bílé labuti, plynoucí po vlažně teplých průplavech, působí více než umdlévavě. Jen sem a tam podivuhodný verš, lehký akkord, znějící monotoní pustotou, jako ono skvostné: Et la tristesse de tout cela, mon âme, et la tristesse de tout cela".

Jen jedno má Mombert s Maeterlinckem společným: bezohledné zlomení se vším, co se až dosud označovalo jménem lyriky.

Lyrik, jak ho známe z tisíců a tisíců svazků, pracuje s bdělými smysly. Má nahromaděnou zásobu smyslových dojmů, jež zpracovává ve vždy nové obrazy, jeho fantasie jsou jen stupňované pochody ve skutečnosti, jeho bolesti a jeho radosti mají vždy „příčinu". Logická spojitost nikdy nechybí, associace rozvíjejí se s mechanickou nutností. Tato lyrika je popisná, všechny události se vysvětlují a sny se vždy svědomitě uvádějí takovým: „Já snil". Vždy je to ostře ohraničený stav, jasně vyložený, aby jenom čtenářova fantasie se nemusela namáhati.

Zcela jinak u Momberta: obrazy a vise vystupují bez každé příčinné souvislosti, oslňující jas vynoří se náhle v zmatené tmě, světlý smyslový dojem vyroste v děsnou chimeru, pocit štěstí vyloučí nejintensivnější bolest, touha stává se v nejbližší tisícině vteřiny nesnesitelnou žádostivostí a nad tichým jezerem nasycení zaječí náhle hnus. A někdy tu stojí jen jedna věta, nahé slovo, bezsmyslné „Horla-slovo" pro nejvzdálenější šeření pocitu.

Nikdy žádné vysvětlení, jen nahý duševní stav, nejasný a nesprostředkovaný, zrovna jak se pociťuje, nikde logický svazek, pojící dva dojmy dohromady, nýbrž vždy nepřerušený proud dojmů, jež si odporují, ženou se a potírají. Pak opět dlouhá pausa, jež se nepociťuje, a zrovna zmatený útěk myšlének a nálad, nemajících s prvou řadou nic co činiti.

Je přirozeno, že toto umění činí po čtenáři velmi těžké požadavky. Abychom je chutnali, musíme se ponořiti do duše básníkovy, chapadly své vlastní duše nechati se vssáti do její nejtajnějších průlin, až se stanou obě duše jednou, vjímající a tvořící zároveň.

To je umění jednotlivcovo pro jednotlivce. S neodolatelnou mocí vnucuje své dojmy. Vnoří se do duše čtenářovy, vyrostou tam samostatně, spoji se s tisíci již přítomných dojmů a čtenář stává se sám básníkem. Udiveni naslouchámé cizím hlasům, jichž jsme nikdy dříve nezaslechli, vzpomínky na něco, co se nikdy nestalo, vystupují, duše se šíří a šíří, oči se zavírají, smysly otupují, svět dožíhá.

„Schlafend trägt man mich,
„Ferne komm' ich her,
„Über Gipfel, über Schlünde,
„über ein dunkles Meer
„in mein Heimatland."

Jako vzdálený ohlas slyším Chopinovo praeludium nanebevstoupení: zemědaleká oblaka, modré mlžné páry, vystupující z odlehlých moří, a nad tím bludná hvězda, snící toužně o věčnostech.

A docela v pozadí duše vidím obraz, malovaný Munchem: večerní soumrak v norském fjordu v pozdním podzimu. Širá ohnivá čára, splývající s nevýslovně smutnou modří nebe. Mezi dvěma horami na břehu bílý dům, a ven do moře červený pobřežní most, na něm lidský pár. Nad celým obrazem spočívá nezměrná, chvějící se láska duše, toužící v daleké dálce zpátky do domoviny, v niž zažila nejhlubší a nejtajnější štěstí. A ve snu touhy stává se to, co je

vzdáleno, ještě vzdálenějším, bílý dům mezi spoustami hor stal se tonem plným strašných hádanek, skvrnou bílého šatu, jenž padl kdysi v soumraku s irritující zvědavostí do duše, stala se něčím, co žije, bílým žhnoucím okem, jenž temné modři soumraku vábně vstříc se směje a kývá a volá, aby se vyzkoumaly jeho taje.

V tomto umění, jež nic nevysvětluje, nic pro mozek neupravuje, nýbrž prostě jen dojmy podává, jak vznikají a nesouvisle se střídají, neexistují žádné rozdělující hranice. Slovo se chutná jako ton a barva současně, všechno splývá dohromady v tajemném uzlišti duše, v němž všechny smysly se pronikají, takže každý dojem se stává chutnatelným ve všech smyslových hodnotách.

Maeterlinkovy „Serres chaudes" jsou pravou knihou přenervosné dekadence. Slabé, chorobně předrážděné nálady, bojící se světla a ulekávající se úzkostně při každém šramotu, nálady rekonvalescenta, jejž by mohla každá vášeň uvrhnouti na smrtelné lože — v knize Mombertově bouří věčně starý a věčně nový ton velikého umění: vášeň, divokost a přepjetí. A veliká krása knihy, toť krása duše, jež s vyjevenýma očima civí nad těžkým osudem žiti-museti, jež svýma rukama lomí v němých výkřicích aneb je rozprostírá s pomateným požehnáním nad mukou země.

Veliká krása této knihy, toť krása přírody, když slaví v divých bouřích svůj sabbath, moře do nebes vyvířuje, aneb překypuje a dští oheň.

Je to demonická krása bolesti, mateřského louhu všeho živoucího, androgyného Boha, o němž kdysi snil Manes, společného kořenu toho, co se jeví hloupému mozku tisíceronásobným.

KAREL HLAVÁČEK

Neplodné jaro.

Byl den zas sychravý — po proudu řeky kdosi šel,
ač nebe smutné bylo, kalné, nízké, bez tepla —
byl den zas sychravý, kdos zádumčivě v dálce pěl:
že marno vše, že nevzroste nic, že nic nevzeplá.

Byl večer sychravý a zimomřivá nálada,
a všady bázlivě si lehli, světla zhasili,
když vzpomněli, že marno, marno myslet na lada,
že ani letos nevzejde již, co tam dávno nasili.

Noc byla sychravá, kdos podle řeky ve tmách šel,
když měsíc vyšel smutně nad led, kalný bez tepla —
na břehu protějším kdos zádumčivou píseň pěl:
že marno vše, že nevzroste nic, že nic nevzeplá.

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

Třeba, abych byl povýšen ve své radosti nad čas . . ., byť se svět děsil z mé radosti a byť jeho hrubost nevěděla, co chci říci.
Ruysbroeck Podivuhodný.

POZNÁMKA.

SOUDÍC podle několika podobizen, zachovaných na zámku Lourpském, skládala se rodina Floressasů des Esseintes za dřívějších dob z athletických válečníků, drsných rejtarů. Sevřeni těsně ve svých starých rámech, jež vyplňovali svými mohutnými rameny, děsili svými upřenými zraky, svými kníry jako yatagany, svými prsy, jichž vzedmutý oblouk vyplňoval ohromnou skořepinu brnění.

To byli předkové; podobizny jejich potomků scházely; byla mezera ve sledu obličejů tohoto rodu, jediný obraz sloužil za přechod, tvořil bod spojitosti mezi minulostí a přítomností, tajemná, potměšilá hlava vymřelých a strnulých rysů, tváří skropených pruhem líčidla, napuštěných a perlami propletených vlasů, napjaté a zbarvené šije, vystupující ze záhybů naškrobeného španělského límce.

Již v tomto obraze jednoho z nejintimnějších důvěrníků vévody d'Epernon a markýze d'O jevily se vady vyssáté konstituce, převaha lymphy v krvi.

Úpadek tohoto starodávného rodu šel beze vší pochyby pravidelně svou drahou; zchabění mužů stále se sesilovalo; jaksi aby doplnili dílo věků, ženili se des Esseintes po dvě století se svými dětmi mezi sebou, maříce zbytek síly v pokrevních svazcích.

Z této rodiny, nedávno tak četné, že zaujímala skoro všechna území v Ile-de-France a la Brie, žil jediný výhonek, vévoda Jean, štíhlý mladý muž o třiceti letech, anemický a nervosní, vpadlých lící, očí studené modře ocele, odstávajícího a přece rovného nosu, suchých a útlých rukou.

Zvláštním úkazem atavismu podobal se poslední potomek dávnému předku, milostníku, po němž měl vousy do špičky neobyčejné bledé plavosti a dvojaký výraz, zároveň mdlý a schytralý.

Jeho mládí bylo chmurné. Ačkoli bylo ohrožováno krticemi, hněteno tvrdošíjnými horečkami, podařilo se mu nicméně pomocí volného vzduchu a ošetřování přemoci příboje dospělosti, a tu nabyly nervy převahy, seslabily malátnosti a ochablosti bledničky, dovedly pokroky vzrůstu až k jich úplnému vývinu.

Matka, vytáhlá žena, mlčenlivá a bílá, zemřela vysílením. Otec pak zemřel neurčitou chorobou; des Esseintes dosáhl tehdy svého sedmnáctého roku.

Neuchoval si po rodičích leč ustrašenou vzpomínku, bez vděčnosti, bez lásky. Svého otce, zdržujícího se obyčejně v Paříži, sotvy znal; svou matku pamatoval nehybnou a ležící na lůžku, v temném pokoji na zámku Lourpském. Zřídka byli manžel s chotí pospolu, a z těchto dnů připomínal si bezbarvá setkání otce a matky, sedících naproti sobě, před kulatým stolkem, jenž byl jediný osvětlen lampou s velikým stínidlem, hluboko stáhnutým, neboť vévodkyně nesnesla bez nervových krisí jasu a hluku; ve stínu vyměnili sotva dvě slova, potom se vévoda vzdálil, lhostejný, a vskočil co nejrychleji do prvního vlaku.

U jesuitů, kam byl Jean vypraven do škol, byl jeho život laskavější a něžnější. Otcové pečovali bedlivě o hocha, jehož intelligence je překvapovala; nicméně, přes své námahy, nemohli toho dosíci, aby se oddal řádným studiím; zabral se do některých prací, byl předčasně kován v řeči latinské, ale naproti tomu byl naprosto neschopen vysvětliti dvou slov z řečtiny, nejevil žádné schopnosti pro živé řeči a objevil se jako bytost dokonale tupá, jakmile se vynasnažili, aby mu vštípili první základy věd.

Jeho rodina starala se o něho málo; někdy přišel jej otec navštívit do ústavu: „Dobrý den, dobrý večer, buď hodný a pracuj pilně.“ O prázdninách v létě odjížděl na zámek Lourpský; jeho přítomnost nevyrušovala jeho matky ze snění; sotva si ho povšímla, nebo pohlížela na něho po několik vteřin s téměř bolestným úsměvem, pak se znova zahloubala do umělé noci, kterou husté záclony okenní naplňovaly pokoj.

Čeleď byla zmrzelá a stará. Hoch, odkázaný sám na sebe, hrabal se za deštivých dnů v knihách; za krásných odpůldnů se toulal po polích.

Velkou jeho radostí bylo sestoupiti do údolí, doraziti do

Jutigny, vesnice, rozložené na úpatí pahorků, malé skupiny domečků, vyzdobených slaměnými čepci, posetými chomáči netřesku a kyticemi mechů. Lehl do louky, ve stínu vysokých kup, naslouchaje temnému hluku vodních mlýnů, lokaje čerstvý vánek Voulzie. Často zaběhl až k rašeliništím, až k zelené a černé vesničce Longuevilleské, anebo zase vylézal na stráně, šlehané větrem, a odkudž byla rozloha nesmírná. Tam měl na jedné straně, pod sebou, údolí Seiny, prchající v nedohledno a splývající s modří nebe, zavřeného v dáli; na druhé straně docela nahoře na obzoru kostely a věž Provinse, jež zdály se chvěti na slunci v zlatém poprašku vzduchovém.

Četl nebo snil, prosycoval se až do noci samotou; následkem uvažování o těchže myšlénkách soustředil se jeho duch a jeho idey, ještě neurčité, dozrávaly. Po každých prázdninách navracel se ku svým učitelům rozvážnější a tvrdošíjnější; tyto změny jim neušly; bystrozrací a vychytralí, zvyklí svým zaměstnáním pronikati až do největší hloubi duší, nebyli nijakž oklamáni touto probudilou, ale neučenlivou intelligencí; poznali, že tento žák nepřispěje nikdy k slávě jejich ústavu, a poněvadž jeho rodina byla bohatá, a jak se zdálo, nedbala o jeho budoucnost, zřekli se brzy, aby ho uváděli na užitečné dráhy školní; ačkoli s chutí diskutoval s nimi o všech theologických naukách, jež ho vábily svými subtilnostmi a svými důvtipnostmi, nepomýšleli ani, aby určili ho Řádům, neboť přes jejich námahy zůstala jeho víra slabou; konec konců, z chytrosti, ze strachu před neznámým, nechali ho pracovati o oněch naukách, jež se mu líbily, a zanedbávati ostatních, nechtějíce si odciziti tohoto neodvislého ducha mrzutostmi s laickými dozorci.

Žil takto, úplně šťasten, pociťuje sotva otcovského jha kněží; pokračoval ve svých latinských a francouzských studiích po své chuti a ačkoli theologie nebyla v programu jeho tříd, doplňoval si učení této vědy, jež započal na zámku Lourpském v knihovně odkázané jeho praujcem Dom Prosperem, bývalým převorem řádových kanovníků svatého Rufa.

Nicméně nastoupil okamžik, kdy musel opustiti ústav Jesuitů; dosáhl plnoletosti a stal se pánem svého jmění; jeho strýc a poručník hrabě de Montchevrel složil mu účty. Vztahy, jež navázali, byly krátkého trvání, neboť tu nemohlo býti žádného bodu styku, mezi těmito dvěma muži, z nichž jeden byl stár a druhý mlád. Ze zvědavosti, ze zahálky, ze zdvořilosti navštěvoval des Esseintes tuto rodinu a přetrpěl několikráte v jejím

paláci v ulici de la Chaise zdrcující večírky, kde se příbuzní, starobylí jako svět, zabývali šlechtickým sousedstvem, heraldickými vrtochy, zastaralými ceremoniemi.

Ještě více než tyto staré dámy jevili se mu mužští, seskupení kolem whistu, jako neměnní a nicotní tvorové; tam objevovali se potomci starých hrdinů, poslední ratolesti feudalných rodů des Esseintes v podobách slizotokem trpících a maniaků, přežvykujících nechutné řeči, stoleté frase. Stejně jako v utrženém stonku kapradiny byla jedině lilie, jak se zdálo, vytlačena v rozměklém mozku těchto starých lebek.

Nevýslovný soucit zmocnil se mladého muže k těmto mumiím, pohřbeným ve svých pompadourských kryptách s vydeskováním a lasturovým vykládáním, k těmto nevrlým ospalcům, žijícím se zrakem neustále upřeným na neurčitý Kanaan, na vymyšlenou Palestinu.

Po několikém pobytu v tomto prostředí se rozhodl vzdor pozváním a výčitkám, že tam již nikdy nevkročí.

Tu jal se stýkati s mladými lidmi svého věku a své třídy.

Jedni, vychovaní s ním v náboženských ústavech, zachovali si z tohoto vychování zvláštní ráz. Súčastnili se bohoslužeb, přijímali o velkonocích, navštěvovali katolické kroužky a zatajovali jako zločin útoky, jež činili na nevěstky, klopíce oči. Byli to většinou neintelligentní a zotročilí krásníčci, vítězní tupci, znavivší trpělivost svých profesorů, ale vyhověvší nicméně jejich choutce dodávati do společnosti poslušné a zbožné tvory.

Druzí, vychovaní v státních kollejích nebo lyceích, byli méně pokrytečtí a svobodnější, ale nebyli ani zajímavější ani méně obmezení. Byli to hýřivci, uchvácení operettami a závody, hrající v lansquenet a baccarat, sázející jmění na koně, v karty, při všech zábavách drahých prázdným lidem. Po roce pokusu vyplynula nesmírná unavenost z této společnosti, jejíž výstřednosti mu připadaly nízky a snadny, jsouce konány bez výběru, bez zimničné okázalosti, bez opravdového předráždění krve a nervů.

Znenáhla je opustil a sblížil se se spisovateli, s nimiž měla jeho mysl najíti více příbuznosti a cítiti se volnější. Bylo to nové osidlo; byl pobouřen jejich nevraživými a malichernými úsudky, jejich hovorem stejně banalním jako kostelní dvéře, jejich nechutnými diskussemi, oceňujícími hodnotu díla podle počtu vydání a užitku z prodeje. Zároveň postřehl svobodné myslitele, doktrináře měšťáctva, lidi, požadující všech svobod, aby uškrtili

mínění druhých, hltavé a nestoudné puritány, jež cenil, co do vychování, za nižší pokoutního ševce.

Jeho pohrdání lidstvem se přiostřilo; pochopil konečně, že svět sestává z větší části z chvastačů a hlupců. Rozhodně neměl žádné naděje, že najde u jiného tytéž touhy a tytéž nenávisti, žádné naděje, že by se sdružil s intelligencí, která by si libovala, zrovna jako jeho, v bedlivé vyžilosti, žádné naděje, že by se přimkl k duchu vytříbenému a prohloubenému, jako jeho, k duchu některého spisovatele neb učence.

Vysílený, rozladěný, roztrpčený nad bezvýznamností vyměňovaných a přijímaných idei stal se takovým, jako ti lidé, o nichž mluvil Mikuláš, kteří jsou všady rozbolněni; dospěl k tomu, že se neustále zraňoval, že trpěl vlasteneckými a socialnými žvásty, předkládanými každého rána v žurnálech, přepínal si dosah úspěchů, které všemocné obecenstvo vyhrazuje vždy a přese vše dílům napsaným bez myšlének a beze slohu.

Již snil o raffinované thebaidě, o pohodlné poušti, o nehybné a teplé arše, kam by se uchýlil daleko od neustálé potopy lidské hlouposti.

Jediná vášeň, žena, byla by ho mohla udržeti v tomto všeobecném opovržení, které ho pronikalo, ale i ta byla opotřebována. Okusil tělesných hodů s chutí vrtošivého člověka, zachváceného chorobnými chtíči, posedlého zámorem, jehož ponebí se rychle otupuje a znechucuje; v době, kdy se kamarádil s kobylkáři, súčastnil se těch dlouhých večírků, při nich se opilé ženy rozpínají při dessertu a tlukou svou hlavou o stoly; proběhl též kulisami, zkusil herečky a zpěvačky, zažil mimo hloupost, vrozenou ženám, delirující ješitnost komediantů; potom vydržoval již proslavené nevěstky a přispíval k bohatství těch dohazovačství, jež zjednávají za mzdu pochybné rozkoše; konečně přejeden, unaven tímto stejnoměrným přepychem, těmito identickými pocely, pohřížil se do nejnižších vrstev doufaje, že občerství své choutky opakem, hodlaje podrážditi své ztupělé smysly rozněcující nečistotou bídy.

Nechť se však pokusil o cokoliv, svírala ho nesmírná nuda. Rozhořčil se, uchýlil se k nebezpečným pocelům virtuosů, ale tu se jeho zdraví oslabilo a jeho nervový system rozjitřil; jeho šíje stala se již citlivou a ruka se třásla, pevná sice, když uchopila těžký předmět, ale poskakující, a svislá když držela nějakou lehkou věc, jako třeba malou sklenici.

O radu otázaní lékaři jej podèsili. Byl už čas zaraziti tento

život, zříci se tohoto chování, podrývajícího jeho síly. Žil nějaký čas v klidu; ale brzy se jeho malý mozek vzepřel a volal znova do zbraně. Stejně jako ti uličníci, kteří při zachvácení mužností jsou lačni drážlivých nebo mrzkých jídel, tak jal se sníti, praktikovati výjimečné lásky zvrácené požitky; tu byl konec; jakoby uspokojeny, že vše vyčerpaly, jakoby schváceny námahou, klesly jeho smysly v lethargii, impotence byla blízka.

Octl se na cestě, vystřízlivělý, samotný, hrozně unavený, úpě po konci, jehož dosíci mu zbabělost jeho těla překážela.

Jeho myšlénky, schouliti se, daleko od světa, uzavříti se v ústraní, utlumiti, jako pro nemocné, k vůli nimž se pokrývá ulice slamou, dunící hluk neuprosného života, nabyly zase síly.

Byl ostatně čas rozhodnouti se, účet, jejž si ze svého jmění učinil, ho poděsil; v střeštěnostech, v hýření pohltil větší část svého dědictví, a druhá část, sestávající z pozemků, nenesla než směšné úroky.

Rozhodl se prodati zámek Lourpský, kamž více nechodil a kde nezapomínal za sebou žádné poutavé upomínky, žádné lítosti; zpeněžil také své ostatní statky, koupil státní renty, shromáždil tak roční důchod padesáti tisíc franků a uložil si nad to okrouhlou summu k zakoupení a opatření nábytkem domku, kde si umínil ponořiti se v konečný poklid.

Prozkoumal okolí hlavního města a nalezl hnízdečko na prodej nahoře ve Fontenay-aux-Roses, v odlehlém zákoutí, bez sousedů, bezmála pevnůstku: jeho sen byl vyplněn; v tomto kraji, málo pustošeném Pařížany, byl jistě v ústraní; obtížnost spojení špatně zajištěných směšnou železnicí, položenou na kraji města, a malými tramwayemi, odjíždějícími a přijíždějícími dle své libosti, ho tím ubezpečovala. Mysle na novou existenci, kterou si chtěl zaříditi, pociťoval tím živější radost, poněvadž se viděl uchýleným již dosti daleko na příkrém břehu, aby ho příboj Paříže již nedosáhl, a nicméně dosti blízkými, aby ho tato blízkost posilňovala v jeho osamocenosti. A skutečně, ježto dostačí, aby nám bylo nemožno odebrati se na některé místo, aby se nás zmocnila ihned touha jíti tam, měl naději, nezahradiv si úplně cesty, že nebude zachvácen žádnou opětnou touhou po společnosti, žádnou lítostí.

Poslal zedníky na dům, jejž zakoupil, pak, náhle, jednoho dne, nesděliv zcela nikomu, jaké má úmysly, zbavil se svého starého nábytku, propustil své služebnictvo a zmizel, nezanechav vrátnému žádné adressy.

I.

Více než dva měsíce uplynuly, než se mohl des Esseintes pohřížiti do tichého klidu svého domu ve Fontenay; koupě různého druhu nutily ho docházeti dosud do Paříže, probíhati městem z jednoho konce na druhý.

A přece, k jakým pátráním se neuchýlil, jakému uvažování se neoddal, než by byl svěřil svůj byt čalouníkům!

Již ode dávna se vyznal v upřímnostech a úskocích tonů. Druhdy, když u sebe přijímal ženy, zřídil boudoir, kde uprostřed drobného nábytku, řezaného z bledého japonského kafrovníku, pod druhem stanu z indického růžového satinu pleti se zabarvovaly jemně umělými světly, jež látka prosívala.

Tato komnata, kde zrcadla se činila svými ohlasy a odrážela do nedohledna ve zdech řady růžových boudoirů, byla slavná mezi nevěstkami, které rády ponořovaly svou nahotu do této lázně teplého nachu, jejž aromatisovala vůně máty, linoucí z dřeva nábytku.

Ale nehledíc k dobrodiním tohoto naličeného ovzduší, jež se zdálo vlévati novou krev pod kůže povadlé a opotřebované užíváním běloby a zneužíváním nocí, chutnal na svůj vlastní řád v tomto nyvém prostředí zvláštních rozkoší, radostí, jež činily svrchovanými a jež uváděly v činnost v jisté míře vzpomínky minulých zel, pohrobených nepříjemností.

Tak z nenávisti, z pohrdání svým mládím zavěsil na strop této místnosti malou klec ze stříbrného drátu, kde zavřený cvrček cvrkal jako v popelu krbů zámku Lourpského; když naslouchal tomuto zvuku, tolikráte slyšenému, vířily před ním všechny nucené a němé večery u jeho matky, všechna opuštěnost trpícího a potlačovaného mládí, a tu při záchvěvech ženy, kterou mechanicky celoval a jejíž slova nebo smích bořily jeho visi a uváděly ho náhle do skutečnosti, do boudoiru, na zemi, zdvihala se vzpoura v jeho duši, potřeba pomsty za vytrpěné smutky, vztek pokáleti hanebnostmi vzpomínky na rodinu, zuřivá touha supěti na poduškách těla, vyčerpati až do jejich posledních kapek nejprudší a nejostřejší tělesné šílenosti.

Jindy opět, když ho svíral spleen, když ho zachvacovala za deštivého počasí podzimu ošklivost k ulici, k domovu, k obloze jako žluté bláto, k mrakům jako makadam, utekl se do tohoto ústraní, rozkolébal lehce klec a díval se na ni, jak se do nekonečna odráží v sledu zrcadel, až jeho opojené oči zpozorovaly,

že se klec již nehýbe, nýbrž že se celý boudoir zmítá a otáčí, naplňuje dům růžovým valčíkem.

Pak v době, kdy uznal za nutné buditi pozornost, upravil si des Esseintes též nádherně zvláštní zařízení, rozděliv svůj salon v řadu výklenků různě vyčalouněných a mohoucích se spojiti subtilní analogií, neurčitou shodou veselých nebo zasmušilých, delikatních nebo barbarských barev, s povahou latinských a francouzských děl, jež miloval. Uvelebil se tedy v onom z výklenků, jehož výzdoba zdála se mu nejvíce odpovídati podstatě samé díla, kteréž ho jeho okamžikový rozmar přiměl čísti.

Konečně dal si též upraviti vysoký sál, určený k přijetí svých dodavatelů; vešli, posadili se jeden vedle druhého v uzavřených kostelních lavicích, a tu vystoupil na kazatelnu a měl k nim kázání o dandysmu, zapřisahaje svých obuvníků a svých krejčí, aby se přizpůsobili nejnaprostším způsobem jeho breveům týkajícím se střihu, hroze jim peněžní exkommunikací, nebudou-li do slova následovati ponaučení, obsažených v jeho monitoriích a jeho bullách.

Nabyl pověsti výstředníka, kterou dokonal oblékaje se v oděvy z bílého sametu, ve vesty zlatem vyšívané, zastrkuje si místo nákrčníku kytici parmských fialek do odhaleného výstřihu košile, dávaje spisovatelům hlučné hostiny, jednu, mimo jiné, obnovenou z XVIII století, kde, aby oslavil nejnepatrnější nehodu, vystrojil smuteční hostinu.

V černě potažené jídelně, vedoucí na zahradu jeho domu, na rychlo přeměněnou, ukazující své aleje poprášené uhlím, svůj malý bassin nyní objatý čedičovým vroubením a naplněný inkoustem, a své houštiny, složené jen z cypřišů a borovic, bylo k hostině prostřeno na černém ubruse, ozdobeném košíky fialek a skabios, osvětlené kandelábry, na nichž hořely zelené plameny, a svícny, kde plály voskovice.

Zatím co skrytý orchestr hrál smuteční pochody, byli hosté obsluhováni nahými černoškami s trepkami a punčochami ze stříbrné tkaniny, poseté slzičkami.

Jedly se na talířích černě ovroubených želví polévky, chléb z ruského žita, dozralé turecké olivy, kaviar, mezčí putargy, frankfurtské uzenky, zvěřina s omáčkami barvy šťávy lekořice a černidla, odvary z lanýžů, krémy polévané čokoládou, pudingy, rudé broskve, hrozny, moruše a sladké třešně; pila se v tmavých sklenicích vína z Limagne a z Roussillonu, Tenedos, Val de Peñas a Porto; chutnány, po kávě a ořechové, kvas, porter a stout.

GUSTAV VIGELAND

DVA MLADÍ

Vybídnutí k hostině za příčinou mužnosti, na okamžik umrtvené, bylo psáno na zvacích listech, podobajících se úmrtním oznámením.

Ale tyto výstřednosti, jimiž se dříve honosil, se samy sebou vyčerpaly; dnes pojalo jej opovržení k těmto chlapeckým a přežilým okázalostem, k těmto abnormálním oděvům a k těmto výzdobám bizarrních příbytků. Hodlal si prostě zaříditi pro osobní rozkoš a nikoli již pro úžas jiných útulek, pohodlný a vyzdobený nicméně řídkým způsobem, uspořádati si vzácné a klidné sídlo, přizpůsobené požadavkům jeho příští samoty.

Když byl dům ve Fontenay uchystán a upraven podle jeho přání a jeho plánů architektem; když nezbývalo, než aby určil zařízení nábytku a výzdoby, podrobil znova a dlouho přehledu řadu barev a odstínů.

Chtěl barvy, jejichž výraznost by vynikala při umělých světlech lamp; málo mu záleželo též, budou-li za denního světla nechutné a hrubé, neboť nežil než v noci, soudě, že jsme tu lépe doma, samotnější, a že se duch nevzněcuje a neozývá skutečně než při sousedním doteku stínu; bylo mu také obzvláštním požitkem, zdržovati se v pokoji mocně osvětleném, jedině bdícím a čilém, uprostřed ztemnělých a spících domů, druhem požitku, do něhož se vkládala možná trocha ješitnosti, docela zvláštního uspokojení, jež znají opozdilí pracovníci, když, vytáhše záclony svých oken, spozorují, kolem nich že vše je zhaslé, že vše je němé, že vše je mrtvé.

Pomalu vybíral tony jeden za druhým.

Modř mění se při osvětlení ve falešnou zeleň, je-li temná jako kobalt a indigo, stává se černou; je-li světlá, obrací se v šeď; je-li čistá a jemná jako tyrkys, zakaluje se a tuhne.

Neměla-li by se tedy připojiti jako pomocná barva k jiné barvě, nemohlo býti řeči o tom, aby se udělala převládající notou nějaké místnosti.

S druhé strany, ocelové šedi se ještě více zachmuřují a stávají těžkými; perleťové šedi ztrácejí svůj azur a mění se v špinavou běl; hnědi usínají a stydnou; co se týče temných zelení, tak jako císařských zelení a myrtových zelení, působí stejně jako hrubé modře a splývají s černěmi; zbývaly tedy jen bledší zeleně, jako zeleň paví, cinobrová a laková, ale tu zapuzuje světlo jejich modř a nepoutá než jejich žluť, která pak zase nezachovává než falešný ton, než zkalenou chuť.

Nebylo též možno pomýšleti na barvy lososů, kukuřice a

růží, jejichž zženštění odporovala myšlénkám odloučenosti; také se nemohlo posléze uvažovati o barvách fialek, jež ztrácejí listí; červeň jediná vyniká, večer, a jaká červeň! červeň lepkavá, sprostý vinný kal; ostatně se mu zdálo zcela zbytečno uchylovati se k této barvě, poněvadž, užijeme-li citváru v určitém množství, vypadá fialově, a tu lze snadno změniti barvu tapet, a to bez dotknutí se jich.

Po odložení těchto barev zbývaly pouze tři: červená, oranžová, žlutá.

Ze všech dával přednost oranžové, potvrzuje tak vlastním příkladem pravdu theorie, o níž prohlašoval, že je téměř mathematické přesnosti: totiž, že existuje harmonie mezi smyslnou povahou individua opravdu uměleckého, a barvou, kterou jeho oči vidí způsobem nejzvláštnějším a nejživějším.

Opomíjeje skutečně všedních z lidí, jejichž hrubé sítnice nepostřehují ani kadencí vlastních každé z barev, ani tajemné něhy jich přechodů a jich odstínů; opomíjeje také těch měšťáckých očí, necitlivých k nádheře a vítězství, chvějících se a silných tonů; nepodržuje tedy než lidí raffinovaných zorniček, vytříbených literaturou a uměním, měl za jisté, že oko toho mezi nimi, jenž sní o idealu, jenž se dovolává illusí, žádá si závojů ve snu, je pravidelně laskáno modří a z ní odvozenými barvami, jako je slezová, bezová, perlově šedá, s předpokladem vždy, že zůstanou měkky a nepřekročí hranice, kde ztrácejí své personality a mění se v čistě fialové, ve zřejmě šedé.

Lidé naopak prudcí, plnokrevní, velcí sanguinikové, statní samci, již opovrhují úvody a episodami a vrhají se střemhlav, ztrácejíce okamžitě hlavu, ti libují si z většiny v zářivých lescích žlutí a červení, v cymbálových bouřích cinobrů a chromů, jež je oslepují a jež je opojují.

Posléze oči lidí sesláblých a nervosních, jichž smyslná chuť hledá jídla kořeněná uděním a rosolováním, oči lidí předrážděných a úbytných kochají skoro vesměs tu dráždivou a chorobnou barvu klamných nádher, ostrých horeček: oranžovou.

Volba des Esseintes nemohla tedy připustiti nejmenší pochybnosti; ale dostavily se ještě nepopíratelné nesnáze. Stávají-li se červeň a žluť skvělejšími při světle, není tomu vždy tak při jejich sloučenině, barvě oranžové, jež se rozněcuje a často přeměňuje v červeň řeřichy kapucínské, v ohnivou červeň.

Studoval při svíčkách všechny její odstíny, odkryl jeden, o němž měl za to, že nepřijde z rovnováhy i nevymkne se

požadavkům, jež do něho kladl; skončiv tyto přípravy, umínil si, že nepoužije pokud možno, alespoň ne pro svůj kabinet, orientalních látek a koberců, stavších se nyní, kdy zbohatlí obchodníci si je zjednávají ve skladech modního zboží velmi lacino, protivnými a tak všedními.

Rozhodl se konečně, že dá svázati své zdi jako knihy safiánem s velkými rozlisovanými hrbolky, kapskou koží vyhlazenou silnými ocelovými pláty pod mohutným lisem.

Když byly plochy stěn upraveny, dal vymalovati oblouny a vysoké lišty tmavým indigem, indigovým lakem, podobajícím se tomu, jehož používají kočárníci na vozové boky, a strop, poněkud okrouhlý, potažený rovněž safiánem, otvíral jakoby nesmírné kulaté okno, zasazené do jeho oranžové kůže, kruh oblohy z hedvábí královské modře, uprostřed něhož vystupovaly v rychlém letu stříbrní serafíni, nedávno vyšití bratrstvem tkalců kolínských pro starobylý ornát.

Když bylo zařízení dohotoveno, vše se večer sladilo, zmírnilo, usadilo: pažení znehybněla svoji modř, podpíranou a jakoby rozehřívanou oranžemi, které se opět udržovaly, nemísíce se, zdůraznělé a jistou měrou rozněcované silným dechem modří.

Co se týče nábytku, nemusil des Esseites podniknouti dlouhých pátrání, ježto měla jediná výzdoba této místnosti sestávati z knih a vzácných květin; omezil se, vyhradiv si ozdobiti později několika kresbami nebo několika obrazy příčky, zůstavši holé, postaviti na větší část jeho zdí police a skříně na knihy z ebenového dřeva, pokryti podlanu kožemi z dravé zvěře a kožešinami z modrých lišek, postaviti podle massivného stolu směnárníka z XV století hluboká křesla se závěsy a starý kostelní podstavec z kutého železa, jeden z oněch starobylých chórových pultů, na něž kladl druhdy jáhen žaltář a jenž nyní nesl jeden z těžkých foliantů *Glossarii mediae et infimae latinitatis* od du Cange.

Okna, jejichž tabule zprýskané glasury, namodralé, poseté lahvovými pupky s vypuklinami, posázenými zlatem, zamezovaly rozhled do krajiny a nepropouštěly než liché světlo, odívala se opět záclonami, přistřiženými ze starých štol, jejichž zašlé a skoro již hnědožluté zlato haslo v útkové přízi bezmála odumřelé ryšavosti.

Na krbu konečně, jehož pokrývka byla rovněž vykrojena z drahocenné látky florentinské dalmatiky, mezi dvěma relikviaři ze zlacené mědi, byzantského slohu, pocházejícími ze starého kláštera

v Bois de Bievre, obsahoval podivuhodný chrámový kanon o třech odloučených oddílech, provedených jako krajka, pod sklem svého rámu tři básně Baudelaireovy, opsané na autentickém pergamenu podivuhodnými missalovými písmenami a se skvostnými barevnými okrasami: na pravo a na levo sonety, mající tyto nadpisy: „Smrt Milenců“ — „Nepřítel“; — uprostřed báseň v prose, nadepsanou: „*any where out of the world:* — Kdekoli mimo svět.“ (Pokračování.)

OTOKAR BŘEZINA

Noci!

NOCI umdlené čekáním jitra! Stíny dní, které jsme měli a budeme míti!
Hodiny, v nichž okamžiky jsou ohnisky zvuku odraženého z dálek!

Noci, v nichž proudy mystické lásky dušemi vanou od světa k světu,
a ze zraků září podmaňující hloubkou budoucích světel!

Noci, v nichž země se propadá do tmy, z níž vyšla, a nová tvoří se v snění,
s novými růžemi zahrad a s jinou blízkostí smrti!

Noci měsíčních hudeb s vůněmi touhy, již duše v cizině cítí,
když slyší píseň své vzdálené Vlasti! Echa tonů, jimiž jásá slunce neviditelné!

Noci, v nichž hvězdy všech prostorů zdají se závratným snem, jejž vysnila země,
a do nehož jsme v extasi vešli, jak umělec v dílo mistra milovaného! —

Noci, v nichž naděje k loži tesknéhо přichází dveřmi na vždy uzamčenými,
v šatě utkaném z paprsků příštích a z vůní květů, jež vadnou rosami rána!

Noci svatých, bdících na modlitbách díků za úrodu, již celou rozdali bratřím;
(pěšinou polní se vrátili, chudí, neviděni pro výši vlastních svých klasů).

Noci samotářů, jichž duše zapalují svá uhaslá světla o hvězdy,
a sestupují s nimi do hlubin, kde polibky mají silnou chuť smrti a ticha!

Noci čekajících, jichž duše, jak hladiny zvlněné příliš, nemohou odrážet výší,
a ty, které u dna již krvácejí prvními reflexy nového slunce!

A noci, symboly mystické Noci, v níž pozemský život snem těžkým dřímе,
aby duše nabyly síly pro přijetí vyššího světla!

Jiří Karásek

Legenda o melancholickém Princi... Úvod vykládá o historii knihy.....

AUTOR tohoto historického Románu neváhá vyznati, že dílo jeho jest mystifikací.

Myšlénka psáti tuto knihu, — velmi smutnou a sentimentální, drženou v tónech starého, žlutého, ospalého, dávno již odloženého hedvábí, — připadla mu před časem jako okamžitý vrtoch, když jej náhoda zanesla do země proslulých sladkých

tmavých piv a slavných obrazáren.

Napadlo jej vypsati život melancholického, šíleného souverainu, jenž touto zemí vládl, v knize ostré původnosti a výmluvnosti,

V níž by rozlita se chvěla dusná vůně uschlých čínských růží, a kde barvy by měly zladění starého čalounu, v němž jsou vetkány v splývavé neurčitosti krky samotářských labutí s rozestřenou drahokamovou nádherou pyšných pavích chvostů . . .

Autor z úmysla se vyhnul návštěvě zámků Ludvíkových a z úmysla ignoroval literaturu, jež o bavorském souverainu existuje.

Neboť chtěl, aby kniha jeho co nejméně odpovídala t. zv. realitě a byla následkem toho co nejvíce pravdivou.

Autor pokládá za zastaralý blud domnění, že je možno psáti román historický teprve tehdy, kdy se umělec tak zvané skutečnosti zrovna tak dokonale zmocnil, jako si ji neméně dokonale původnost invence pokazil.

Taková díla pak vypadnou stejně protivně jako moderní historická díla dbající famosní „historické věrnosti". Jak jsou nudny a prázdny tyto svědomitě těžkopádné a přeplněné knihy, jež trpí tak povážlivým nedostatkem fantasie, že nedovedou vědomě přilhati ani jediného detailu! Historie přestala již dávno býti tou interessantní vědou, kdy se velmi málo dbalo historické přesnosti, a kdy psáti historii znamenalo zároveň si ji vymýšleti. Teď jest už jen „biblí chudých", a každý, kdo není schopen myšlénky, myslí, že je schopen psáti historii. Zapomnělo se málem docela, že spisovateli mělo by býti volno psáti cokoliv, vyjímajíc to, co se skutečně stalo, a co nikoho tudíž nemůže už ani zajímati.

Tito moderní pisatelé historie myslí opravdu docela vážně, že odstraniti z dějin nějaký velmi vtipný anachronism jest záslužnější, než nějaký nový do nich přidělati. Smějí se do konce seriosně Shakespearovi, že nechává řeka svého plouti do Čech po korábech, jakoby nebylo nic snadnějšího, než představiti si jej, jak tam dojíždí ve voze nebo po koních. A při tom nejen že nedovedli dosud o vlastní době stvořiti historii, jež by se dala čísti, oni dokonce, jak se mi zdá, domnívají se, že to je naprosto chytrý nápad kaziti, co vytvořili předchůdcové, a opravovati, na základě „nejnovějších výzkumů", co je tolik půvabného, poněvadž vysněného, vymyšleného a stvořeného, v zanechaném díle starých.

A tak stvořili historickou „vědu", jejíž počestnosti lze sice důvěřovati, ale o níž nelze naprosto se zajímati. Jediná výhoda její jest ledá v tom, že dokonaleji než kdy jindy přesvědčuje lidstvo, že většina toho, co zde lze prožiti, je nuda a to, co zbývá, zbytečnost. Ale tak banální pravda nestála konečně ani za námahu nalezení.

Proto by si přál autor, by se na přítomný Román nehledělo jako na dílo, jež sleduje tendenci býti historické realitě věrným. Kdyby bylo možno autora ubezpečiti, že realitě neodpovídá vůbec v jeho knize ani jediný detail, byl by ochoten uvěřiti, že svedl knihu stejně krásnou, jako pravdivou.

A tak snad ani nemusí ubezpečovati, že se vynasnažil, aby co nejméně v jeho knize nalezl čtenář historii Ludvíka bavorského, jak už ji současníci znají.

Vynasnažil se naopak, aby sem tam zdálo se čtoucímu, že líčen je tu veliký král z domu vymírajících Valois, Jindřich, jenž více miloval své opice a papoušky, než povinnosti vladaře, své jezuitské zpovědníky více než jich církev a své „mignons" opravdověji než ostatní věrné poddané.

S realitou je přítomná kniha v stejně příkrém odporu jako se skutečným Japonskem kresby Hokusajovy, jež jsou proto tak půvabné, že jsou tak málo existující. A jako Hokusajovi Japonci nikdy nešlapali zemi, a jako Hokusajovy ryby a Hokusajův skot nikdy nebudou krášliti žádné přírodopisné učebnice, a jako jeho krajin nikdy neznesvětí evropský tourista, i kdyby proslídil celé Japonsko, tak i můj smutný perversní princ je příliš vzdálen průměrnosti, aby kdy mohl býti spatřen lidskými zraky a aby kdy mohl vládnouti v té skutečně existující zemi sladkých, tmavých piv, dobrých katolických zvyků a proslulých obrazáren . . .

A teď ještě něco: autoru se zdá, že mnoha lidem bude tato kniha velmi nemorálnou.

Autor je dosti způsobným a dobře vychovaným, aby mu to bylo celkem velmi lhostejno.

Ví, že čím horšími jsou mravy některé raçy, tím že více se tato stará o morálku.

Neuráží tedy v nejhorším případě než předsudek a za předsudek musí přece považovati mravní zákony, jež nedalo individuum samo sobě, ale jež mu oktroyovala společnost, v níž žije.

Je to již, tuším, dědičnou nemocí lidského rodu, že každé

nově přicházející pokolení nepokládá nic za tak aktuelní, jako převzíti od toho pokolení, jež vymírá, všechny jeho pošetilosti.

Autor kreslil člověka, ne heroa. Kreslil jej málo tak, aby někoho nadchl k následování jej ve cnosti: ale kreslil se vší pravdivostí vnitřní jeho kolísání a potácení se, v dilettantismu se vším, s životem a uměním, s nadějí i vírou, pavučinu, jež se chvěje v záchvěvu větru, osud mouchy, jež v ní na vždy uvízla.

Autor místo aby pomáhal falšovati literaturu, jež je teď prolhaná bez půvabnosti, vidí svůj úkol jinde: chce chytati ty záblesky a stavy duše, kdy se jeví obnaženou, kdy se sama sebe děsí pozorujíc, jak s ní padá šat, a tak snažiti se vytvořiti, dle krásných slov p. Oskara Wildea v úvaze Kritik jako umělec, knihy, při nichž čtenář v jediné hodině více prožije, než v životě za dvacet hanebných let . . .

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

Non uno contenta valet natura tenore;
sed permutatas gaudet habere vices.
Petronius fragm. 32.

Kapitola první. **Království spleenu.**

BYLO to smutné, zádumčivé království, vysoko na Severu.

Byla to země kamenných hor a rozervaných skalisk, v jejíž břehy bilo pochmurné moře, a jejíž nahou tvář ošlehávaly vichřice v zoufalé zuřivosti . . .

Byla to země pustá, nehostinná, nevlídná, opředená drsnými, barbarskými legendami a dávnověkými mythy, plnými neurvalé, surové síly.

Země jednotvárné přírody, kde převládala jen truchlivá, chudá zeleň a zasmušilá, samotářská hněď, země hlubokých, tmavých hvozdů a země mechu, lišejníků a nízkých plazících se křů . . .

Slunce, jež se tam po krátkou dobu roční objevovalo, svítilo z pravidla zsinale, jakoby se chýlilo k úplnému vyčerpání, ve vzduchu, jenž měl nehybnou průzračnost budící něco z představy o vyhaslých planetách, nemajících již svého ovzduší.

Ale většinou nebylo slunce ani viděti.

Svítilo zastřeně a vzdáleně, skryto za rozpředeným závojem bílých mlh, nebo se ztrácelo docela, utopeno v mrazivé, ledové

šedi, po celém nebi se rozestřevší a na celý okrslek země dusivě padající.

V ten čas začínaly také již deště. Melancholické, nekonečné deště, při nichž vědomí nicoty všeho a plouživý spleen vkrádaly se pod nízké, dřevěné stropy a přepadávaly a skličovaly ty, kteří přecházeli ze síně v síň, dívajíce se ztrnule ven, na holé větve stromů, na zemi pokrytou spadalým, rozmoklým listím a na mlhy, neustupující mlhy, v nichž stříkal drobný, sychravý déšť s monotonní zpěvností šelestu.

Jen noci tu měly svou tragickou a vysokou krásu, noci jasné, klidné, kdy měsíc nápadně veliký poléval vše studeným, mrtvolně bledým stříbrem, a kdy bylo všude tak ticho, že bylo lze, na velikou dáli, slyšeti moře, narážející o úskalí, v jednotvárných tempech, nekonečné moře, slabě hovořící, v umdlených kyvech, jakoby usínalo . . .

A to světlo chimerické a jež mělo zdání, jakoby bylo zrcadly odráženo, rozestíralo se po předmětech, vleklo se po nich, činilo je průhlednými a nehmotnými, jako v odlesku mrtvého slunce, odnímalo jim obrysy a odstíny, anebo je činilo tam, kde zůstávaly v stínu, beztvárnými, neurčitými černými massami usnulými v temnotách . . . V ten čas měnila se celá země v jediný ohromný hřbitov, kde hodina za hodinou vážně a smutně míjela, a kde vše se zdálo tak zcizeno, tak oddáleno, tak proměněno, že dávalo pozdnímu chodci illusi, jakoby kráčel krajinou somnambulní, utonulý v stínech Snu . . .

Obyvatelé toho království byli lidé tvrdí, přísní, vážní, většinou rybáři a námořníci. Zdáli se jako zatíženi pustou samotou svých bydlišť a drsní, nehovorní, málo se interessující o vnější svět, jenž byl pochmurný a nehostinný, zvykli se zabývati sami sebou, zabývati se svými myšlénkami, při zdlouhavé práci na jednotvárně se kolébajících člunech, nebo doma sedíce, nad hrubými stoly s rukama o skráně opřenýma, v úkrytu, nad rozevřenou rodinnou biblí, zrak hallucinován neforemnými typy a pracnou neumělostí barbarských dřevorytů . . .

Básníci toho kraje byli meditující, snící, nehybní, únavní. Sny jejich měly tvrdé, nahé barvy skal a ponuré, mrtvé smutky tmavých mechů, jich myšlénky ztrácely se v dumách, jako zamyšlení chodci v klíně hlubokých, černých hvozdů. Rhytmy jejich měly monotonii vzdáleného hřmění moře . . . a rým v nich odpovídal rýmu zdušeně, jako tleskot vody pomalým nárazům znavených vesel.

A tak jejich písně, jež přijímaly podobu starodávných žalmů, jež by se ještě našly v zapomenutých zpěvnících těch krajů, s ohmatanými od palců okrají, pěly vždy týž nápěv . . . nápěv tiché, hluboké melancholie nebo tichého, hlubokého šílenství.

Kapitola druhá. **Spleen Jejího Veličenstva**

Panovník tohoto Severního Království, Kristian XI, měl jediného syna, prince-následníka Alberta, s třetí svou chotí, pocházející z německého knížecího rodu. Byla to drobná, subtilní dáma, jež vypadala skoro jako dítě, když zasedla na trůn vedle svého manžela, jenž byl vysoké postavy, jako všichni z jeho rodu, a hřmotný a těžkopádný, jako kterýkoli do hněda větrem ošlehaný, širokoprsý rybář z pobřeží jeho království.

Přišlá z jihu, vnášela z počátku v zasmušilý palác svého královského manžela, v dům to velmi starodávný, plný historických památek, kde se temnil pochmurný palisandr nábytku vedle vybledlé nudy hedvábí na lenoškách podivínských tvarů, a kde sestárlé zlacené dřevo rozpadávalo se v melancholii vedle velikých, truchlivých, neforemných váz, z nichž páchlo to k omamnosti zvadlými květinami a plísní, trochu živosti svého mládí, svých gest, trochu lesku a barev svých oděvů a dlouhých, šustivých vleček.

Byla celá jako setkána z vonných drobných látek, byla celá jako ovinuta jemnými, bělostnými šály, všechno na ní byl odstín a polostín, všechno dýchalo delikátní a prchavou půvabností, od vlasů, jež svítily, jakoby byly ponořeny v roztok dusného zlata, až po barevné skvrny střevíců pokrytých minutieusní prací drahokamů a prošívaných malátným stříbrem.

Znala kouzlo podrobností nezachytitelných a vybraných, podrobností sladkých a koketních, z nichž raffinovaně skládala svůj zevnějšek, jimiž obklopovala svůj zjev, jimiž dávala se ztráceti profilu ve stínu, zatím co hnědé, vlhké světlo svítilo v řasách zdivených očí, jimiž dávala vynikati lichotnému odstínu látky na zdvižených ňadrech, a smyslnosti bílých rukou ztápěti se v růžové, teplé tmě širokých rukávů.

Ale průběhem let pozbyla živosti a pohyblivosti. Tvář její ztratila úsměv, a krok její zvážněl. Začínala voliti prostší toiletty a jednodušší účesy. Dlouhá nemoc, jež ji zastihla po porodu prince-následníka, ji úplně přeměnila. Sestárla a zvadla, její rysy zdrsněly a zhrubly, v tom smutném království zádumčivých hor, pochmurného

moře a jasných, studených nocí, po boku manžela, k němuž nemohla míti než chladnou úctu, . . . úctu, již možno časem zaměniti leda s úplnou lhostejností. Cítila, že byla obětována, když ji provdávali za Kristiana, a že nebyla zrozena pro toto jednotvárné ovzduší cizího dvora, kde všechno bylo tak šedivé, tak zdlouhavé, tak barbarské, kde všechno tížilo a dusilo svou lopotnou pracností a nehybností . . . Ale přemáhala se dáti na sobě znáti zklamání svých illusí. Plnila přesně všechny povinnosti, jak jí je manželství a dvorní mrav předpisoval, dávala se viděti po boku svého manžela, v strnulosti pósy vypuklé práce na starých mincích a s úsměvem, jenž rozjasňoval pouze tváře, ale oči nechával studenými, nedůvěřivými a mrtvými . . . První z rodiny se zjevovala, časně z rána, kdy celý dvůr pohřížen byl ještě v spánek, při spěšné snídani králově, jenž byl uvyklý nejnutnější věci tak záhy vyřizovati, by mu vzdala svůj pozdrav. A poslední jej u večer opouštěla, když byli prošli řadou klonících se dvořenínů, dávajíc se jím líbati na čelo, než se chystala odejíti do svých komnat . . .

K dědičnému princi zdála se jeviti větší náklonnost. Bylo ji vídati často v dětské komnatě, nad dítětem, pečující o jeho pohodlí. Milovala ukazovati se lidu, v dvorním povoze, s korunním princem po boku. Ale čím více princ Albert vyrůstal a čím podobnějším počínal se jeviti v úzké, bledé tváři svým předkům, jichž portrety visely v rodinných síních, tím slabší byl zájem, jejž Její Veličenstvo dědičnému princi osvědčovalo. Jakoby teď najednou královna pocítila, že princ byl jí jakoby vynucen, že nenáleží jí, ale tomu starožitnému, drsnému královskému rodu, trůnu vztyčenému již v desátém století, jehož nejnižší stupně potřísněny byly bratrovraždami a loupeží a nejvyšší pokryty byly purpurem osmistaleté slávy. Bylo možno sledovati tytéž tahy v tváři, touž fysiognomii, od nejstarší podobizny rodinné, utonulé již v neurčité, splývavé černi, až po žijící repraesentanty rodu: jak se s tváře na tvář přenášela, v detailech změněná, ale v podstatě vždy táž a táž. Tak že, v podivuhodném úkazu atavismu, princ Albert, po celých osmi stech letech, vždy ještě měl tahy prvního svého předka, Haralda Krásnovlasého, vítěze v osmi bitvách nad osmi tuzemskými krály, — ale zjemněné, jakoby delikátnější a pečlivěji modelované, zchoulostivěné a vysláblé, dlouhým trváním rodu a přenášením s pokolení na pokolení, vysilujícím původnost a ubírajícím sílu vzácné královské krve . . . (Pokračování.)

STANISLAV K. NEUMANN

De profundis.

UVERENE mých nocí, vládce netvore,
králi mých visí,
POHLAVÍ nesmířitelné,
vím, jak marně ti házím
svá prokletí ve tvář.

Zatím co těla luzy devotně se ti koří,
znavenou vůlí tě rdousím v propastech
nitra,
s horkými vášní rety marně zápasím s tebou,
tvůj otrok již přespříliš podlý.

Hle, masku blažené lásky strhl jsem s tváře,
zoufale zlomil posy sladkého troubadoura,
umučen ubohým vzdorem, neschopen radosti v tobě,
s rozpálenými údy vleku se, nevěda, kam.

Kritika.

MALÍŘSTVÍ. ✳ **Výstava českých akvarellistů.** *Akvarella* — představuji si vždy pod tím slovem jemnom sensaci a měkkou, plihkou náladu. Průsvitavé a vodové lehké tony akvarelly, jež mají samy v sobě takovou chytavou suggesci pro milovníky delikatního umění. Vedle sebe jednoduše kladeny, plavé a zlomené, mají pro nejodstíněnější stavy jemné duše citlivost gelatinových desek, citlivost zinkových amalgam, citlivost stříbrných roztoků pro ultrafialové paprsky. Dovedly odraziti se stejnou intensitou vise křížových válek v Utrpení Páně středověkých koloristů, jako dovedly chytati pod rukou japonských malířů nejjemnější nálady přírody a pod rukou středověkých mnichů v umění inicialovém vytvořiti celé školy sladké biblické bukoliky. Moderní akvarellisté konečně pochopili, na jaké scestí sešli ve službách naturalismu při svých nejkomplikovanějších methodách a manýrách akvarellových. Naturalismus na tomto poli byl ze všech nejpřiblblejší. Dneska se vystřízlivělo a chápe se opět základní raison d'être akvarelly. Myslící a cítící umělci vrací se ku *zredukování barevných tonů* přírodních na základní nestíněné polohy čistých, sytých a zpívajících barev. Vrací se tam, kde japonské umění je na své jasné výši. Hloubka, vzdušná perspektiva, pohyb

klid — to vše dovedou vyjádřiti jednoduché, čisté a široké elementární a druhotné tony, rozložené křišťalově korunovým prismatem umělcovy duše. Z celé pozorované a poslouchané symfonie barevné vybírá moderní akvarellista toliko mottové, široké, harmonické tony, aby vyjádřil současný stav svojí duše. A dejte tuže barevnou symfonii akvarellovati několika modernímí umělci, každý vám z ní zazpívá jinou arii . . . Jak ubohé proti tomu jest theatre-varietovské a trapezové jonglerství, jež provádí štětec pana prof. *J. Kouly!* Dvoukrejcarový barvotisk je pojmu akvarelly daleko blíže, než je .o nejzdařilejší šumavský vodopád. To je virtuosita, ne akvarella ve svém čistém smyslu. Na některých málo pracích zvučí ohlasy cizí reformy a sice u p. *L. Nováka*, kde však je to podezřele spíše diktováno skleněným materialem, pro který jsou jeho akvarelly určeny, a u p. *Doubka* v akvarelle *Při koupání*, který je však jinak bezcenný. Čeští akvarellisté, kteří vystavují, jsou ostatně stejně povedená chasa a nezadají pranic svým kollegům-cizincům, jichž práce před několika měsíci zde byly vystaveny, až na jednu, maximalně dvě vyjímky (*u cizích arci*). A jak významově i myšlénkově jest i to impotentním, co potentním býti aspoň chce. Podívejte se na *Triumf Bídy* p. *L. Nováka*, výsledek to několikaletých studií. Jak uboze akademicky stylisovaný průvod, a celá motivace jak šosácká a tisíckráte tužkou i rýmem otřískaná! Jak laciné perníkové allegorie „hříchů“ a „neřestí“ uznaných copatou morálkou — jako na nějaký čtyrpatrový moderní činžák. Schází tu celé bolestné základní naladění. Nemohu se zbýti téhož dojmu prázdnoty, posovitosti, který jsem měl před jinak favorisovaným *„Mostem života“ Waltera Cranea* . . . Ta směšná postava s nechutným emblemem hnátu v ruce, která proti tradici nejede na konec ani na vyhublé herce — to má býti *Bída*, ta Bida matka člověka, která přiškrcuje již novorozeňatům život a očkuje jim ještě v lůně matčiném lymfické symptomy. Bída, jež tiskne tisícům denně revolver k spánku, podřezává tepny, schazuje s mostů, srocuje v tajných nočních brlozích své vyznavače k obrovským revolucím z hladu, Bída, jež vrhá pumy, vede panny na trh, přeplňuje nemocnice a blázince, Bída, jež krade, loupí a se modlí, sténá v kolébce a na poušti vyje v hrdle hyen — Bída pramatka člověka?

* Pan *Léon Riotor* vydal právě pěknou studii o francouzském malíři p. Puvisovi de Chavannes pod titulem **Essai sur Puvis de Chavannes.** Kniha obsahuje vedle několika krásných reprodukcí děl umělcových důkladný přehled všech jeho prací a samostatné, pronikavé ocenění jeho významu pro umění.

NOVÉ KNIHY. Podzimní literární produkce počíná mnohoslibně. České písemnictví, jak znalci ujišťují, nemělo, prý, dosud nikdy takovou úrodu kořat jako letos: *Hrst polních květů K. Kryzla, Verše R. J. Kellera, J. S. Labského Z večerních dojmů, R. Zouly Dvojí květ, B. Bárty Kresby Amorovy* . . . a ještě nejsme u konce. V „sličné“ úpravě presentuje se *B. Jedličkа-Brodský v Kusu mládí*, jenž nechce za své verše „slávu, laury, suché palmy,“ ale jen pouhé „uznání“. Kollegialní s p. Maeterlinckem je p. *Edgar Šel* v knížce *Ve výších stoicismu, v extasích mystických i v prachu ujetých cest.* Jasmín, lilje, snů delikátních flageolety, vampir, melismata — a najednou noc, která se klene „nad mojí *drahou, hezkou* Březnicí“. *Gabriela Baťová-Moravanská* debutuje *Vrchy i údolími*. Ženský pendant k *Jedličkovi-Brodskému. Eliška Krásnohorská* rozpomíná se na staré, dobré časy, kdy ještě „tohle“ byla poesie, v *Rozpomínkách*. Mezi rozhodné novinky hlásí se *Ballady † Gustava Dörfla*, zasloužilého českého křisitele z minulého století, jehož *Lamingenova smrt* je stejně hrůzokrásna, jako ballada *Paže*, v níž „se lesknou štíty, helmy“ a „paže pod oknem je smutno velmi.“ *K. Hlaváčkovo Pozdě k ránu* vyjímá se ovšem exoticky v takovém „ovzduší“. Kniha náměsíční, vybledlých tonů, napitá až zžíravou žízní vystihnouti nejposlednější záchvěje psychy, kniha barokní, stylově japonisující, jemná a intimní jako improvisace na staré, zděděné viole — p. Hlaváček má zabezpečeno mnoho hezkých poklon t. zv. „moderní“ kritiky. *Zpěvy páteční J. Nerudy*, posmrtní poetická troska, vyšly v obligatním u nás nádherném, t. j. absolutně nevkusném vydání. Z prosy pro úplnost zaznamenáváme *R. Svobodové Zíroskoláno*, otisk staré práce ze *Světozora*, realistickou kresbu obvyklého rázu, sem

tam s umělečtější partii, a p. *J. Váni Evropu myslící a cítící*, studie hlavně o literární Anglii, kde p. autor realisuje kus svého puritánského ideálu.

DIVADLO. V německém divadle osvědčila se jako dobrý kassovní kus p. *H. Oldena Oficielní žena. Národní Divadlo*, jež přece provozuje sport, hrát vše, co dobře „táhne", vypravilo ji pochopitelně také. Je opravdu podařena: vidíte tam snad všecko, nač si vzpomenete, jenom to, čemu říkáme umění, *ne*. Je to jedno z nejhloupějšího — a toho jste v *N. D.* už viděli! — co kdy u nás v posledních letech bylo hráno. — Ale *N. D.* pěstuje i umění. Tentokráte vzpomnělo si na italskou literaturu a vybralo pro nás p. *R. Bracca: Nevěrnou*, takové pseudomoderně nalakované tahání dvou mužů o jednu ženu, které se vleče po celé tři akty v tak zv. duchaplných rozmluvách a končí zcela ošuntělým vtipem jako v prázdné anekdotě. Je to i silně pikantní; proto a ponévadž pí. *Bennoniová* hraje hlavní roli a dala si schválně šít hezké šaty, je odůvodněna naděje, že *Nevěrná* přes scénu ještě vícekráte přeběhne. — Aby pak *N. D.* mohlo svým povinnostem i ohledně uměleckého podání zadost činit, jalo se v poslední době sešedivělý svůj personál činoherní doplňovat. Ale nedaří se mu v tom nějak. P. *Vladimír Šamberk* sehrál *Roberta v Sudermannově Cti* trochu sice lépe než pět let hrající ochotník, engagement jeho pro *N. D.* je přes to zhola nepochopitelno. Přejem mu ho, ale takhle z naší činohry nebude věčně nic. V *Náprstkově konkurse* dostal cenu p. *J. Ladecký* za hru *Dva světy*. Zli jazykové tvrdí, že, prý, p. *Ladecký* loni konkuroval s touž prací, ceny neobdržel, že však — aby mu letos udělena býti mohla — opravil kus dle rad samotné sl. komisse. Pan *V. Hladík* konkuroval prý také; zásluhu o to, prý, má p. *F. X. Svoboda:* „Já nekonkurruju, (*) mohl byste tedy cenu dostat" — tak nějak povídá se o formě jeho rady. Nu — nevíme, co na tom pravdy.

SOCIALNÍ LITERATURA. Differenciování, vždy rostoucí, mezi českými stranami dělnickými, vyvolalo právě brožuru **Plaidoyer Anarchie** od p. *A. P. Kaliny*. Nehledím-li k čistě polemickému úvodu, vývody p. *Kalinovy* nemohou ani uspokojiti ani dostačiti: jsou příliš neurčity a chvatně narýsovány, přes všechnu námahu autorovu, zdá se mi, jako by sám ještě neměl zcela jasně a definitivně rozřešený spor o možnost či nemožnost komunického anarchismu. Lepší jest již manifest českých anarchistů, tušim, poprvé zde publikovaný, je zřetelnější a určitější. Nejsem ovšem s dostatek velikým optimistou, abych mohl jen zdaleka věřiti, že je možno v dohledné době ideal svobodného člověka mezi svobodnými lidmi zrealisovati: nové a bolestné otroctví socialně-demokratického státu je dozirnější a bude jistě nutno je překonati jako těžkou a dobrou průpravu ku konečné volnosti. Dnes lze jen jedno úspěšně zde konati — buditi k pozornosti, nabádati k přemyšlení, ničiti předsudky o Anarchii, ukazovati přesvědčivě a nevývratně, že není identickým býti anarchistou s vrháním bomb a vražedným terrorismem, že jedná se zde především o ethické a volné sebeobrození. V cizině vyšly rovněž dvě kratší práce, sem spadající, p. *Petra Kropotkina* **L'Anarchie, sa philosophie, son ideal,** a p. *E. Récluse* **L'Anarchie.** Zvláštní pozornost však zasluhuje publikace některých článků p. *Zo d'Axy* z časopisu **L'Endehors** pod tímže titulem. Tady jsme daleci všech theorii a zásad strany, školy, tady není než jedinec, naplněný touhou po volnosti a spravedlnosti, posuzující a odsuzující nejrozmanitější jevy vrstevnického života. Vznikly ty články za časových, denních událostí, ale jejich povšechný, ideový, filosofický dosah trvá neztenčen až dosud. To je signál, ohnivé znamení, vítězný čin. Zde třeba se také zmíniti o „kulturních obrazech z konce XIX století" od p. *J. H. Mackaye*, o **Anarchistech.** Ačkoli autor chce, aby se dílo uznalo za umělecký plod, myslím, umělci že řeknou, že je to velmi krásný socialní traktát, socialisté a ti druzí, že je to pěkný román, ale zlé pojednání. Kniha má několik světlých stran, přesných vymezení a rozlišení, zasluhuje proto býti čtena. Stejně se to má s knihou pana *J. Gravea* **La Grande Famille,** románem antimilitaristickým.

(*) „Máj" vypsal cenu 500 zl.

Vydavatel a redaktor Arnošt Procházka. — Tiskem Emanuela Stivína v Praze.

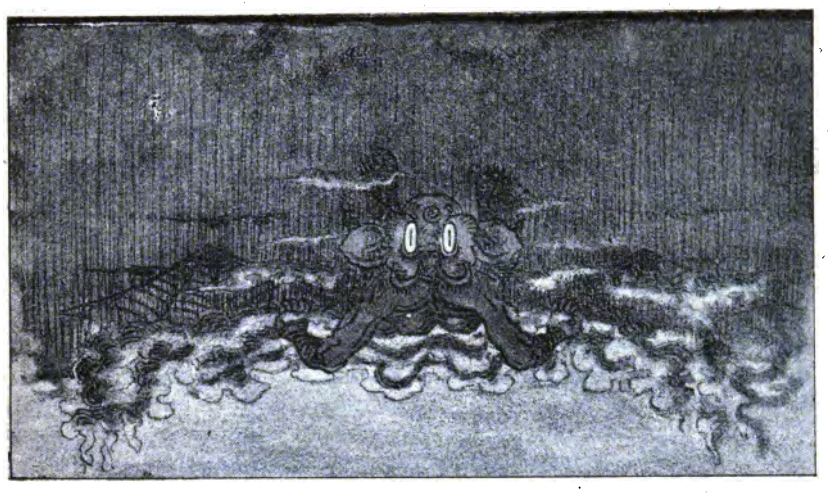

JIŘÍ KARÁSEK

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

A TAK počínala se královna jeviti vždy chladnější a chladnější ke svému dítěti. Zdálo se, že sklamalo nějaké její touhy, její napjaté neurčité očekávání — stejně jako jeho otec. Jakoby byla čekala, že syn jí dá, čeho jí nedával manžel. Ale syn vyrůstaje oddaloval se její snivé žádosti, a královna cítila posléze, že propast, jež ji dělila od manžela, prohlubuje se ponenáhlu i v poměru mezi ní a jejím synem. Odevzdala se osudu. Ustarávala pozvolna, chorobná, ale resignujíc již, jen chvílemi děsíc se ještě palčivé a úzkostné marnosti celého svého života, jenž uplýval v daleké, chvějivé stíny . . .

V třinácti letech onemocněl princ. Byl tak vysílen tvrdošijností nemoci, že byla obava, by nezemřel. Královna probděla celé noci u lože nemocného prince, ošetřujíc jej a nepřipouštějíc, by ji někdo vystřídal. Cítila pojednou, že matka, o níž myslila, že v ní jest již mrtva, najednou se vzkřísila. Cítila nepokoj a pohnutí, berouc slabou ruku nemocného, pohyby zimavými a třesoucími se, pozorujíc jeho tvář, s dlouhou vážností, jakoby chtěla v ní přece jen nalézti, co tak dlouho zmateně hledala. A zatím co kolem ní skládalo se veliké ticho jdoucí z komnaty do komnaty usnulého paláce, seděla ztrnule, jako mrtvola, čekajíc jakoby návrat jedné z těch historických chvil, kdy Smrt vcházela do paláce, v úmrtní komnaty, kde byli vždy shromážděni všichni žijící členové královské rodiny, zastavujíc se nad ložem toho, jenž měl odejíti . . . Byla nezvratně přesvědčena, že princ **Albert zemře . . .**

Ale Jeho Výsost dědičný princ se uzdravil. Její Veličenstvo jevilo zprvu překvapení, a pak dostavilo se sklamání. Zájem pro prince zmizel... Královna pocítila zase chlad zcizenosti, jenž vál dříve v poměru mezi ní a jejím synem. Uvědomila si zase v jeho tváři tahy Haralda Krásnovlasého, vítěze osmi bitev, a připomněla si, že dítě nepatří jí, ale královskému rodu, v němž se cítila cizinkou. A když jednou z večera, při slavnostním dîner, princ Albert oslovil svou matku, na níž pozoroval toho dne tajný zármutek, Její Veličenstvo bylo všecko pomateno přízvukem hlasu, jenž měl stejné zabarvení a stejný tón jako hlas princova otce... Uchýlila se toho večera dříve do svých komnat, než předpisovala dvorní etiketa, omlouvajíc se chorobou, jež nenadále ji stihla, a vyžádala si úplnou samotu. Cítila, že jen smrt byla by prince učinila jí blízkým — teď věděla, že jest jí navždy vyrván. Nemoc ji jen oklamala. Pohrála s ní. Dala jí illusi, že by bylo možno ještě v jejím životě býti někomu oddanou, cítiti s někým, milovati jej. Ale teď věděla, že to nebyla láska a zájem, co se vrátilo. Že to byl pouhý odlesk světla padajícího z cizích osvětlených oken v její komnatu, jež byla pusta a tmava...

Královna cítila teprve teď, že je opravdu osamocena. A byla smutnější po tomto sklamání, ještě více než dříve. Vzdala se však posléze lhostejně všemu, jako jednotvárnému větru vzdává prázdný větrný mlýn váhavá ramena. Již se ani její tvář nerozjasňovala, když bylo třeba se usmívati, a zůstávala, stejně jako její oči, studenou, mrtvou a nedůvěřivou. Dvorní dámy počínaly si vždy častěji a častěji stěžovati navzájem, že Její Veličenstvo má v poslední době podivné rozmary. Ale žádná z nich netušila, co královnu trápí, když se tak často uchylovala na celé hodiny se svým zármutkem do komnaty, kde hovořily s její duší veliké, táhlé podoby feudálních labutí, v upomínku na královnin rodinný erb vetkaných morosním stříbrem a šedí kalných perel v čalouny i v hedvábí nudících se lenošek... ti hekticky bílí, chladní, unavení, těžcí, samotářští ptáci, které zdál se trápiti v této odlehlé, nehostinné a jednotvárné zemi stejně jako královnu spleen bytostí příliš vznešených a příliš hrdých...

Kapitola třetí. **Mládí korunního prince.**

Princ-následník Albert, v prvních letech svého života, budil obavy svého okolí. Apathický, jako vymřelý, konal sice poslušně vše, co mu bylo nakázáno, ale konal to mechanicky, bez projevu sebe menšího zájmu, s čímsi automatickým a ztrnulým, co až zaráželo. Vytáhlý, mlčelivý a bílý, ploužil se se svým gouverneurem chodbami zámku, cestami rozsáhlého parku, vyjížděl s ním do ulic

sídelního města, děkuje za pozdravy, nebo se procházel s ním podél fjordu, teskně naslouchaje rhytmům vysoko bijících vln nebo hovoru svého vychovatele. Sám se však nikdy na nic netázal. Hovořil-li s ním otec, dvě tři slova odpovídal, a bylo-li možno, vzdaloval se zase, lhostejný, nevyslovuje žádného přání.

Byl-li v blízkosti své matky, poněkud oživoval. Její ovzduší mělo pro něho zvláštní kouzlo. Královna milovala kořennou vůni heliotropů, a její komnaty stejně jako její oděv byly aromatisovány tím prudkým dechem, jenž hned klamal blízkostí vanilií, hned zase blízkostí narcissů, a směsoval se se zápachem kolínské vody k zakyslé, dráždlivé vůni jako vína. Princ tu prozrazoval první slabou stopu záchvěvu smyslnosti, v té bizarní zálibě, s jakou se omamoval těžkými vůněmi, noře se v jich zmrtvující, dusně mdlobnou lázeň . . .

Spokojoval se však při tom jen tím, že nepronášeje ani slova, upíral své oči, němé, smutné a studené jako prameny stékající v průhledných slzách, jež zdály se pomalu procházeti tajemstvím věcí a bytostí jej obklopujících, na tvář královninu, zatím co skrytý nepokoj oživoval nemocnou, krvavě červenou nahotu jeho třesoucích se rtů . . .

Princ-následník dospíval k jinošství, aniž se valně měnil. Učitelům byl k malé radosti, ačkoliv vše, co mu bylo uloženo, svědomitě a správně vždy vykonával. Král dohlížel sám na učení a objevoval se velmi často v učební síni, jsa účastníkem vyučování. Byly zcela bezbarvé, šedivé, studené ty hodiny, jež byly věnovány nejrůznějším vědám. Dvorní ceremoniel zjednodušen tu na rozkaz králův na nejmožnější míru. Princ byl prostě učitelům »Albertem«, aniž však trochu důvěrnosti oteplilo chlad, jenž vanul ze vzájemných styků. Princi byli učitelé pouhými byrokraty, kteří mu měli denně tolik a tolik hodin přednášeti, a jejich vědy, užívající trochu zastaralého slovníku, byly mu určitou zásobou vět a definic, jimž bylo třeba se učiti na paměť a nic více . . . Zatím cvičen princ i v jízdě na koni, podroben i vytrvalému tělocviku a šermu. Posléze mu bylo prodělati i všechny ročníky kadetní školy . . . Princ, aniž dal na jevo svůj odpor neb zálibu v něčem, čemu jej podrobovali, konal všechno s takovou lhostejností, že král pomalu se stával nervosním. Výsledek jeho málo subtilních psychologických pozorování byl, že počínal Jeho Výsost prince-následníka považovati za bytost dokonale tupou a obmezenou.

Princ-následník dospíval k plnoletosti. Všechny nemoci chla-

pectví překonal, všechny ty tiché, plíživé, tajné choroby, překvapující mládež, po nichž objevoval se ještě slabším, malátnějším a vysílenějším než dříve. V čase puberty objevily se pod jeho očima bledé kruhy, oči ještě více se zakalovaly než dříve. Lékař objevil příčinu, a následek jeho nálezu byl, že prince nenechávali ani za noci o samotě.

Ale princ, . . . princ tak nezbytně potřeboval samoty. Dva světy byly, v nichž žil. Jeden skutečný, a ten jej nechával bez zájmu, v tom žil strojově, zcela studený a neúčastný. Druhý byl svět vysněný, a v tom tajemně vždy oživovala jeho duše, nabývajíc nyní cítění jako uměle zmnoženého, nejjemnějšího, s raffinovanou a nejpozdnější drážlivostí všech pocitů. Byl mrtev uprostřed lidí, ale samota křísila jej k životu, v hodinách, kdy v osamělé komnaty a chodby paláce padalo zapadající slunce a zčervenávalo jich parquety a dlaždice svým dusně rudým zásvitem, nebo večer, kdy zemdlená svítilna, bledosti měsíčné, koupala komnatu v matných polosvitech, v soumracích a stínech zastřeného světla, ztlumeného poloprůhledným, voskově bílým, jako pomlženým sklem . . . a kdy dřímající tušení rozhořelo se pojednou a roztřpytilo jako smyslné víno v křišťálovém poháru jeho Snu . . . Tu se rozzvučely a rozepěly v jeho duši skryté dosud struny, vše, co teď procházelo jeho nitrem, stávalo se jemným, bílým, vlavým závojem . . . a každá Myšlénka zněla jako tajemný rhytmus, v němž se tak lehce chápalo a prohlédalo vše, co zraku dosud bylo skryto a zastřeno.

Jemný dech vůně táhl a procházel komnatou Duše. Uzavřel okna, by nic ze světa nepronikalo do jeho samoty . . . a pak zažehoval zlatou sabbatovou lampu k Pobožnosti, již konal s takovou důvěrou a láskou jako v mystickém tušení předvečeru velikého Svátku Duše. Ah, jemu se zdálo, že lze jen plakati, takovou šířivou a prudkou rozkoší plakati, při myšlénce na tolikeré blaho, jež sám sobě připravoval . . .

Věci světa vnějšího samy o sobě neměly pro něho ceny. Byly mu jen potud životny, pokud stačily, by promítaly stíny do jeho nitra. Teprve když byl sám, stíny braly na se podobu, nabývaly barev, přijímaly životnost, v těch matných fantasmagoriích Soumraku, kde oživovalo vše mrtvé a neviditelné, a zhasínalo a pomíralo všechno živoucí a existující. Tu přicházela jeho matka, s úsměvem, jehož nikdy na její tváři nezahlédl, a hovořila s ním věci, o nichž ve skutečnosti nikdy nic neříkala. Odpovídal jí a ptal se jí . . . Přicházeli i jiní lidé, lidé, vedle nichž seděl toho večera, aniž s nimi

KAREL HLAVÁČEK EX-LIBRIS

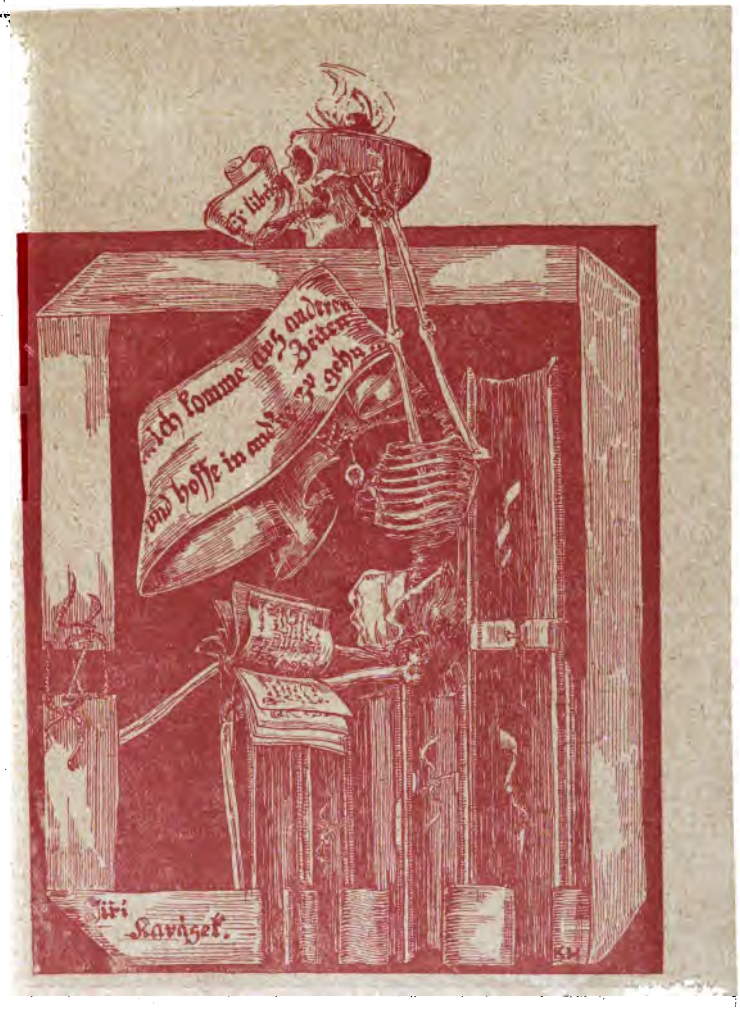

promluvil slova, a ti všichni teď se důvěrně na něho dívali, důvěrně jej brali za znavenou ruku, a on byl v tak velikém pokušení políbiti jejich klamné, krásné rty, jež se mu nabízely, a říci jim slova vášnivé lásky a oddanosti . . . A pak přicházeli i jiní lidé, jichž jmen neznal, které náhodou zahlédl za mřížemi parku, nebo které potkal při procházce městem, a konečně i lidé, jichž nikdy nespatřil v tomto životě . . . a jichž krásné tváře existovaly jen v jeho Snu, a ti všichni s ním hovořili, ti všichni se ho vyptávali a těm všem odpovídal . . . Tolik lásky a tolik krásy tu prožíval . . . a s hlavou horečnou a žhavou tíží těch snů vycházel do světa skutečného, by byl prvním stykem s ním dokonale sklamán a schlazen. Lidé, kteří teď k němu se blížili, byli odměření, chladní a upjatí ve svých zdvořilých posách. Oči, jež teď na něho hleděly, byly klidné a prázdné, nebo znepokojující a pronikavé, jichž se obával, že mu uloupí jeho tajemství. Jejich ruce, při doteku, cítil, jak jsou prosty vší vůně a všeho tepla, mrazily jej, jakoby sahal na led, když je tiskl . . . A slova, jež k němu pronášeli, byla střízlivá, prosta rhytmu a barev, byla to slova, jaká se pronášejí lhostejně prostřed ulice, prostřed sálu, kde se sešli k obřadným poklonám lidé sobě navzájem cizí . . . a ne slova, jaká slýchal ve svém Snu, hned důvěrná, tichá, prostá, hned měnlivá a třpytně chaotická, vyjadřující prchavé dojmy a vrhající v nitro klamivé postupy polosvětel a polostínů . . . slova, takové subtilní magie, z nichž se to třáslo jako stříbrem a zvonilo jako nejčistším, netknutým kovem . . . Hladina jeho duše, jež v jeho Snu zůstávala čistou a průhlednou, jako v modravu hlubokého řečiště, pod nárazy styků se světem vnějším se zakalovala a temnila . . . Každé slovo zdálo se jej drsně poraňovati, každý úsměv měnil se v jeho očích v úsměšek. Bylo mu všechno tak nepochopitelné, tak bezdůvodné, co viděl konati své okolí. Nechápal, k čemu se lidé tak důležitě tváří, co je zajímá, co je rozčiluje nebo dráždí k smíchu. Scházela mu jakoby souvislost toho všeho . . . A tu cítil, že trpí, poněvadž mu není možno nalézti takové pojetí života, by pod ním uspokojil své instinkty stejně jako přání duše, jež se chtěla zharmonisovati se světem vnějším, jež nechtěla hořeti sama pro sebe, ale chtěla svítiti a pláti pro své okolí, jím milována a vyhledávána . . . A tu, cítě nemožnost spojiti tyto dva proudy, cítě disharmonii svého nitra se světem jej obklopujícím, přepadáván byl spleenem všechno mu znechucujícím, zkalujícím všechny myšlénky ve vytupělé hlavě . . . kdy chtěl jíti ven, pryč ze života, kamkolivěk, jen mimo svět . . . aby ušel té tíze a tomu smutku, jenž jej tak často skličoval . . .

(Pokračování.)

ADOLF DONATH

FRAU VENUS.

Ich sah, wie in der Sommernacht
Frau Venus ihre Hände rang,
Frau Venus sang:

„In meiner Seele ist der Tag verglüht
Wie Funkenregen, den die Asche sprüht.
Es hat die Nacht die Mädchen mir geraubt,
Es hat die Nacht die Liebe mir geraubt,
Die weisse Blüte, die mich freundlich schmückt,
Hat sie zerdrückt.

Blutfackeln stehn in ihrem schwarzen Hain,
Nachtfalter schwärmen um den rothen Schein,
Die Bäume rauschen höhnend in die Luft,
Wenn aus der Nacht die graue Eule ruft . . .
Die Lust auf weichen Seidendecken hockt
Und lacht und lockt."

Frau Venus weint. Es schleicht das kalte Leid
Um sie herum im grauen Lumpenkleid
Und klagt und schreit:

„DU hast den Tod dir selbst bereitet,
DU hast zur Wollust sie geleitet,
Die Mädchen, die um Liebe baten,
Hast DU der Sommernacht verrathen.
Mein ist die Rache! Tief und roth
Trifft der Tod."

Wien.

VIKTOR DYK

PÓMSTA.

Scéna: Pokoj s oknem do ulice vedoucím. — Dýše ledovým pořádkem . .
Po straně vchod do ložnice, — po druhé straně do předsíně.
Osoby: On. Ona. Někdo jiný. Sluha.
Děj v naší době.

On. (Sedí u okna, mlčky pohlížeje k zemi; ozve se klepání.)
Už tedy: Volno! Vstupte, libo-li!
Někdo jiný. Tož doma jednou? Jak se dařilo?
(ironicky) Však dovolíš, bych sobě usedl!

On. Jak se mi daří? Znamenitě, věř!
A dnes — dnes nejlíp. Ty se vracíš z cest?
Nudím se trochu. Nu, co nového?

Někdo jiný. Co zajímá tě? Pranic zvláštního,
leč že již v dálce svítat počíná . .
Viz: Svět již uznal nutnost mravnosti!

On. A je snad mravným?

Někdo jiný. Ale bude jím!
Už všechny teď se řeší otázky,
už vším se mládež statně obírá,
a . . (v rozpacích . .) a, — nu, zas mravnost uznána!

On. Gratulor! Svět chce zase dobrým být?!
Nu . . a ty? Viď, slavně jsi cestoval?!
Jak vrátil jsi se z válek křižáckých?
Měl's žízeň velkou? — Trvám, nutno to!
Prý mnoho písku se tam nachází!

Někdo jiný. Ah, nezdar! Víš — (to šťoural jakýs řek':
Proč námaha ta? K čemu boje ty?
Pro trochu ssutin? — Náboženský cit?
Co náboženství? Vše to — k čemu jest?
A oni — oni, (věrní věřící!)
eh, uvěřili! Konec pohádky . .)
— Někoho čekáš? Netrpěliv jsi!

On. Jsem? — Nechme toho . . A co dále říci?
(roztržitě) I revoluce velká dohasla?
Nic nového? Oh, třeba zívati!

Někdo jiný. To možno je . . Však svět již uznává,
i filosof kýs (jak se jmenuje?!)
— mně jméno nechce nyní připadnout, —
že mravnost nutna lidstvu ku štěstí!

On. Nech theorií — je prý třeba žít!

Někdo jiný. Vtip dobrý, brachu! Tohle hlásám sám!
(Dají se do smíchu.)

On. (s falešným pathosem) Oh, život, oheň, slunce paprsky,
a reformy a nové ideje!
To povídá se . . (chladně) Já jen jedno vím:
Lží to, co nutno příliš často říc'!

Někdo jiný. Než, pardon! Málem bych byl zapomněl:
Co láska tvoje? Trvá dosavád?

On. Je ve formě jen trochu změněna!

Někdo jiný. Snad smím se zeptat? Či to důvěrné?
Vždyť pamatuju: — tmavý měla zrak,
ne, pardon, vlas! — A hezké oči též!
A tvář — víš, — jež se božsky usmívá!
Ty horšíš se? To nečiň, pro boha!
Já parodovat nechci — cituju!
A dávno již to . . Přešlo už to snad?
— Neštěstí! Lituju tě, opravdu!
On. To nemluv! Jinak . . Není tomu tak!
Je to, co bylo, není to, co je . .
Či jinak snad. Vše možno různě říc',
a málo na tom celkem záleží!
(zabral se do svých myšlének; náhle roztržitým hlasem:)
A má je pomsta!
Někdo jiný. Snad se nechceš mstít?
Ne, pomni jen: Idee humánní!
A všechna slušnost se tím poruší!
Víš — toho nech! Snad malá nevěrnost?!
Cos podobného? Smířit nelze se?
A nebýval jsi přece šosákem!
On. Ne, nebýval. Však *toho* bodu nech!
Někdo jiný. Jen vždycky k jádru! Práce národní,
jež nutna tak na roli dědičné!
A jinak viz: Ty velké ideje!
„Spleen utop v práci!" Tak kdes kdosi dí.
Vše považ jen!
On. (chladně) Tys ještě neskončil?
Někdo jiný. Již! Mne to nudí. — Lépe ostatně
svou drahou jíti. Ty zas jdi si svou!
Víš, půjdu nyní mezi černochy,
idee hlásati tam humánní!
Vše reálně jen? A pak: Nemsti se!

(Někdo jiný odchází; *On* hledí okamžik nehybně za ním, potom projde několikráte pokojem; postaví se na konec k oknu, které otvírá. Venku tma. Do pokoje vniká svěží, chladný vzduch . .)

On. Tak příliš dlouho . . Potřebuju klid!
Dnes! Ano. Dnes! Má přišla hodina.
Idee dobra — nesmějte se jen!
Však ticho . . ticho . . . Jde to někdy zas?
Ne, ke mně ne! — Ta stálá tušení!
Mne bolí hlava . . Třeba klidným být!

Ah, ano; pomsta. Ano, jediné,
co zbylo mi! Ten žár tak palčivý . .
živící všechno, všechno drtící!
Tajemná rozkoš, — triumf poslední!
Pouze to jedno . . (kleslým hlasem) Ona přijde dnes!
Dohraju roli — pomsta přichází!
(prudčeji) Mne dosud zní v mé duši onen smích,
řezavý, hnusný, nelítostný smích!
Ah, ona slova plná urážky!
A byl jsem mlád — ah, nelítostný smích! —
Zledověl květ — (vše pouhá proměna)
pod její rukou — ona přijde dnes!
Jen formy změna; květ je ledový!
Však led též pálí . . Ona přijde dnes!
(unaven usedne . . Pausa . . Se sklopenou hlavou hledí upřeně
k zemi. Stlumeným hlasem:)
Ah, ano! Třeba velmi klidným být!
To bylo dávno — pamatuju však:
Jak krupobití na květ padlo to!
— Ledový květ . . Ah, pošlapán byl tak . .
Oh! Pomstil jsem se . . Dlouho, dlouho tak
jsem pokořil se . . Pomsta mojí teď!
Tak dlouho lhal a dlouho číhal jsem,
obratně lhal — ničemně lhal!
Idea fixní — ta mi zbyla jen . .
(sarkastickým hlasem) A nepoznala! Tehdy — tehdy přec
já miloval ji — A ten příkrý smích,
a slova ona — nyní bude líp!
A netuší, — že dlouhá léta ta
jsou komedií: Líčen že můj vzruch,
líčena úcta, láska, vášeň má,
vše líčeno . . (se stoupajícím vzrušením).
Jak kočka plížit se;
tiše, ah, tiše! Pomalu jen, výš'!
Ty oči žhnou — jen tiše, tiše jen!
Kořist je blízká, sladká odměna!
„Drápkem-li chycen, ztracen celý pták!"
(opět umdleným hlasem . .)
Vždyť vzala všechnu nejčistší mi krev . .
všechno mi vzala — sílu života,
lásku a lidskost, mládí. — Pomsta teď!
(opětná pausa . . povstane a hledí z okna ven . .)

(Dokončení.)

KAREL HLAVÁČEK

EX-LIBRIS

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

II.

Po prodeji svých statků ponechal si des Esseintes oba staré služebníky, kteří ošetřovali jeho matku a zastávali zároveň službu správců a kastelánů na zámku Lourpském, zůstavším až do své dražby neobydleným a prázdným.

Dal přijíti do Fontenaye této rodině, zvyklé službě opatrovatelů nemocných, pravidelnosti ošetřovatelů chorých, rozdělujících od hodiny k hodině lžičky léků a odvarů, přísnému tichu uzavřených řeholníků beze styku s ostatním světem, v pokojích se zamčenými okny a dveřmi.

Manžel dostal úkolem čistiti komnaty a docházeti pro zásoby, žena obstarávati kuchyni. Odstoupil jim první poschodí domu, přiměl je, aby nosili tlusté plstěné bačkory, dal obložiti dobře naolejované dvéře ucpávkami a prostříti na jejich podlahu silné koberce tak, aby nikdy neslyšel šramotu jejich chůze nad svou hlavou.

Také se s nimi dohodl o smyslu určitých zazvonění, určil význam úderů zvonku podle jich počtu, jich krátkosti, jich délky; určil na svém psacím stole místo, kam měli každého měsíce položiti za jeho spánku účetní knihu; zařídil se, zkrátka, takovým způsobem, aby nebyl nucen často s nimi mluviti neb jich viděti.

Nicméně, poněvadž žena musila občas přejíti podél domu, aby se dostala do kolny, kde bylo uloženo dříví, chtěl, aby její stín, když šla mimo tabule jeho oken, nebyl odporný, a proto ji dal zhotoviti šat z flamské faille s bílým čepcem a širokou kapucí, spuštěnou, černou, jak to dosud nosí v Gentu pobožnůstkářské ženy. Stín tohoto čepce, jej míje v šeru, budil v něm dojem kláštera, připomínal mu těch němých a zbožných vesnic, těch mrtvých čtvrtí, uzavřených a zahrabaných v koutě čilého a živého města.

Stanovil také neměnné hodiny jídel; byla ostatně málo komplikovaná a velmi skrovná, ježto mu slabosti jeho žaludku nedovolovaly již požívati rozmanitých nebo těžkých jídel.

V pět hodin v zimě, po sklonku dne, snídal lehce dvě vejce na měkko, topinky a thé; pak obědval k jedenácté hodině; pil v noci kávu, někdy thé a víno; ponimral se v malém obídku k páté hodině ranní, než šel na lože.

Pojídal tato jídla, jichž pořádek a jídelní lístek byly jednou pro vždy ustanoveny na každém počátku období, na stole uprostřed malého pokoje, odděleného od jeho pracovny ocpaným korridorem, hermeticky uzavřeným, nenechávajícím proniknouti ani výpachu ani zvuku do žádné z obou místností, k jichž spojení sloužil.

Tato jídelna podobala se lodní kabině svým klenutým stropem, opatřeným trámy v polokruhu, svými příčkami a svou podlahou ze sosnového dřeva, svým malým okénkem, vykrojeným v opažení, stejně jako vyhlídka při lodní střílně.

Tak jako ty japonské skříňky, jež se vsunují jedna do druhé, byl tento pokoj vsazen do většího pokoje, jenž byl pravou jídelnou, vystavěnou architektem.

Tato byla prolomena dvěma okny, jedním, nyní neviditelným, zakrytým příčkou, které však pero spouštělo dle vůle, aby se mohl obnoviti vzduch, který pak tímto otvorem mohl kroužit kolem sosnového domku a vnikati do něho; druhým, viditelným, neboť bylo umístěno zrovna proti vyhlídce, zřízené v opažení, ale zastavené; neboť velké akvarium zaujímalo všechen prostor, pojatý mezi touto vyhlídkou a tímto skutečným oknem, otevřeným v opravdové zdi. Denní světlo procházelo tedy, aby osvětlovalo kabinu, oknem, jehož tabule byly nahrazeny zrcadlem bez staniolu, vodou a naposledy pevným oknem lodní střílny.

Ve chvíli, kdy samovar syčel na stole, když za podzimu slunce již zapadalo, červenala se voda akvaria po trvání skelného a kalného jitra a prosívala na plavé příčky plamenná světla řeřavého uhlí.

Někdy odpoledne, když des Esseintes náhodou bděl a byl vzhůru, uváděl v činnost chod rour a vodovodů, vyprazdňujících akvarium a naplňujících je znova čistou vodou, a vléval tam kapky barevných trestí, skýtaje si tak dle své chuti zelené nebo polosolné, opalové nebo stříbřité tony, jaké mají opravdové řeky podle barvy oblohy, více nebo méně živého úpalu slunce, více nebo méně důrazných hrozeb deště, slovem podle stavu období a atmosféry.

Představoval si tu, že je v mezipalubí brigy, a pozoroval zvědavě podivuhodné mechanické ryby, zařízené jako hodinové stroje, jež míjely mimo okno lodní střílny a zachycovaly se ve falešných rostlinách; aneb též, vdechuje plně zápach dehtu, jejž vdouvali do pokoje, než tam vešel, prohlížel na zdech zavěšené barevné rytiny, představující jako v jednatelstvích dopravních

lodí a Lloydů steamery na cestě do Valparaisa a la Platy, a zarámované obrazy, na nichž byly zaznamenány směry dráhy Royal mail steam Packet, společností Lopez a Valéry, dovozná a přistaviště poštovní služby v atlantickém okeaně.

Pak, když byl umdlený bráti radu s těmito ukazateli, odpočal svému zraku, prohlížeje časoměry a busoly, sextanty a kompasy, kukátka a mapy roztrousené po stole, na němž se týčila jediná kniha, svázaná v tulení koži, dobrodružství Arthura Gordona Pyma, zvláště pro něho tištěná, na rýžovém papíru čistého vlákna, vybraném po arších, s rackem ve vodové značce.

Mohl spatřiti posléze rybářské pruty, sítě zhněděné třislem, svitky žlutohnědých plachet, drobnou kotvu z korku černě natřenou, hozené na hromadu, u dveří, jež spojovaly s kuchyní chodbou, povlečenou bourou, a vstřebovaly, stejně jako korridor, pojící jídelnu s pracovnou, všechny výpachy a všechny zvuky.

Zjednával si tak, ani se nehna, chvatné, skorem okamžikové sensace cesty dlouhého trvání, a tuto rozkoš zmístění, jež neexistuje v celku než upomínkou a skoro nikdy v přítomnu, v téže minutě, kdy se uskutečňuje, vsával plně, pohodlně, bez únavy, bez trapot, v této kabině, jejíž upravený nepořádek, jejíž přechodné uspořádání a jakoby dočasné zařízení souhlasily dosti přesně s nestálým pobytem, jejž tam trávil, s omezenou dobou jeho jídel a kontrastovala naprostým způsobem s jeho pracovnou, definitivným pokojem, urovnaným, dobře uspořádaným, upraveným pevným řízením domácké existence.

Pohyb se mu zdál ostatně zbytečným a obraznost, zdálo se mu, mohla pohodlně nahraditi vulgární realitu faktů. Podle jeho mínění bylo možno uspokojiti touhy, pokládané za nejobtížnější k ukojení v normálném životě, a to lehkým úskokem, aproximativnou sofistikací předmětu pronásledovaného právě těmi touhami. Tak je zcela zřejmo, že každý labužník si dnes libuje v restaurantech, vyhlášených výtečností svých sklepů, pije drahá vína, vyrobená ze špatných slabých vín, zpracovaných podle methody p. Pasteura. Nuže, ať pravá či falešná, tato vína mají totéž aroma, tutéž barvu, totéž zpění, následovně požitek, jejž pociťujeme, ochutnávajíce tyto padělané a strojené nápoje, je naprosto identický s požitkem, jehož bychom požívali, pochutnávajíce si na přirozeném a čistém víně, jež by bylo nenalezitelno, i vyváženo zlatem.

Přenese-li se tato úskočná zvrácenost, tato obratná lež do

světa intelektu, není žádné pochybnosti, že bychom nemohli, a stejně snadno jako v hmotném světě, těšiti se z chimerických rozkoší, podobných ve všech bodech pravým; není žádné pochybnosti na příklad, že bychom se nemohli oddati dlouhým výzkumům v koutě u svého krbu, napomáhajíce, podle potřeby, zpurnému aneb pomalému duchu suggestivnou četbou díla, vypravujícího daleké cesty; není také žádné pochybnosti, že bychom nemohli — aniž bychom se hnuli z Paříže — dosíci blahodárného dojmu mořské lázně; dostačilo by, abychom se zcela prostě odebrali do lázní Vigierových, ležících na veliké lodici prostřed Seiny.

Tam, dáme-li si osoliti vodu své koupelny a přimísíme-li do ní podle formule Codexu hořké soli, hořečnatého hydrochloratu a kysličníku vápenatého; vyjmeme-li z krabice bedlivě uzavřené otočkou klubko motouze aneb docela malý kousek lana, jejž jsme si šli zvlášť vyhledat do jedné z těch velkých provazáren, jichž nesmírná skladiště a podzemky vyvívají výpachy přílivu s odlivem a přístaviště; vdechujeme-li tyto vůně, jež musí si zachovati ještě tento motouz aneb koneček lana; bereme-li radu s přesnou podobizno kasina a čteme-li horlivě průvodce Joanna, popisujícího krásy pobřeží, kde chceme býti; necháváme-li se konečně kolébati vlnami, jež vzdouvá v koupelně protivný proud parníčků, dosahující pontonu lázní; poslouchámeli konečně kvil větru zalehlého pod oblouky a temný hřmot omnibusu dunícího na dva kroky nad námi na Královském mostě, jest illuse moře nepopíratelnou, nutnou, jistou.

Vše tkví v tom, abychom se dovedli toho chopiti, abychom dovedli soustřediti svého ducha na jediný bod, abychom dovedli se zahloubati dostatečně, abychom přivodili hallucinaci a mohli dáti sen reality na místo reality samé.

Vůbec se zdála umělost des Esseintes odlišnou známkou lidského genia.

Jak říkal, příroda se již přežila; zemdlela definitivně odpornou uniformitou svých krajin a svých nebes pozorlivou trpělivost raffinovaných. V jádru, jaká plochost specialisty omezeného ve své části, jaká malost kramáře, prodávajícího toto zboží s vyloučením všeho ostatního, jaké jednotvárné skladiště luk a stromů, jaké banalné jednatelství horami a moři!

Neexistuje ostatně žádný z jejich vynalezů, byť byl pokládán za sebe subtilnější a za sebe velkolepější, jejž by lidský duch nemohl stvořiti; žádný Fontainebleauský les, žádná záře

měsíční, jichž by nevyvolily výzdoby zaplavené elektrickými paprsky; žádný vodopád, jejž by hydraulika nenápodobila k nerozeznání; žádná skála, jíž by se papírovina nepřizpůsobila; žádný květ, jemuž by se zvláštní dykyty a delikátné papíry nevyrovnaly!

Není již pochyby, že tato věčná žvástalka nyní vyčerpala dobromyslný podiv pravých umělců, a že přišel okamžik, kdy se jedná o to, aby byla nahrazena, tolik co bude možno, umělostí.

A pak, nechť se dobře rozpozná dílo, považované za nejvzácnější z její děl, výtvor z její výtvorů, jehož krása jest podle mínění všech nejoriginelnější a nejdokonalejší: žena; což nezhotovil člověk rovněž, zcela sám, oživenou a umělou bytost, jež se jí plně vyrovná s hlediště plastické krásy? což existuje zde dole bytost, počatá v radostech smilstva a vyšlá z bolestí dělohy, jejíž vzor, jejíž typ by byl oslnivější, nádhernější, než typ těch dvou lokomotiv, užívaných na trati Severní železnice.

Jedna, Crampton, rokošná blondýna, pronikavého hlasu, velké, štíhlé postavy, uvězněné v třpytný živůtek z mědi, ohebného a nervosného prodloužení kočky, vyšperkovaná a pozlacená blondýna, jejíž neobyčejný půvab děsí, když, ztuha napínajíc své ocelové svaly, přivádějíc v činnost pot svých teplých boků, uvede v pohyb nesmírnou hvězdu svého jemného kola a vrhne se v před všechna živá v čele rychlíků a osobních vlaků!

Druhá, Engerth, monumentalná a pochmurná brunetta temných a drsných zvuků, složitých beder, seškrcených v pancéři z litiny, obludné zvíře rozcuchané hřívy z černého kouře, o šesti nízkých a spojených kolech; jaká drtivá síla, když, otřásajíc zemí, vleče namahavě, pomalu, těžký vlek svých nákladních vlaků!

Není zajisté mezi křehkými plavými kráskami a majestátními smědými kráskami podobných typů delikátné štíhlosti a ohromující síly; bezpečně možno říci: člověk se činil ve svém oboru stejně dobře jako Bůh, v nějž věří.

Tyto úvahy přicházely des Esseintes, když větřík donášel až k němu slabý záhvizd dětinské železnice, jež si hrá na vlka mezi Paříží a Sceaux; jeho dům byl položen asi dvacet minut od stanice Fontenayské, ale výše, kde stál, jeho osamocení, nenechávaly pronikati až k němu hlomozu špinavých davů, jež láká nepřemožitelně v neděli sousedství nádraží.

Co se týče vesnice samé, znal ji sotvy. Pohlížel ze svého okna kdysi v noci na němou krajinu, jež se rozkládá, sklánějíc

KAREL HLAVÁČEK EX LIBRIS

se, až k patě chlumu, na jehož vrcholku se tyčí lesní baterie Verriéreské.

V temnotě, na levo, na pravo, rozkládaly se stupňovitě neurčité chumly, ovládány v dálce jinými bateriemi a jinými pevnostmi, jejichž vysoká úbočí zdála se v měsíčné záři guašována stříbrem na temném nebi.

Stínem pahorků zúžená rovina zdála se ve svém středu posypána škrobovým práškem a natřena bílým cold-creamem; v teplém vzduchu rozcuchávaly od měsíce křídou potřené stromy, ovívajíce vybledlé traviny a destilujíce slabé vůně koření, bledá listoví a rozkládaly své kmeny, jichž stiny přeškrtávaly černými pruhy zemi jakoby sádrovou, na níž se třpytily křemeny jako střepy talířů.

Pro své nalíčení a svůj nápodobený vzhled nenelíbila se tato krajina des Esseintes; ale po tom odpůldni, zaměstnaném ve vsi Fontenayské hledáním domu, nikdy se neprocházel za dne po cestách; zeleň tohoto kraje mu nevnukala ostatně žádného zájmu, neboť neskytala mu ani toho delikatného a žalného kouzla, jež vylučují tklivé a choroblivé vegetace, vyrostlé stěží na rumištích městského obvodu, blizko hradeb. Pak spozoroval ve vesnici onoho dne břichaté měšťáky, s licousy, náležitě oděné, lidi s kníry, nesoucí jako velebnou svátost hlavy úředníků a vojáků; a od tohoto setkání se jeho hrůza před lidskou tváří ještě přiostřila.

Za posledních měsíců svého pobytu v Paříži, kdy, vším znechucen, zmalátněn hypochondrií, zdrcen spleenem, došel takové citlivosti nervů, že uzření nelibého předmětu nebo bytosti se vrývalo hluboce do jeho mozku, a kdy bylo třeba několika dnů, aby se odstranila jen lehce stopa toho, lidská postava, dotknutá na ulici, byla jednou z jeho nejbodavějších muk.

Trpěl positivně uzřením jistých fysiognomií, pokládal téměř za urážky otecké nebo přísné výrazy některých obličejů, cítil v sobě touhu spoličkovati onoho pána, jenž se procházel, mhouře víčka s učenou tváří, onoho druhého, jenž se klátil, usmívaje se před výkladními skly; tam toho konečně, jenž se zdál přemítati spoustu myšlének, pohlcuje se svraštělým obočím rozšlapané články a různé zprávy novin.

Větřil tak zastaralou hloupost, takovou ošklivost ku svým vlastním myšlénkám, takové opovržení literaturou, uměním, vším tím, co zbožňoval, zasazené, zakotvené v těchto úzkých mozcích obchodníků, výlučně zaujatých podvodem a penězi a jedině pri-

stupných politice, té nízké zábavě prostředních duchů, že se navracel rozrušen domů a uzaviral se se svými knihami.

Konečně nenáviděl ze všech svých sil nových generací, těch plodů hnusných hulvátů, pociťujících potřebu mluviti a smáti se nahlas v hostincích a kavárnách, vrážejících do vás, aniž požádají za odpuštění, na chodnících, hodících vám, aniž se vůbec omluví, aniž vůbec pozdraví, kola dětského vozíku mezi nohy.

III.

Část policí, podepřených na zdi jeho oranžové a modré pracovny, byla pokryta výlučně latinskými díly, těmi, jež intelligence, které zdomácnily žalostné opětovně přesívané přednášky v Sorbonách, označují tímto generickým jménem: „dekadence".

Skutečně, latinský jazyk, jak byl užíván v tom období, jež professoři zovou dosud tvrdošíjně velkým stoletím, jej nevzněcoval. Tento jazyk, omezený na vypočtěné obraty, skoro neměnné, bez ohebnosti skladby, bez barev, bez odstínů; tento jazyk, odřený na všech švech, okleštěný od kostrbatých, ale mnohdy obrazných výrazů předchozích věků, mohl, přísně vzato, vyjadřovati majestatné, omleté tlachy, neurčité, všední průpovědi, přežvykované řečníky a básníky, ale vylučoval takou nezajímavost, takou nudnost, že bylo třeba dojíti při linguistických studiích k francouzskému slohu století Ludvíka XIV, aby se našel stejně dobrovolně vysílený, stejně slavnostně vyčerpaný a šedivý jazyk.

Mezi jinými zdál se mu sladký Virgil, kterému školometi přezdívají mantovská labuť, bezpochyby protože se v tomto městě nenarodil, jedním z nejhroznějších, zkostnatělých pedantů, jedním z nejhorších žvanilů, jež starověk kdy zplodil; jeho umytí a vyzdobení pastýři, vylévající si střídavě na hlavu plné hrnky sentenciésných a studených veršů, jeho Orfeus, jejž přirovnává k slavíku v slzách, jeho Aristeas, jenž vřeští k vůli včelám, jeho Aeneas, tato nejasná a rozplývavá postava, procházející se, podobna čínskému stínu, s dřevěnými pohyby za špatně upevněným a špatně naolejovaným transparentem básně, uváděli ho v zoufalství. Byl by věru přijal odporné hlouposti, jež tyto marionetty mezi sebou vyměňují v zákulisí; byl by též přijal nestoudné výpůjčky, učiněné u Homera, Theocrita, Ennia, Lucretia, prostou krádež, již nám odhalil Macrobius o druhém zpěvu Aeneidy, téměř opsaném slovo za slovem z básně Pisandrovy, konečně všechnu nevýslovnou prázdnotu té hromady veršů; ale co mu mnohem více nahánělo husí kůži, byla fak-

tura těch hexametrů, znějících plechově, jako dutá nádoba, prodlužujících své časomíry slov měřených na litry dle neměnného nařízení pedantické a strnulé prosodie; byla to osnova těchto otřelých a škrobených veršů v jich officielném rázu, v jich nízké úctě k mluvnici, těchto řemeslnicky přetínaných veršů neotřesnou cesurou, ucpaných na konci vždy stejným spůsobem, nárazem dactylu na spondej.

Tato neměnná metrika, vypůjčená ze zdokonalené kovárny Catulovy, bez fantasie, bez slitování, přecpaná zbytečnými slovy, výplňkami, nástavky stejnoměrných a předvídaných kudrlinek; tato bída homerického epitheta, vracejícího se stále, aby ničeho neoznačilo, aby ničeho nedalo viděti, všechen ten chudý slovník nezvučných a plochých barev, jej mučily.

Jest spravedlivo dodati, byl-li jeho podiv Virgila co nejmírnější a byla-li jeho přítažlivost k jasným výronům Ovidovým co nejdiskretnější a nejmdlejší, že jeho nechuť k sloním vnadám Horaciovým, k žvástům tohoto neohrabance k zoufání, jenž se pitvoří s posádrovanými šprýmy starého clowna, byla bez mezi. —

V prose neunášely ho ani trochu více mnohomluvný jazyk, příliš mnohoslovné metafory, nesmyslné odchylky Cizrny; chlubivost jeho apostrof, proud jeho otřelých vlasteneckých tlachů, emfase jeho slavnostních řečí, těžká massa jeho masitého, vykrmeného slohu, ale nakloněného k tučnosti a zbaveného morku a kostí, nesnesitelné trusky jeho dlouhých adverbií, zahajujících větu, neobměnné formule jeho mazlavých period, špatně svázaných mezi sebou nití spojek, konečně jeho umdlévající zvyky tautologie, jej nijakž nesváděly; a Caesar, vážený pro svůj laconismus, nenaplňoval ho více nadšením než Cicero; neboť se tu jevilo opačné upřílišení, vyprahlost founy, neplodnost mementa, neuvěřitelná a neslušná zácpa.

V úhrnu nenalézal stravy ani u těchto spisovatelů ani u těch, již jsou nicméně rozkošemi falešných literátů: Sallusta, méně vybarveného však než ostatní; Tita Livia, sentimentálného a mdlého; Seneky, nadurelého a kalného; Suetonia, lymfatického a strašidelného; Tacita, nejnervosnějšího ve své strojené koncisnosti, nejdrsnějšího, nejsvalnatějšího z nich všech. V poesii nechávali ho Juvenal, vzdor několika hrubě obutým veršům; Persius, vzdor svým tajeplným insinuacím, studeným. Opomíjeje Tibulla a Propertia, Quintiliana a Plinie, Statia, Martiala z Bilbilise, i Terentia a Plauta, jehož jargon, plný novotvarů, slože-

ných slov, deminutiv, se mu mohl líbiti, ale jehož nízká komika a hrubý vtip mu byly odporny, počínal se des Esseintes zajímati jedině o latinský jazyk s Lucanem, neboť byl rozšířen, již více výrazný a méně nevrlý; tento vybroušený výstroj, tyto verše pokryté drahokamy, vykládané šperky, jej zajímaly, ale tato výlučná péče o formu, tyto jasnosti zvuků, tyto lesky kovu, nezakrývaly mu úplně prázdna myšlénky, nabubřelosti těch bublin, jež boulovatí kůži *Pharsalie.*

Autor, jejž opravdu miloval, jenž jej pohnul, že na vždy vyloučil ze svých četeb zvučné obratnosti Lucanovy, byl Petronius.

Ten byl pronikavý pozorovatel, delikatní analytik, podivuhodný malíř; klidně, bez strannictví, bez nenávisti, popisoval denní život v Římě, vypravoval ve svých čilých kapitolkách *Satyriconu* mravy své doby.

Zaznamenávaje pozvolna fakta, konstatuje je v definitivné formě, rozvíjel nepatrnou existenci lidu, její episody, její bestiality, její říje.

Zde je to dozorce hostinců s pokoji, jenž požaduje právě jména cestujících zrovna vešlých; tam jsou to lupanary, kde muži krouží kolem nahých ženštin, vzpřímených mezi vývěsními tabulemi, zatím co lze zahlédnouti špatně zavřenými dveřmi pokojů kratochvíle párků; tam opět v letohrádcích nestoudného přepychu, šílenosti bohatství a nádhery, jako v chudých hospodách, jež následují za sebou v knize, se svými rozházenými popruhovými postelemi, plnými štěnic, zmítá se společnost té doby: nepočestní taškáři, jako Ascyltus a Eumolpius, pátrající po dobrém lovu; staří incubové s vyhrnutými šaty, tváří namalovaných olovcem dvouhranolovým a červení akáciovou; šestnáctiletí souložní hoši, buclatí a nakadeření; ženy pronásledované záchvaty hysterie; lapači dědictví, nabízející své synky a své dcerky prostopášnostem závětců; všichni chvátají průběhem stránek, prou se po ulicích, ohmatávají se v lázních, zasypávají se ranami jako v němohře.

(Pokračování).

RENÉ MARIA RILKE

Der schwarze Tod.

„Komm, Geliebter, vor die Mauern!“
„„Fürchtest du dich nicht?““ — „Belauern
Kann der Sterbent immer uns.“ —
Und sie giengen vor den Thoren
In den Abend traumverloren
Vollen Herzens, stillen Munds.

„Und . . . du hast du's jetzt gesehen
Leis an uns vorübergehen? . . . . .“
„„Nichts.““ — „Das war der schwarze Tod.“ —
„„Liebchen!?!““ — „Sicher!“ „„Hast du Angst?““ „Ja.“
„„Fass mich fester — Gott, du wankst ja . . . .““

Und die Sonne starb so roth.

München.

S. K. N

EX-LIBRIS.

SKUTEČNĚ tato poslední léta našeho století, blížícího se ku svému finale, mohou docela klidně a nahlas zváti se dobou *úpadkovou*. Mohou tak učinit pro radost všem lidem dobré vůle ale špatného intellektu, mohou tak učinit s pýchou posledního člena vzácné rodiny aristokratické, v jehož JÁ soustředilo se vše, co u jeho praotců a pradědů bylo od jiných odlišeným, vypjatým a velikým. Neboť přezdívku úpadkové vynašel počestný a „zdravý“ mozek liberálního občana, který nemůže zapomenout, že jeho dědové proklamovali REVOLUCI, tuto apotheosu rozumu a „zdravého“ pokroku. Taková přezdívka opovržlivého tonu, a tušíte za ní tolik špatně tajené zloby a bezmocného vzteku tvora, který nechápe odůvodnění, šíři a hloubku blížícího se světla a strašlivě se chvěje o své sladké, pohodlné myšlénkové far-niente. A jak by také dobrý ten měšťánek mohl pochopit život a práci nejkrásnějších representantů této doby. Jejich vášně a jejich sny. Jejich bázně a jejich radosti. Vždyť on vystavěl trůn svému ROZUMU a ONI dokonce CÍRKVÍ se pokořili! On dal si vyzdobit přostranné své interieury věrně malovanými sviněmi a ONI malují nepochopitelné MADONNY a perversní umrlce a zbožňují zkroucené akty Dürerových světců.

§§§ Ano, zhnuseni realistickými obrazy a typografickými ornamenty sáhli jsme ku staré knize, v níž nás lákalo hrdé umění starého dřevorytu a výrazných typů jejího tisku. A celí zamilovaní do této drsné KRÁSY vracejí se naši umělci radostně v její území. A tak vidíme staré DÜRERY, CRANACHY a GRÜNEWALDY opět ve svých nejpřednějších revuích, vidíme, jak p. ALFRED JARRY dává pro svůj *Perhinderion* zhotoviti *„des beaux caractères du quinzième siècle“* a jak celá řada umělců — pp. SATTLER, ECKMANN, VALLOT-

KAREL HLAVÁČEK

EX-LIBRIS

TON, VELDHEER — chápe se technicky dřevorytu, aneb nápodobí je aspoň. *„Das Herbe in der Kunst“* má své nové triumfy. A konečně i pro své moderní knihy snažíme se zachytit kus toho starého půvabu úpravy a pro své knihovny, hle, našli jsme starý, krásný zvyk, našli jsme — EX-LIBRIS. A tak zatím co liberální a pokrokoví troupové naši dobu zvou reakční a nás dekadenty, radostně vítáme jitro dnů, kdy UMĚNÍ a ŽIVOT budou zas jedinou velikolepou synthesou, jako tomu již bylo v závěrečních hodinách antiky a v několika extatických chvilích středověku — — —

§§§ Způsob, označovati vlastníka knihy na zadní straně přední desky zvláštním, vlepeným, více méně umělecky provedeným lístkem, vznikl v Německu v druhé polovici XV. století. Byl to sám ALBRECHT DÜRER, od něhož pochází dřevoryt k prvému známému ex-libris, a jeho vlastníkem byl *Bilibaldus Pirkheimer*. Z *Norimberka* do *Augsburgu*, odtud do *Švábska, Bavor*, pak do *Rakous* a *Švýcar*, — to byla první pouť nového zvyku. Ex-libris nebylo v té době než erbem více méně okrášleným, k němuž se jméno vlastníka připisovalo. To byla zlatá doba knihových značek, kdy ze *školy norimberské* a *augsburské* vycházely vysoce umělecké listy. Od polovice 16. století dřevoryt zaměňován měděnou plotnou, a listy staly se bohatší ozdobami. Nyní rozšiřovala se ex-libris i do zemí jiných; listy ze století XVII. a XVIII. jdou do tisíců. Stále však i ve Francii i v Anglii převahu mají erby. Ani rytci tak slavní jako byli Francouzové *Choffar* a *Gravelot* nedovedli vymaniti se heraldice. Teprve rokem 1700 počalo se užívati jiných motivů; na knihových značkách objevily se knihy, monogrammy, pomníky a motivy krajinné, později pak allegorie a antické božstvo. Přirozeno, že vkus doby i tady rozhodoval. Avšak počátkem tohoto století ex-libris zůstaveno opět jen ry'cům. Na štěstí chopili se tu věci sběratelé, ex-libris se studovala a výsledkem toho jest znovuzrození knihových značek a dílka plná porozumění a umění od p. *A. M. Hildebrandta* v přísné gotice, od p. *E. Doeplera* ve stylu renaissančním a moderní od pp. *O. Huppa, Klingera* a především od p. JOSEPHA SATTLERA. Autor *„Moderního tance smrti“* a *„Novokřtěnců“*, těchto dvou arcidél moderní práce, k nimž druží se třetí, nově vydaná *„Moje harmonie“*, kreslí vzorné listy pro nejpřednější přátely umění v Německu, a některé z těchto jsou jedinými toho druhu. Stačí jen pohlednout na I., XV. a XXIX. list jeho nádherně vypravené publikace: *„Deutsche Kleinkunst in zwei und vierzig Bücherzeichen“* (Ex-Libris).* Kladu sem jen něco z toho, co o něm praví p. *F. Warnecke*, nejlepší znatel knihových značek v Německu, v předmluvě k uvedené publikaci: „V mnohém ohledu nastoupil *Sattler* ovšem jinou cestu, než oni umělci, kteří skoro výhradně učinili si erb předmětem provedení... To jest, co propůjčuje jeho dílu přednost novoty a zajišťuje mu všeobecnou pozornost... Láskyplným se ponořením ve svou úlohu, o čemž každý lístek svědčí, propůjčuje *Sattler* svým kresbám půvabu a významu, jaký byl zřídka kterým umělcem dosažen: neznavíme se pozorováním těchto co nejjemněji provedených náčrtů, z nichž každý je malým dílem mistrovským, originelním v nápadu a dokonalým v provedení. Skoro domníváme se býti převedeni ve století našeho velikého *Dürera*...“

Tolik o *Německu*. Následuje ihned *Anglie* z těch zemí, kde zvláště od r. 1890 ex-libris neobyčejného rozšíření se dočkala. Po rytci p. *Sherbornovi*, který se přidržuje stále motivů heraldických, přišel s volnější vynalézavostí mezi jinými p. *Walter Crane* a pak nejpřednější a nejoblíbenější tvůrce kni-

* Veškera díla p. Sattlerova vyšla u J. A. Stargardta v Berlíně.

hových značek anglických a affichista p. R. ANNING BELL. Jeho dívčí postavy čtouc nebo hudbu provozující v pozadí s načrtanými krajinkami v jednoduchých rámcích jsou provedeny s takovou lehkostí a poetickou elegancí, že působí neobyčejně vzácným půvabem. Modré nebe nějaké zmodernisované antiky kyne vám vstříc z těch roztomilých listů.

Z moderních knihových značek *francouzských*, které nezdají se dostihovati ni počtu ni krásy listů z minulých století, zasluhuje zmínky především p. *Vallottonovo* ex-libris pro vydavatele Jolyho. Zajímavá jsou též ex libris impressionisty *Maneta*, básníka *Banvillea* a p. *Gourmontovo* od p. *Henry de Grouxe*.

To by byla tak docela stručná instruktivní črta z historie knihových značek. O předních sbírkách a odborné literatuře zmiňovati se nebudu. Pan *Warnecke* v citované předmluvě podává pečlivě sestavený seznam obou.

§§§ Zbývá promluviti o *Čechách*. Shledáme, že naši umělci . . . Ale vždyť *my* vůbec *svých* umělců výtvarných tady nemáme. *Naši* umělci to jsou pp. *Sattler*, *Vallotton*, *Munch*, *Rops*, *Vigeland*, ale v Čechách nemáme my těch, které bychom mohli zváti svými. Neboť tam, kde vládne tak naprostá a zarytá ignorance NOVÉHO UMĚNÍ, nedá se očekávati naše porozumění a naše sympatie. A tam také nemohou vzniknout DÍLA, kdyby se vyzdobila kde která dvorana národních ústavů a kdyby se nakreslilo sebe více špatných emblemů a allegorií pro vídeňského nakladatele.

Proto nehledejte u nás rozšířené o zvyku knihových značek. Neboť co je zdejším inferiorním lidem do krásného obyčeje zahraničního! — — —

Ale, bohudík! Tento článek má uvésti před těch několik porozumění majících pokus mladého umělce českého v tomto oboru. Pan KAREL HLAVÁČEK chopil se svého úkolu se vzácným porozuměním. Byť i zápolil ještě — ač statně — s technikou věci, nemůžete nevidět neobyčejné harmonie vlastníkem dané devisy s myšlénkou a provedením umělcovým. Tam žulová pevnost stavby skvostně harmonuje s p. *A. Procházkovou* devisou silné vůle, tady opět kostra vznášející vzhůru plameny vlastní své lebky neobyčejně těsně přiléhá k nyvé perversi hesla p. *Karáskova*.

Doporučovati tyto listy bylo by docela zbytečno. Mluví samy za sebe jasně a statečně. A jejich mladý autor? Víme o něm dobře, že nezůstal ignorantem oněch KRÁS, které planou za hranicemi této zemičky v široké naší umělecké vlasti. A to znamená v našem případě tak velice, velice mnoho!

V Olšanech, 15. října 1896.

LUISA ZIKOVA

V NEMOCI.

O jitro jedno! Jaká touha!
Slunné jitro, kde se rosou chvěje
lístek něžný, v květech barva zpívá
rozhýřelá a vzduch voní mládím,
s nebe kape vůně etheru!

Jedno jitro! Bosa půjdu travou,
zlíbám květ a barvu shltnu zrakem
a vzduch teplý v mladá ňadra pustím,
k nebi rozpnu roztoužené paže
a svou duši napojím tou krásou.

Bože, jitro! — Dýchám těžce, z dlouha —
ve mně tma — — tma — tma — a ze všad zeje
kalné prázdno, v šedý ton se slévá
představ roztoužení, za nímž pádím.

Jedno jitro! V duši moji hravou,
která jasnila se před zázrakem
velkých snů, v tu duši že se vkrádá
Smrti stín a křídla že jí váže?

Světla sem! Ty svíce páchnou plísní — —
okna otevřít! — — Ach, venku prší dnes!
malý ohník! — — Eh, kouř z kamen letí!
Modlete se! — Slzy tekou vřelé —
Chci být sama — — jděte — bude nejlíp —

Myšlénky mé! Kde jste? V jakém chvění
je mé nitro? Co to ve mně sténá?
Hrůza — — cítím, chladné něčí ruce
jak mi hrdlo ku podušce tisknou.
Pomozte!! Já nechci!! nechci!! nechci!!!

Z mrákot budím se. Kol mne se tísní
hlavy přátel; jeden z nich mi klesl
na podušku, kterou slzou světí,
šeptá: „Lilo! moje žití celé!“

Jaké probuzení! V uzardění
klopím oči, duše uvolněná
letí v dálku a má hlava prudce
padá k hlavě — a dvě srdce výsknou.

S nebe kape vůně etheru,
já svou duši napojím tou krásou — —
Chci být sama! Jděte — bude nejlíp —
Pomozte! Já ještě nechci! nechci!!

* * *

RENAISSANCE POHANSTVÍ.

OMALU tedy jsme se dostali šťastně až sem. Jakobychom žili nyní v době obecného z mrtvých vstávání. Vše, co zapadlo do těžkých a obrovitých hrobek minulých věků, vše, co uniklo z denního jasu do temnot půlnocí, vše, co oněmělo a osleplo a vydáno bylo nejpustšímu osamocení: vše to se teď hýbe, roste, volá, jde ku světlu, strhuje do svého virného okruhu nové a nové fanatiky. Je to vše ovšem dosud nehotové, až příliš kolísavé, je v tom děsně žalné nevědomosti a šarlatánského tajemnůstkářství tam, kde není ničeho ku skrývání, jak nejnovější — přirozeně: ne všichni — adepti a proroci a apoštolové domněle na vždy mrtvých věd středověku si počínají — — a skutečně znají. Zbylo v nich mnoho z jarmarečního křiklounství a kejklířské obratnosti filosofů materialismu a positivismu, hledají v tom všem stále ještě cíle utilitarismu, zlaté tele dobrých, řádně daně platících a vojsko jako nejvyšší vymoženost dnešku ctících občanů, nejkrajněji možný vrchol štěstí pro všechny, nedobytnou pokladnu, tučný břich a vedle officielní manželky pod rouškou cnosti zplašený kankán v „kavárnách“. Tak vidíme dnes vážně i komedianstky kráčeti řadu tajných věd a umění středověku. A vedle tohoto mystického průvodu okultních vědomostí vidíme vyvstávati z dávných a zšeřelých věků bohy klassického pohanstva. Jasní Olympané opět přicházejí mezi nás. Přinášejí utišení staletým zápasům, nesou ve svých štědrých rukou radost života a krásu bytí? Mimodèk se nedůvěřivě usmíváte. Ty lehké fantomy, ta dávno vyvanulá poesie — — ale kde ožívá? Zatím v dílech básníků. Nebylo by to ani ničím zvláštním samo o sobě, kdyby se k tomu nedružilo dosti jiných úkazův a známek, svědčících o hlubších a širších kořenech. Nejedná se již jenom o jednotlivce. Zdá se, že i větší a širší okruhy obracejí své zraky pod zapadlé modré nebe staré Helady. Vždy byli a našli se lidé, svou psychyckou strukturou podobní a příbuzní postavám starověku, že, ať již jen atavisticky, ať jako pozdní výhonky

zaniklých raç, existovali jedinci, cítící se ve svém prostředí, ve své epoše cizinci a vyhnanci, naplnění nostalgií minulosti, bolestnou touhou nazpátky, do věků a mezi lidi, dávno a dávno již zmizelé: dnes duší, do antiky putujících, jest již příliš velký počet, příliš se množící obec, aby se dalo mluviti jenom o osamělých a vzácných případech. Ti básníci, kteří znova křísí tuto minulost, kteří ji umělecky dávají ožívati, ne v studených konstrukcích a mrtvých konceptech, ale se vší vášní a touhou a krví své v dnešku bloudící bytosti, nejsou osamoceni, rodina jejich čtenářů není snad jen četou zvědavců, jsou to opět osoby jako oni nazpátky toužící, jako oni dalecí cizinci v amerikanismu a militarismu dnešku. V poesii několik jmen stalo se známými, podivovanými na jedné a nenávidně potíranými na druhé: míním básníky Moréase, du Plessyse, Maurrase, Reynauda. Ale nikoho z nich, nýbrž jedno z nemladších, prosaistu, romanciera, chci zde vyzdvihnouti, k jeho dílu přihlédnouti. Jméno *Pierre Louys* náhle proniklo. Po dlouhá léta žilo v malém okršku uznání a slávy nejmladší literatury francouzské a její žurnalů, až nyní, z nenadání, po úspěchu *Písní Bilitiných*, prorazil románem *Aphrodita*. Dějstvuje v Alexandrii, za jejího rozkvětu a slávy, kdy byla střediskem východoevropské kultury starověku. Antické světové město, středistě, srdce všeho života. Umění a krása, nádhera a neřest, věda a filosofické žvanilství se tu těsně a nejtěsněji stýkají. Tady není již národa, jednoty kultury: jenom veliké městiště všeho různorodého a mnohotvárného z celého východu, vší jeho zevní skvělosti a vnitřní špíny, není zde již jednoho a národního, všeobecného náboženství, každý ten dav cizinců má svá božstva, jimž staví oltáře a chrámy, dali si zde dostaveníčko všechny raçy a všechna náboženství antického světa. Ale nad těmito nejprotilehlejšími zájmy, nad tímto potíráním-se a předstihováním-se, nad vším tím zápasem a svárem, nad vší tou okázalostí a ubohostí, nad vší cností a zhýřivostí, vládne jedno božstvo, všemi ctěno, všemi vzýváno, všemi vyhledáváno: Aphrodita. Před ní vše klečí: její chrám jest centrem existence. Veliká roditelka, veliká rozsévačka rozkoší, veliká vzněcovatelka vášní, veliká vládkyně mužů a žen, směsující muže s ženami v horoucích spasmech, a dovolující objetí ženy ženou a muže mužem, veliká panovnice pohlaví, neznající ničeho mimo šílená zuření a vyčerpávání-se a smrtelné ricty tělesné lásky. Duše krčí se dole, ukrytá, zavilá a divoká, ve svrchovaných konvulsích vrhá dvě těla na sebe, dává jim vyssáti se až v poslední kapku

krve a nechává je neukojena, aby znova je řítila v marnou a ubíjející extasi. Ohromnou a úděsnou fornikací stává se tu celý život, monstruosným pářením-se, jemuž posvěcena jsou sta svatých kurtisan chrámu bohyně a tisíce veřejných ženštin v městě, jehož jedinou kletbou je: věčné neukojení, stálá a žiznivá touha po nových a čerstvých objetích. Niterná krása odpadá až na zcela poslední pole. Ale krása fysická, krása těla, kouzlo linií a vnada údů a něha pohybů — to jedině platí a rozhoduje: proto mohou o slavnostech kurtisany nahy, bez nejmenšího šatu se odvážiti na ulici, neboť nikdo se nepohorší, bude-li kráse a mladost jejich těla bezposkvrněnou a vonnou a zářící. A tak krása a velikost, účel a smysl života koncentruje a omezuje se v tom jediném: v pohlaví. Vším jest krásné tělo, vděk čistých rysů a opojných pohybů — a svrchovaný cíl fornikace. Je to veliká, rozpoutaná, radostně se ženoucí orgie, neustálé a neustálé páření-se, láska není ničím duševním, stává se pouzepouze fysiologickým úkonem. Ne jeden muž a ne jedna žena: všichni muži pro všechny ženy a všechny ženy pro všechny muže. Na to hledí bohyně s výšin své svatyně, ochraňuje a podporuje střeštěný tanec pohlavní, a v nejsvětějším jejího chrámu vybraná četa svatých nevěstek v nejpustších, nejkrutějších, nejmonstruosnějších, nejnelidčtějších a nejnadlidštějších říjových bouřích se vyzuřuje, vyčerpává a hyne otrávena pokrmy lásky. Ale nad velkým tímto životem kurtisan nad celou touto existencí, kde se, dle našich názorů, prošlých výhní křesťanství, jeví naprostý nedostatek smyslu mravnosti, leží rozestřen oslepivý třpyt a blyskot, jakým ho zahalil básník, sladká vůně poesie a veliká lež štěstí v pohlavním. Tady nebylo pohlavního hříchu. Úkon pohlaví byl svatým, byl druhem modlitby, stejně jako oběť. Žena nebyla ještě tím zlem, v které se změnila za křesťanských věků, nebyla ještě osidlem a vnadidlem Satanovým — nebyla tím aspoň zřejmě a bolestně vědomě. Nicméně, ta krutá, ničivá, v životu smrt rodící moc pohlaví, jeho otravnost a polypovitá ničivost, ani zde nedá se utajiti, také tady vystupuje, natahuje svá chapadla, škrtíc a rdousíc, rvouc útroby a drásajíc mozek. Zní pochmurně majestatně, s takovým přídechem pekelnosti, vědomím zatracení v tom nejlepším, myšlénce a samostatnosti, ta osvětlující slova: „Otroctví! Otroctví! — hle pravé jméno vášně. Nemáte všechny než jediný sen, jedinou myšlénku v hlavě: dosíci, aby vaše slabost zlomila sílu mužovu a aby vaše malichernost ovládala jeho intelligenci! Jakmile vám vypučí prsy, nechcete milovati ani býti milovány

nýbrž připoutati muže ku svým patám, snížiti ho, ohnouti mu hlavu a položiti na ni své opánky. Tu můžete podle své ctižádosti vyrvati nám meč, dláto aneb kružidlo, rozdrtiti vše, co vás přesahuje, vyklestiti vše, co vám působí strach, vésti Herakla za chřípí a dáti mu přísti vlnu! . . ." (Dokončení.)

Kritika.

ČASOPISY. Veselý spor s *Časem* vedou *Rozhledy*. *Čas* vytknul *Rozhledům*, že jim schází program, směr, cíl. *Rozhledy* obšírně zase dokazují, že vědí, co chtějí a kam jdou. „Dilettantní mlsání" že u nich jest pouze v rubrice literární, jinak . . . atd. atd. Musíme uznati, že z tří čísel *Rozhledů* vidíme, že *Rozhledy* mají skutečně pevný cíl. Chtějí se totiž státi — *Osvětou*, a jen list tak typicky krátkozraký jako *Čas* může tak důležitý moment lehkovážně přehlédnouti. Což nevidí p. Herben, že tak vzácná akvisice jako je p. dr. Jirik se svými interwiewy „mistra" Olivy et cons. pranic, ale docela pranic nezadá takové slovutnosti, jako je na př. p. Zákrejs? To je přece „moderní" stanovisko, stejné jako „moderní" stanovisko zaujaly *Rozhledy* vůči hereckému umění p. Bittnerovu, zrovna na vlas tak „moderní" jako Zlatá Praha, Světozor, Osvěta . . . A pak že nemají *Rozhledy* raison d'être jako list nejryzejší moderní a směrodatný! Jen ta jich odvaha, s jakou reprodukují Jansy, Javůrky, Olívy . . . a jiné mistry pracující k novému a vypjatému umění . . .! Jen ten jejich překrásný román, z péra prý p. Krejčího, tak odvážný, smělý, originelní, že by ho jisté ani p. *Vlček* v *Osvětě* neotiskl. Nebo ty cestopisné causerie p. Hladíkovy! Měl by odvahu p. *Schulz* umístit je v *Zlaté Praze*? A konečně: je dnes třeba čísti *Osvětu*, aby se tam našly zuřivé výpady proti všemu, co v mladém umění má spěšnější tempo a živelnější oheň? Nezastávají té úlohy od jisté doby tak skvěle směrodatné *Rozhledy*, s p. Krejčím v čele? Ale žert stranou. P. Krejčí by se zase mohl rozčilit, zase by mohl *Moderní Revui* prorokovat rozšafné brzký krach, a já nechci míti takový malheur na svědomí. Jen ještě jeden dotaz jeho zodpovím: proč prý *Moderní R.* neodpovědela na útoky *Času* v referátě o p. Hlaváčkovi na dekadentní poesii. Předně: to by *Mod. R.* musela odpovídat na každý žvást, když by se komukoli zlíbilo jej napsati. A za druhé: Šetříme teď *Času* z pouhé lidské útrpnosti. Od té doby, co dostal výprask pruty nařezanými ve vlastním háji (aféra Flajšhans Herben), *Čas* je náramně politování hodný. A bylo by nám líto, kdyby pak i o nás p. Herben jednou musil konstatovat, kolikrát jsme u něho byli v bytě, kolikrát nás potkal na ulici atd., aby dokázal, že R.K.Z. je přece jen povržení hodný padělek . . . Proto, ať žije caritas a ať ještě dlouho žije v Čechách — zdravý humor!

MALÍŘSTVÍ. * *Výstava Viktora Olivy.* P. Oliva tak pěkně dovede nahoditi barvy, že červeň máku jen jen plápolá a žluté sirové nebe chví se jako v hořečce — a postaví doprostřed banální ženu, řekne tomu „Madonna". Namaluje hlávkové pole při západu slunce, nanese celé slupky barev přímo z tuby, pak roztírá a ryje do toho špachtli a myslí, že namaloval krajinu, a nota bene moderní náladovou krajinu, která měla chytiti všecku tu zjíněnou diskretnost pozdního letního večera a zlomenost zlacených a klouzavých tonů zapadajícího slunce. Posadí nahý ženský akt s nádhernými šťavnatými prsy do suchého břidličnatě roztrhaného břehu, jakému si navykl ze svých tušových kreseb, udělá aktu kol hlavy bílý vápenný kruh, hodí před něj lebku, kol níž poletují — nic naivnějšího než bílí motýlové — a myslí asi, že namaloval symbolický obraz . . . Nu, proč ne; je dnes v Čechách po hostincích a kavárnách plno tlučhubů, symbolický, symbolická, symbolické slyšíš ze všech stran, proč by nedovedl namalovati symbolický obraz, když dokonce p. Mašek na jakousi takovou potvoru dostal v lonském salonu nějaké stipendium. Panna, lebka, motýlové — p. *Vrchlický* otloukl sice takové thema nejméně v padesáti tištěných básních — ale nechť, řekne se aspoň, že náš osvícený národ má z dopuštění božího i symbolické malíře. Že dovede pan Oliva allegorie, a výborné moderní allegorie, jak nás všichni kritikové mermomocí přesvědčují, samo sebou se rozumí. Já sice myslím, že mají jen tento svůj název společný s allegoriemi starých mistrů, jež viděl jsem v sčernalých rámech, v otlučených vybledlých freskách starých synagog, polozbořených hřbitovních kaplí a basreliefech starých bronzovaných štítů — ale znalci ujišťují, a nutno tedy věřit.

Pan V. Oliva má ostatně moderní názor o illustrování — a to se mi líbí. Chce kreslit k textům hudební doprovody, chce dělat textům ekvivalentní parafrasa. Škoda jen, že ta jeho hudba je tak málo barevná a tak hluchá a zmanýrovatělá, že má tak málo svěžejších tonů . . . Aby se mi nemohla vytknouti neúplnost, nutno říci, že p. Oliva kreslí a maluje všecko. Od portraitů, jež vynikají tím, že jsou portraitovaným fysiognomiím neobyčejně věrné podobny, až k zátiším, ano výborným květinovým zátiším. Pan Oliva maluje také, jak na slovo vzatí ujišťuji, šumný život z našich pražských kaváren bravurními švihy moderního malířského elegána — ano, ale ujišťuji čtenáře, aby snad nehledal při podobných otřískaných thematech nějaký nový, zajímavý líc, nějaké specielní barevné studium, jako na nočních kavárenských a pouličních scenách *Zornových* nebo assemblech *Kroyerových*, kde řeší se na př. nové světelné effekty povstalé interferencí rozličných světelných vln . . . A na konec musím podotknouti, že p. Oliva dovede si nakresliti slušnou moderní affichi, a že je výborným malířem — pardon — *akademickým malířem* (totiž naši malíři mají právo býti na tento přívlastek žárlivými, neboť bohužel od malířů pokojů a porcelánu praničím se neliší) — ale že je malý, velmi malý *umělec*. Totiž *umělec*, pokud znamená aktivní naturell, pokud jeho produktivnost znamená živěbolestný, šťavnatý porod plodu uzrálého v krupobitích a v prudkých šílených orkánech duševních bouřek, pokud jeho produkce znamená předčasné roditi avortované vzácné plody, za prudkých matečních bolestí, plody, před kterými mají takovou hrůzu všichni malířští parvenuové.

Illustrace Alfonse Muchy k „Adamitům“. Za jakou jen inferiorní raču považuji nás naši umělci-krajané v cizině usedlí, co se týče moderních uměleckých aspirací! Vědí, že ať nám předhodí sebe slabší věc, že národ ústy svých uměleckých kritiků bude žvaniti a slintati nadšením. Máte tu právě nový doklad .. Dráždivé noticky o *Adamitech* po novinách dovedly jak náleží napnouti mou nedočkavost; myslil jsem, že illustrace k *Adamitům* budou novou vítěznou etapou tužky p. *Muchovy*, že p. *Mucha* ukáže, jaké cíle sleduje moderní illustrace a jak jeho talent dovede ze suché, epické, falešně bezpohlavní půdy vyhnati vysoko do vzduchu šťavnaté stvoly s exotickými květy plápolavých barev, jimž polygamická rostlinná křeč přelamuje křehké tyčinky a pestíky — a zatím?... Mé sklamání je tím větší. Ten poetický, měkký p. *Mucha* s nebeskými, čistotnými *Grassetovskými* liniemi a něžnými, lomenými, melancholickými tony své palety — on dovede být také *banální!*

NOVÉ KNIHY. Hubená kořist. *J. Bittnera Fraška a tragedie.* Drobné, úsečné věty. Samý výkřik, samé vyrážené, kusé fráze. Zdá se, že z publikace slyšet monotonně týž věčně stejný, syčivý tón, jaký si p. autor oblíbil na jevišti. Monotonii překonává p. Bittnera p. *Herites* svými *Návštěvami* a *Bohem v lidu*. *Bůh v lidu* je znám z *Lumíra*. Takové otřepané, nechutné filosofování. V *Návštěvách* stačí čísti skizzu *Šaty dělají člověka*. Jest asi nejlepší a nestojí za nic. P. Herites líčí rád všednost. Jeho literární práce připomínají výrobky venkovských fotografů. Desetkrát se pokouší o podobu a desetkrát vyjde z toho facit: rozmazanost a pitvornost. *M. Havel* pokračuje ve svých *Zápiskách phil. stud. F. Kořínka.* IV. díl se jmenuje *Poslední svého jména.* Nového se o něm nedá nic říci, leda že zase asi dostane z Akademie nějaké premium. Špatný je na to dost. P. *J. Šutnar* a sl. *E. Pilbauerova* odbyli si poetické débuty. *P. Šutnar Troskami*, sl. *Pilbauerová* knížkou *Z duše*. O p. Šutnarovi nedá se ještě říci, bude-li z něho časem něco, za to o sl. Pilbauerové dá se s určitostí říci, že z ní nebude nic. Nejzajímavější novinkou je p. *Macharova* knížka *1893—1896*. Hlavně úvodem, kde p. autor doznává, že si ze všech illusí, co měl, nechal jen jednu: *víru v osoby, v ty, které má rád.* Koho nemá rád, i kdyby byl sebe větší genius, v toho p. M. nevěří. Velmi žertovné! Sbírka obsahuje řadu ošumělosti. Taková tristesse věcí z mody vyšlých tím vším vane. Verše na oslavu literárních jubileí, fragmenty nedokončených prací, malicherné půtky s p. z Čenkova, první básnický pokus p. Macharův etc. — pêle-mêle. Asi pět šest čísel (hlavně *Nero* a *Valerius Asiaticus*) je nad úrovní prostřednosti. Smutná bilance pro literáta, jenž začal před lety — Confiteorem! A teď *Čas* ohlašuje ještě vydání *Božích bojovníků*, to bude věru poslední stanice.

Z NĚMECKÉ BELLETRIE. *P. Rich. Dehmela* nová kniha básní *Weib und Welt* přináší několik zcela nových a svěžích nuancí do díla p. autorova. Je to poměr básníkův k Ženě, hlavně k Ženě jako Matce, jak to nejsytěji zejména vyjádřeno v krásné básni *Venus Consolatrix*, básník sleduje a stopuje všechny záchvěje psychy, jak je formuje „zamilovaná bláznivost“ i „veliká láska“, naslouchá do svého nitra a skizzuje a zaznamenává všechny jeho manifestace, jak jdou, ve *vnitřně* souvislém proudu, třebas na povrchu se zdál sebe divočejším a zmatenějším jejich „kausální nexus“ . . . Většina básní zladěna do dusného a bolestného tónu: šedé dny plné únavy, bezhvězdné noci plné výčitek — to jsou motivy, které se v knize nejčastěji vracejí. Některá čísla mají až děsivě mrtvou nehybnost: tak *Na břehu, Tiché město* a jiné. Originelní je fantastická burleska *Žlutá kočka*, jejíž základní motiv „muž vždycky podveden ženou“ proveden v několika bravurních kouscích velmi vtipné poetické akrobatiky. Celkem značí *Weib und Welt* důležitou stanici vývoje talentu p. Dehmelova, jak se od poslední jeho knihy *Lebensblitter* manifestuje vždy určitěji a určitěji . .

Pan *O. J. Bierbaum* vytiskl novou prosu. *Die Schlangendame* jmenuje se jeho publikace, jež přináší také několik kreseb p. *Felixe Vallottona*. Dilettantem ve velikém a krásném smyslu renaissance — byl nazván p. Bierbaum, a právem, z jeho knihy mluví veliká zanícenost a hřejivý enthusiasmus. Je to vše tak intimní a tak příjemné, tak podrobné a vybrané, jako kapriciesní dílo initiál a vignett, jak je pěstuje moderní malířství. Při tom mluví z knihy veliké opovržení směšnostmi doby, úzkoprsostí současné morálky, autor jakoby se hleděl zachrániti před banálností přítomnosti útěkem do minulosti, ale zůstávaje i tu dítětem doby úpadku, vytvořuje ve svém díle druh umění s jistou pikantní příchutí raffinovaného moderního archaismu.

— Interessantní ovzdušim a původcem svým jeví se *Larenopfer* p. *René Maria Rilke-a*, veršované pražské motivy, v nichž zaujal se p. autor českou minulostí a částečně i přítomností. Veliký enthusiasmus hoří v knize. Že následkem toho leckde verše p Rilkea jsou až upřílišeně optimistické, je přirozeno.

DIVADLO. Výsek života velké Vídně, realisticky podaný, ale s jistou vervou, silou, která dovede pro okamžik podmaniti; několik pěkných scen, spíše genrovitého rázu, tající v sobě takový teplý úsměv, pod nímž se krčí stlačená bolest — a celek působící zvláštním, opojným dojmem — to je p. *Artura Schnitzlera Milkování*, ale tenkrát, čtete-li je v originále. *Národní Divadlo* premierou *Milkování* ukázalo, jak snadno dovede — dobrou práci zabít. To představení bylo hříchem na autorovi i jeho díle. Mnoho snad k neúspěchu přispěl i překlad, který zachytil sice slova, ale z něhož vyvanula úplně ta zvláštní, páně Schnitzlerovu práci úplně prosakující vůně. — Ta jubilea! Ta nešťastná jubilea! Vyhlížejí všecka tak uboze stejně, hrozně jednotvárně! Přejedla se již. Kdybychom oslavovali každého, kdo po 30 let poctivě a s pilnou snahou zastává nějaké veřejné místo, měli bychom takových „národních slavností" každodenně několik tuctů. Že by zrovna herec mohl činiti v tomto ohledu zvláštní nároky, nelze rozumně vyložiti. Tentokráte přišel na řadu p. *Jiří Bittner*. Oslavil svoje jubileum *Sardouovými Starými mládenci*, docela vyvětralou, nemožnou, jako z prken sbitou, jen na effekty konstruovanou, někde až hrůza plačtivě sentimentální komedii, kterou bychom byli *N. D.* s největší radostí odpustili. Volbou kusu prokázal p. *Bittner*, jenž činí přece dojem snad nejintelligentnějšího našeho herce, pro opravdové Umění pochopení směšně malické. Ovšem úloha Mortemera je na něho šita, ale my diváci přece jen myslíme, že od intelligentního herce můžeme čekati aspoň o nějaký stupínek více zřetelů. — Zatím byla oficielně zahájena zimní saisona. P. *Lier* propustil několik paprsků do tmavé kuchyně, kde vaří nový, zimní repertoir. Nasliboval toho počtně dost: polovice zůstane nesplněna a co dostaneme opravdu, bude, až na malé výjimky, dnes už nestravitelné. Pozoruhodno je, že moderní, nový, cizí repertoir, čistě umělecké kusy, opominut docela. I něco, co dříve slibováno, škrtl p. *Lier* nemilosrdně, jen proto snad, že to mělo nějakou cenu. Tak odpadl *Ibsenův Rosmersholm*, jímž nás vnadili po celých snad pět let a nastudované už *Podpory společnosti* zmizely i s *Halbeho Mládím* z růžence slibovaných požitků. Za to zbyl tam pan *Vrchlický* hned s *třemi* tragediemi a opakování toho, co jsme, bohudík, v *N. D.* už strávili v naději, že toho už více neuvidíme. — S sísona zahájena p. *Zeyerovou* pastýřskou hrou biblickou *Z dob růžového jitra*. Není na ni více, než ta ryze zeyerovská poesie, jejíž hudbou rádi se ukolébáte za dlouhých zimních večerů, když v kamnech praská oheň a šero tlačí se z koutů — ale nejděte, proboha, poslouchat ji do divadla. — Pan *Jirásek* vytáhl zase starou svoji *Kolébku* a spravil ji. Jeden akt z ní udělal. Ale ta věc přece za práci nestála! Trvá ještě stále více než hodinu a je při tom nejvýš únavná, tak nesmírně fádní, je plna děланého vtipu, násilných obratů a směje-li se člověk, je to spíše smích otrlého odsouzence. — Na jevišti *Pokroku* sehráno 3aktové drama *Dvojí hřích* od slč. *E. V. Kittlovy* těchto dnů. Na kuse je patrno, že slč. pochytila mnoho z divadelní techniky (lépe: machy), ale že má velmi primitivní názory o psychologii, životě, duši a umění. — *Intimní Volné Jeviště* vydalo právě své stanovy. Pro členy v adm. t. l. za 10 kr., poštou za 15 kr. Pro příští představení se připravují *Strindbergovi Věřitelé*.

SOCIALNÁ LITERATURA. Chci jen upozorniti na několik brožur, hozených v poslední době ke kolování. Skupina „l'Art social" vydala přednášky *L'Ecrivain et l'Art social* od *Bernarda Lazara*, a *L'Art et la Révolte* od *Fernanda Pelloutiera*, zastávající obě literaturu demokratickou, lidovou, jdoucí ruku v ruce s potřebami dne a společnosti, vedoucí v boj a k vítězství, a potírající všechen mysticismus, vše nadsmyslné a výjimečné. Výtečnou studií je *A. Hamonův* spisek *Patrie et Internationalisme*, potírající se všech hledišť úzkoprsé stanoviště dnešních nacionalů, dokazující nezvratně vzmahání se ducha mezinárodního (což ovšem tu nijakž neznamená: zříci se svého jazyka, nýbrž: pochopení pro všechny a lásku a pomoc všem). *V Pages d'histoire socialiste I.* (Doctrines et actes de la socialdémocratie) potírá *W. Tcherkesoff* autoritářství, neomylnictví a nově natřené otrokaření socialně-demokratických předáků a jich slepých přívrženců. Stejný cíl sleduje spisek *Les Révolutionnaires au congrès de Londre* (Conférences anarchistes). Poslední tři knížky jsou publikací časopisu *Les Temps nouveaux*.

Vydavatel a redaktor Arnošt Procházka. — Tiskem Emanuela Stivína v Praze.

KAREL HLAVÁČEK

MAXIMILIAN DAUTHENDEY

JIŘÍ KARÁSEK

Maximilian Dauthendey.

Hluboce v temnu, v Samotě duše, nejspodnèji, kam neproniká již nic z toho, co obklopuje člověka v navyklém chodu života, na dně psychických šachet: rozhořely se jako bledé, tajemné, chvějící se plameny hyacintově modré myšlénky.

Ultra Violett,
das Einsame, sprach zu mir:
Noch lebe ich unsichtbar.
Aber Ihr könnt mich alle empfinden.
Versucht es mich zu erkennen.

Jsou to barvy určené málo očím, tony, jež vyslechne málo posluchačů, vůně, jež vyvanou, aniž byly znesvěceny profannimi. Je to malý svět sám pro sebe, jenž uzavřel za soumraku těžké své brány, svět ultra fialových paprsků, kde vše hovoří vlastní, každému jinému nesrozumitelnou řečí: mluvou pohádek, exotičnosti báchorkovitou, v niž vše přeměňuje své obrysy a přebarvuje své odstíny. Vlhký modravý odlesk klouzá po nahotě těch, jež oživuji tuto hlubokou Samotu. Hyancintová modř usíná v znaveném listoví stromů a křovin. Tma je nasycena mlčenlivým, ponurým fialovým odstínem. To je vnějšek. Nitro vře samou touhou, vlní se samým vzdechem, zpívá samým ohlasem a samou ozvěnou. A pak nastává veliké utišení, a jako v původní, nejstarší přírodě slyšeti jest Hlasy Mlčení. Tony, barvy a vůně zpívají své melodie. Veliký, naivní, udivený měsíc, bílý jako rukou kněze zdvižená hostie, lije své stříbrné mlčení do této odlehlé, tajuplné féerie. Má to vše nádech lunatického šílení, ale jde to bezpečně po nejpříkřejších srázech, stoupá to jistě na nejstrmější výše . . . oči vyssáté dalekou lunou, za níž se jde v horečné Touze, vždy dál a dále . . . ale marně . . . jako za bílým, svůdným klamem, jenž se zove tam Měsíc a zde Neukojení . . .

Pan **M. Dauthendey** vydal dosud jedinou knihu: **Ultra Violett** — mimo prodej asi v 50 exemplářích pro své přátely. Následující zde básně jsou dosud **vůbec neotištěny.**

MAXIMILIAN DAUTHENDEY

* * *

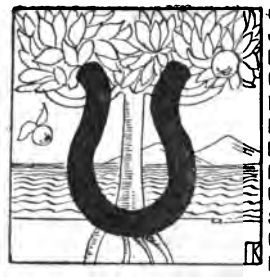

nd jede Pore, die einst für dich brannte,
Jeder Gedanke, der dich kosend nannte,
Muss sich in meinem Blute hassend wenden
Und statt der Süsse Galle nach dir senden.
Doch das ist nicht das Ende.
Das Ende ist, wenn meinen Händen,
Meinen Lippen, meinen Augen
Das schwere, lange Bluten endet
Und sie dann endlich durch das leere fremde Schweigen
Sich wieder zögernd zu dir neigen
Und sagen können: Freund!
Dann ist das Ende meiner grossen Liebe...

ERSTER MAI.

Alle Vögel reimen,
Alle Wiesen keimen,
Kleine Blumen scheinen.
Mädchen im lachenden Schwarm
Tausend Sonnen warm.
Mai, du machst mich arm,
Ich muss niederknieen,
In meine Hände weinen.

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

A TO VŠE vypravováno stylem zvláštní šťavnatosti, přesné barvitosti, stylem schopným všech dialektů, vypůjčujícím si výrazy od všech jazyků donášených do Říma, odsouvajícím všechny hranice, všechny meze tak zvaného velikého století, nechávajícím každého mluviti svým idiomem: propuštěnce, bez vzdělání, latinou lůzy, pouliční hantýrkou; cizince jejich barbarským nářečím, zepsutým afričtinou, syrštinou a řečtinou; pitomé pedanty, jako jest Agamemnon knihy, rhetorikou nepřípadných slov. Tito lidé jsou nakresleni jedním rysem, svalení kolem stolu, vyměňující nechutné řeči opilců, udávající stařecké maximy, nejapné průpovědi, moula obrácený k Trimalchiovi, jenž si čisti zuby, nabízí společnosti nočníky, baví ji zdravím svých vnitřností a pouští větry, vyzývaje své spoluhodovníky, aby si udělali pohodlí.

Tento realistický román, tento úsek, vykrojený ze skutečna římského života, bez zaujetí, nechť se o tom řekne cokoli, o nápravu a satiru, bez potřeby strojeného konce a morálky; tato historie, bez intriky, bez děje, uvádějící na scenu dobrodružství Sodomské zvěře; analysující s klidnou bystrostí radosti a bolesti těchto lásek a těchto párů! vyličující, jazykem nádherně zpracovaným, aniž se autor jedinkráte objeví, aniž se propůjčí k nějakému komentáři, aniž schvaluje nebo zatracuje činy a myšlénky svých osob, neřesti sešlé civilisace, císařství, jež se hroutí, uchvacoval des Esseintes, jenž postřehoval v raffinovanosti stylu, ostrotě pozorování, jistotě methody, zvláštní přibližnosti, zajímavé analogie, s těmi několika moderními francouzskými romány, jež snesl.

Věru zajisté litoval trpce *Eustionu* a *Albutie*, těch dvou děl Petroniových, o nichž se zmiňuje Plantiadus Fulgentius, a jež jsou na vždy ztracena; ale bibliofil, jenž v něm vězel, utěšoval literáta, vládna zbožnýma rukama skvělým vydáním *Satyriconu*, jež měl, v 8°, mající letopočet 1585 a jméno J. Dousy z Leydenu.

Vyjdouc od Petronia, vstupovala jeho latinská sbírka do II století křesťanské éry, přeskakovala deklamatora Frontona,

zastaralých výrazů, špatně opravených, špatně znova natřených, překročovala *Attické noci* Aula Gellia, jeho žáka a přítele, ducha ostrovtipného a slídivého, ale spisovatele uvázlého v lepkavém bahně, a stanula při Apuleiovi, jehož měl prvotní vydání, ve foliu, vytištěné v 1469 v Římě.

Tento Afričan jej naplňoval radostí; latinský jazyk dul plnou silou v jeho *Metamorfosách;* valil jíl, různé vody, sběhší se ze všech provincií, a všechny se směsovaly, splývaly v bizarní, exotickou, skoro novou barvu; manýrismy, nové podrobnosti o latinské společnosti měly příležitost přeliti se v neologismy, utvořené pro potřeby rozmluvy, v zákoutí římské Afriky; pak bavily jeho bodromyslnost zřejmě tučného člověka, jeho jižní překyplivost. Jevil se tak jako kluzký a veselý chlapík vedle křesťanských apologetů, žijících v témže století, uspávavého Minucia Felixe, pseudoklassika, odbývajícího ve svém *Octaviu* ještě zhustělejší mandloviny Ciceronovy, rovněž i Tertulliana, kterého uchovával možná více pro své vydání Aldeovo, než pro jeho dílo samo.

Ačkoli byl dosti kovaný v theologii, nechávaly ho chladným disputy montanistů proti Církvi katolické, polemiky proti gnosi; tak, i přes zajímavost stylu Tertullianova, stylu stručného, plného amfibologií, založeného na participiích, příkrého protiklady, špikovaného slovními hříčkami a pointami, strakatého slůvky vybranými z juridické vědy a z jazyka řeckých Církevních Otců, otevřel sotva ještě *Apologetiku* a *Pojednání o trpělivosti* a, na nejvýše, četl několik stránek z *De cultu feminarum*, kde káře Tertullian přísně ženy, aby se nezdobily skvosty a drahocennými látkami, a zakazuje jim používati líčidel, poněvadž se pokoušejí opraviti přírodu a zkrášliti ji.

Tyto idey, diametrálně protilehlé jeho ideám, vyluzovaly mu úsměv; pak se mu zdála role Tertullianova v jeho biskupství Cartaginském suggestivnou sladkým sněním; vábil jej ve skutečnosti více člověk, než jeho díla.

Žil fakticky v bouřlivých dobách, otřásaných děsnými zmatky, pod Caracallou, pod Macrinem, pod úžasným velekněžem z Emesy, Elagabalem, a připravoval pokojně svá kázání, své dogmatické spisy, své obhajovací řeči, své homilie, zatím co se Císařství římské třáslo ve svých základech, co Asijské šílenosti, co nečistoty paganismu tekly plným proudem; doporučoval s nejkrásnější chladnokrevností tělesnou zdrželivost, střídmost v jídle,

prostotu v oděvu, zatím co Elagabal, kráčeje v stříbrném poprašku a po zlatém písku, s hlavou věnčenou tiarou, v šatech protkávaných drahokamy, pracoval ve středu svých eunuchů ženské práce, dal se zváti Císařovnou a měnil každé noci Císaře, vole jej nejraději mezi bradýři, mizernými kuchaři a kočími z cirku.

Tato antithese jej naplňovala nadšením; pak se počínal latinský jazyk, dosáhší své svrchované zralosti za Petronia, rozkládati; křesťanská literatura nabývala místa, přinášejíc s novými ideami nová slova, neužívané vazby, neznámá slovesa, příďavná jména krouceného smyslu, abstraktná slova, řídká až dotud v římském jazyku, jichž používání přijal Tertullian jeden z prvních.

Než tato rozplývavost, dále prováděná po smrti Tertullianově jeho žákem svatým Cyprianem, Arnobiem, těstnatým Lactantiem, byla bez půvabu. Bylo to neúplné a zpomalené zatuchování; byly to neohrabané návraty k ciceronským emfasím, nemající ještě toho zvláštního nádechu, jejž dodá ve IV století a především v stoletích, jež zrovna následují, vůně křesťanství pohanskému jazyku, rozrušenému jako zvěřina, rozdrobujícímu se v téže době, kdy se vyčerpá civilisace starého světa, v téže době, kdy se zhroutí pod nátlakem Barbarů, Císařství prohnilá talovinou věků.

Jediný křesťanský básník, Comodus z Gazy, representoval v jeho knihovně umění století III. *Carmen apologeticum*, napsané v 259, je sbírkou poučení, skroucených v akrosticha, v lidové hexametry, cesurované podle vzoru heroického verše, složené bez zřetele k časomíře a hiatu a často doprovázené takovými rýmy, jakých poskytne církevní latina později četné příklady.

Tyto kroucené, chmurné verše, páchnoucí zvířečinou, plné výrazu obyčejného jazyka, slov překroucených z prvotního smyslu, zaměstnávaly jej, zajímaly jej i více než styl přece hniličný a již plístitý historiků Ammiana Marcellina a Aurelia Victora, epištoláře Symmacha a kompilatora a gramatika Makrobia; dával jim dokonce přednost před těmi skutečnými skandovanými verši, před tím skvrnitým a skvělým jazykem, jímž mluvili Claudianus, Rutilius a Ausonius.

Tito byli tedy mistry umění; naplňovali umírající Císařství svými výkřiky; křesťan Ausonius, se svou *Svatební látaninou* a svou přeplývající a vyzdobenou básní o Mozele; Rutilius se

svými hymnami k slávě Říma, svými anathematy proti židům a proti mnichům, svým cestopisem z Italie do Gallie, kde se mu podařuje podati jisté dojmy pohledů, neurčitost krajin obrážených ve vodě, vzdušná oblouzení par, rozlet mlh obkličujících hory.

Claudianus, jakýsi avatar Lucanův, jenž ovládá celé IV století strašnou polnicí svých veršů; básník kující lesklý a zvučný hexametr, zasahující, v kotoučích jisker, epitheton krátkým úderem, dosahující jisté velikosti, pozdvihující své dílo mocným dechem. V západním Císařství, jež se vždy víc a více hroutí; v zmatenici opětovaných zahrdlení, jež jej obklopují; v stálé hrozbě Barbarů, kteří se nyní tlačí v davech do bran Císařství, jehož základy praští, znova oživuje antiku, pěje o únosu Proserpiny, nanáší své barvy vibrující, kráčí se všemi svými rozžatými ohni v temnotě, zabírající svět.

Pohanství v něm znovaožívá, zvučící svou poslední fanfáru, povznášející svého posledního velkého básníka nad křesťanství, jež od nynějška zaplaví úplně jazyk, jež pro vždy nyní zůstane jediným pánem umění, s Paulinem, žákem Ausoniovým; španělským knězem Juvencem, jenž parafrasuje veršem Evangelia; Victorinem, autorem Makabejských; Sanctem, Burdigalensem, jenž v ekloze nápodobené dle Virgilia dává oplakávati skotákům Egonovi a Buculovi nemoci jejich stád; a celou řadou svatých: Hilariem z Poitiersu, obráncem Nicejského vyznání víry, Athanasiem Západu, jak se nazývá; Ambrožem, autorem nestravitelných homilií, nudným křesťanským Ciceronem; Damasem, vyrabitelem lapidárních epigramů; Jeronýmem, překladatelem Vulgaty a jeho protivníkem Vigilantiem z Comming, útočícím na kult svatých, zneužívání divů, postů, a kázajícím již s důvody, jež věky se opakují, proti klášterním slibům a celibátu kněží.

Konečně v V století Augustin, biskup Hiponský. Tohoto des Esseintes znal až příliš, neboť byl nejváženější spisovatel Církve, zakladatel křesťanské orthodoxie, ten, jejž katolíci považují za orakulum, za svrchovaného mistra. Tak ho již neotvíral, ačkoli pěl ve svých *Zpovědech* hnus země a ač jeho kvílící soucit se pokusil v jeho *Městě Božím* utišiti děsnou úzkost století sedativními sliby lepších sudeb. V době, kdy praktikoval theologii, byl již zemdlený, opojený jeho kázáními a jeho jeremiadami, jeho theoriemi o předurčení a milosti boží, jeho boji proti schismům.

Raději listoval v *Psychomachii* Prudentiově, vynálezce allegorické básně, jež později zuřila bez ustání v středověku, a v dílech Sidonia Apollinářského, jehož korrespondence, špikovaná vtipy, pointami, archaismy, hádankami, jej vábila. Rád čítal opětovně panegyriky, kde tento biskup vzývá ku podpoře svých ješitných chvalozpěvů božstva pohanství, a přese vše cítil náklonnost k affektacím a dvojsmyslům těchto básní, vyrobených bystrým mechanikem, jenž pečuje o svůj stroj, olejuje svá kolečka, vynalézá dle potřeby komplikace a zbytečnosti.

Po Sidoniovi navštěvoval ještě panegyriku Merobaudia; Sedulia, autora rýmovaných básní a abecedních hymen, z nichž si Církev některé části přizpůsobila pro potřeby svých obřadů; Maria Viktora, jehož temné pojednání o *Zkaženosti mravů* se vyjasňuje, tu a tam, verši zářícími jako fosfor; Paulina z Pelly, básníka drkotajícího *Eucharisticonu;* Orientia, biskupa v Auchu, jenž v distichách svých *Monitorii* tupí prostopášnost žen, o nichž tvrdí, že jejich obličeje hubí národy.

Zájem, který měl des Esseintes o latinský jazyk, neslábl nyní, kdy, úplně shnilý, poklesal, ztráceje své údy, vale svůj hnis, zachovávaje si sotvy, ve vší korrupci svého těla, několik pevných částí, jež křesťané odlučovali, aby je marinovali v rosolu svého nového jazyka.

Druhá polovice V století nastala, hrozná epocha, kde děsné otřesy převracely zemi. Barbaři pustošili Galii; ochromený Řím, vydaný plenění Visigothy, cítil, jak jeho život ledovatí, viděl své nejzazší části, Západ a Východ, vzpírati se v krvi, vyčerpávati se den ze dne.

Do všeobecného rozkladu, do vražd caesarů, sledujících se, do hluku krveprolití, tekoucích z jedňoho konce Evropy na druhý, zaznělo strašné hurrá, dusíc vřavu, přemahajíc hlasy. Na břehu Dunaje tisíce lidí, sedících na malých koních, zahalených kalmuky z krysích koží, přišerní Tataři, s nesmírnými hlavami, sploštělými nosy, bradami rozrytými jizvami a šrámy, žloutenkovými obličeji, zbavenými vlasů, řítí se v před, tryskem zahalují vichřicí území Východní Říše.

Vše zmizelo v prachu trysků, v kouři požárů. Nastaly temnoty a poděšení národové se třásli, naslouchajíce, jak míjí s duněním hromu děsná smršť. Horda Hunů přelétla Evropou, vrhla se na Galii, svalila se do rovin Châlonských, kde Aëtius ji rozdeptal v strašném útoku. Rovina, prosáklá krví, vlnila se

jako moře purpuru, dvěstě tisíc mrtvol zahrazovalo cestu, lomilo rozběh této laviny, jež sražena s cesty, padla, vybízejíc se údery blesku, na Italii, kde vyhlazená města plála jako stohy.

Západní Císařství se střítilo pod nárazem; umírající život, jejž vleklo v blbosti a špíně, vyhasl; konec světa se zdál ostatně blízkým; města zapomenutá Attilou byla decimována hladem a morem; latina zdála se rovněž hroutiti se pod troskami světa.

Léta minula; barbarské idiomy počínaly se upravovati, vystupovati ze svých matic, tvořiti opravdové jazyky; latina, zachráněna za obecné zkázy řády, uchýlila se do klášterů a far; tu a tam zaleskło se několik básníků, pomalých a studených: Afričan Dracontius svým *Hexameronem*, Claudius Mamertus svými liturgickými básněmi; Avitus z Vídně; pak životopisci tací, jako Ennodius, jenž vypravuje divy starého Epifania, prozíravého a vysoce ctěného diplomata, spravedlivého a bdělého pastýře; tací jako Eugippus, jenž nám vykreslil neporovnatelný život svatého Severina, toho tajemného poustevníka, toho pokorného askety, zjevivšího se, podobně jako anděl slitování, vyplakaným národům, šíleným utrpeními a strachem; spisovatelé tací, jako Veranius z Gévaudanu, který sestavil malé pojednání o zdrženlivosti, tací, jako Aurelian a Ferreolus, kteří kompilovali církevní canony; historikové tací, jako Rotherius z Agdy, známý ztracenými dějinami Hunů.

Díla následujících století byla vzácná v knihovně des Esseintesově. VI století bylo nicméně ještě zastoupeno Fortunatem, biskupem Poitierským, jehož hymny a *Vexilla regis*, vyřezané ze staré zdechliny latinského jazyka, kořeněné aromaty Církve, jej vábily za jistých dnů; Boethiem, starým Řehořem tourským a Jornandem; pak v VII a VIII století, když literatura mimo nízkou latinu kronikářů, Fredegarů a Pavlů Diaconů, a básně obsažené v antifonáři bangorském, na jehož abecední a a jednorýmnou hymnu, zpívanou na počest svatého Comgilla, se někdy podíval; omezovala se výlučně téměř na životopisy svatých, na legendu o svatém Columbanovi, napsanou od klášterního mnicha Jonáše, a na legendu o blahoslaveném Cuthbertovi, upravenou od Bedy Ctihodného podle poznámek anonymního mnicha z Lindisfarnu, spokojoval se listovati ve svých chvílích nudy v díle těchto hagiografů a pročítati některé výňatky ze života svaté Rusticuly a svaté Radegondy, z nichž jeden

KAREL HLAVÁČEKTI TITULNÍ LIST

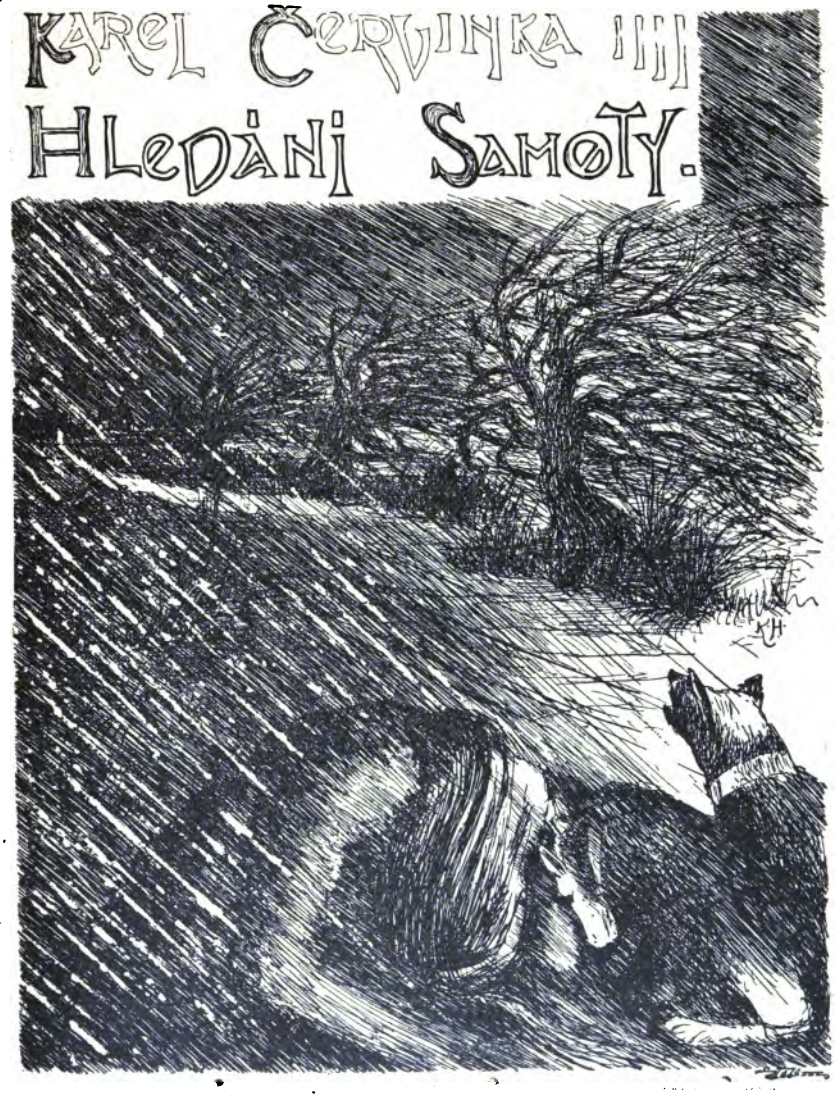

vypravován byl Defensoriem, synoditem z Ligugé, druhý skrovnou a naivní Baudovinií, jeptiškou z Poitiersu.

Ale zvláštní díla latinské literatury anglo-saské jej vnadila více: celá serie hádanek Adhelma, Tatwina, Eusebia, těchto potomků Symphosia, a především hádanky složené svatým Bonifácem v acrostichických strofách, jichž rozřešení bylo dáno počátečními písmenami veršů. (Pokračování).

ALFRED DOUGLAS

Noc vcházející do zahrady.

RUDÉ a bílé růže,
hlavy své všechny růže sklánějí,
paní Noc tiše přichází,
jedině květy slyší její krok.

Celý den ptáci volali,
volali hlasitě a něžně,
ztichli, když přichází se svojím dlouhým spadajícím šatem,
na její nohy spadajícím.

Drozd zpíval samičce své,
„přichází! tiše! přichází!“
Stisknula kliku u dveří,
a včely ustaly v svém bzukotu.

Nemohu vidět její tváře, když jde mimo
zahradou mojí, rudou tak a bílou,
ale vím, tam že kráčela, kde chudobky a traviny
sklonily po kroku se jejím.

Mimo mne šla s šustotem a šumotem
šatů svých (jak šla mimo, slyšel jsem jich šumot),
a všechny moje rudé růže pojal spánek,
a všechny moje bílé růže usnuly.

KAREL HLAVÁČEK

Tragedie Ženy.

Cyklus obrazů Anny Costenoblové.

ZDE nemaluje ubohý pitomý, akademicky opatrovaný mozek, zde manifestuje opět jednou *duše* svůj život. Ta duše, která žije jen v extaktických, šílených chvílích Bolesti a Rozkoše —, a zde právě fenomenalisuje se v prudkém žáru pohlavních horeček. Není tu takových těl, jak je učí mazat slovutní páni professoři, není tu těch harmonických, protivných, limonádových barev, které natírají se „umělcům" již hotově ve fabrikách, není tu těch počestných krajin, hluchých, jalových a bezživotných, jak učí je malovati počestní mistři na akademiích všech národů a zemí. Toho všeho tu není, neboť nemaloval zde studený mozek, malovala tu vysoko vzrušená duše, rozlila se tu psychická, parnatá essence ve vlhkost barev. Jsou tu všecky allogické skoky proti copatému esthetickému slabikáři. Mluví tu *duše*, fatamorganisujíc všecky smysly. Nemožné anatomické flexe svalstva, nemožné, obecným představám neodpovídající posy, nemožná modelace a plastika, nemožné, do sebe zadívané jasnošero, nemožné krajiny, kde nebe a zem splývají bez perspektiv v jeden celek — to všecko se tu stává možným, ba nutným. Každý duševní náraz, každý výkřik ihned hledá svůj barevný výraz v ploše jedovatých kadmiových, chromových a miniových skvrn . . . A to všecko se vymyká ovšem naprosto kontrole tak dost zpitomělých našich oficielních kritiků. Mozeček jejich tu civí před neznámým a nepoznaným světem, kde všecko útočí na to, co jim bylo vočkováno, kde všecko mluví proti jich zkušenostem, poličkuje odvážně do tváře všecky jejich předsudky, plivá směle do obličeje všem jejich poznatkům — a hlavně — plije po jejich moralce, — po moralce stáda z ulice. A proto ten jejich malomocný vztek a řev . . .

Je zde 6 aktů velké *Tragedie*, šest zastavení pomalého Nakřižpřibíjení ženy, ženy jako nositelky tajemného Početí. Prvý akt odehrává se za pannenského jarního jitra na louce ztraceného Ráje, a poslední v příšerném krvavém soumraku nad kamenitou strží Josafatského Údolí. Zoufalá skleslost vmíchala svůj zlomený odstín do těch abnormálních, horečně světélkujících barev. Illustruje se tu ta mstivá predestinace ve větě: Nepřátelství položím mezi tebe a ženu . . . Při tom všem schází tu však ten démonický rys tohoto proroctví, ta perversní, šíleně bolestná křeč nervového, sexuellného centra — to však provedeno jest jinde mužskou, pevnější rukou až do krajnosti s kapriciesností velikého umělce — myslím totiž na planches p. *Féliciena Ropse*. Působení sexuellného je tu pojato z jednoho truchlivého, tragického, ale při tom všem harmonického bodu. Malovala tu příliš slabá ruka, příliš sensitivní, křehká duše, kterou Bolest již zlomila, duše jež byla příliš poddajnou a citlivou, než aby revoltovala. *Anna Costenoblová* malovala ve své *Tragedii* svou velikou *Soustrast* k všemu Ženskému, *Félicien Rops* vryl do mědi svých *Sataniques* svou *Nenávist* k Ženě. A to nelépe vytýká její poměr k Pohlavnímu.

❀ ❀ ❀ Není to již vlažná touha Puberty, nejsou to již ta nejtišší vanutí aromatických větrů přes dozrávající vrcholky nervového rákosí, nemanifestuje se tu ta tichounká, nejasná bázeň nedospalých měsíčných nocí, ani ty první

nekonečně ještě vzdálené jitřní záblesky Sladkého Pudu . . . Je to již křeč, bolestná, naběhlá křeč vlhkého a míznatého ženského těla, co představuje první obraz *Tragedie*. Šílená, rozdýchaná touha samice po samci je tu vyjádřena zdrcujícím a geniálním způsobem . . . Hle, touha srazila ji, marně očekávající, již do trávy, krev jí zaplavuje oči, víčka sebou konvulsně cukají, chřípí se abnormalně rozšiřuje, nestačíc vdychovati prudký a smyslný ozon, ruce spleteny vrývají se do země a nohy se tisknou prudce o sebe. A celé tělo, rozpučelé, panenské tělo, plápolá v jednom svíjivém plameni zžíravé touhy a splývá v jednu šlehající ekstasi ohně a krve. Touha po muži svařila jeho formy v jednu beztvárnou hmotu do červena rozžhavených plátů ocele. Kouřící krev nesplněné pohlavní touhy kypí, vaří se, těká, do ruda nabíhá a syčí v zrosené trávě . . . Tento obraz jest bez odporu z celého cyklu nejduchaplněji a nejoriginálněji procítěn a působil na mne s největší suggestivnou útočností. Snad že jsem myop a modelace nahého ženského svíjejícího se těla splynula mi na distanci v jednu velikou, rozběhlou, miniovou skvrnu extase, jako na obrazech p. *Munchových*, jenž i *takové* zbytky starých tradic odvážil se vrhnouti přes zábradlí.

Druhý obraz představuje: *Čisté štěstí ryzí lásky*. Dvě nahé postavy, žena a muž, se horoucně objímají, dvě krásná nahá těla se to objímají všemi pěti smysly. Zlaté, zcezené paprsky k zalknutí sladké nálady klouzají po jejich semknutých rukou, nohou, trupech, hlavách. Jsou spola stopeny v květnici s temně fialovými a kraplakovými květy náprstníků a divizen s kožnatými lodyhami a huňatými, teplými listy, jež lehtají jejich nahá, hruděmi do sebe vpiatá těla . . , A věčný soumrak, etherické pološero psychického máje, v němž třesou se při zemi parnaté, kadidlové a pižmově dusné vůně, opijí jejich do sebe ztavené rety, do sebe zalité zraky . . . Bledý obličej její usmívá se svrchovanou blaženosti v prolínání se dvou těl, v prolínání se dvou vznícených duší.

Nebesky čisté štěstí, jež v prvých okamžících zalilo její opilou hlavu, brzo však minulo a v zápětí hned cos procitlo v nejtajnějších a nejspodnějších záhybech rozechvělého nitra! Obludný a strašný, živěsladký i živěbolestný pocit narodil se náhle v mlhách a teď bodá nitro, štěká a vyje hladem, burcuje barbarskou, chlupatou pěstí všecky dosud nevzbuzené instinkty ženské samice. Nadešel už počátek té bolestné štvanice a bičování ubohého nervového centra. Mozek udiven cívi a nechápe, nechápe — až najednou stržen v divoký, dunivý cyklon, otáčí se děsnou rychlostí do závratné výše, aby vržen byl daleko, daleko, jako zbytečný, nepotřebný balast. A pak už jen zbývá roztřásající, neuhasitelná žízeň, pravá fysiologická katastrofa celého těla, maniakalná palčivost všech cév. Probuzené již jednou Pohlaví nepřestává zoufale křičeti: Žízním! Žízním! A je tu jen ysop a ocet — a ty jenom na okamžik upokojují, aby trýzeň opět propukla s tím větší surovostí. A *on* dosud nepřichází, ač všecky její pobouřené instinkty volají po něm, po něm — a jen pomyšlení, že by již nepřišel, poráží ji na zem, zbavuje ji naprosto smyslů, tluče ji čelem do kamení — a její krásné, smyslné, dosud nedotčené tělo, třese se ve tmě horečkou nabízejíc se a zoufale sténajíc: Smiluj se! Smiluj se! Volá ze tmy obrazu, zatím co v pozadí nad jejím poraženým tělem svítí cos ve tmě, jako roj rozdrážděných, sexuellých včel s jedovatými žahadly, svítí to hladkým, bodavým a syčivým, vlhce karmínovým světlem — hle, celé hejno rozeštvaných, hladových, zapálených clitoris . . .

A již přihnaly se těžké mraky první stašné pohlavní bouře. Divoký orkán rozpoutaných instinktů nese sebou dusivé oblaky spermatického prachu. Pouhé

vdechnutí již vzdouvá rozpěněnou krví všecky genitalní žlázy. Sexuellné elektrisující fluidum srší ze sivězelených mračen nad jejím poraženým tělem, jež se silenou nedočkavostí očekává v odevzdané pose tajemství mateřského oplození . . . Konečně hnulo se cos nad ní v mračnech, náhlý tlak prolamuje ji pevnou páteř, nadpřirozená síla prudce jí rozkliňuje sevřené nohy, vysoko překročený potencial mezi oběma poly se vyrovnává mohutinou a tajemstvíplnou prapřírodní silou. Syčivý sexuellní blesk sjel z oplodňujících nebes v její nedotčené lůno. Odvěčné dílo bolestiplné deflorace jest vykonáno, pět krátkých vteřin irradují rozeštvané pudy v pocit něčeho nekonečně sladkého a rozkošného, pro co jedině, jak se jí zdá, příroda ji stvořila . . . A tušení nového života, jemuž dává sílu své krve, rozlévá jí již po obličeji do sebe zadívanému nepoznaný dosud nový pocit Početí; *pocit Mateřství*. Tento obraz z celého cyklu nejsmělejší, mohla skutečně jen žena tak procítiti. Symbol blesku jako manifest pravěčné, prastaré oplodňující síly, a věčného se snoubení dvou proti sobě štvaných sil, dovedl tu neobyčejně duchaplně vyjádřiti všuchnu tu krátkost, prudkost a brutálnost okamžiku oplodnění.

A znova, a tisickráte to vyje a volá ve tmách: Žizním! A již není tu ani ysop, ani ocet, aby na chvílku ukojil. On dával, dával, dával — a teď již její štěstí se chýlí ku konci. Pohlavní jed pomalu ji prožírá cévy a skracuje šlachy. Oblita hnědavě bromovým jasnošerem stojí, zoufale tisknouc si rukama spánky, kde to horečně pálí a tluče. Obličej plný nevýslovného bolu usmívá se při tom všem, dívá se do sebe, záře vnitřním světlem divinace. Předtucha brzkého konce rozlévá svůj tajemný světélkující jas po celém obraze . . .

A již je konec. Slunce vyhnilé pohlavními miasmy ještě než zapadne za sladké Libanonské hory rozlévá nad Josafatem své rudohnědé světlo. Na kraji propasti sedí *on* v hieratické pose assyrských skulptur. Kalný, brunátný západ přišerně osvětluje jeho mohutné barbarské tělo. Ústa maje pevně sevřena, mlčí, s bezcitným tvrdým výrazem ve tváři. Je to kovová socha Baalova do rudohněda rožhavená v den svatých hodů, čekající nové oběti. A ona ona, která mu dala své nejživočišnější pudy v plen, padá střemhlav do propasti; — zelené, mrtvolné šero ji již zalklo. A jen *on*, Vítěz nad Smrtí tu zůstal, zůstalo tu jeho hrubé svalnaté maso, jež jest stvořeno jedině ku službě jednoho pána — Pohlaví. ❄ ❄ ❄ Výstava Tragedie opět jednou byla pathologickým řezem do našeho českého života. Náš společenský život se tu objevil zase jednou v pravém světle, v té celé své nahé mizernosti a hanebnosti. Pověstné české sprostáctví tu najednou vyčouhlo z bot, česká noblesse oblige tu slavila hody. Od těch hanebných umělkyni kompromitujících lokálek z officiny p. Topičovy až k pacholským vtipům p. —a v Národních Listech. Chce-li si dělati p. Topič lacinou reklamu, má k tomu své Aleše, Jansy, Olivy, ale ať nezostuzuje někoho za jeho *zády*. — Dalo se předvídati již napřed, že se na obrazy A. Costenoblové u nás nedovede dívat nikdo z toho stáda, které běhá každodenně od p. Topiče k Prašné bráně, i s jeho kritiky a rodinnými listy – ale že ani špetka porozumění nenajde se ani u toho, co se u nás v posledních dnech nafukuje, co si nejméně desetkráte říká, že je mladé Umění a co se u nás ráno, v poledne a večer na potkání dušuje, že je *mladé, české malířství* — toho jsem věru neočekával. Bravo, pánové, konečně jste se demaskovali. V tomže čase, kdy jste si podali ruce s nejobmezenějším feuilletistou ve svých „uměleckých“ názorech, tisknete práce svých milých a rozšafných, dvojctihodných pánů professorů. Bravo! A pak ještě někdy přiďte s nějakým *mladým* Uměním!

ADOLF DONATH

HERBST.

„Zeig mir die Seele!" rief der Herbst
Und warf an meine Brust ein Blatt.
Das war so gelb, so lebenssatt,
Und duftete, wie Nelken duften,
Wenn sie vor Angst im Winde beben . . .
So sterbenskrank, so todesmatt
Lag an der Brust das gelbe Blatt.

Und meine Träume kamen wieder
Und sangen tiefe Todeslieder.
Die schnitten in die Seele mir
Und brannten wie mit Feuersglut
Mein wildes rothes Herzensblut.

Und weisse Knochen sah ich fliegen
Und sich an nackte Leiber schmiegen.
Und meine Mädchen sah ich liegen
Mit toten Augen, fahlen Wangen . . .
Und dumpfe Glockentöne klangen,
So dumpf, als stürbe fast die Welt
In diesem schwülen Todesbangen.

Wien.

BOHUSLAV KNÖSL

Praeludium.

Můj spánek lehký je a neklidný,
vzrušený blízkosti tajemné síly,
já třesu se, divoké mívám sny — — —
rty mé jsou horečné — — snad krvi by se spily?

Dech vjímám voňavek, těch dráždivých,
jichž vlast je ve tropických sadech — —
já chtěl bych cos — — o proč mi přešel smích? — — —
vše touhou chvěje se, vše tušení má nádech!

Hle v mojich zornicích se oheň hromadí,
já závrať dostávám — — snad předzvěst konců již?
Ne, chlad můj násilný se žárem touhy rdí!

Však přec již čirá noc, jdou stíny ke mně blíž
a záblesk vědomí — — má duše bdí?
Ach vím, já vím:

Ty obcháziš!

ALBERT DÜRER

ČTYŘI RÁNY APOKALIPTICKÉ

JIŘÍ KARÁSEK

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

KDYŽ se blížil den, kdy měl býti princ slavnostně prohlášen dospělým, počaly se mezi dvořanstvem rozšiřovati temné a všechen zájem napínající pověsti. Doslechlo se o neshodách mezi Jeho Veličenstvem a princem následníkem . . . ale reelní podklad k těmto pověstem scházel. Princ byl bedlivě pozorován. Ale neshledáno na něm nic kromobyčejného, mimo to, že byl ještě zasmušilejší než dříve, a že uchyloval se teď na celé hodiny v samotu, procházeje zamyšleně rodinnými komnatami, kde se temnily po stěnách ponuré podoby princových předků a v celé přísnosti chladného kovu tyčily se postavy rytířů oblečených od paty k hlavě železem a opírajících se o dlouhá kopí . . . Znenáhla se pronášelo, co bylo tak hluboce tajeno: princ Albert chtěl po prohlášení své dospělosti resignovati na práva následnictví. Sensační zvěst byla potvrzena svoláváním všech členů královského domu k rodinné poradě, jež měla zlomiti opposici princovu. Rodina skládající se před stoletími z drsných, athletických bojovníků, hrozivých, mračivých tváří, údů pevných jak ocel, jichž prsa vystupovala jako neprorazitelné kovové desky, . . . scházela se dnes vysílená, vyssátá, nervosní a anemická, fádně hovořící zdvořilou francinou. Jedni, shrouceni stářím v ubohé trosky, ukazovali vrásčité, pergamenové tváře, chvějíce se při silnějším úhozu a přivírajíce oči vůči intensivnějšímu světlu, druzí objevovali se k přelomení křehkými a štíhlými, jichž mládí nebylo již ničím více než pozdní, nenapodobitelnou gracií degenerovaného královského rodu.

Výsledek úrad byl tajen. Ale z okolnosti, že konány přípravy k slavnostem prohlášení princovy dospělosti, jakož i že cizím dvorům ohlášena návštěva Jeho Výsosti prince-následníka s průvodem pro nejbližší měsíce, vidělo se, že nedorozumění, aspoň prozatím, bylo odklizeno. Ale přece jen při tom pozorováno, že i při zdánlivém vyrovnání neshod, zavládlo tiché, ale trvalé napjetí mezi králem a následníkem trůnu. Král jakoby se stále obával nové revolty následníkovy, jakoby stále očekával, že princ zase co nejdříve okáže nové nebezpečné místo své povahy, jako vysoký pevnostní val zjevuje nenadále otvor pro smrtící dělo . . . Teď již král věděl, jaké prohlubně skrývala pod svou nehybnou hladinou povaha princova. Ale princ prozatím nezdál se zavdávati příčiny k obavám. Stejně apathicky, jako

konal dříve, co mu bylo nakázáno, přijímal teď na sebe část repraesentačních povinností, zastupuje krále v záležitostech menší důležitosti na veřejnosti.

Kapitola čtvrtá. **Soumrak králů.**

Měl tedy přece býti králem . . . V době, jíž opovrhoval, kde z titulu souveraina dávno již vyprchala všechna vůně a všechna essence . . . kde králové nebyli již ničím více než dobrými bureaukraty svých národů, spolehlivými zřízenci věrných a loyálních poddaných . . . Bylo třeba hráti odpornou úlohu, proč, nevěděl, řekli mu, při rodinné poradě, že třeba se podrobiti zájmu dynastie, prospěchu ideje »království« . . . ale on dávno již viděl zájmy dynastie v prachu pohozené a ideji království zrazenu a pošlapánu právě těmi, kteří se pokládali za její obhájce.

Jak byli banálními a měšťáckými, ti králové dnešku! Rozšafní otcové rodin, odloživší koruny jako kuriosity do rodinných musejí, konferující střízlivě se svými ministry, zahajující parlamenty a přehlížející šiky svých vojsk! Ubohé loutky, ustrašené možností revoluce, povolující lidu vše, čeho si žádal, dávající si diktovati »zástupci národa«, neohrabanou smečkou obmezenců vybraných ze sprostoty měšťáctva, z jeho »crému«, . . . králové, invalidé hlídající trosky svých bývalých sláv za bídnou almužnu apanage . . . vyhánění ze svých království, kdykoli se »souverainu-lidu« zlíbilo, jako v nemilost upadlí nejposlednější sluhové . . .

Jaký anachronism, království, v době, která má jen jedinou námahu, býti co nejfádnější, a jedinou ctižádost: býti co nejnevkusnější! Jaká přežilost a jaká zbytečnost, pro současníky, kteří místo Notre-Damu vztyčují věže Eiffelovy a místo Versailles staví nechutné Paláce Průmyslu!

To jest doba, kdy jest jen dvojí věc možna: býti z kamene, dle slov Michel Angelových, a spáti, aneb pozorovati s posměškem na rtech své současníky jako travestující herce. Býti necitelným a rýsovati své »kruhy do písku«, co všechno kolem padá do ssutin . . . aneb . . .

ZMĚNITI SVŮJ ŽIVOT V SENTIMENTALNÍ A IRONICKOU KRITIKU TOHOTO SMUTNÉHO SOUMRAKU STOLETÍ.

Dva králové tanuli princi na mysli, pro něž professoři historie měli krátké charakteristiky: »slabí, nemužní panovníci, nedbající

prospěchu a zájmu lidu i koruny,« a pro něž princ měl jen jedno: svůj obdiv.

Jeden, dávno mrtvý, poslední z domu Valois, JINDŘICH, opovržený svou dobou i potomstvem, poházený blátem a slinou současníků, příliš vznešený, aby kdy mohl býti rehabilitován, bledé, úzké, aristokratické tváře, s jemným, ironickým úsměvem na tenkých rtech, jak zachovala jeho rysy malba musea v Louvru. Jak delikátní se mu jevilo umění tohoto souveraina opovrhovati svou dobou a její luzou, parodovati její grimassy! Jaký výsměch mluvil k jeho duši z ediktu vydaného po schůzi s gouverneurem Languedocu Jindřichem z Montmorency, jemuž král slibuje býti tolerantním, zatím co travestuje současné hádky o záhady nejsubtilnějších theologií! Jak je neobyčejně milostiv k protestantům, zajišťuje jim toleranci, pokud se týče »svobody jejich svědomí« — ale ne »svobodného vyznávání náboženství«. S jakou dobrodějnou posou obrací se tu král k poníženým petentům zády, svoluje, v celé širé oblasti Své Říše, absolutní svobodu a nedotknutelnost — myšlének, za pečlivě uzavřenými dveřmi.

Ustupuje rebellii svých »věrných poddaných«, kteří v počtu třiceti tisíc mužů jsou přichystáni loyalně pozdraviti krále v Paříži, uzavírá král s nimi příměří a pro větší plaisir vyslovuje *úřadně* svou privátní nelibost nad hrůzami noci bartolomějské. Přejí si pánové ještě něčeho? Král je ochoten obchodovati s luzou. Ale sotva rebellie ztišena, poznávají »věrní poddaní«, že mír je sice velmi pěkně zkomponován, ale že scházejí zpěváci, kteří by jim jej odzpívali . . . jednoduše proto, že z těch partesů *nelze* zpívati. Král s velikým dostiučiněním pozoruje, jak si následkem toho vzájemně jeho »věrní poddaní« padají do vlasů. Jedni jsou proti smíru, a ti bijí zuřivě do »smířených«, a ti »smíření« následkem toho bijí ještě zuřivěji do těch, kteří smíru nepřejí. A tu král, aby dovršil tragikomedii, prohlašuje, že je také — proti smíru. Vzpomíná na svou korunovační přísahu, a poněvadž chce být seriosním souverainem, jak si toho všichni jeho poddaní přejí, zrušuje edikt vyhlašující smír a odporující tomu, nač přísahal. Ale to mu nevadí, po několika nesnázích, kde se ocitúje stísněn uprostřed svých »přátel«, ukazujících mu svou vzpurnost, a uprostřed »nepřátel«, toužících po jeho krvi, obnoviti v Bergeracu u Poitiers edikt náboženské svobody, jímž má celá komedie — opakovati se zase od začátku.

Oficielní historie špatně chutná toto ironisující, jemně nuansované

umění Jindřichovo. Těžkopádná, aby mu porozuměla, domnívá se, že Jindřich neměl »vědomí *o vážnosti této těžké, nebezpečné doby*«. Ale Jindřich *prohlédl* svou dobu, a s diskretním úsměvem pohrál si s ní jako kočka s myší. Teprve tehdy, kdy komedie se začínala stávati fádní, obracel se zády ku věcem tohoto světa. Zatím, co jeho poddaní ve jménu náboženské svobody navzájem se pobíjeli, válel se teď zívaje na lenoškách svých paláců, obklopen opicemi, papoušky a psy, hovoře s nimi o theologických záhadách a udíleje jim úplnou »svobodu myšlének«, nebo volal ku svému dvoru vlašské kejklíře, střídaje jejich šprýmy s kázáními svých jesuitských zpovědníků, jedněm se hlasitě chechtaje a ke druhým skláněje hlavu a bije se seriosně v hříšná, královská prsa . . . A pak zatoužil po rozkoších lásky a přátelství. Opovrhuje ženami a lhostejný k jich bezduchým, čistě animalním krásám, obklopoval se krásou mužů, již zbožňoval, oživuje v středu svých »mignons«, jež připoutával k sobě rozdílnými tituly a výnosnými úřady, s jedinou podmínkou, by ho netrápili seriosními rozhovory . . . Vyrušen ze svého klidu, komponuje král novou tragikomedii, rozkošnou a naivní »guerre des amoureux«, s Jindřichem Navarrským, svým švakrem, jemuž zadržuje slíbené věno, by jej pozlobil, a jehož k dovršení effektu zpravuje o všech milostných aventurách jeho manželky. Vtip stál poddané pětidenní krvavý boj a krále několik měst, — ale nelze upříti, že geniální stylisace vtipu za těch několik nudných, šosáckých měst inclusive jejich obyvatelstvo přece jen stála. A co všichni seriosní velice povážlivě se tváří k zbědovaným financím říše, král komponuje nové stkvělé dvorské slavnosti, a aby pozlobil odpůrce, jmenuje své mignons, jednoho nejvyšším admirálem, druhého staví v čelo pěchotě a činí z něho gouverneura Met, Toulu a Verdunu. Tím dosahuje, co tvoří vrchol jeho plaisiru. Celá říše ho nenávidí. Protestanté vidí v něm fanatického katolika, katolíci tajného přívržence protestantů. Nikdy se král nebavil, jako tehdy, kdy ztratil crédit u všech svých věrných poddaných, kdy tušil u každého, s nímž se setkal — zaťatou pěst v kapse. Ať smlouvají rebellie, ať smlouvají atentáty! Král slavil bezstarostně se svým rozpustilým dvorem karneval, u samého jícnu netvora, jenž jej sliboval pozříti. Když se situace stávala již hrozivou, obsadilo vojsko Louvre, v němž se král počínal cítiti nejistým. V Quartier latin zvedá hlavu Revoluce. Měšťané, studenti a mniši staví barrikady. Když tento hluk uším Jeho Veličenstva počínal se stávati méně esthetickým, vyjel král se svým dvorem pod ochranou gard jedinou ještě

volnou branou z Paříže. A tu tváře se stále ještě laskavým, vzal na sebe pojednou hrozivou posu. Syn Kateřiny z Medici, vyšlý ze školy bartolomějské noci, odstraňuje své protivníky vraždami. Pro vraždu kardinála římské církve s vyhlídkou na kletbu papežovu, obklopen revolucí poddaných, zatím co voje španělské chystají se vtrhnouti do jeho říše, ironisuje král situaci smírem — s protestanty, paskvilem odpovídá svým odpůrcům v době, kdy tito myslí, že král klesá v zoufalost, a přijímá k disposici vojsko hugenottské. Chce srovnati Paříž se zemí . . . ale klesá pod otrávenou dýkou dominikánského mnicha, poslední z domu Valois . . . atentát byl příliš seriosní . . . a pak, býti zavražděn ve jménu ideje fanatikem, není-li to — vedle sebevraždy — jednou z nejvkusnějších a nejpříjemnějších smrtí?

Jindřich byl z těch, kteří zbožňovali styl, kterým život byl uměním a improvisací. Proto jej tak miloval princ Albert, pro jeho jemné nuansování, pro drobné a vkusné nápady, jimiž přizdoboval svůj život, miloval jeho ironie, pro něž je dán v klatbu, pro něž nezpívá se mu chvála v tragediích o pětistopých jambech, ani v obsáhlých historických studiích. *Je netknut lůzou, zůstal aristokratem.* Od hniloby byl dobře balsamován ve svém století záštím, jež proti sobě vznítil, pro následující věky zajistil svou netknutost, nevykonav ničeho prospěšného pro střízlivé lidstvo, aby sobě získal úctu všech spisovatelů historických příručnic. Život mu byl rozmarnou hračkou, drobnou skřínkou, v niž nasypal plnou hrst drahokamů svých vkusných nápadů, grimass a šprýmů, a důležitější než dívati se v seriosní a hloupé tváře šedivých, zkušených rádců, bylo mu naslouchati žertům svých mladých přátel, jichž lásce *všechno, korunu, říši i život* obětoval. (Pokračování.)

POMSTA.

VIKTOR DYK

On: Venku už temno — a tak příšerně
se stíny rozlévají dokola.
Ah, stín! Ten stín! Co chce tu onen stín!
(slyšeti stlumené, dunivé a monotonní zvonění večerních zvonů . .)
Zas . . Zvonění . . Což nemohu mít klid?
Údery volné . . Tak . . a zase tak . .
Únavné, hrozné . . Nepřestanou znít??
Zoufale stejné . . Ah, to nesnesu!
(prudkým hlasem do vedlejší místnosti)
Rozsviťte už světlo! Potom — ještě cos!

Sluha (starý, vrásčitý, zachmuřený, mlčky přichází) Přál jste si?

On. Rozsvit! Ah, to zvonění! . .
— A potom — připrav ložnici mi zas . .

Sluha (rozsvěcuje lampu; zapaluje sirku, která ale v průvanu zhasne . .)

On. Ah! Zhasla! Světlo!

Sluha (rozsvítil konečně, staví lampu na stůl . .) Nikdo nepřijde?

On. Ah, co ti po tom . . Přijde . . Ale líp,
že odejde zas . . Odchod ten chci zřít!
Zmizí a zajde — ano, dobře tak!
Skončí již záhy . . Nuže, dobře tak . .

Sluha. Mám odejít pak?

On. Ano, odejdi!
(*Sluha* odchází do vedlejšího pokoje.)

On. (Vstane prudkým pohybem, stane u okna . . Polohlasitě zpívá . .)
A rudý, kaktusový květ
svou vůní opojuje hned,
tak náhle, tak náhle.
Ah, do výše zde palác ční,
kdos hodí v střechu pochodní,
tak náhle, tak náhle.
— A kaktus roste, roste dál,
plameny všechny v sebe ssál,
a proto je tak rudý.
Kdo bezpečný šel v stínu cest?
Oh, vizte! Nyní mrtev jest!
A proto je tak rudý.
A květ krev všechnu v sebe vssál,
a kaktus roste, roste dál,
oh, sladký kaktus rudý! —

KAREL HLAVÁČEK TITULNÍ LIST

Sluha (přichází z ložnice). Jdu, pane!
On. Jdeš! Vše hotovo je tam?
Sluha. Jest, pane!
On. Vše?!
Sluha. Vše, pane . .
On. Můžeš jít!
(*Sluha* odchází.)
Já lámán byl — a budu lámati!
Oh, ještě nikdo? Nastává již čas!
Za výsměch výsměch, ránu za ránu!
Teď, ano! Rychle . . Třeba klidným být. —
Přes příliš klidným, ano, mrtvým být!
(Usedne.) A zlomit ji — a pak se vysmát jí . .
Tak jako tehdy — nelítostný smích!
Tak jako tehdy — příkrý, hrdý smích!
Ah, tak . .
Však ticho . . Třeba klidným být!
Jen chvíli ještě . . Dost už snesl jsem!
A ona . .
Kterak mohla věřit spíš
mé přetvářce — než pravdě? Divno tak!
Však jedno . . Příliš těžká byla ona lež!
A pokoření příliš dlouhá již.
O, ano!
— Třeba klidným být!
(Zvonění nesmělé. — *On* sebou nervosně trhne; váhavým krokem kráčí do předsíně; několik okamžiků pokoj prázdný.)
Ona. (Rozčilená a váhavě jdoucí, stojí na prahu . .)
On. (Tlumeným hlasem výčitky) Jak dlouho nešlas'!
Ona. (Chvějícím se hlasem) Bojím se . . A pak . .
On. A pak? Má drahá, čeho bojíš se?
Ona. Víš! Odpusť mi to . . Nyní lituju!
Já kdysi — kdysi — ublížila ti!
Víš tehdy — odpusť — dítě byla jsem.
On. (vášnivě) Oh! Ani to! Ty odprošuješ **teď!?**
(zlomeným hlasem) A já tak dlouho, dlouho pro to žil!
Už ani pomsta? .
(Náhle mrazivě, chladně)
— Prosím, odejdi.

Psáno 14., opraveno 23. května 1896.

RENAISSANCE POHANSTVÍ.

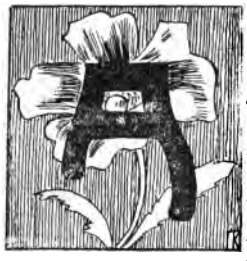

TU stojíme již na nejtěsnějším kraji vedle názoru křesťanství: žena je neštěstí, žena je zkáza, žena je ďábel. Toto vědomí, stavší se všeobecným přesvědčením, obecného lidu i jeho velkých, téměř dogmatem — srovnejte kolik processů s čarodějníky máte vedle soudů nad čarodějnicemi, proti nimž zrovna byl napsán *Malleus Maleficarum* — v eře křesťanství, nabývá v tomto poeticky-materialistickém pohanstvu půdy jedině v nitru těch nejlepších, jedině veliký umělec, pociťující přirozeně dvojnásob nátlak ženy a pohlaví na svou tvůrčí sílu, jejich podkopávací činnost, může tady tušiti tuto závratnou a ničivou pravdu. Z té pak rodí se nenávist k ženě, odříkání, pronásledování, upokojení se fiksí, útěk do snu a vise. A ta, která ho posedla, je mu, jakmile tohle poznání v něm zahořelo modravým plaménkem, vůbec cizí a odpornou, vydává ji zkáze. První muž, který ženu dává v moc luze a katovi, první článek řetězu, který se vine později krvavě v záři hranic dlouhými věky, až je zhasen na jedné straně svou excessivní krutostí a na druhé skepsí a posměchem. Tyto bacchanalie pohlaví se vyšílí v nejstřeštěnější perversi. Dojdou bodu, kdy radost bude jenom pociťována jako bezmezně stupňovaná bolest. A v nich zhyne i celé náboženství i celá kultura i celí národové: zmrtvení a půst a pokání nastoupí na místo výkřiků vášně a potoků vína a opojného sebezapomění. Místo růží na skráních popel na rozpoutaných vlasech. *Neznámý Bůh* hrozivě s trestem již vstává na obzoru. Tušení jeho velikého kříže a trnové koruny se snáší bezvědomě jako chladivý stín. A zuřivost proto počíná dvojnásobně. Cítí se neúplnost tohoto ukojení. Učení Phrynino jest nedostatečným, je slabým, upadá v posměch a zapomenutí. Ženám stává se vzorem a idealem Sappho a muži táhnou dlouhým procesím za Bathyllem. Musí přijíti nutně potopa. Strašné a hluboké se zjevuje. Tento výskot zde, to opíjení se zde, to otupování se v nesmyslném hýření těla zde je pouze poslední agonie, svrchovaný pokus střemhlavého útěku před černým a studeným koncem, jehož

poznání se krčí pod prahem vědomí. Tady, v těchto dobách veliké Alexandrie, kdy stala se centrem východu pohanského světa, srdcem všeho jeho života, jsme již daleko od prvních rozpuků, v opojné květy a omamné vůně, kultu Aphroditina, kdy ještě to hrozné a tajuplné, užírající a podvratné z moci bohyně, se tajilo v mysteriích Eleusinských množství národa, kde veliké davy ještě jásaly a hýřily v rovnováze a s jasným vědomím, by pouze zasvěcení, myslitelé a tvůrci, znali podstatu a kořen vlády bohyně. Bílý soulad lidských forem se třísní barvičkou líčidel a není již bezprostřednosti a přímosti a nasycení, jest jenom vypočítavost a lest a nezkrotné zuření. Pamatujete se na ty bílé a cudné postavy dávných Řeků a Římanů z dob jejich síly a slávy, vzpomínáte na jejich bílé chrámy, vzpomínáte na jejich bílé umění — — a nyní vedle nich tento kulturní pohanský svět, celý otrokem svého spodního těla, celý poddán nejkrutším řijovým bouřím, celý se vyčerpávající jenom v adoraci pohlavního úkonu: jak jinak to pohanství, obestřené nimbem poesie krásných mythů a neznalosti smutku života a odříkání pro nejistý šťastný život budoucí, jak jinak se jeví v této splašené posunčině, v těchto bestialních rictech, mrskáno a bičováno nenasytnými chtíči a hltavými pudy?! Naivný sen růžových barev o věčném jitru svěží nádhery se utápí v šedých mlhách poznání a sklamání. Nebo je v nás příliš mnoho století křesťanské víry a moralky, abychom sem se mohli s otevřenou náručí jedním skokem vrhnouti. Všechny šperky poesie nemohou nás o pravé podstatě toho všeho oklamati. Jest to pouze jiný druh utrpení a nezkrotných muk. A čtete li dnes výraz jako „my všichni, umělci a spisovatelé pohanští“ (Hugues Rebell) neb o „básníku a mučedníku pohanskému, mučenému ve jménu protestantské spravedlnosti a cnosti“ (G. Eckhoud), cítíte-li již, že přestali jste býti křesťany, přece jenom velkou ještě zůstává otázkou, půjdete-li sem, tisíciletí nazpět, v toto pohanstvo, dáte-li právě tomu pudovému a pohlavnímu, které po nekonečné věky bylo deptáno a na kole lámáno stejně přepjatě jako dříve přehnaně uvolněno a pustěno s uzdy, a které se nyní opět tlačí prudčeji a hlasitěji na povrch a světlo k volnému vzduchu, neomezený průchod a necháte-li je rozpoutati se v infernalnou vládu a incestuosní orgii?! Nemají-li výroky takové asi patrně jen ten význam, že pohany se cítíme snad v ten smysl, jako nevěřící v určitého Boha, jako dilletující ve víře, jimž nejvýše zbyl jen princip dobra

a zla, v nějž všeobecně a splynule věří. V náboženskou roztříštěnost dnešku ozval se hlas po — vzkříšení pohanstva. „Budeme věčně snášeti a beze všeho odporu hnus a zoufalství moderního Života? Život, který všemohoucí bohové stvořili pro Nádheru a pro Radost, změnil se od devatenácti století v děsnou gemonii . . . Marně hledáme v socialných a společenských zápasech regenerující spásu, vzpučení skvoucí Budoucnosti. Naše slabost se musí uchýliti pod ochranu Bohů — ale opravdových Bohů, Všemohoucích, Všedobrotivých, Bohů Olympu: Joviše, Appolona, Baccha, Mercura, Venuše, Minervy . . . Pohanství jest jediným pravým náboženstvím . . . Lidé nebudou již opovrhovati životem jako nebezpečným přechodem osudnými strastmi a zkouškami; budou ho zbožně milovati jako nejdražší a nejskvostnější dar blahodárných božstev . . . Lidé budou šťastni, budou dobři, láska povládne ve všech srdcích . . . Nechť všemohoucí Bohové nám žehnají a sestupují jako za šťastných věků znova mezi nás!“ — A to vše není masopustní vtip, sylvestrovský nápad, není to také parodie na dnešní náboženskou rozháranost: docela holá, vyložená pravda, zcela vážně míněné provolání, první veřejný projev rozvětvujícího se hnutí. Jak seriosně a poeticky a přesvědčivě ta slova zněji — a jak jsou v posledních koncích komická! Nám, lidem skeptického dnešku, kteří jsme byli po dvě tisiciletí uvězněni v tvrdé moralce odříkání a sebeobětování křesťanství, kteří jsme prošli jeho askesemi a exaltacemi, potápěli se střemhlav v jeho mystických propastech a v závratích se řítili mezi nebem a zemí, kteří nyní prohlodáni pochybnostmi a nedůvěrami o všem a ve všem hledáme pevné půdy, snažíce se sprostiti od všeho balastu minulosti, od její ethiky, socialního sestrojení, všeho řetězu autority a nátlaku shora i zdola, kteří, ve svých nejlepších a největších myslitelích a prorocích přítomné doby, ve svých nejvypjatějších a nejsouverenějších umělcích, maximalně uznáváme princip dobra, ale jsme bolestně jistě a jasně přesvědčeni o existenci a moci principu zla, hybné síly k životu a smrti, nám se najednou nabízí jako lék proti utrpení a smutku života, jako prostředek pro získání radosti a štěstí života, antropomorphní bozi a polobozi starého Olympu, jeho zhýřilí, rvaví, ale hlavně bonvivantní nebešťané! Čeho se tím chce dosíci, zůstává věru hádankou: máme se vrátiti na stupeň, kde jsme byli před dvěma tisíci let, máme se vzdáti stanoviště, kde zrovna v tento okamžik

jsme, kam jsme se dostali po strašných mukách a zoufalých zápasech, mají se tyto boje prodělati znova? A pohanství samo, celý ten náboženský kult, v mnohých mythech a pověstech tak poeticky sladký, v mnohých obřadech tak slunečný a milý, se již dávno a dávno přežilo, samo překročilo svůj kulminační bod, zkácelo se dolů do nejdivějších a nejztřeštěnějších orgií těla, celé stalo se pak jedině uctíváním Aphrodity a Phalla, hýřilo v pustém zuření, až přišla na ně potopa křesťanství. Nyní by se měla tato obrovská mrtvola křísiti k životu, měla by se elektrisovati k novým orgiastickým křečím: není to prostě nonsens? V našich smrdutých továrních městech, v našich dnech obchodních commis na byciklech, vykonávati rity klassického pohanstva, oddati se náboženství přírody, které bylo možno pod volným a bezmrakým nebem jihu, věnovati se kultu nahé lidské krásy při dnešních zmetcích vyžilých ras: jak smutně to zní, jaký krvavý výsměch, jaká vyšklebená pekelná potvora s vyplazeným jazykem! Propaganda ligy k restaurování pohanství nemůže míti dnes nižádných kladných výsledků, musí se nutně minouti se vším svým cílem, pro všechen náš duševní a společenský vývoj, pro celou kulturu dvaceti století, pro všechnu změnu všech životních podmínek a názorů. Nechci podezřívati p. R. Emeryho a ostatních pánů z *Dona Juana,* pokud se týče upřímnosti jejich snahy a jejich bon-foi, nechci tušiti, že se jim jedná ne o pohanské náboženství a názor životní, ale o jisté ty orgiastické slavnosti kultu Aphrodito-Phallického: ale proto přece se ztroskotají jejich úsilí bezvýsledně a planě, jako se zlomil Julian Apostata, tento veliký, poslední veliký pohanstva, tento první veliký odpůrce křesťanství, poněvadž nelze nazpět tlačiti života, zadržovati ho v evoluci. Lidstvo proto asi nebude již pohanským ve starém významu slova, nevrátí se ku ztrouchnivělým Olympanům, mimo několik vyhnanců oněch pradávných dob v naše ovzduší, mimo několik velkých snilků a velkých poetů, jako je p. Pierre Louys. Pohanství antického světa bylo překonáno a překonaným již zůstane. To je fakt, pevný a nezvratný. Bohužel — bohudík — jak libo: to na věci zhola nic nezmění. Dnes jedná se o překonání a překonává se křesťanství. Ale starým pohanstvím, svým mrtvým odpůrcem, kterého rozdrtilo na prach, se tak nestane. K tomu vede cesta jiná: ta, kde září věčný Zarathustra, a ta, kterou naznačují a ukazují mučedníci a věštci Anarchie.

Kritika.

ČASOPISY * V 11. seš. lipské **Gesellschaft** referuje p. *A. Donath* o publikacích knihovny M. R. Jeho úsudky, ač asi v mnohém překvapí a nebude s nimi souhlasno, jsou zajímavy jako názor spisovatele, vzdáleného našeho života literarního a všech jeho nepříjemností a tudíž na žádnou stranu nepředpojatého. Po všeobecném úvodě zmiňuje se o p. O. Březinovi, jenž je mu der bedeutendste. Jeho sbírky zeugen von seinem starken Talent. Er hat Empfindungskraft. Seine Seelenstimmungen sind künstlerisch wiedergegeben. Er ist der Zukunftspoet der Czechen; denn er besitzt Persönlichkeit und kann gestalten. Podobnou lyriku přináší někdy též p. S. Neumann. Er dürfte neben Březina am bedeutendsten sein. Aber seine Kunst ist nicht ausgereift. V něm kämpft und ringt ein Geist nach künstlerischer Vollendung . . . Formtalent besitzt er nicht.. Seine Verse sind rauh, holprig. O p. J. Karáskovi praví, že píše krásné verše. Er ist ein Nachempfinder Verlaines und Dehmels. Sein neuestes Werk enthält manches gute Stimmungsbild. Darstellungskraft fehlt ihm. Er will sie durch Seelenanalyse ersetzen. P. B. Knösl jest mu rovněž analytikem duše, má na sobě ráz čisté dekadence a dává mu přednost před p. J. Karáskem, denn er hat mehr Persönlichkeit als dieser. Er kritisirt seine Stimmung nicht, sondern bildet sie, und wenn er sein extremes Wesen abstreift, dürfte ihm neben Březina der Sieg sicher sein. To jsou v celku soudy p. Donathovy. Nechci s nimi polemisovati, ač bych měl velmi mnoho chutí, hlavně co se týče p. J. Karáska. Nemohu však minouti mlčením passu, kde se p Donath diví, že p. Vrchlický není dosti podivován, ano, že je potírán a odmítán. Odpověď je prosta: p. J. Vrchlický začal sám první boj — a zcela surový boj — proti mladé kritice a poesii. Byl tedy náležitě odmítnut. Co se jeho poesie týče, bylo by třeba podrobně aesthetický ji probrati a dohodnouti se, troufám však, že by pak p. Donath se svého uctívání mnoho slevil. Že nikomu ze spisovatelů tohoto listu však není znakem moderní poesie užívání různých „exotických" slov, jaká p. Donath cituje, myslím že i jemu je jasno. To místo je mi naprosto nepochopitelno, jak vůbec mohlo býti napsáno. P. Vrchlický, ostatně, našel nyní i doma zastánce: p. Hilbert o něm napsal do **Volných Směrů** hanswurstiadu hors concours. Více se o tom nedá říci. O listu samém pak, hlavně po 2. čísle, jen to, že silně konkuruje s našimi starými rodinnými listy. Jak ta dobrá mládež (?) vystřihla pěkné svůj vlastní a svých učitelů dlouhý a dlouhý *cop!* Nevím, kdo by dnes ještě mohl míti sebe slabší illusi o *mladé* malířské generaci v Čechách. V 5. č. **Rozhledy** podaly obrovský doklad své umělecké neschopnosti a impotence. Nebo reprodukovati obrazy, jako jsou díla sl. Costenoblové, působící svým *barevným* provedením hlavně, rozmazanými autotypiemi, dovede jen starovlastenecká ignorance a nepochopení podstaty uměleckého díla. Reprodukovati obrazy ty černé bylo by jediné možno novým uměleckým zpracováním v leptané rytině, jak to hodlá umělkyně sama učiniti.

KRITIKA A AESTHETIKA * **Le Mouvement idéaliste en peinture** zove se přehled nejnovějších snah mladých malířů. Vycházeje od povšechného úvodu, kde hnutí vymezuje jako la tendence d'artistes' cherchant à echapper à la contingence par l'inspiration et le mode d'expression, rozbírá p. *And. Mellerio* stručně sice, ale jasně a přesně, skupiny a umělce, sem spadající. Pro tyto umělce, jako jsou Od. Redon (jenž má v knize krásný frontispice), Gustave Moreau, Vincent van Goghe, Paul Gaugin, Vallotton, Paul Sérusier, Filiger, Grasset a řada jiných, il ne s'agit plus de *sensation*, c'est à dire de la chose perçue indépendamment da la volonté, mais de *l'idée* que nous en dégageons, pur concept que l'artiste cherchera à exprimer uniquement, sans se préoccuper des exactes objectivites qui en ont été la cause. O tvorbě díla uměleckého, o pudu tvůrčím, evoluci v ní, kritické schopnosti a užitečnosti kritiky, o uměleckých školách a morálné roli umění, o budoucnosti plastického umění a jiných jedná pěkně p. *H. Fierens-Gevaerta* kniha **Essai sur l'art contemporain**, budující na moderních základech. Velikou svižností a pestrostí, jemnou prolínavostí a subtilní psychologií vyniká vysoce sbírka studií **Le Livre des Masques**, *portraits symbolistes*, od p. *Remyho de Gourmont*. Tady je viděti v hlavních representantech (třiceti celkem, jichž obličeje kreslil p. *F. Vallotton*) duševní aristokracie dnešní Francie velikou pestrost a různost a hloubku snažení moderního ducha. Rovněž neskonalou vnadou stylu

a raffinované psychologie se vyznamenávají studie, causerie, dialogy, uložené v **Spicilège** p. *Marcela Schwoba*. Celá veliká spleť vrstevnických otázek je tu probírána, láska, anarchie, umění, vedle toho pak svrchované útlé věci, jako článek o Villonovi.

OCCULTISMUS * Vlašský romancier p. *Luigi Capuana* vydal zrovna knížku **Mondo Occulto**, pojednávající o zjevech spiritismu, jasnozření atd. Autor stojí na stanovisku duševně všech předsudků prostého umělce: nemá ani slepé víry fanatických partizanů ani tuhé skepse některých materialistických učenců. Tím kniha nabývá velice na ceně. Vedle toho publikuje tu též několik nových faktů.

NOVÉ KNIHY * Mrtví vstávají z hrobu. P. *J. D. Konrád* galvanisuje s úspěchem zašlé své umění v *Duhových barvách*, jichž celý „vtip" záleží v tom, že je to šest povídaček, jež se jmenují: *Modré oči*, *Zelený čtvrtek*, *Žlutý kříž*, *Červený* mlýn atd. *Zápisky Phil. stud. Kořínka* změnily se v čtrnáctidenník. Nový jich přírůstek, *Rodiny dvou sester*, psaný s pravou kantorskou šedí vleklých period, sem tam plačtivého zbarvení při líčení „nešťastných rodinných osudů", nepřinášejí nic nového, leda že rek stane se konečně „gymnasijním profesorem", k čemuž mu upřímně gratulujeme. Dva obrazy z hor známé manýry tiskne p. *K. V. Rais* v knize *Za světem*. P. *Ad. Heyduk* přidružuje se k pp. *Vrchlickému* a *Jiráskovi*, ohlašuje vydávání svých sebraných spisů nákladem J. Otty. P. *Ant. Klášterský* — pardon! p. Klášterský ještě letos *ničeho* nevydal. A to je u něho po dlouhé době zase něco, co aspoň trochu překvapuje. Z domácího nákladu zaznamenáváme p. *Karla Červinky Hledání samoty*, knihu stísněného klidu a zvlněného nepokoje, a p. *K. Kamínka Dies irae*, líčící rub umělecké bytosti: všechna ta muka, všechnu tu hořkost, jíž ubíjí tvůrce Dílo po svém realisování. Práce ryze psychologického zájmu, chvatně, skoro nervosně vyskizzovaná. P. *K. S. Neumann* ve svých *Apostrofách hrdých a vášnivých* originelní antikvisující úpravy rozvedl do dalších a nových nuancí, co vyznačil již v předešlé publikaci. Jeho talent má nejprudší vervu a nejútočnější temperament z českých básníků. Je to takový vichr, který všechno s sebou béře a všechno chaoticky smetá. Ale v té síle a v tě vehemenci je plodnost tvůrčí. P. Neumann z nás mladých nejživěji ještě cítí s českou přítomností, jejíž marnost a prázdnota nutí jej k protestu. V básních jako *Žel mi tě po letech ještě* nebo *Glosa ironická* je složeno tolik zbodaného a upřímně vydrážděného citu, kolik ho neobsahují dohromady všechny ty prolhané a ropušsky střízlivé kritiky, vyčítající autorovi — poseurství.

LE TOMBEAU de Charles Baudelaire. Paris, 1896. Zajímavou publikaci vydala *La Plume*, věnovanou památce Baudelairově. Kniha obsahuje pečlivou studii textů *Les fleurs du mal* od knížete Al. Urusova, pak anthologii básní a próz věnovaných Baudelaireovi. Nejzajímavější oddíl publikace jsou posmrtní básně Baudelaireovy buď nevydané dosud nebo censurou r. 1857 z *Les fleurs du mal* vyloučené, jež vyšly ještě s několika jinými samostatně pak v Brusellu pod titulem *Les Epaves*. Silného dojmu z nich jsou zvláště kantileny *Lesbos* a báseň *Femmes damnées*, hymny lásce lesbické, jedno z nejosobitějšího, co z péra básníkova vyšlo. Publikace vyšla na subskripci. Překvapuje malé účastenství (subskribováno s námahou sotvy půltřetího sta exempl., z Rakouska pouze p. dr. R. Lothar a p. Jiří Karásek).

DIVADLO. * Chudá žeň a přece dvě původní práce: p. *J. Vrchlického Epponina* a p. *V. Hladíkův Nový život*. — Mladá dáma z t. zv. lepší společnosti vzala si malíře, jehož talentu a uměleckých tužeb naprosto nechápe. Jak se to stalo? Nevím, ale stalo se tak. Tedy nechápe ho, ale po několika výstupech žárlivosti a starostí o otřesené hmotné postavení a hlavně po velké francouzskému dramatu trochu nešikovně odkoukané scéně svádění otevrou se ji oči, pochopí najednou jeho, celou jeho podstatu a vysoké umělecké chtění a nastoupí s ním — zase schudlým a ve zdravé ovzduší bohémy se vracejícím — nový život! Věřte nebo ne. Je to pravda. P. *Hladík* to tak napsal. Snad tedy psychologicky nějaký subtilně kreslený, ve všech nuancích svědomitě zachycený postup — velká ženská postava, složená ze samých jemných nitek vnitřního chvění? To, to! P. *Hladík* na nitro zapomněl docela. Je to jen zevní práce, vypočtená na effekt, sešívaná jen k vůli těm dvěma třem tak zv. silným scénám. V celku slabé, ale vždy ještě milejší než p. *Vrchlického* antická tragedie bez antiky, jejíž 5 aktů je s to, aby člověka přivedly v zoufalství. Nevíte, co vlastně z toho bude: nejprve široce založené drama politické, pak vystupuje zdání jakéhos konfliktu křesťanství, nově se rodícího s pohanstvím pozdního Říma — ale na konec plačtivá, srdcervoucí historie milostná, fádní pohádka o nesmírné lásce Epponiny k jejímu muži. Není, prý, to drama, ale báseň je to, slyšel jsem. Aha! Jak se to vezme. Jsou-li poesií ty široké, banální obraty vysoké rhetoriky, pak ano. Ale srovnejte 5. akt s 3. aktem p. *Zeyerovy Sulamity* a uvidíte rozdíl. Scény se nápadně podobají. Po *Svědkovi* a *Závěti lukavického pána Epponina* — ale pardon, zapomněl jsem: ruiny chrámu, ale přece jen chrám. Zde se devotně smeká, slepé věří a — mlčí.

Vydavatel a redaktor **Arnošt Procházka**. — Tiskem **Emanuela Stivína** v Praze.

EDVARD MUNCH

VLASTNÍ PODOBIZNA

MODERNÍ REVUE

Jménem Jeho Veličenstva Císaře!

C. k. zemský co tiskový soud v Praze uznal k návrhům c. k. státního zastupitelství ze dne 11. prosince 1896 čís. 36097 takto za právo:

Obsah článku „Tragedie ženy", otištěného v č. 3. periodického tiskopisu „Moderní Revue" pro měsíc prosinec 1896 zakládá v místě „A již přihnaly se . . ." až „. . . oplodnění" skutkovou povahu přečinu proti veřejné mravopočestnosti v § 516 trest. zák. vyčteného.

Zavádí se ve věci této, ježto c. k. státní zástupnictví na určitou osobu žalobu nepodalo, na základě § 493 ř. tr. řízení objektivní, schvaluje se dle článku 489 ř. tr. zabavení č. 3. periodického časopisu „Moderní Revue" pro měsíc prosinec 1896, zapovídá se dle § 493 ř. tr. č. 6 ř. z. ai 1863 další rozšiřování čísla téhož, nařizuje se dle čl. 37 zákona ze dne 17. prosince 1862 zmaření výtisků zabavených a dle čl. 0 téhož zakona uveřejnění tohoto nálezu na prvním místě první stránky nejbližšího čísla časopisu shora uvedeného.

Důvody:

V článku „Tragedie ženy", otištěném v č. 3. periodického tiskopisu „Moderní Revue" pro měsíc prosinec 1896 a sice v místě „A již přihnaly se . . ." až „. . . oplodnění" liší se šestý, při letošní výstavě páti, „Tragedii ženy" představujících obrazů Anny Costenoble-ové z důvodů veřejné mravnosti nevystavený obraz „Početí" spůsobem takovým, že se tím veřejná mravopočestnost porušuje a veřejné pohoršení dává.

Jednání takové zakládá skutkovou povahu přečinu proti veřejné mravopočestnosti dle § 516 tr. z.

Bylo tudíž návrhům c. k. státního zástupitelství, jak shora uvedeno, místa dáti a zabavení schváliti.

V Praze, dne 14. prosince 1896

C. k. dvorní rada: *Procházka.*

STANISLAW PRZIBYZEWSKI

EDVARD MUNCH.

„Výjevem z plesu" nazývá *Edvard Munch* malý obraz, jeden ze svých nejprvnějších, jenž však obsahuje již všechny charakteristické známky jeho nejzralejších obrazů. Jest viděti několik tančících lidí splynulé, mlhavě a v pozadí postavu u klavíru.

Nic není viděti jasně, vše se vidí jako sluncem prosáklou prachovou vrstvou, jako tenkým smoudem prchajících mlh při jitřním rozednívání, vidí se to daleko v zadu, kdesi v minulosti, ve vzpomínce vybledlé, oslabené, ale s intensivní vnadou podivného zažití.

V tomto malém obraze vězí Munchova celá velká individualita.

Psáno pro Moderní Revui * Tištěno jako český original * V příštích sešitech přineseme další ukázky umění Munchova. *

Kdysi, možná když byl ještě hochem, zažil *tento* výjev z plesu. Stál snad ve dveřích tanečního salonu a díval se lhostejně na tancující vír. Ale náhle se něco v jeho duši uvolnilo. To nebyly již lhostejné tančící páry. To nebyla už prostá taneční hudba. Obrysy splynuly, obličeje staly se nejasny, zbyl pouze silný dojem, dojem žhnoucí vlny rozkoše, objímající lidský vír, dojem krátkého těžkého dechu, rytmického hození šatu, chvatu a klouzání údů a za tím zářící plocha zrcadlící světlo svíček: pianino.

Horko, chvějící se nad tancem, stoupající a opadávající vlny hudby, všechna erotická atmosféra, již tanec a hudba způsobují, snoubí se v jeho duši v touhu, rozrývající jeho srdce, neukojení, pudícího bez klidu s místa na místo a dávající mu něčeho hledat, co vůbec neexistuje. Uprostřed těchto četných lidí cítí se osamělým a opuštěným: každodenní, tisíckráte spatřený výjev vzrůstá v něm k zažití, jehož již nezapomene.

Chodí s ním po dny, vidí tančící vír, vidí černělesklé pianino, slyší smyslný žár taneční hudby. Tvary jsou setřeny, barvy vyblédají, ale pocit tehdy náhle vynořené touhy, chtění a osamělosti nabývá tvůrčí síly, a Munch ho maluje.

Ne skutečnost tam venku, ne tak jak ji jeho mozek uzřel očima, ale skutečnost duše: své zažití a sen o svém zažití. Pohlédne-li se na obraz, vidí se s počátku velmi málo. Ale ponenáhlu stává se mozek tím, co jen formu suggeruje, zvědavým, jme se tvary doplňovati, postavy nabudou života a pohybu, duše se probudí, vesní se do výjevu, vzpomínky vykvetou velikými květy, až se opět nalezne v tomto obraze naše vlastní zažití: naše toužné chlapecké sny a naše první mučivé pohlavní naděje.

Jiný obraz:

Dlouhá pobřežní linie, která v odvážném oblouku tvoří záliv a ztrácí se daleko v dálce. Na břehu dvě skupiny stromů, mezi nimi bílý dům a ven do moře pobřežní most, na něm lidský pár: dívka v bílém šatě. Nad tím šeří se nebe v divokých, bizarních, žhavěžlutých odrazových pásech.

A v nekonečné melancholii tohoto kalného, dusného šeření, jež se může zažíti jenom na norském fjordu, šeření přeplněho tajůplnými hádankami, tušeními bolesti a číhající, očekáváníplnou touhou, září bílá skvrna dívčího šatu jako zvláštní tajemství.

Bílá skvrna sráží se dolů do duše, vzbouzí tam tisíce nepochopitelných pocitů, ne! jen tušení pocitů, ono nejširší, nejvzdálenější echo pocitového šeření, o němž mluví *Mombert.*

Kolem bílé skvrny utváří a shromažďuje se znova celá krajina, oko splývá od vrcholků stromů nahoru k nebi, a přes nekonečnou pobřežní linii až k nejvzdálenější mlžné dálce, ale vždy znova padá zrak nazpět na bílý šat.

A náhle se to cítí, zcela náhle se to cítí:

Malíř šel za šeření podél pobřeží. Jeho duše byla v sebe obrácena, neviděl dožívající nádhery nebe a neviděl hor a neviděl bílého domu mezi stromy. Tu pojednou vidí bílý šat na pobřežním mostě. Zarazí se. Je to dívka a vedle ní muž. Chtějí pravděpodobně odvázati člun od mostu a vyplouti na moře.

Tento prostý dojem pobouří jeho duši. Počne pracovati. Přirozeně jsou to dva lidé, kteří se milují, nyní budou tiše seděti v člunu, těsně k sobě přikrčeni, vyplují daleko na moře, uvidí vycházeti hvězdy a budou naslouchati, jak jejich duše splývají do sebe v nekonečnostním rhytmu moře.

A padne mu těžce na duši, jak osamělým jest. Jako tropická liana vyrůstá vysoko do výše z každé krevní buňky touha, velká bolest samoty objímá jeho srdce.

A hle tu: tisíckráte a opětně tisíckráte spatřená fjordová krajina stane se novou: nebe dožihá v neukojeném přání, tvary ztrácejí se v mučivé touze, skupiny stromů stávají se obrovskými kolosy, hlídajícími bílý dům jako drahocenný ráj, člun, jenž zmizel v šeru, rozzáří se červeně, poněvadž se tam má vykonati velké mysterium: splynutí dvou lidských duší.

Osamělý navrátí se do svého domu. V jeho snech a v jeho civění vynořuje se vždy znova bílý šat a červený člun, srůstá pomalu s duší, vidí to vždy před svýma očima, celý, ve vteřině spatřený výjev stává se velkým zažitím.

A maluje nebe, jak je bolest samoty zabarvila, maluje stromy, jako dvě obrovské hory a mezi nimi mlčící tajemství bílého domu, v němž dva milující zažívají štěstí a muku »dvojbytí", maluje nekonečnou pobřežní linii, ne! svou linii touhy maluje: a do toho všeho dva žárné poly svého zažití, bílý šat a červený člun . . .

* * *

Takové jsou cesty, po nichž Munchova duše putuje, tam a zpět sní, trpí a cíví.

Vždy je to dojem, dva dojmy, jež se z celku jevů vnoří jako oslnivé blesky do jeho duše a ozáří mu vše *z vnitřku ven* podivuhodným, strašidelným světlem. Jeho duše je duší „Žhnou-

cího"(*), jenž všechno jinak vidí, než ostatní lidé, hluboko v prazákladě, ve věčném jádru, neboť se narodila pod takovou hvězdou, že procítí své největší a nejsvětější zažití v takových věcech, jež každý jiný bezpozorně pomine, poněvadž mu nikdy nevstoupí do vědomí.

Jeho duše je z onoho skvostného druhu, že je schopna zadržeti ony drobounké dojmy, jež všechny naše pocity, všechna naše volní rozhodnutí určují. Každé zažití koření svými nejjemnějšími a nejtajnějšími vlákny v takovém drobounkém dojmu. Je to chvatný stisk ruky, krátký pohled, daleký ton, malá barevná skvrna, jež později velký pocit aneb velký čin ze sebe vyloučí. Tyto chvatné, určující smyslové dojmy rozpráší se beze stop, zpozorují-li se vůbec, jako prášníky pozdních podzimních květin do všech větrů, ale v této tisícině vteřiny byla duše oplozena. Co až dosud všichni umělci představovali, toť hotový pocit se všemi jeho spojeními, v kteráž ve vědomí vešel, hotový pocit, podmíněný logickými důvody a logickým přizpůsobenému.

Munch jako první dává nahý dojem nejprvnější, nejvzdálenější dojem zažití, androgyného boha pozdějšího vědomního plemene. Neboť on jediný dovede zadržeti chvatný dojem, pevně se do něho vsáti, vypěstiti ho svou krví na obrovité tělo, v něm žíti a procítiti v něm své nejtěžší a nejsvětější hodiny.

A co je každému jinému velikou hlavní věcí, forma, barva a postava, jež musí co nejvěrněji odpovídati *logické* skutečnosti, to stává se jemu, který uchopil nejtajnější kořenné základy duševního života, hrozně vedlejší věcí. Velká hlavní věc ostatních je pro něho náhodné, malá věc, jež je tu jenom proto, aby velké jeho zažití orámovala a ozdobila.

Co mu sejde po tom, že nebe nikdy tak nevypadalo, jak je maluje? Ale v okamžiku, kdy byla duše jeho oplodněna, vrhla jeho bolest červené, ohnivé žáry na nebe. Tehdy také neviděl žádných lesem porostlých návrší, nýbrž podivuhodně utvářenou massu s černým, na prst tlustým obrysem. K ďasu! Co záleží na tom, že smrkový les vypadá jako černá borta, jen když odráží velikou linii jeho duševní nálady, jen když vyjadřuje bázní se třesoucí chvění v jeho nitru a rozbouření jeho krve, těžkou melancholii jeho osamělosti!

Jeho duše je duší genia. Pod vlivem *prvního* dojmu utváří se život znova, jevové živly se spojují v nový celek, zdánlivě

(*) Viz můj článek v prvním čísle tohoto svazku.

samo sebou srozumitelné stává se strašidelnou hádankou, jasné se potopí v šeru nedohledné propasti.

Jde po silnici.

Náhle podivný dojem. Připadá mu, jakoby se vznášel nad životem v závratné, hvězdné výši a odtud shlížel na zemi. Jak zvláštním se mu všecko jeví! Lidé, ti drobounci malí červové, ti běhají a honí se a potí se, a nikdo neví, k vůli čemu a proč. Milují se a nenávidí se, krmí žaludek a plodí děti, rodí a umírají a nad tím hvězdy v bezútěšné změně od jitra do večera, od večera k jitru: k čemu to vše? Kde je prapříčina? Kde je konec?

Bázeň vře bodavě do jeho nervů, srdce usedá, tepny bijí hučivě na spáncích: strach, strach!

A obraz stává se kalnou, temně fialovou plochou, jak vidíme život v tajemné vteřině, když se noc valí s nenadálou těžkou tíží na zemi a dole několik cest s množstvím bezsmyslně běžících lidí, jakoby prchali před něčím nevýslovně strašným, jež je musí v nejbližším okamžiku neodvratně zničiti.

Tak vidíme svět v dobách moru, když jistota smrti, jež již v nejbližší hodině nás na silnici povalí, oči lidí otevíra pro bezsmyslnou bezúčelnost života. Tak asi mnohý hloubal o životě, když se země otevřela a proudy tekutého ohně vylévala na jeho otecké město a žádné vychodisko ze zhouby již neexistovalo.

Munch namaloval obraz, jenž mne vždy znova uchvacuje zvláštní mocí.

Tisíckráte viděl každý z nás člun v horkém, rozechvělém parnu na moři. Ale sotva kdy se ovinula kolem tohoto jednoduchého smyslového dojmu hlubší pocitová linie. Ale v duši velkého věštce otevře se prastará, dávno ztracená pocitová hloubka.

Polední hodina se svým dusným klidem, v němž se zdá všechen světový organismus na okamžik v číhavém, ku zhoubnému skoku připraveném civění zmrtvělým, stává se mu strašidlem. Tento strašný, zákeřný klid, jak ho nyní snad jen při úplném zatmění slunce pociťujeme, měl již jednou ve vědomí přírodních národů cosi zhoubného, strašidelného. Strašná „Poludnica" slovanských národů, jež kdysi žence na poli náhlým škubnutím k zemi srážela, vznáší se nad severním mořem, jež Munch maluje. V nejbližším okamžiku přijde vírný proud, vteřinu bude člun prováděti posunčinovou tarantellu na vrcholku nejvyšší vlny, aby se pak se zuřivou rychlostí vřítil do propasti.

Opět je to nahodilý dojem, jenž Munchovu duši rozryl.

Žlutá plachta, přišerně žlutá plachta, jež zaujímá téměř celou plochu obrazu. Jenom jako tenký pruh vidíme okraj člunu. Starý rybář, jehož obličej je až k nepoznatelnosti sluncem rozežrán, sedí v člunu, ale kormidlo řídí smrt. (Pokračování)

PIERRE LOUYS

Z PÍSNÍ BILITINÝCH.

Bukoliky v Pamfylii.

26

Když se navrátil, zakryla jsem si tváři oběma rukama. Pravil mi: „Neboj se ničeho. Kdo viděl náš polibek? — Kdo nás viděl? noc a měsíc

A hvězdy a první jitřenka. Měsíc se zhlížel v jezeře a řekl to vodě pod vrbami. Voda jezerní to řekla veslu.

A veslo to řeklo člunu a člun to řekl rybáři. Běda, běda! a kdyby to bylo vše! Ale rybář to řekl ženě.

Rybář to řekl ženě: můj otec a má matka a mé sestry a všechna Hellada se to doví.“

Elegie v Mytileně

41

Mnasidika, vzavši mne za ruku, vedla mne ven ze bran města, až na malé neobdělané pole, kde byla stéla z mramoru. A pravila mi: „Tato byla přítelkou mé matky.“

Tu pocítila jsem veliké zachvění, a aniž jsem ji ustala držeti ruky, naklonila jsem se přes její rameno, abych přečetla čtyři verše mezi prázdnou číší a hadem:

„Neodnesla mne smrt, ale Nymfy zřídel. Odpočívám zde pod lehkou zemí s vlasem, ustřiženým od Xanthy. Nechť ona samotná mne oplakává. Nepravím svého jména.“

Dlouho jsme tu stály a nevylily jsme libacc. Neboť jak zavolati neznámou duši mezi davy v Hadu?

Epigrammy na ostrově Cypru

96

Noc se ztrácí. Hvězdy se vzdalují. Již dávno se kurtisany vrátily domů s milenci. A já píši v ranním dešti tyto verše na písek.

Listy jsou obtěžkány třpytnou vodou. Potůčky na stezkách unášejí zemi a mrtvé listí. Déšť, kapka po kapce, činí jamky v mé písni.

Jsem věru poněkud rozmrzena, že jsem tu zůstala sama. Mladší na mne již nepohlédnou a starší mne zapomínají. Ale všichni budou znáti mé verše, a děti jejich dětí.

Hle, co si ani Myrtile, ani Thais, ani Glykéra neřeknou v den, kdy jejich krásné tváře budou vpadlé. Ti, kdož budou milovati po mne, budou zpívati mé sloky pospolu.

JIŘÍ KARÁSEK

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

K OBDIVU tohoto mrtvého mísil princ Albert vzpomínku a zbožňování souveraina, jenž, podivnou náhodou, jako z nějaké ironie, měl osud v blátě tohoto století stavěti svůj život jako kapli byzantinskou, tak jemnou zlatem a nádherou drahokamů, kapli vybranou a raffinovanou, jež jej měla isolovati od současnosti, pro niž se nezrodil: LUDVÍKA, krále bavorského, smutný, bledý stín, jejž možno snad dosud zahlédnouti tam někde dole, na březích starnbergského jezera, věřícím očím, bloudící postavu spřátelenou teď s temnými hlubinami, melancholického Wittelsbacha, jenž se na vždy vlnám svěřil, když mu násilně sňali korunu s unavených skrání . . .

Jak často ve svém snu bloudil, melancholický princ, tam dole, na březích starnbergského jezera, v sladké zemi bavorské, po níž rozprostřen je stále takový mrtvý, dusný klid. Ne tam v tom zámku Bergském, jímž prolézají skupiny turistů zvědavi nalézti nádheru, jíž se Ludvík obklopoval, aby našli zklamání, ale tam na těch březích, plných zasmušilé zeleni a smáčených melancholickými vodami,

v tichu Samoty, hledal svého smutného bratra, by přišel k němu v hodinách Soumraku . . . A on přišel. Přišel, by pohroužil své oči v jeho oči, by smísil svou temnou lítost s jeho zmnoženou žádostí. A on se ho ptal a král k němu mluvil o svém životě. *Ah, Ludvíku,* volal posléze v touze, *chtěl bych býti mrtev* . . .

zatím, co mizel na vždy jeho stín . . .

Dialog na březích starnbergského jezera.

— Volal jste mne, princi, jenž přicházíte ze země severních barbarů. Slyšel jsem váš hlas a přišel jsem, abych pohovořil s vámi . . . Hledíte zdiven v mou tvář? . . . Zdá se vám tak příliš zasmušilou? . . . Podejte mi ruku . . . princi, . . . chvěje se . . . Zdá se vám, že nějaká tajemná zděděná vina stigmatisuje naše čelo . . . Viděl jste tvář mého bratra? V komnatách, jichž zdě jsou polepeny smutným květovaným papírem, a kde v monotonním *tik tak* ozývají se hodiny ve stylu Ludvíka XIV, sedí můj bratr, hlavu vzepřenu v dlaních, smuten tou melancholií přicházející z tak dávných věků . . . Udělali jej králem, ale on o tom neví. Sedí, utonulý v sobě samém, a malý jeho dvůr, jenž mu vzdává němé královské pocty, jest zároveň jeho věznitelem . . . Něco přespříliš vážného tíží hlavu toho ubohého, jenž se zrodil tak krásný a tak plný jemného ducha, jako jsou jen princové degenerovaných starých královských rodů. Jen jednou to prozradil, kdy unikl svým strážcům a vloudiv se do chrámu, vystoupil na kazatelnu a před shromážděným lidem, hluboce skloniv hlavu a bije se v prsa, za celý královský rod jal se odříkávati confiteor . . . Ah, oni nevědí, čím trpí a za koho trpí, můj ubohý Otto . . . Hyneme šílení a zblbělí, pozdní potomci, tam, kde naši otcové po krvavých kalužích šli k pyšnému starému trůnu . . . Oni vidí jen naši degenerovanou, subtilnost a neví, kolik pokolení bylo třeba, aby se k vůli nám vysílilo, aby utvořilo bledost našich tváří, chorou růžovost našich rtů, chvějící se gracii štíhlých prstů, lámající se křehkost našich údů . . . a *smutek našich duší* . . .

— Sire, zdá se mi, že ještě nyní, kdy jste již vykročil z počtu živých, vaše duše rozechvívá se při těch vzpomínkách?

— Myslíte, princi, že se odlučujeme tak snadno od toho, co tvořilo podstatu našeho bývalého života?

— Vaše smrt, králi, nebyla tedy vyjitím a opuštěním, vaše duše dosud je poutána živými svazy k tomu, co jste zde prožíval?

— Jak nepřesně se vyjadřujete, můj milý! »Prožíval.« Já zde na světě jsem ničeho neprožíval. Nebyl jsem člověkem z vaší doby,

z vaší raçy. Byl jsem cizincem ve společnosti, jež mne obklopovala. Slunce vašich dnů nesvítilo pro mé zraky, mé slunce zavěšeno bylo v jiném věku. Nebylo ani možno, abyste mne chápali. Vaše radosti a vaše požitky nacházely mne netečným a nedojatým, ale za to mnohé z toho, mimo co jste kráčeli lhostejni a neúčastni, hypnotisovalo mou duši, jako pohled na otevřené rány Spasitelovy hypnotisoval světce Středověku. Domníváte se, že můj život nebyl ničím jiným, než vybraným, raffinovaným požitkářstvím. Ale jak se klamete, vy, jenž jste ochoten pokládati za labužníka a dilettanta mne, jenž jsem nikdy nechtěl býti než dojímajícím a dojatým . . . Chtěl jsem býti prostým a zbožným, nechtěl jsem od života ničeho více, než aby mi dopřál mých smutků, aby neodpuzoval ode mne fantomu, jenž se přioděl barvami soumraku a stínu . . . jemuž jsem se chtěl na vždy obětovati . . .

— Sire, zdá se mi, že chápu, co zavinilo, že jste nikdy nepocítil, co to je: *býti šťastným*. Vám bylo třeba rozkoší a citů svěžích jako ovoce. Ale vy jste od života požadoval jen podráždění umělých zavařenin . .

— Chtěl jsem jen jedno: vášeň! Ah, vášeň, mít vášeň! Po tom jsem marně volal, já, jenž jsem nemohl býti nikdy než lhostejný. Volal jsem život. Ale život mi nepodal než hrst svadlých, suchých květů. Chtěl jsem lásku. Ale cesta, po níž měla přijíti, zůstávala stále pustou a prázdnou . . . Marně jsem očekával jejího příchodu, v srdci plno hudby a smutku: zrodil jsem se z počtu těch, kteří marně čekají na rozcestí, a kteří pak odcházejí do tmy, nedočkavše se ukojení . . . To je vše . . .

— Čekal jste snad, Sire, příliš mnoho, tak že vás neuspokojilo pak ani, když vám život podal mnohem více, než vašim vrstevníkům . . .

— Klamete se, princi. Je ve vás ještě příliš mnoho důvěřivosti, stojíte poprvé tváří v tvář svému snu, vaše duše naplňuje se dosud rozkošným opojením tušení jako hodovní pohár vůní těžkého vína . . . Ale nezapomínejte: Mimo to já, jímž klameme jiné, existuje ještě jedno já: jímž klameme sebe samy.

— Byl ve vás, králi, prostě nepoměr, jenž zavinil stroskotání vašeho snu: nepoměr mezi ideou a formou, jako v gótických stavbách, jež byste byl nalezl ve svém Norimberce. Příliš směle bylo vše pojato a vypjato, ale bylo to vše zároveň tak stísněné a úzké, tak stlačené a ostré, že to vaši duši zároveň věznilo a zraňovalo . . .

— Děláte paradoxy, princi . . .

— Ale mám pravdu, Sire . . .

— Máte pravdu ovšem . . . poněvadž nic na světě není náhodou pravdivého vyjímajíc parodoxy. Nenamítám ostatně, abych vás uspokojil, ničeho proti vašemu přirovnání. Jest také konečně úplně lhostejno, jaký obraz si člověk vymyslí pro svou illusi.

— Sire, mohu se vás ptát, s podmínkou, že budete upřímný?

— Ptejte se! Vynasnažím se býti méně strojeným.

— Ani *jeden* čin vás, králi, nikdy neuspokojil?

— Neužívejte, můj milý, toho ošklivého slova, jež mne vždy tolik enervovalo: *čin*. Nikdy jsem nepomýšlel na to, vykonati něco, co by mne přežilo. Myslil jsem na sebe, ne na ty, kteří přijdou po mně. *Snil jsem*, to je vše. Nad činy, jež se mohou vykonat, byly mi vždy sny, jež se nedají realisovat, v tom byl jediný raison a jediné oprávnění toho, že jsem žil. Snít, to je vše. Snít, jen snít — a pak jsme aspoň v domnění, že jsme šťastni tam, kde jsme jen smutni. Vaše otázka ptala se mne, byl-li jsem někdy upokojen. Ptal jste se mne tím, byl-li jsem někdy nasycen? Nasycení, milý příteli, to jest umrtvení. Třeba toužiti po nasycení a zůstávati hladovým. Nebylo by lze ani žiti, kdyby na štěstí naše duše samy nebyly tak omezenými zahradami, kde ani nemohou všechny květy vykvésti a všechny plody uzráti . . . Poznal jsem ve svém životě jen jediné: že věci mají pro nás cenu, dokud jich nemáme. Všechno, čeho jsem nabyl, zhnusilo se mi . . . Projděte mými zámky: uvidíte v nich, jak zuřivě jsem vždy odhazoval vše, co jsem právě zrealisoval, a jak toužil jsem kupiti vždy nové a nové, čeho jsem dosud neměl. Mé zámky: to jest zároveň bludná odyssea mé neuspokojené touhy. V Hohenschwangau, to jsou podoby labutí, roztroušené po celém zámku, překvapující krok za krokem, vždy v nových a nových tvarech a seskupeninách, jako marné úsilí dodati téže mrtvé věci vždy jiného a jiného rázu. V Neuschwansteinu podivínský nábytek a bizarní malby Wagnerových reků, na něž se dívají dnes udiveně ti, kteří nepochopili mé duše, pozastavujíce se nad mým chorobným nevkusem. Ptají se marně, jaký význam to všechno má, zapomínajíce, že jsem neshromažďoval pro ně, ale pro sebe sama. Nebyli zde nikdy za noci, kdy okny sem svítí měsíc jako plocha křišťálu, a kdy v koutech shromažďují se neurčité přítmělosti, ponurá setmění, mnoho, co poděsuje i připoutává v žalu potopeného samotáře. Tu třeba se plížiti s touhou v duši komnatami usnulými v mrtvé němosti, těkati dlouhými bezsennými nocemi, zpovídati zpytavě své okolí. Ah, marnosti bytí! Všechno zmrazuje a odpuzuje, a oči, jež domnívaly se viděti kolem sebe v pozdních chvílích tak mnoho, hledí posléze strnuly do nicotné prázdnoty. Má touha

utekla se s výšin do hlubin hvozdů, do Linderhofu, skupila kolem sebe výstřední nádheru, obklopila se féeriemi zlata a stříbra, chtěla křísiti odlesky mrtvých chvil Krále Slunce . . . Ale ani Linderhof nestačil vzkypělé touze. Chiemsee . . . opakování Linderhofu, ale kopie ještě šílenější, ještě závratnější, v jehož zrcadlové galerii osvětlení nesčetných svící za osamělých nocí planulo nadarmo v mé znepokojené, úzkostné předtuchy . . . A pak nastalo zemdlení: zámek Bergský, reakce Linderhofu, touha po klidu, touha nečinného snění, na břehu smutných, mrtvých vod, uprostřed s ostrovem rozkošných růží, silných, těkavých, dusivých růží, hromadících kypící, horkou vůni v čistém vzduchu. Zde, kde skončila násilně pak odyssea mé touhy, budovala zatím má obraznost nový útulek: od jezera chtěla zase na výšiny, na nepřístupné hory, daleko od lidí a od světa. Falkenstein, jmenuje se tento nezrealisovaný můj sen, kde jsem chtěl spatřiti v lesku smaragdů, safírů a diamantů apotheosu melancholického páva, jejž jsem si vyvolil za symbol své pýchy a svého odloučení, jako byl Hohenschwangau apotheosou spleenu zasmušilé, samo.árské labuti . . . Ah, marnosti všeho! Poznal jsem jen, že není možno vyplniti prázdnoty, že je bezvýsledno vymčňovati své okolí, chtíti je přizpůsobovati náladám svého nitra. Dnes vidím jasně, co mi tehdy chybělo. Jediné štěstí jest v tom: míti oči *zavázány!* Ah, proč jsem se zrodil tak příliš jasně vidoucím, by byla na vždy otrávena a zkalena svěží naivnost mých požitků! Kde jiné neurčitost toho, co prožijí, udržuje v síle, já klesal a umdléval, poznávaje marnost a planost všeho, čemu jsem se právě chtěl věnovati . . . Býti nevidomým znamená zde býti šťastným a silným. Kdo z živoucích, nepřehlíželje budoucího svého života, má právo nad svým životem zoufati a pochybovati? Kde není jistoty, je vždy naděje. Mrtvý, který sňal s očí pásku a vidí jasně bezúčelnost svého prožitého života, má jediný právo na misanthropii. Já jsem byl z těch řídkých vašich vrstevníků, kteří se narodili s otevřenýma očima. Hle, to byly smutné mé zraky, barvy černých skabios s nádechem tmavého purpuru, oči bloudící a těžké beznadějnou melancholií, jež se dívaly do života, jež prohlédaly vše a bránily mi sdíleti illuse a pocity mých vrstevníků. Můj život, to byla námahná, vysilující snaha vidoucího za tím, aby byl nevidomým. Abych mohl cítiti život pravdivým, bylo mi třeba oklamání. Ale mně nebylo možno přelstiti sebe sama, mé zraky příliš dobře vše viděly. Byl jsem mrtev pro radosti života hned, jak jsem se narodil.

(Pokračování.)

KAREL HLAVÁČEK

Nationalism a Internationalism.

CHCI řešiti dané thema z málo dosud všímaného stanoviska a proto vpadám hned in medias res a kladu otázku: Jest nějaká *duše česká, německá, francouzská* — totiž specielně česká, německá, francouzská, jak se jisti? Ačkoliv na prvý pohled každý postřehne naprostou nemožnost takového specifikování, přece jest nutno zvrátiti takový předsudek. Vypěstovali si ho národní chauvinisté. Obratně vrýmovali ho do deklamovánek pro pětileté, vtipně zařadili ho do slabikářů normálek, do esthetických výkladů Homéra, dovedli ho chvějícím, dojímavým hlasem „tou vůní rodné hroudy, skropené tolikerou krví hrdinných, vlasteneckých předků" velhati na každou stránku vlastenecky psaných dějin a dovedou jím rozplameňovati i ozbrojené bataillony. Není to nic jiného, než výsledek dlouholeté, obratné praxe útočiti na cit. A tak zříme, jak se stal nationální chauvinism, obezřele opatrovaný, mocným činitelem zchytralých vlasteneckých taškářů, mocným prostředkem ve cvičených ústech vlasteneckého advokáta, jenž si nahání poslanecký mandát a klientellu zároveň, mocným zdrojem popularity pathetického básníka, jenž dal své ušlechtilé metafory do služeb národního nadšení, mocným prostředkem k zbohatnutí zchytralého agenta továren na národní sirky a mýdlo, rovněž tak jako zbohatlého sládka, nestačícího ani vařiti vlastenecké pivo pro své nadšené národní konsumenty, ba stal se dokonce živitelem svého nejurputnějšího zastánce: žurnalistického úvodníkáře. Zkrátka mocným prostředkem všech egoistů, již baží ať již po zisku či slávě, nebo chtějí voditi stádo na nějakém pohodlném a sladkém udidle.

Jest na prvý pohled tento národní chauvinism jenom *kalkura, výpočet egoistního mozku a střízlivě raisonnujícího mozku* a proto sám sebou zvrací jakoukolvěk domněnku, že by měl co dělati s *psychou*, kdybychom i připustili, že s psychou českou, německou, francouzskou. Není však de facto takových duší; jest duše jen jedna jediná a ta se nedá děliti na stáda a ovčince. Jako je gravitace nebo magnetism prapřírodní silou, zrovna tak je jí i duše; elementarnou, hypothetickou, nezbádatelnou silou, vloženou do každého nitra. Všechen omyl spočívá v tom, že se má za to, že duše může na se bráti nějaké raçovní vlastnosti, vlastnosti povstalé náhodně z jistého utvářeného způsobu života, z jistého vychování dle určité schválené methody. Je to prostě klamem a lží. Raçovní vlastnosti, jsou-li jaké, lpí jen na vnějšku člověka. A tak duše není komediantskou marionettou, která dá se dle potřeby vytáhnouti na prkna a dá se tahat za tkaničky, aby šermovala nohama a rukama ve vzduchu. Je sice v každém individuu vloženo stejné kvantum psychické síly, ale ta nepřichází hned tak k platnosti. A což hlavního, každé individuum nedovede ji v sobě stejnou intensitou pak potencovat. Jako v hrudě kujného železa vzbouzí se přiblížením magnetické podkovy neznámá síla, která v něm sice od vždy byla, která však dosud nedošla projevu, tak rovněž má se to se silou psychickou, A co jest tím mocným motorem, jenž jest s to probuditi neznámé chvění v individuu? Stačí se jen ohlédnouti nazpět v zapadlé obzory věků a zříti, jak nejenom v jednotlivých individuích, ale v celých obrovských nespočetných massách se náhle uvolnila ta vzácná síla, jež strhala všecky hráze předsudků raç a vrhala si do náručí tisíce z nejrůznějších znepřátelštěných národů a zemí. Vzbuzující tou silou jest *Exaltace*.

Ona jediná jest tou vzácnou silou, jež probouzí psychu *k životu*; a že ten *život* není pak logický, rozumí se již samo sebou. Ví se, že je to šílená, opojená říje za určitou ideu. Jen exaltace dovede spojiti milionům ruce v jeden mohutný řetěz. A jako magnetická podkova je schopna jen rozkládati magnetické fluidum, rovněž tak jen psychické prvky zase mohou vzbuditi agens téže konvergentní řady. Mohou to býti tedy Exaltace náboženské, Exaltace hrůzy, strachu, svobody, nebo zase Exaltace pochodící ze závažných fysiologických katastrof na př. z katastrof hladu, ať myslíme již na hlad žaludku, na hlad genitální anebo na jakýkoliv jiný . . . A nejsouliž vlastně celé dějiny jedinou nekonečnou řadou fenomenálních Exaltací? Hle, Středověk, žijící ve znamení jedné veliké skrývané Exaltace Pohlaví a druhé veliké zjevné Exaltace Náboženství, kteráž dostoupila svého kulminačního bodu za Křižových Tažení do Palestiny! Jak zázračný to úkaz! V prostřed největšího, malicherného a krvavého škorpení českých vévod s kurfirsty německými, francouzských souverainů s anglickými, v prostřed sváření se stolice sv. Petra s trůny knížat světských, prostřed Canoss, kleteb a upalování: všichni najednou si podávají ruce na rozplameňující, extatická slova bosého mnicha z Amiensu a brousí si svorně meče za jednu velikou myšlénku: osvoboditi hrob Spasitelův. Malicherné zájmy národnostní i jiné náhle zatlačeny do pozadí. *Vše jedno: ať Čech, Němec, Francouz, Vlach — jen když katolík a ne pohan* . . . A což veliká Revoluce, nová, tentokrát veliká Exaltace po Svobodě, bohužel ve všech zemích špatně organisovaná, neboť „L'etat c'est moi" příliš dovedlo spoutati — a táž exaltace, jež opakovala se v jiné jen modifikaci v novém světě za oceanem . . .

A tak bychom pomalu stanuli až tady, v dnešku, kdy znova to na spodu víří a řinčí. Nerovné rozdělení třídní a majetkové jitří mysle. Těžiště je vychýleno co nejdále od osy. Přepych na jedné a bída na druhé straně. Půda jest tedy pro nové jeviště s dostatek prokypřena. Připravena pro dějiny velká Exaltace z hladu. Živočišné pudy přicházejí k činu, vzbuzeny fysiologickou katastrofou nenasycení. A opakuje se zas jen zázračný úkaz z dob Křižových Tažení. Uprostřed nejstřeštěnějšího nationálního chauvinismu, uprostřed největší nationální vřavy, vlasteneckých křečí, pustého spílání a nejzavilejšího záští k cizinci — hle, nová armáda vyhublých rukou, vyhublých tváří, hořících však zraků, planoucích novým projevem neznámé, vzbuzené vnitřní síly. Nová nespočetná armáda se svými duchovními harcovníky, kteří mají odvahu jíti v nejpustší pouliční vřavu vlastenecké chátry. *Vše jedno ať Čech, Němec, Francouz, Vlach, jen když strádající a vyděděný.* Jak malicherné a ubohé jest všecko to národní štvaní a jak veliké, svaté, klidné učení Internationály. A jak lidské a vznešené! Svatá illuse Kristovy lásky se tu opakuje ve své pravé, takřka nebeské čistotě. Illuse za illusi.

STANISLAV K. NEUMANN

sexus

žena svého vlastního těla v moci nemá
ale muž
též podobně i muž těla svého vlastního v moci nemá
ale žena

Pavel ke Korinth. VII. 4

I

tragoedie ŽENY

(ANNA COSTENOBLE)

květem nejsmělejších barev z nichž rudá nejvýše zpívá
květem vůně opojivé jako prolitá krev horká
květem bizarrním jak orchis nejvzácnějšího tvaru
jednou jen jednou rozkvétá ŽENA.

písní nejlstivější a nejupřímnější jak blankyt než bouře přišla
písní nejžhavější která ledovým páli mrazem
písní hříšnou jak SATAN písní čistou jak děcko
jednou jen jednou v naho se vyzpívá ŽENA.

v tom její počátek a že přišel muž
a květem tím svého fraku ozdobil knoflíkovou dírku
aby uvadl nežli půlnoc je přepadne v divém kankánu —

a že přišel muž a tu její píseň
falešně si zapískal rety pohrdlivými při černé kávě
a v dýmu cigaretty vyfoukl upomínku — v tom její konec.

II

la femme au cochon

(FÉLICIEN ROPS)

„pomsta je u BOHA". ne pomsta je u ŽENY vždycky.
ale pomsta ani u ŽENY není pomsta je u SATANA.
běda! proč zakřikl's ŽENU když jedinkrát zpívala lidsky
běda! ta tvoje vítězství běda! tvoje jsou hrana.

nejlepší dílo BOHA tvá DUŠE sourodá BOHU
nejdelikátnější DÍLO — o muži — tvá DUŠE tvá DUŠE.
hle! ŽENA tam vložila nohu SATAN vložil tam nohu
a tělo tvé nikdy nepatřilo tvé tělo nepatří BOHU.

a SATAN se šklebí a SATAN si tleská jásavý vítěz tleská
tvoji litanii: ŽENA je svůdná ŽENA je hezká
ŽENA je nebe ŽENA je bůh.

a SATAN se šklebí a SATAN si tleská jásavý vítěz tleská
největšímu vítězství jehož kdy fanfáry zavřískly světem
věčnému vítězství strašnému vítězství — ŽENY nad prasetem.

KAREL KAMÍNEK

Zářivý konec.

OTRÁVEN jedem velkého města, zlomen, s nejvýše vypjatými, rozcitlivělými nervy, odejel na venkov hledat klid. Lékaři tak radili. Vždyť byl tak tuze, tuze nemocen! Nalezne však zdraví pod zlatými, rozpívanými barvami podzimních zahrad, v samotě sladké a hebké, padající do duše jako snivé tony rozzvučelých harf . . .

A tak bloudil po otcovském zámku, zanedbaném a spícím uprostřed rozlehlých, rovinatých parků, bloudil, vlekl se, pozdní syn, sesláblý a zženštilý, starého rytířského erbu, neposkvrněného a prošlého jasným svitem hrdinné slávy. Ve starých, z prášených síních, kam padalo podzimní slunce zbarvenými paprsky skrze veliká okna, kde vanula stuchlá vůně zapadlých časů, bloudil, kolem začernalých postav svých předků, vystupujících ve strnulých posách z červotočivých rámů, zahradou, spustlou a stinnou, s vysokými, staletými kmeny, z nichž, zvolna kroužíc, pršelo brunatné listí, bloudil a bloudil, kolem fontánu, mlčícího a smutného, vzpomínajícího, pěšinami, kde drobné otisky střevíčků něžných rokokových postav zdály se zpívati v písku, bloudil a bloudil . . . Bez duše, jako stín stínu, poslední bezkrevný potomek slavného rodu, s vypráhlým nitrem, pro-

sáklým jedem přepjatých lásek, vyčerpaný, s dusící vášní, nemající síly vyrazit . . .

Zdálo se mu, že je klidným v tom tichu. Ničeho, než vlastního kroku, mdlého, pomalého, neslyšel. A tak sám byl: tu a tam vážný, šedivý sluha se mihl jako černá postava v pohádce.

A jenom vzpomínání na všechen ten lesk, jásot a bouři života, jenž zapadl, v něm zbylo jako slábnoucí, mizící odkaz, jako sen, jejž pochovával zvolna, a přes všecku snahu, zatlačiti je, putovaly před ním přece davy obnažených žen, spitých vínem a vášní, jež miloval a jež sály jeho krev, lámaly jeho tělo, tisknouce jej v hedvábí svého objetí na prsy kypící skvostem zdraví a síly . . .

To jediné zbylo: vzpomínka — suché lupeny, jichž kupu viděl před sebou v podzimu svého mladého života.

A dusil v sobě vše . . .

Zdraví! Zdraví!

Musí být klidným!

Tak nevýslovně se bál smrti!

Šel jednou až docela v pustých koncích parku, kde stála drobná, stylově čistá kaple. Chomáče listí ležely tam a pavouci rozpřádali tam své hebounké sítě. Zapadlý oltář snil, hrubý, zbavený všech okras, a věčná lampa, bez světla, blikavého, růžového, houpala se na začernalých řetízcích. Jen ticho, — posvátné, veliké, tíživé ticho . . . A tam dole, za malým oknem, v přítmí vedle sebe stály rakve — hromada rakví — zasypaná spoustou zčernalých, hnijících květů . . .

On, poslední . . .

Lekl se myšlénky, že přišel domů umřít, že jej poslali sem, na zapadlý zámek, živoucí mrtvolu, aby počítal dechy, jež ještě vydá z vysýchajících prsou.

Stesk ho naplňoval, nevýslovný stesk a touha bez konce, úpěnlivá, volající po životě, jenž hrozil zhasnouti.

Smrt v divokých kankánech vířila mu před očima, divoce se chechtajíc, jista svým vítězstvím, smrt vyschlá, s obnaženou lebkou, studená, přísná, šklebící se, nemilosrdná — tak, jak ji viděl malovánu v rodinné galerii, kam náhodou zabloudil. A neodcházela . . . Cítil stále její přítomnost a dny plynuly a plynuly a byla tu stále, stále tatáž — jen rozšklebenější, jenom drzejší, bližší a stále bližší . . .

Všechno kolem bylo tak prosáklé melancholií konce, tajemnými, mystickými záchvěvy Neznáma, vanoucími nad přidušenou, setmělou náladou v posledních barvách hýřících dnů . . .

Ten dlouhý, nekonečný podzim! Ty dlouhé, opuštěné smutky jeho — jako člověka, jenž sestupuje do rakve a obléká vše, co má nejkrásnějšího!

Tušil: chyby se dopustil. Zahyne zde sám a sám, podlehne tomu tichu, jež viselo na všem. Jako kaple v pozadí jejich zahrady bylo všecko — tak provanuté smutkem a blízké hnilobě.

Dny se krátily a šero rodilo se a tlačilo, vlekouc za sebou tmu a opuštěnost půlnoci. Pusto a prázdno bylo . . .

Díval se do krajiny. Plochá, jako na dlani, rozběhlá v širé rovině, ležela před ním s tím těžkým zpěvem pohřebním, spícím v krvavých záplavách večerního slunce, usínajícího v dálce v ohnivých parách. Pak, když zůstaly po něm jenom fialové skvrny stále se menšící, usýchající, jako všechno kolem, nálada krajiny se šeřila a dlouhé, vláčné zármutky zpívaly své písně v korunách žlutých stromů, suché listí šelestilo a starý fontán díval se vážně, jako ten, kdo by rád plakal a jemuž vyschly slzy. Dusná, zžíravá nálada to byla, jako když stojí kolem lože, na němž umírá někdo, kdo je drahým, a hodiny konce se blíží a blíží a půlnoc se blíží a rozkládá se tma, když dohoří lampy, do nichž zapomněli nalíti oleje v rozechvění velké chvíle.

A všechen ten smutek, jenž ležel venku a dusil vše, rdousil svým šerem, kapal mu do duše: jako lehké pavučiny rozpřádal se v něm, rozvěšoval a tlumil a černo v něm rostlo, černo smutečních flórů, černo hradu, z něhož vyvážejí mrtvolu posledního pána. Byl všecek rozčilen. Ty hrozné, plačící nálady večera! Krajiny, pusté a nekonečně truchlivé, kde vše topilo se v záplavách černých zármutků, v něm vzkvétaly, mystické krajiny s černými slunci nad stojatými, hnijícími vodami . . . a bílé labutě, jež pluly dole na rybníce, posetém žlutou záplavou podzimních lupenů, v celé majestátnosti — padaly v černo a černaly žluté koruny stromů a v dáli vesnický kostel s úzkou víškou, černaly role a nivy, rozlétlé do daleka, bezhvězdné nebe viselo nad vším a vše, co rostlo, byl jeden veliký, veliký ocún . . . Jed! Jed samoty! Černo beznaděje! Záchvěvy konce!

(Dokončení.)

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

JEHO náklonnost se menšila s koncem těchto dvou století; málo vznícen těžko pádnou massou karolinských latiníků, Alcuinů a Eginhardů, přestával, jako na ukázce jazyka v IX století, na kronikách anonyma ze svatého Havla, Freculfa a Reginona, na básni o obležení Paříže, setkané od Abba Křivého, na *Hortulu*, didaktické básni benediktina Walafrida Strabona, jejíž kapitola, věnovaná slávě tykve, symbolu plodnosti, jej uváděla v radost; na básni Ermolda Černého, oslavující hrdinské činy Ludvíka Dobrotivého, básni, sepsané v pravidelných hexametrech slohem přísným, skorem černým, latinou jako ze železa omočeného v kláštérních vodách, místy s drobty citu v tvrdém kovu; na *De viribus herbarum,* básni Macera Florida, jež mu působila rozkoš hlavně svými poetickými recepty a velice podivnými schopnostmi, jež propůjčuje jistým rostlinám, jistým květům: podražci, na příklad, jenž, přimísen k hovězímu masu a umístěn na spodní břich těhotné ženy, působí neodvratně, že porodí mužské dítě; brutnáku, jenž, rozlit jako odvar v jídelně, rozveselí hosty; pivoňce, jejíž rozemletý kořen vyléčuje na vždy z padoucnice; fenyklu, jenž, položen na ňadra ženy, vyčisťuje její moč a zvyšuje bezbolestnost její čmyr.

Mimo několik specielních, nezatříděných svazků; moderních nebo bez data, některých kabbalistických, lékařských a botanických děl; některých jednotlivých dílů patrologie Mignovy, obsahujících nenalezitelné křesťanské básně, a anthologie malých latinských básní Wernsdorffa, mimo Meursia, příručnice klassické erotologie Forberga, moechialogie a diaconalů pro potřebu zpovědníků, jež oprašoval v řídkých dobách, jeho latinská biblioteka končila na počátku X století.

A skutečně také komplikovaná zvláštnost, naivnost křesťanské mluvy zanikla. Nezáživnosti filosofů a scholastiků, logomachie středověku dosáhly svrchované nadvlády. Mourové hromady kronik a historických knih, olověné balvany archivů se kupily, a žvatlající vnada, mnohdy rozkošná neobratnost mnichů, směsující v zbožný ragoût básnické zbytky starověku, byly mrtvy; výrobny na slovesa očistěných šťav, na substantiva páchnoucí kadidlem, na bizarrná adjektiva, vykrojená hrubě ze zlata s barbarskou a půvabnou krasochutí gothických šperků,

byly zničeny. Stará vydání, pečlivě opatrovaná des Esseintes, přestala — a, strašným přeskokem staletí, knihy se nad sebe řadily nyní na policích, potlačujíce přechod věků, dojdouce přímo k francouzskému jazyku přítomného století.

IV.

Ku konci odpoledne se zastavil povoz před domem ve Fontenay. Ježto des Esseintes nepřijímal žádných návštěv, když se listonoš ani neodvážil v ty neobydlené končiny, nemaje mu dodati žádného časopisu, žádné revue, žádného dopisu, váhali služební, tázajíce se sebe, mají-li otevříti; pak, při zaznění zvonku, trhnutého vší silou o zeď, odvážili se vytáhnouti vyhlídků, vykrojenou ve dveřích, a spatřili Pána, jehož celá prsa byla pokryta, od krku až po břich, nesmírnou pavezou ze zlata.

Zpravili svého pána, jenž snídal.

— Zcela dobře, uveďte ho, pronesl — neboť si vzpomněl, že dal kdysi, za příčinou dodání objednávky, svou adressu kamenořezci.

Pán pozdravil, odložil v jídelně na sosnovou podlahu svou pavezu, jež zakolísala, nadzvedajíc se poněkud, vystrkujíc hadovitou hlavu želvy, jež se náhle poděšena vrátila pod svůj štít.

Tato želva byl rozmar, jejž měl des Esseintes nějaký čas před svým odjezdem z Paříže. Dívaje se jednoho dne na orientálský koberec s odlesky a sleduje stříbřité třpyty, vlnící se po útkové přízi z vlny, aladinové žluti a slivové fialovosti, řekl si: bylo by pěkné, kdyby se na tento koberec umístil nějaký předmět, jenž by se hýbal a jehož tmavý ton by přiostřoval životnost těchto barev.

Zaujat touto myšlénkou těkal dle náhody ulicemi, došel k Palais-Royal, a před výkladní skříní Chevetovou se udeřil v čelo: byla tam ohromná želva v nádržce. Koupil ji: pak, když byla nechána na koberci, posadil se před ní a dlouho ji pozoroval, mhouře zrak.

Rozhodně barva jako černošské hlavy, ton nepálené sienny tohoto štítu třísnil odlesky koberce, aniž jich oživoval; převládající třpyty stříbra nyní sotvy zajiskřily, plížíce se se studenými tony odřeného zinku po krajích této tvrdé a rmutné skořepiny.

Hryzl si nehty. hledaje prostředky, jak by uvedl ve shodu tyto mesalliance, zabránil rozhodnému rozvodu těchto tonů; odkryl posléze, že jeho první myšlénka, záležející v tom, že chtěl rozdmychati ohně látky kolébáním temného předmětu, vloženého na ni, byla nesprávná; v celku byl tento koberec ještě příliš patrný, příliš prudký, příliš nový. Barvy se sdostatek neotřely a nezmírnily; jednalo se o to, aby se převrátil úmysl, aby se tony zmrtvěly, pohasily kontrastem zářícího předmětu, rozdrcujícího vše kol sebe, vrhajícího zlatý lesk na bledé stříbro. Takto položena stala se otázka snadněji rozřešitelnou. Rozhodl se následkem toho, že dá pólíti zlatem pancíř své želvy.

Přineseno od výtvarníka, jenž je vzal do práce, blyštělo se zvíře jako slunce, svítilo na koberci, jehož zatlačené tony se poddávaly, s irradiacemi visigothského štítu s taškově pokládanými šupinami od umělce barbarské krasochuti.

Des Esseintes byl nejprve všecek nadšen tímto účinkem; pak si myslil, že tento gigantický šperk není než zhruba vypracován, že nebude opravdově úplný, než až bude inkrustován vzácnými kameny.

Vybral v japonské kollekci kresbu, představující roj květů, vystupujících v chumlech z útlého stonku, donesl ho ke klenotníku, načrtl obrubu, jež obkličovala tuto kytici v ovalném rámci, a sdělil udivenému kamenořezci, že listy, že korunky každého z těchto květů mají se provésti z drahokamů a zasaditi do samé skořápky zvířete.

Výběr kamenů jej zabavil; diamant se stal zvláště obyčejným, co jej všichni obchodníci nosí na malíčku; smaragdy a rubíny z Orientu jsou méně zhanobeny, metají rudolesklé plameny, ale připomínají přílišně ty zelené a červené oči jistých omnibusů, zatykujících svítilny těchto dvou barev podél spánků; co se týče pálených nebo surových topasů, jsou to levné kameny, milé malému měšťanstvu, jež chce uzavříti klenotní schránky do zasklené skříně; s druhé strany, ačkoli Církev zachovala amethystu sacerdotalní ráz, zároveň blahopůsobný a vážný, je tento kámen rovněž zohaven v krevnatých uších a trubčitých rukou řeznic, chtějících se za mírnou cenu vyzdobiti pravými a těžkými šperky; jediný, mezi těmito kameny, zachoval si safír plamů nepotřísněných průmyslovou a peněžní hloupostí. Jeho jiskry, sršící z průsvitné a studené vody, ochránily jaksi před vším pokálením jeho diskretní a hrdou vznešenost. Na ne-

štěstí jeho svěží plameny nesrší již při lampovém světle; modrá voda splyne v sebe samu, zdá se usnouti, aby se nevzbudila, tryskajíc, než při rozednění.

Rozhodně neuspokojoval žádný z těchto drahokamů des Esseintes; byly ostatně příliš zcivilisované a příliš známé. Nechal prýštěti mezi svými prsty více překvapující a bizarrnější minerály, vybral konečně serii skutečných a nápodobených kamenů, jichž směs musila vzbuditi okouzlující a zarážející harmonii.

Sestavil takto kytici svých květů; listy byly vsazeny z drahokamů zdůrazněné a ostré zeleně: z chrysoberylů chřestové zeleně; z peridotů česnekové zeleně; z olivinů olivové zeleně; a vystupovaly z větví z almadinu a z uvarovitu zafialovělé červeně, metající blyskot suchého lesku stejně jako vinanové slídy, svítící ve vnitřku sudů.

Pro květy, odloučené od stonku, vzdálené od paty kytky, použil holubce; ale zamítl výslovně ten východní tyrkys, jenž se dává do náprsnic a prstenů a jenž činí s banalní perlou a protivným korálem potěšení drobného lidu; vyvolil výlučně západní tyrkysy, kameny, které nejsou, správně řečeno, než fossilní slonovina, prosáklá měďnatými substancemi, jichž bledězelená modř je zašlemovaná, neprůhledná, sirná, jako sežloutlá žlučí.

Když to bylo vykonáno, mohl nyní posázeti korunky svých rozvitých květů ve středu kytice, svých květů nejsousednějších, nejbližších kmeni, průsvitnými minerály, skelných a choroblivých lesků, horečných a pronikavých blysků.

Sestavil je jedině z ceylonských katoftalmů, cymofanů a safirinů.

Tyto tři kameny vysílaly skutečně tajuplná a perversní jiskření, bolestně odervaná z lesklého dna jejich kalné vody.

Katoftalm nazelenalé šedi, pruhovaný soustřednými žilkami, zdajícími se pohybovati, přemísťovati se každé chvíle podle stavů světla.

Cymofan s lazurovým morováním, plynoucím po mléčném zabarvení, jež se vlní ve vnitřku.

Safirin, jenž zažíhá modravé plameny fosforu na čokoládovém, temně hnědém podkladě.

Kamenořezec si zaznamenával dle udání místa, kde měly býti kameny vsazeny. A obruba štítu, pravil k des Esseintes?

Tento pomýšlel zprvu na některé opály a na některé hydrofany; ale tyto kameny, zajímavé váhavostí svých barev, ne-

určitostí svých plamů, jsou příliš nepoddajné a nevěrné; opál má docela revmatickou sensibilitu; hra jeho paprsků se mění podle vlhkosti, tepla nebo zimy; co se týče hydrofanu, nehoří než ve vodě a nijakž nezažehne své šedé řeřavosti, než navlhčí-li se.

Rozhodl se konečně pro minerály, jichž reflexy se měly střídati: pro hyacinth z Compostelly, ledvinovníkové červeni; akvamarin, sině zelený; balasový rubín, růžovosti vinného octa; rubín sudermanský, břidlicové bledosti. Jejich měňavosti stačily k osvětlení temnot želvoviny a nechávaly rozkvětu drahokamů jeho hodnotu, obkličujíce jej útlou guirlandou neurčitých ohňů.

Des Esseintes pohlížel nyní, schoulen v koutě jídelny, na želvu, jež se zlatě leskla v polostínu.

Cítil se dokonale šťastným; jeho oči se opíjely při těchto třpytech korunek v plamenech na zlatém pozadí; pak, proti svému obyčeji, měl chuť a namáčel své topinky, potřené obzvláštním máslem, v číši čaje, bezvadné směsi Si-a-Fayunu, Moyu-tanu a Chanského, žlutých čajů, dopravených z Číny na Rus mimořádnými karavanami.

Pil tento tekutý parfum v těch čínských porculánech, zvaných vaječné skořápky, tak jsou průhledné a lehké, a jako nepřipouštěl než těchto rozkošných šálků, neužíval rovněž, co se týče podnosů, než podnosy z autentického vermeilu, poněkud ze zlata otřelého, tak že se stříbro poněkud jeví pod znavenou vrstvou zlata a dodává mu nádechu starobylého, zcela vyčerpaného, zcela zmírajícího půvabu.

Když vypil jeho poslední doušek, vrátil se opět do své pracovny a dal si přinésti sluhou želvu, jež tvrdošíjně sebou nechtěla hnouti.

Padal sníh. Ledové květy vyrůstaly v paprscích lamp za modravými skly oken, a jiní, podobné rozpuštěnému cukru, třpytilo se v lahvových pupcích tabulí, stříkaných zlatem.

Hluboké ticho zahalovalo domek strnulý v temnotách.

Des Esseintes snil; krb, naplněný poleny, plnil pokoj žhavými výdechy; pootevřel okno.

Podobno vysoké tapetě z černého, bíle tečkovaného hermelínu, zvedalo se před ním nebe, černé a bíle skvrnité.

Ledový vichr vál, zrychloval ztřeštěný let sněhu, zvrátil pořad barev.

Heraldická tapeta nebes se obrátila, stala se nyní skutečným hermelínem, bílým, černě skvrnitým, následkem bodů nocí rozmetaných mezi vločkami.

Zavřel okno; tato náhlá změna bez přechodů, ze žhavého tepla v mráz plné zimy, jím otřásla; skrčil se opět u krbu a přišlo mu na mysl, aby požil nějakou lihovinu, jež by ho rozehřála.

Odebral se do jídelny, kde skříň zřízená v jedné příčce, obsahovala řadu malých soudků, postavených vedle sebe, na drobounkých kantnýřích ze santalového dřeva, proražených na spodku břicha stříbrnými kohoutky.

Nazýval toto spojení soudků s lihovinami svými varhanami pro ústa.

Tyčinka mohla spojiti všecky kohoutky, ovládnouti je v jediném pohybu, takže, když byl přístroj umístěn, postačilo dotknouti se v opažení skrytého knoflíku, aby všecky, současně byvše obráceny, naplnily lihovinou nepatrné pohárky pod nimi umístěné.

Varhany byly tedy otevřeny. Zásuvky nazvané „flétna, roh, nebeský hlas", byly vytaženy, hotovy k potřebě. Des Esseintes vypil kapku zde, onde, hrál si vnitřními symfoniemi, dosáhl toho, že si opatřoval v hrdle pocity, podobné těm, jež hudba vlévá do sluchu.

Ostatně každý likér odpovídal, dle něho, jako chuť, zvuku hudebního nástroje. Suchý curaçao, na příklad, klarinetu, jehož zpěv je přikyslý a sametový; kmínka oboi, jehož zvučný ton zní nosově; máta a anýzovka flétně, zároveň cukrované a pepřené, kvílící a líbezné; zatím co, aby se doplnil orkestr, troubí višňovka zuřivě na polnici; jalovcová a whisky dobudou ponebí svými pronikavými výbuchy pistonů a pozounů, stará kořalka hřmí ohlušujícími hřmoty trub, zatím co duní hromové rány cimbálu a bubnu, tlučených plnou silou, do kůže v ústech chijskými rakiemi a lentyšky!

Soudil také, že by se assimilace mohla rozšířiti, že by smyčcová kvarteta mohla hráti pod klenbou ponební, s violou zastupující starou kořalku, omamující a jemnou, ostrou a křehkou; s altem napodobeným silnějším, bručivějším, temnějším rumem; s vespetrem, srdcervoucím a prodlouženým, melancholickým a laskajícím jako violoncello; s kontrabasem, jadrným, důkladným a černým jako čistá a stará nořká. Mohl se dokonce, jestliže se chtělo utvořiti kvinteto, připojiti pátý nástroj, harfa,

kterou nápodobila pravděpodobnou analogii, chvějící se vůně, střibřitá, uvolněná a jemná nota suché kmínky.

Podobnost se ještě prodlužovala; existovaly vztahy tonů v hudbě likérů; tak, aby se necitovala než jedna nota, benediktinka představuje, takřka, nižší ton toho vyššího tonu alkoholů, jejž kupecká roztřídění označují jménem zelené chartreuské.

Připustiv tyto zásady, dosáhl pomocí učených zkušeností, že si hrál na jazyku mlčenlivé melodie, němé pohřební průvody velké okázalosti, že slyšel ve svých ústech sola máty, dueta vespetra a rumu.

Došel dokonce toho, že přenášel do svých dásní skutečné partie hudby, sleduje skladatele krok za krokem, vyjadřuje jeho myšlénku, jeho účinky, jeho odstíny, sloučeninami neb blízkými kontrasty likérů, přibližnými a učenými smíseninami.

Druhdy skládal sám melodie, prováděl zpěvy pastýřské jemnou rybízovkou, jež mu kutálela do hrdla operlené zpěvy slavičí; útlým kakaem-chouvou, jenž trilkoval syropové pastýřské písně ze starých dob, jako „romance o Estelle“ a „Ah! řeknu vám to, matinko.“

Ale tohoto večera neměl des Esseintes žádné touhy poslouchati chuti hudby; omezil se jen na to, že vzal jednu notu z klaviatury svých varhan, odnes číšku naplněnou před tím pravou irskou whisky.

Uložil se opět do svého křesla a vsával zvolna tuto šťávu, vykvasenou z ovsa a ječmene; silný výpach kreosotu naplnil zápachem jeho ústa.

Pomalu sledovala při pití jeho myšlénka nyní oživený dojem jeho ponebí, smísila se s chutí whisky, probudila osudnou přesností vůní vzpomínky, setřené po léta.

Tento feniklový, ostrý nádech upomínal ho nevyhnutelně na tutéž vůni, jíž měl plná ústa tehdy, kdy zubní lékaři pracovali v jeho dásni.

Snění jeho, jednou přivedené na tuto stopu, předem rozptýlené po všech lékařích, jež znal, se shromáždilo a obrátilo se k jednomu z nich, jehož výstřední vyvolání se obzvláště vrylo do jeho paměti.

Bylo tomu tři léta; zachvácen uprostřed noci hrozným bolením zubů, ucpal si tvář, narážel na nábytek, běhal jako šílenec po svém pokoji.

Byla to stolička již plombovaná; žádné vyléčení nebylo možno; jedině kleště zubních lékařů mohly zlo vyléčiti. Oče-

kával, zcela v horečce, dne, odhodlán snésti nejkrutější operace, jen když učiní konec jeho bolestem.

Drže si silně dáseň, tázal se sama sebe, co činiti. Zubní lékaři, ošetřující ho, byli bohatí obchodníci, k nimž nebylo přístupu dle libosti, bylo třeba smluviti s nimi návštěvy, hodiny schůze. To je nepřijatelné, nemohu již déle odkládati, pravil; odhodlal se jíti k prvému na ráně, běžeti k nějakému lidovému zubaři, k jednomu z těch lidí se železnou pěstí, již, neznají-li umění, ostatně neužitečného, ošetřovati vykotlané zuby a ucpati dutiny, znají vytrhnouti s nedostižnou rychlostí nejpevnější úlomky zubů; u těch je při rozednění otevřeno a nečeká se. Konečně odbilo sedm hodin. Vyběhl z domu a připomena si známé jméno mechanika, jenž se tituloval zubním lékařem pro lid a bydlel na konci nábřeží, pustil se po ulicích, kousaje svůj kapesník, zadržuje své slzy.

Došed před dům, znatelný ohromnou návěstní tabulí z černého dřeva, kde se vyjímalo jméno „Gatonax" v ohromných písmenách tykvové barvy, a dvěma malými, zasklenými skříněmi, kde zuby ze sádry byly pečlivě zasazeny do dásní z růžového vosku, spojených vzájemně mechanickými mosaznými péry, oddychoval, pot maje na skráních; zmocnila se ho ohromná úzkost, zamrazení mu přešlo po kůži, nastalo ulevení, bolest se zastavila, zub se utišil.

Zůstal ohromen na chodníku; konečně se obrnil proti strachu, vystoupil po temném schodišti, vylezl, bera čtyry schody najednou, až do třetího poschodí. Zde stanul přede dveřmi, na nichž emailový štítek opakoval jméno na tabuli, psané blankytně modrými písmenami. Zatáhl za zvonek, pak, poděšen velkými červenými chrchly, lpícími na stupních, se obrátil, odhodlán snášeti bolení zubů po celý svůj život, když tě srdcervoucí křik pronikl opaženími, naplnil schodiště, přikoval ho hrůzou na místo, zatím co se současně otevřely dvéře a stará žena ho vybídla, aby vstoupil.

Stud zvítězil nad bázní; byl uveden do jídelny; jiné dvéře se otevřely, propustivše děsného granátníka, oděného kabátem a černými kalhotami, jako ze dřeva; des Esseintes ho následoval do jiného pokoje.

Jeho sensace staly se od této chvíle zmatenými. Neurčitě se upomínal, že klesl do křesla naproti oknu, že zakoktal, položiv prst na svůj zub: „byl již plombován; mám strach, že se nedá nic dělat".

Muž ihned potlačil tyto výklady, vstrčiv mu ohromný ukazováček do úst; pak, stále bruče do svých namazaných knírů jako valousy, vzal nějaký nástroj se stolu.

Tu počala velká scéna. Drže se pevně opěradel křesla, ucítil ve tváři des Esseintes chlad, pak se mu v očích zablyštělo, a jal se, snášeje neslýchané bolesti, tlouci nohama a bečeti jako zvíře, které zabíjejí.

Bylo slyšeti zapraskání, stolička se zlomila, vylézajíc; zdálo se mu tu, že mu trhají hlavu, že mu rozbíjejí lebku; pozbyl rozumu, řval ze všech svých sil, bránil se zuřivě proti muži, který se vrhl znova na něho, jako by mu chtěl vstrčiti svou paži až na dno břicha, který ustoupil náhle o krok a zved tělo připojené k dásni, nechal je surově padnouti na zadek, do křesla, zatím co vzpřímen, zacloňuje okno, těžce oddychoval, zvedaje na konci svého pelikána modrý zub, na němž visela červeň!

Zničen, des Esseintes vyvrhl plné umyvadlo krve, posuňkem odmítnuv svůj vykotlaný zub nabízený mu vrátivší se stařenou, která se chystala zabaliti jej do starých novin, a uprchl, zaplativ dva franky, metaje nyní rovněž krvavé chrchly na schody, a stanul na ulici, rozradostněn, omlazen o deset let, zajímaje se o nejnepatrnější věci.

— Brr! řekl, rozsmutněn návalem těchto vzpomínek. Zvedl se, abyroztrhl hrozné kouzlo tohoto vidění, a, vrátiv se do přítomného života, znepokojoval se želvou.

Nehýbala se dosud ani trochu, ohmatával ji; byla mrtva. Nepochybně, jsouc zvyklá skrovnému živobytí, prostému životu, strávenému pod svým ubohým štítem, nemohla snésti oslňující nádhery, jež jí byla vnucena, zlatělesklého pláště, jímž ji oděli, drahokamů, jimiž jí vydláždili hřbet, jako ciborium. (Pokračování.)

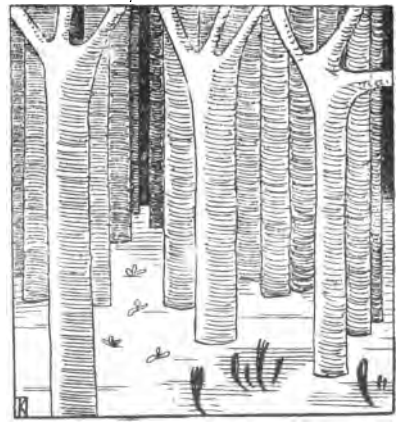

KAREL NEJČ

Hymnus kraji mé touhy.

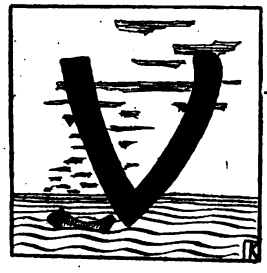

stín šerý duše mé a v dnů mých smutek mhavý
jak úsvit naděje tvůj fantom pyšně svítí,
v tvé dálky slunečné, kam sen ji svábil žhavý,
má touha šílena se v roznícení řítí.

Pod nebe, jež se pne nad pouští mrtvou šíří,
žár chrlíc smrtelný na vysílenou zemi,
v sen kleslou chorobný, jak žena mdlá, když hýří
sil zbytkem posledním, mrouc mezi orgiemi.

Do hájů soumračných, v klid dřímotný a snivý,
na slunné ostrovy ve vodách modrých moří,
v ruch rozvířený měst, jichž záblesk oslnivý
v mhách siných obzoru jak bílý požár hoří.

Do zahrad, kvetoucích nad řekou v slunci spící,
kde ženy ohnivé sní v sladké tiši vlahé,
jimž, touhou zvířena a vášní sálající,
krev ruchem zimničným dme bílé prsy nahé.

O, kraji vidin mých! Má duše, snem svým spita,
šepot sladký útěchy zas tuší pod svým trudem,
a všechna žádost má, v proud jeden žhavý slita,
v mém těle horečně tvým sálá za přeludem.

V tvých květech usínat, z nichž těžké vůně řinou,
ve vzduchu lísavém, jak horkou lázní zalit,
v déšť světla zatopen a lákán dálkou sinou,
a barev hořících zrak přikrým jasem zkalit!

Žár slunce smyslný na nahých cítě bocích,
hru stihat illusí, jež v mhy se tratí zlaté,
a krve vzkypěním ve vůni v dusných nocích
mdlý klesnout v náruči vstříc měkce rozepjaté!

Svým touhám podlehlý, všim v snu se známit líném,
čím ohněm víří krev, co v hlavu mdloby vhání,
spít dojmů závratných se otráveným vínem,
a zmírat životem, jenž kypí k omdlévání!

Kritika.

NOVÉ KNIHY. ❀ *Modlitby k Neznámému* p. *S. Čecha* obsahují mnoho rhetoriky a velmi málo poesie. Třeba čísti na př. pièçu *Bůh*. Nekonečná tasemnice suchých, prázdných veršů, saharské přímo únavy. Svěží exotičností působí za to p. *J. Zeyer* v knize *Amparo a jiné povídky*. Vzdálená prostředí, Španělsko, Japonsko, Čína, starý Egypt, Indie, Babylon, — ale horký cit autorův je zbližuje a před čtenářem oživuje do posledních skvrn a barevných odstínů. Jak šedivým proti p. Zeyerovi je z mladých p. *J. Kvapil* ve svém *Mementu!* Také „šedivý aristokrat". Mimo úvodní báseň, jež je dosti slušná, kniha obsahuje tři banální dialogy milostné, při nichž v pozadí jako deus ex machina zjevuje se vždy *vzpomínka smrti*. Jednotvárným ve svém *Když se připozdívá* je také p. *J. Rokyta*, homo novus, takto starý spolupracovník *Světozora* a *Květů*. Nutí se do melancholických nálad à la Kaminský, ale čtěte jen na př. *Duše zemřelých* (str. 25.). Jak je to všechno mrtvé, ztuhlé, neživotné! Z nejmladších débutantů přihlásili se pp. *K. Babánek* s *Vytrženými listy* a p. *F. Sekanina* s knihou *Za noci chmurných i světlých*. První má jednu či dvě slušnější básně v posledním oddíle knihy, druhý mimo matné ohlasy z Vrchlického nesvedl dosud ničeho osobitějšího. *Ignat Hermann* svými *Dvěma pražskými idyllami* potvrzuje, že je docela způsobným conteurem pražské bourgeoisie. Je, pokud možno, ještě prázdnější a banálnější. P. *Jiří Guth* rozmnožil své cestovní causerie o několik (nevím určitě cifru) přírůstků. Politickými satirami jsou *Královské pohádky* bratří *Klusáčků*, neforemná rýmovačka sem tam říznějšího obratu, a p. *Macharovi Boží bojovníci*, jež znamenají bankrot jeho vychvalovaného vtipu. Budou se ovšem omlouvati, tyto nešťastné verše, nechutným sujetem, jak už se učinil pokus. Ale je významno, že básník, jenž chtěl své odpůrce na mladočeské straně učiniti

směšnými a malichernými, nejsměšnějším při tom a nejmalichernějším učinil — svou vzácnou vlastní figuru, jejíž pot a pracná lopotnost přímo čišící z těchto vynucených, falešných slok, prázdných všeho espritu. Ani páně Topičova Vánoční výstava neobsahovala tolik nechutnosti jak tito *Boží bojovníci*. Vše dělá dojem, že p. Machar rád by se oblil bengálem — hrůzostrašného kacíře. Mé milé enfant terrible! Dokud se v Čechách bojovalo o bytí či nebytí mladé literatury, p. Machar dělal způsobného poklonkáře p. Vrchlickému a bral z Akademie za dobré mravy premie. A dnes je — také revolucionář?! Dnes, kdy býti mladým, není už žádnou nepříjemností, a kdy stačí míti drzého impressaria, aby do klína pohodlně spadl titul „vůdce mladé generace“? („).

MALÍŘSTVÍ. ❁ Vánoční výstava *Umělecké Besedy*. ❁ Samo sebou se rozumí, že vánočního všeobecného trhu súčastnili se také naši *výtvarníci*. Hezounké to slovo; nevím už který čtverák nalezl je ve svém lexikonu. Totiž slovo to je delikatnější a taktnější synonymum slova: *řemeslníci*. A proč by ne! Když byly vystavovány a dobře prodávány boty, límečky, kravaty, kartouny, ryby, svíčičky, povidla — nechápu proč by se neprodávaly také *obrazy*. A výsledek trhu byl prý nade vše uspokojující. Tak co? K 9999 hlavičkám na cichorku jich přibylo opět pár tuctů. K 9999 Madonnám přibyla opět jedna. A k 99.999 krajinkám jich přibyla zase slušná řada. A konečně naši páni řem . . . — či pardon — výtvarníci nechtějí, aby se jinak na jejich výstavu pohlíželo. Dobře pochodili a teď se budou „bavit“. S „Pražským Sokolem“ budou pořádat šibřinky. Za vůdčí myšlénku si obrali letos: Dekadence jich rozumu a vtipu. *Švanda Dudák* jako půlnoční attrakce už vyšel o měsíc napřed.

DIVADLO. ❁ Pí. *Božena Víková-Kunětická*, smutně známá svými novelami a hadovitými romány, presentovala aktovku *V jařmu*. Žena, spjatá okovy nešťastného manželství, utlouká si křídla a marně se snaží uniknouti muži, jemuž je „porobena“. Myšlénka tedy ne nová, ale celkem zajímavá — bohužel chycená za špatný konec a zpracovaná naprosto povrchně, neživotně a přes všechnu snahu, prošpikovati ji různými filosoficky natřenými sentencemi, prázdně. Není však horší, než to, co jsme viděli původního minulý měsíc a čemu se tleskalo. Práce pí. *K. V.* propadla tj. netleskalo se jí. Naši herci dle všeho učinili tajnou smlouvu, že budou práce tak zvané moderní resp. i pseudomoderní mluviti *tiše*; pozorovali jsme to při nově nastudované a dnes již důkladně vyvětralé komedii *Ed. Paillerona Svět nudy*, i u práce pí. *V. K.* Pí. *Sklenářová* říkala celou první polovici kusu tak tichounce, že jste musili důkladně napínat sluch. Ale při tom chodila po jevišti, omdlévala, chytala se za hlavu, padala od jednoho kusu nábytku k druhému, vyrážela ze sebe výkřiky a dívala se strnule s vypoulenýma očima — vše tak „dramaticky“ jako v nejkonthurnější tragedii. Tak, prosím, rozumí naše „první tragedka“ modernímu umění hereckému. Ona to byla, jež u našeho publika práci pí. *V. K.* utloukla, ne „divoká“ scena mezi Regnerem a jeho služkou, nad niž se nejostřílenější husar z „Národních Listů“ do ruda červenal.

(*) Poněvadž se onehdy přihodil malheur, že komplimenty, jimiž obšťastnil p. Machar referenta tohoto listu za méně příznivý referát, opatřil falešnou adressou, tak že kollega-redaktor přišel k páně Macharovým nadávkám, jako slepé kuře k zrnu, hlásím se já o „zasloužený výprask“ jako pisatel dotyčných statí, připomínaje p. Macharovi, že může nadávati tentokráte ještě svobodněji než minule. Sobě odlehčí a mne nezneklidní. Po *Božích bojovnících* a heroidě z *Naší Doby* jsem se pevně ustanovil nečísti již nikdy více p. Machara jako satirika. Nečtu-li p. Rybových feuilletonů a p. Zákrejsových kritik, nevím, proč bych měl čísti zrovna p. Machara!

Jiří Karásek

VOLNÁ TRIBUNA.

Týče se posledního božího bojovníka, pana J. S. Machara. Stydím se děsně, až mráz mi pobíhá po zádech, jako Adamu po hříchu v ráji: Tak se může tedy nyní každý na vlastní oči přesvědčiti, vlastním hmatem se ubezpečiti, vlastním čichem vssáti, jaký já to jsem ničema, lump, podvodník, farizej, svatokrádce, domýšlivec. sprosták, plebejec, vyvrhel, prašivec, idiot. Ano, spáchal jsem černý, mrzký, nelidský zločin, zločin všech zločinů! Ne sice skutkem. Ani slovem. Ani písmem. Vlastně — snad jsem ho ani nespáchal — — ale já ho mohl spáchati! A v tom to vězí. Das ist des Pudels Kern. Já ho *mohl* spáchati! A za to zasloužím pranýř! Neboť odkryl p. Machar, velmistr české poesie, jitřenka dvacátého století, velká hlásná trouba pravého individualismu, jediný nefalšovaný český representant šedivého aristokratismu — že v nejskrytější hloubi svého nejskrytějšího srdce na nejskrytějším místě a v nejskrytějším koutě leželo dráči símě, vyšlé ze sodomitské soulože s ďáblem závisti a pitomosti. Stalo se, ne, vlastně, *ne*stalo se, však *mohlo* se státi: duševní tupec, jemuž v občanském i literárním životě říkají Arnošt Procházka, *mohl* napsati referát o nové prorocké emanaci poetické žíly p. Macharovy *1893—1896*. Nejen to však, nejen napsati, ale ten lotr, horší onoho, jenž se ještě na kříži rouhal, *mohl* ten slintavý blábol také — otisknouti! A za to zasloužil by při nejmenším upálení. Na hranici s ním! A namažte ho smolou a nakrmte kolomazí! Pane Machare! básníku všech básníků, veleduchu všech veleduchů, genie všech geniů, polobohu všech polobohů, hvězdo všech hvězd, slunce všech sluncí! Uznávám, uznávám, uznávám, že zaslouží si každý, kdo rouhavě se dotkne Vaší velikosti, kdo křivé slovo o Vašem majestátu pronese, kdo úkosem se podívá na Vaši velebnost, aby byl zmijemi bičován, aby byl na kolo vpleten, aby byl odsouzen přečísti třikráte — ne! to by bylo nadlidské!! — — aspoň jednou *Boží bojovníky* — — opakuji, uznávám, uznávám uznávám to všechno: ale proč *já*, proč *já!?* Vždyť já, ubohý červ, o Vaši ohromující knize *ne*psal, ani slova jsem *ne*psal — já ji ani *ne*četl! Ráčíte tudíž snad milostivě uznati, že jsem Vaší znamenité a nevyrovnatelné předmluvě ani rozuměti *ne*mohl?! Vidíte, nic mne tak nermoutí, jako to, že všechen Váš spravedlivý hněv a přátelský výprask jsem dostal *ne*zasloužené. Můj zbožňovaný, můj velebný poeto! já Vás nestrhal, já bych se ani neopovážil Vás strhati: což pak opravdu myslíte, že se člověk, jako já, jen tak svévolně vydá nebezpeči Vašich bojovných epištol, jejich vtipům a duchaplnostem?! To raději bych ještě snesl, kdybyste mne nazval opětně jako za starých krásných časů „váženým přítelem". Ano, podvolil bych se raději muce, slyšeti z úst Vašich, že můj referát „jste četl s opravdovým zájmem a tisknete mi ruku za tu práci, kterou jsem Vaší knize věnoval". Jen to mi však řeknéte, proč p. Zákrejs, dobrý, ctihodný, tučný p. Zákrejs, má trpěti se mnou a dokonce za mne? — Pardon! Nyní rozumím! Vy jste to byl, jenž až na nůž spolu s jinými se rval o svobodu slova, o svobodu kritiky! Ano, ano: nyní poznáváte, na jakém scestí tehdy jste byl a jaké hadí pokolení se tě krásné idey chopilo, jak ji zmrzačilo a převrátilo. Ta špinavá chátra se domýšlí, že může této výbojované volnosti užiti dokonce i vůči Vám! Přijde si takový kritický nečesanec — a nepochválí Vás! Vás, Vás, sacrosanctum nové české literatury, její nedotknutelné palladium, její ochranný a vítězný talisman! To je drzost, to je hulvátství! Tak mi tu připomínáte rytířského pana lieutenanta Brüsewitze: toho se dotkl takový nekáraný civilista — a již byl zapíchnut jako žába. Vás jsem se ještě ani *ne*dotkl — a již tu ležím na padrť rozsekán! To je též zcela spravedlivé a křesťanské. Ale naprosto nehumanitním je, když mi vytýkáte *Prostibolo Duše*. Já ho hájiti nebudu — když jste ho obhájil již Vy, p. Machare! Či odpusťte! možno, že to byl p. Masaryk. Nemohu toho říci určitě, když se oba spolem přete o čest autorství ediktů chiffry *Sursum*. Vite, ta nejapná chiffra tedy srovnala v *Naší Době* moji knihu s Vaši *Magdalenou* — a nalezla příbuznost, congenialnost skorem! A *Magdalena* je přece jediné výtečné dílo! Což. A že vydávám svoji podobiznu? Toho mi nevytýkejte. To je diplomatický čin. Víte, chci, až mi bude třicet let, aby se mi po národě vybíral „čestný dar". Avšak, jak zkušenost a historie učí, stalo se v Čechách, že několik zlolajných závistivců takový třicetiletý „národní dar" překazilo (kdo byl tak nectně na živnosti zkrácen, poznáte, nahlédnete-li do zrcadla a starých *Literárních Listů*) a já chci, aby mne dříve národ znal — aby se tak opět nestalo. Tedy pouze diplomatický skutek a obchodní zájem. Pro obchodní zájmy přece máte Vy uznané porozumění: z čeho nic nekouká, toho vždy a v čas zanecháte. Z cirku Hlávkova nic nekoukalo — ergo, ať jde k čertu! Je mu to velikou ztrátou akvisice prvního řádu: v nejnižší přízemní gymnastice jste byl vždy mistrem. „Patriarcha" by Vám to jistě dosvědčil. — To by bylo asi tak všechno, co zase já pokládám za nejnutnější Vám připamatovati. Odpusťte. že nemohu říci jako Vy: „v *nejhrubších* rysech". Nejsem ještě tak vyspělým gentlemanem, jako Vy. A na rozloučenou svatosvaté prohlášení: věřím v jednoho jediného básníka, p. Machara, nedostižného a nepřekonatelného tvůrce všech poetických krás, v jeho fenomenální genialnost a prorocké poslání, přiznávám, že jedině On má právo volnosti slova a výlučnou výsadu nadávek, jsem neotřesně přesvědčen, že spasí s každotýdně novým *Fixem* české umění a český národ, slibuji, že ani myšlénkou ani slovem nikdy proti Němu nezhřeším a že za pokání si přečtu dvakráte jeho knihu *1893—1896* — — a úpěnlivá prosba na kolenou: p. Machare, jenom Svých heroid mne budoucně ušetřte!

V Praze. dne 28. prosince 1896 *Arnošt Procházka*

Vydavatel a redaktor **Arnošt Procházka.** — Tiskem **Emanuela Stivína** v Praze.

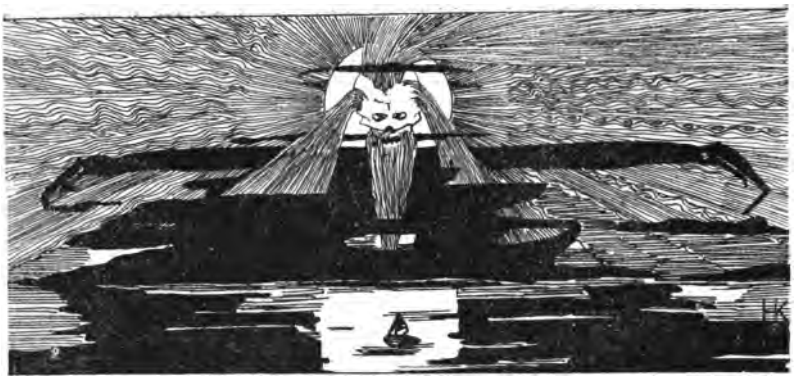

ANTONÍN SOVA

Smutek Satanův.

Pustá noc táhla krajinu svou černou
v splynulých stínech pod zarudlým nebem,
co Satan nad bahnisky mrtvých Samot
se snášel rozpjatý a temně fosforečný,
hrozný a mlčenlivý.

V daleku života odlesk mlnný hořel
nad tichem bílých Měst, požívačných Měst.
Tam bujně trilkovala pouliční píseň dneška,
mísic se s rozraženými vzkřeky zoufalé úzkosti,
s hukotem černého, nesmírného moře
věčné a nekonečné Bídy . . .

V zamyšlení Satan pohlížel
bezhvězdnou dálkou. Smutek hlodal v něm,
neb umdlel již u vymýšlení Zla.

Dávno už dokonán, dávno
poslední jeho Triumf. Poslední jeho Triumf!

Z knihy: VYBOUŘENÉ SMUTKY.

To nebylo tehdy, kdy sěštval člověčenstvo
vraždit se pro víru Ukřižovaného,
ani tehdy, kdy hroudami zlata
zatarasil cesty Ubohých k Mocným,
ale jen jednou vykvetl v tvůrčí chvíli
Negace, Vzdoru největší jeho Triumf:

V nízké Ženě kdy vzbudil nenávist k Duši,
k Duši, jež silnou být chtěla, objímat Dálky,
v záhadách Tajemství postřehnout oddech Boha,
najít jej posléz a spojit se navždy s ním
proti Němu, proti Němu, Satanu . . .

To byl jeho Triumf, největší Triumf tenkráte.

Ba učinil slabým navždy
svého nepřítele s věčně zaťatou pěsti,
smutného Muže,
a bázliv před jeho rozžhavenou Duší
zachechtal se teprve plu jistoty,
když podařilo se mu tenkráte
usláblou, zničenou připoutat ji navždy,
otrockou láskou pokořit ji před tělem Ženy
a otrávit ji Prázdnotou její krásy,
když viděl ji přissát se na bílém hrdle Ženy
s Resignací pozvolného umírání
a hasnout u jejich nahých boků jako jepici
před západem slunce.

A to byl jeho poslední, největší Triumf.

STANISLAW PRZYBYSZEWSKI

EDVARD MUNCH.

OZUMÍ se samo sebou, že duch takového druhu, duch, jemuž se otevřel život ve svých prahlubinách, je ovládán velikým pessimismem.

Smrt přede vším, toto bezsmyslné ukončení bezsmyslného života, zaměstnává mnoho malíře-filosofa.

Pocit smrti spočívá na všem, co stvořil. Smrt spočívá nad jeho pustými, šeřivými fjordovými krajinami, smrt vznáší se nad mořem v poledním slunečním parnu. Smrt maluje v hrozně znetvořené hlavě utopence, ležícího na dně mořském, smrt vězí v široce vytřeštěných očích nalité dívky, jež poprvé cítí ničivou smyslnou extasi svým tělem žhavě trhati a v mrazné bázni rozkoše zatíná své ruce mezi nohama. A smrt, odporně hnusná kostra, objímá kyprou, chtivou ženu, oddávající se každým atomem své kůže smyslností žhoucí.

V každém pocitu tkví mu ničivé, každý dojem jest mu smísen s tušením smrti.

A zvláště láska — ano, láska zvláště — zdá se mu jako strašný organismus, v němž kvetení a hniloba, nejvyšší životní vzmach a hnusné životní ničení, jsou neodlučitelně v sebe zamotány.

Nad tělem shnilé embryové mrtvoly vyrůstají lilie, ale každá semenní buňka nese v sobě zárodky smrti. A záruka lásky, plod lásky, embryo, jež se zvláštní zálibou vždy opět představuje, jeví se téměř vždy jako odporná obluda, zrůdnost, panchart: Na drobounkém těle se zmrzačelými údy spočívá veliká hlava s ohromným čelem, zavřenýma očima a bolestně strhanými ústy.

Munch nezná žádného štěstí v lásce, ta jest mu mukou, tajemstvím, darem Pandořiným, přinášejícím strach a zničení lidem.

Z fakta, pro jiné lidi tak samo se rozumějícího, lásky, povstávají mu hádanky, jedna spletitější druhé: co znamená moc pohlaví? Co bičuje krev do mozku a nechá ji opět náhle splynouti do srdce? Co znamená touha, při níž bychom se utrhli s nejsilnějších řetězů, abychom se dostali ku své milence? A — a co znamená moc ženy, jež muže v muži znovatvoří, jeho pudy

dohromady promísí, jako kostky v kalichu: na konci vychází přece vždy nýt, velký nýt lidského života: bolest a úzkost a strast.

Přirozeně nemůže hádanek těch rozřešit, ale jeho pociťování je přišerným, ničivým v životě lásky, jež jeho duše s hrůzou tuší, tak prožhaveno, že z každého dojmu, jejž má z fasi lásky, všechny jeho hloubavé otázky, křičíce, vyšlehnou, a hluboký pessimismus jeho duše všady vystupuje v černé zářící nádheře.

A to jest jeho velký, jeho nejvlastnější čin, čin genia o sobě, že ukazuje svým vlastním absolutním způsobem nazírání věci v novém, nikdy netušeném světle, nové synthese tvoří a v duši divákově otvírá nové životní perspektivy.

* * *

Hlavním dílem, o němž Munch stále ještě pracuje, je právě cyklus: „Láska".

Březový les v nádheře měsíčného světla, vzadu moře — vždy opět moře — v němž se měsíc zrcadlí jako široký, stříbrný pruh. V předu mezi dvěma stromy obrys nějaké postavy, obrys nějakého obličeje, v němž prýští žhnoucí oči s chtivou žádostivostí. Celý obraz, to jsou vlastně oči lačně něčeho hledající, co by mohlo uhasiti požár duše. Jednou, zběžně jen, mohl umělec asi tyto oči spatřiti, jak poprvé smyslně zaječely v touze dozrávající dívky, aby se pak opět studeně zavřely, ale veliký básník svýma věšteckýma očima rozřešil toto náhlé zaječení. Do jeho duše nepadl pohled této dívky jako něco, co ve zvláštním smyslném kouzle světlých nocí náhodou vzkvétá, nýbrž jako nevědomý kosmický pud, jenž hledá a pátrá a touží po pohlavním doplnění, aby jsoucímu nebylo konce.

Na druhém obraze dívka s bdícími pudy. Stala se přes noc ženou, a její pohlaví bdí. Sedí tu se žhnoucíma očima, s hektickými skvrnami smyslnosti na tvářích, skrčená v křeči horečných nervů, jedna z oněch předčasně zralých dívek, jak ji Barbey d'Aurevilly ve svém „Le plus bel amour de Don Juan" líčí: dívka, jež v bezmezné extasi své lásky k muži, jemuž nechce své lásky prozraditi, si sedne naha na židli, na níž zrovna seděl, a cítí se těhotnou . . . Jedna z oněch „Diaboliques", jež nemilují nic mimo svou rozkoš oddati se muži, aby ho pak umučily.

A tato „Diabolique" jeví se na jiném obraze jako upír. Zakousla se do krku mužova svými ostrými zuby, její vlas spadá ve vrkočích krví crčících přes jeho hlavu a jeho paže, a její rámě zatíná se spárovitě kolem „vřele milované" hlavy mužovy.

Existuje však okamžik, v němž žena přestává býti upírem. V absolutném oddání-se jednomu muži odplývá špína a její chtivost ničení a její hanba beze stopy, její obličej se prozařuje v strašidelné kráse početí.

Existuje okamžik v duši ženy, kdy zapomíná sebe a všeho kolem sebe, beztvárnou, bezčasou a bezprostornou bytostí se stává, okamžik, kdy neposkvrněně počíná: „Madonna“ (*).

Ale tyto okamžiky, v nichž dvě duše bez výhrad v úděsném mlčení do sebe se vlní, jsou vzácny. Muka převládají!

Muka mužova! Neboť vždy je to muž, jenž podléhá v pohlavním boji. Pohlavně slabší samička, jež jen zřídka a v mnohem nepatrnější míře zažívá neustálé lačnosti mužovy, nabývá moci nad mužem, jenž musí vždy se ucházeti a vždy se plaziti, nedá-li přednost tomu, že ženu sníží na tupý, povolný nástroj svých chtíčů.

Trpící muž, zoufalý Adam, jenž by ve své duši, ve své krvi chtěl ženu rozpustiti a nemůže toho, poněvadž je povaha pohlavních rozdílů silnější, než jeho vůle: to je základní ton všech jeho obrazů. Vždy proráží základní dominanta Munchova světového názoru, že muž a žena jsou dvě zcela jinak organisované bytosti, jež různě pociťují, různě myslí, jež si *nikdy* nemohou rozuměti, a kde se ten případ zdánlivě vyskytá, ta neb ona část musela být znásilněna a podmaněna.

A tuto tragedii podléhajícího muže pod tlačícím jhem matriarchatu, jenž nebyl nikdy mocnějším než možná právě v našem věku, rozvíjí Munch v grandiosních obrazech. (Dokončení)

ALFRED MOMBERT

Gedichte.

1.

Ich schwur zwei heilige Schwüre,
darauf schlug zu die Thüre,
ich sah mich draussen stehn
und konnte noch den Lichtglanz sehn,
der unten an der Schwelle lag,
darauf geschah ein grosser Donnerschlag,
der mich nicht versehrte,
aber mein Herz verzehrte,
dass mein Geist . . .

(*) Reprodukováno v 1. sešitě *Moderní Revue V.*

2.

Stand meine Mutter am Strand
und trug den Vollmond in der Hand,
glänzend in haupterhobenen Händen,
ich that mich zum Gleiten wenden,
glitt in haupterhobener Ruh
immer auf sie zu,
da wurden ein paar Worte verloren,
verstreut an meine Ohren:
„ — so jung, so jung,
und schon erkoren“,
darauf brauste das Meer,
wie wenn's auch meine Mutter wär'—

3.

Der du die Welt umwandelst jede Nacht.
O Feuer, ich seh dich rastend am Ufer eines grossen Meeres sitzen,
auf schroffer Kreideklippe, hoch, und lag dein Haar
rot gebreitet hinter dir über dunklen Fichtenwäldern,
singend, und dein Gesang strömend die Klippen bewölkend.
Vom Monde beglänzt dein urtraumtiefes Prophetenantlitz.
Tief unten Ich. Auf dem Rücken, auf kühler Schaukelwoge;
Träumend, beglänzt, und weit geöffnet, hinauf, zu Dir.

4.

Wann das Haupt zurücksinkt in Innennacht,
wann die Hand sich träumend an die Harfe macht.
Ich, auf schmalem Bette langgestreckt
und glühend nackt aufgedeckt.
Und neben mir noch ein Lager.
Und liegt lang neben mir noch Einer.
Und irren um diesen viele Weiner.
Ich schaue beträint glänzende Gesichter.
Man bringt und entfernt Lichter.
So still sah ich noch Keinen
seine Tränen weinen.
Denn der wahrhaft Weinende ist Er!
Das dunkle Grosshaupt.
Und heran schwillt ein Meer,
das mich beraubt.
Auf der Woge, fern am Himmelrand seh ich Ihn treiben.

Und musste zurückbleiben.
Und bin eine Leiche
auf dem Sand am Strand.
Eine Bleiche,
die singt mit blauer Lippe,
da der Mond überschwebt die Kreideklippe.

5.

Immer in der Abenddämmerung
sitzt vor mir mit grossem Traueraugе
eine stumme hässliche Kröte.
Das graugrüne schlüpfrige Tier,
ich nehm'es herauf auf meinen Schoos,
schaue in sein Riesentraueraugе.
Das ich liebe als ein Kind
meiner Seele.

JIŘÍ KARÁSEK

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

ALE nebyl-li, Sire, život váš právě ničím jiným než námahou dobýti těchto radostí života?

— Můj život? Můj život nebyl ničím jiným než námahou *vytvořiti styl.*

— To je paradox, králi!

— Paradox! Ale vždyť jsem vám už řekl, že není nic na světě pravdivého, vyjímajíc paradoxy. Paradoxy jsou ovšem tak řídké v obyčejném životě, jako akrobati v průměrném lidstvu, ale kdo za to může, že jedini lidé, kteří umí přirozeně choditi, jsou zrovna akrobaté. Horšíte se, princi? . . . Nezapomínejte, že mne úkazem ze dne 10 června 1886 v *Sborníku zákonů a nařízení* příbuzní prohlásili úředně za blázna, a že mne tudíž nemusíte seriosně bráti . . .

— Ničil jste, Sire, své požitky jich analysou a vivisekcí . . .

— Ničil jsem je, *uvědomil-li jsem si jich realnost.* Miloval jsem své radosti, pokud jsem je měl za výtvory vlastní fantasie. Realisace některého z mých nápadů byla vždy pro mne smutným překvapením. Ztratil jsem hned víru v možnost toho, co jsem uskutečnil. Nenáviděl jsem *drsnosti věcí existujících.* Nenáviděl jsem skutečnosti. Zdála se mi vždy tak nepřirozenou. Sopka, již jsem si

zařídil v zámku Linderhofu, byla mi daleko realnější než Vesuv. Představení, jemuž jsem přihlížel, budilo ve mně daleko větší dojem, než hluk hlavních ulic mé residence. Divadlo bylo mi vždy daleko opravdivější než život. Já, jenž jsem se nudil prostřed svých dvořanů, oživoval jsem, dal-li jsem vystrojiti hostinu pro společnost neviditelných osob, a zatím, co sluhové obsluhovali prázdná křesla, mohl-li jsem se baviti s návštěvníky, jichž tvářnosti dle libosti jsem si vymyšlel. Nikdy mi nezáleželo na tom, aby existovalo, čemu jsem věnoval zájem, vždy mi stačilo jen, věřil-li jsem tomu.

— Nepocítil jste tedy nikdy touhy přiblížiti se lidem a životu?

— Myslíte, princi, že jsem kdy zatoužil věnovati své melancholické chvíle takovým zbytečnostem, jako jsou naše povinnosti?

— Ale účel života, Sire?! . . .

— Účel života?! . . . Vy chcete, aby to všechno, čím žijete, mělo ještě nějaký účel? Jedinou omluvou života jest právě jeho zbytečnost . . .

— Život vám byl, Sire, tedy jen plaisirem . . .

— Plaisir jest jediná poněkud opravdovější věc zde na světě . . . Nevím, proč se na mne tak horšili v roce 1871, když jsem jim náhle zmizel z Bavorska, a když mne, hledajíce po celém světě, konečně vypátrali v Paříži. Co mi bylo po jejich vlasteneckém zanícení, co po jich válečných třenicích, co po jich Vilémovi a Bismarkovi? Mne zajímal více zámek versaillský, dle něhož jsem si chtěl zařídit Chiemsee . . . Dal jsem to tehdy pocítiti ministrům, kteří mně pokazili můj soukromý plaisir, uděliv jim ostrou důtku, že se bez mého svolení toulají za hranicemi . . . Bavorsko mohlo dobře existovati beze mne, ale já nemohl býti bez zámku versaillského, kam mne táhlo cosi výskotného, slunného, střeštěně raffinovaného a božského, ta zlatá a třpytná apotheosa Ludvíka XIV, uprostřed nejpyšnější feudální slávy prvních aristokratů Francie, jež mi oslepila náhle zraky, ten veliký opojný a závratný rhytmus a styl doby Krále Slunce, v níž královy maîtressy zastiňovaly vítězně ztuhlou cnost Marie Terezie španělské. A já měl tehdy snad zabývati se lekturou kaprálských not Bismarkových a věnovati svůj interess Prusku, jež mi vždy připadalo jako špatné barvotiskové album nevkusných vojenských uniforem? Vzbuzoval jsem ovšem tím nenávist, ale já, bohužel, nikdy nerozuměl umění povyšovati své soukromé plaisiry na cnosti, jediný to způsob získati jim odpuštění. Ukazoval jsem lidem příliš svou *lhostejnost*, a ta je dráždila více, než by je byla dráždila má nenávist. Žíti s lidmi, to jest dáti jim na pospas část své bytosti. Ale já jsem nechtěl sebe sama prostituovati. Chtěl

KAREL HLAVÁČEK

EX-LIBRIS

jsem míti *celou* svou bytost jen pro sebe. Zazdil jsem všechna okna svého paláce, a to je zlobilo více, než kdybych je byl oloupil o všechny jich privileje a svobody. Deset prohraných bitev a celou řadu spustošených krajů byli by mně snáze prominuli, než jediné představení, jež jsem dal zahráti sobě samému v dvorním divadle. Zlobilo je, že jsem převrátil jich pořádky a zvyklosti, a ze dne že jsem dělal noc a z noci den, ve dne že jsem spal a v noci se projížděl v divokém trysku ulicemi. Zlobilo je, že jsem se raději bavil se svým dvorním friseurem než se svými ministry. Ale kdo za to mohl, že království bavorské mělo tehdy duchaplnější friseury než ministry? Zlobilo je, že jsem pozval prostého vojína ke dvorní tabuli a opominul generaly. Ale já jsem se raději díval do mladých a hnědých resignovaných očí, než na ctihodnou lysinu apoplektického nějakého starce v zlatém límci. Zlobilo je, že jsem nepořádal žádných dvorních slavností. Pro koho? Víte, že jsem se s příbuznými nestýkal, a že jsem se o jich pomluvy a rozepře neinteressoval, a dvořanů že jsem nemiloval. Obřadnost byla mi vždy proti mysli, a nebylo mi možno oloupiti se o nějakou tu melancholickou chvíli v pozdní noci, kdy duše, obklopena samotou, zdála se chápati konečně zmateně, že žíti je smutnou a nádhernou věcí . . . Měl jsem posléze všechny lidi proti sobě, spiknutí uzrálo i v rodině, kde se z pravidla nerevolucionuje. Ti, v něž jsem důvěřoval, mne zradili. Zajali mne, proklamaci nového vladaře přibili i na veřeje mých zámků. Zatím co mne jako státního zajatce vozili s místa na místo, přemýšlel jsem o osudu svých zámků. Princi Ludvíku Ferdinandovi poslal jsem vzkaz: »Nechť se stane, cokoliv si přejí — zachraň jen mé zámky!« — co mi bylo po tom, že jsem ztratil privilegium souveraina, já chtěl jsem jen vidčti v bezpečí místa, v něž bych se mohl zase utéci před světem a lidmi, jako želva ztajuje se pod svůj štít. Když se rozhodli, že neušetří mých zámků, přestal jsem existovati také jako člověk. Nezbylo mi než odejíti. Volil jsem smrt tam, kde mi podávali zneuctění . . .

— Což jste nemohl, Sire, v jiné formě dojíti třebas uspokojení než v té, o niž jste se marně pokoušel?

— Ztrativ svou odmítavostí právo k životu, jako Amfortas vládu v říši Graalu, — odkud jsem si měl vytoužiti svého Parsifala, by mne vykoupil svým soucitem? Wagner, jenž byl světcem mé intimní kaple, uložil v *Parsifalu* symbol, jejž jsem marně si vždy přál odhaliti. Viděl jsem tak mnohé z těch, jichž lásky jsem si v životě přál, procházeti Klingsorovou čarovnou zahradou . . .

ale ti všichni podléhali . . . V mnohých zracích domníval jsem se čísti, čeho zde nelze vysloviti, poněvadž řeč vytvořili ti, jichž myšlénky jsou tak hrubé a nízké . . . Ale mdlé záblesky touhy hned zmizely, jak jsem se chtěl přiblížiti . . . Místo Parsifalů potkával jsem v životě pak jen Tannhäusry . . . Parsifalové, procházející Klingsorovou zahradou, lhostejni k jejím svodům, neexistují více, v dobách, jež jsou tak soumračny, dusivy a drsny . . . Vymřeli jako vymírají nejvzácnější rody živočišné zámořských krajů, jež zabrali cizinci . . . Vy, jenž jste nepřinesl v život nic více než smutek svých krásných očí, naslouchäte tak stísněně vyznání bratra, jenž vás předešel . . . Smrt, neustálá smrt je údělem nás, kteří jsme se zrodili neschopni požitků ostatních lidí. Ležíme v hrobech živi, obvázani mrtvolnými rouškami a plátny, bez pohybu, zraky skleněné, nevědouce, proč jsme byli oživeni . . . Zraky naše marně se ptají, proč byly rozsvíceny jako neužitečné lampy, a tělo marně touží zvěděti, proč bylo stvořeno, nemá-li býti stráveno a použito . . . Jediný pocit, jejž poznáváme, je útlak našich pout . . . Chceme vystoupiti ze svých zakletí, chceme zrušiti tíhu neznámé klatby . . . Chceme splynouti nebo se rozptýliti . . . ale cítíme chlad, jenž nás sráží zpátky, . . . cítíme, že nám někdo stiskuje hrdla, tam, kde jsme chtěli promluviti slova lásky . . . Cítíme posléze *svou osamocenost.* Jsme sami — a to znamená, že jsme neodvratně a na vždy mrtvi . . . Resignujeme. Někteří vycházejí mezi ostatní a hrají úlohy, pro něž nebyli stvořeni, jež jsou jim odporny. Zatajují sebe, aby projevovali, čím nejsou. Druzí, kteří jsou příliš upřímni, volí místo přetvářky diskretnost samoty, zachovávajíce nejhlubší mlčení o záhadách svého nitra. Jako raněná zvěř zalézají v úkryt, by tam dokonali. Jdete-li po krvavých stopách, jež nechali na cestách života, buďte jisti, že na jich konci najdete v tmě studené jeskyně ubohou mrtvolu a vytřeštěné oči marně se ptající, proč vytrpěly . . . Princi, pohlédněte v mé zraky! Jsou tak upřímné a tak bolestné, očistěny lítostí a zoufalstvím, jehož okusily . . . Pohlédněte v ně ještě hlouběji, hypnotisujte se jimi, vssajte se v ně, až všechno kolem vás bude mrtvé, a jen ony pro vás budou žíti a hořeti . . . A bližte se k nim vždy důvěrněji a důvěrněji, k jich hlubinám . . . ponořujte se vždy hlouběji a hlouběji k jejich dnu . . . a tam naleznete pak úsměv mé bledé tváře, jenž vám dá pochopiti celou záhadu mého života, jíž nelze vysloviti teď slovům lidské řeči, aby neprofanovala mysteria . . . Vůči té bytosti, jež je tam schoulena a skrčena, vůči úzkostem jejím . . . hle, kde je smutné a pyšné kouzlo těch slov, jež se nazývají *radosti lidského života?* . . . a kde je vaše víra v jich možnost, víra v jich splnění, jenž přece

tolik, tolik vášnivě a neotřesitelně pevně ještě důvěřujete životu a jeho slibům, krásným jako klamné usmívající se rty?!...

*

— Ludvíku! volal posléze princ, když mizel na vždy drahý stín, jejž vyvolal z jeho samoty a z jeho mlčení. Ludvíku! Poslední Rytíři a Králi století, jež se schýlilo k Soumraku! Chtěl bych býti mrtev, abych chápal vaše smutky!

Vaše bytost, nebyla-li zázrakem v hřmotu našich ulic a v hlučení našich boulevardů? Nesmrtelnost vaší touhy, nezanechala-li v blátě a mlhách našich dnů zlatých a zářících stop Krásy, jež zažíhá osamělé mozky snílků jako nejvzácnější důvěrné lampy před bílým oltářem? Milenče, jenž jste oživil Rhytmus, jenž jste vzkřísil Slávu ležící bez vědomí uprostřed parasitů chtějících přežiti svou živitelku, jakou to hallucinací plnily se Vaše tvrdé a přísné zraky, jaký to stín přešel Vaše bílé a studené čelo? Kristus povstal a zdvihl ruku, aby vzkřísil Lazara z pláten jeho hrobu. Ale Lazar mu odpověděl: *Nechej mne mrtvým!* Choromyslný král, jemuž sňali korunu s hlavy, odvrátil se od těch, jimž vládl, a řekl jim: *Vezměte i můj život, abych mohl odejíti!* Všechno hyne, všechno je poskvrněno! Tváře starých císařů shlížejí přísně a smutně s mramorů svých hrobů na sešlé potomky, jíž hynou zbabělí tam, kde oni vládli. Vzdychají ve svých sarkofagech a ve svých rakvích, posvátné koruny klesají s jich hlav, z rukou jim padají žezla a meče. Mrtvé dusno visí nad nimi, mrtvé dusno lehá na jejich těla, mrtvé dusno je škrtí a dáví. Teprve teď jejich tváře sinavějí v přísernou bledost, vyhasínají jich zapadlé zraky, teprve teď konečně umírají, když hyne sláva jich imperií. Marně naslouchají, ozve-li se zvon, hlásící poslednímu králi důstojnou smrt. La Roquette je němá... Vidiny Bedlamu, Newcastlu marně rýsují se před jich zraky. Pitevny, věznice a morgy nejsou už dávno místy, kde hynou poslední vnukové starých imperatorských rodů. Králové nejdou už k smrti tváří v tvář lidu, na veřejných silnicích před Whitehallem... Hynou v nízkosti svého věku, vláčejí své purpury blátem a prachem. Hynou v dýmu továren, svých průmyslových závodů, hynou schýleni nad rubriky rozpočtů a projektů svých akciových podniků. Z nejstarší hrobky vystává stín toho, jenž byl prvním králem. Temný, neurčitý, chvějivý stín, obtížený stářím, obtížený přešlými věky, jde váhavě, jakoby se těžce na něco rozpomínal. A není to už ani stín, je to jen

tušení stínu. A jde, zvolna jde, vzdech jakoby jím prochvíval, lítost jakoby časem jím zalomcovala... Jde neodvratně a pevně teď, přechází katakomby a míjí pyramidy, dotýká se sotva slyšitelně věží starých gothických chrámů a nahlíží v nádvoří prázdných, mrtvých paláců... kde už není nikoho, kdo by vládl... A vchází posléze v pustý, ohromný hrad, jde mlčícími schodišti, kráčí ozvěnami dalekých, neoživených chodeb. Otevírá dvéře sálu... a tam na svém trůně povstává Knéz, korunovaný trojí korunou, a poslední král jde vstříc prvnímu králi. A v chrámě svatého Petra rozhoupávají se zvony, aby odzvánělv rekviem mrtvé, veliké věci. Tehdy zaštkaly hlasitě oba stíny a rozpadly se v prach... A umlkly zvony, a nebylo pak již nic více, než mlčení, minulost, smrt a zapomnění...

(Pokračování.)

KAREL KAMÍNEK

Záhyčvy konce.

ACH ano — měl si pozvat někoho, jak mu říkali. A odešel sám, jako vyhnanec do končin hlubokých samot, kde není nic, nic, kde hvězdy v dlouhých nocích nedívají se chvějícíma se očima, kde ve vzduchu jen visí chlad a je slyšet stejné, odměřené kroky Smrti, jež s chechtotem, třesoucím se v divokých vlnách vichrů, zápasí a přemáhá vítězně Naději, jediné, čím žil...

Několik soudruhů, víno, žert a smích!... Nebo ženu — s jemnými prsty, jichž kouzelný dotek ničí bolesti!...

Ne — ne! Ženy ne!

Ženy, které jej zabily tím sladkým dotekem, rdousily jej mořem svých sametových vlasů, pily jeho krev a sílu, jež vítězily vždy jediným úsměvem volajících loktů... Ženy, které byly otrokyněmi a vládly, které šlapal a u jichž nohou ležel, líbaje stopy jejich kroků!

Měl žízeň po nich, tak náhlou, sžíravou žízeň...

V bohatých salonech jako sochy z mramoru, vznešené a oddané, putovaly v nádherných robách z drahocenných látek, královny nad zástupy toužících, stihajících žárlivě každý jejich pohled — nevěstky zářivých vnad, plné vášně a ohně, znající cenu okamžiku ve vonném zákoutí — kočky, hladké a jemné, s fosforujícíma očima, unikající každým okamžikem a vracející se s úlisným, něžným vtíráním... Jed! Jed!!

Ženy, jimž všechno, všechno dal a v náhradu dostal jen slzy, hořké slzy a prázdno, to dusné, bezzvučné prázdno, jež v něm vyrostlo pod teplem jejich klína.

Zapadlé sny, vyhaslé illuse, zšeřená dálka — minulo — minulo . . .

Ach, jak jich nenáviděl! Jak velice jich nenáviděl!

A vadnoucí květy dávna oživovaly v něm ve tmavém slunci vzpomínání: nové tužby, nové vášně se v něm probouzely, vzrůstaly . . . Květy blínu . . . Okamžité, vilné, neurvalé . . . V křečovitých záchvatech rval se s nimi, dusil je, trhal, házel do ohně, živeného jen nakázaným odporem — plašil je jako mátohy, bledé stíny strašidelných zjevů . . .

Jen jednou! A pak zase klid, dlouhý klid, mrtvo několika měsíců!

Jen jednou! A pak zase odříkání bezohledného askety!

Jen jednou! Jen jednou!

Stál u okna. Hluboká, černá noc, bezhvězdná, pustá, rozkládala se venku. Všecko zmizelo ve tmách: zmizely parky a nivy a pole, rozlehlé pláně, zmizely domy a vesnice, kostel v dáli, zmizelo nebe — zmizelo všecko, všecko — jen hluboká propast, bezmezná, bezozvěnná, dýchající klidně jednotvárnými, zívavými vzdechy, zpívala svoji prázdnou, bezzvukou píseň. Nic nebylo kolem něho — nic — docela nic . . . Tma jen a tma . . . Smutný, těžký sten samoty, sžíravé samoty tekl, rodil se a mizel v dlouhých, utajených záchvěvech . . .

Rdousené tužby propukaly v něm, derouce se ven jako poslední vzdechy umírajícího.

Něco bílého se v dáli zablesklo — jakoby malý, průhledný obláček plulo to v dáli, drobné jako bílý kolibřík, něco sněžného, jako čistý sen. A plulo to po vlnách těch velkých temnot, jež spaly u jeho nohou, plulo a plulo, k němu to plulo — to tajemné, v dáli se zrodivší, přicházející z krajů Neznáma a letící v Neznámo. Jako hudbou sladkých, nyvých tonů plačtivých houslí chvěl se noční těžký vzduch. A to tajemné v dáli se bližilo a rostlo a rostlo . . . Jako chuchval bílých pěn, z nichž dle starých bájí vykvetla Venus, valilo se k němu. A dlouhé bílé flóry, průsvitné, spředené jako z hvězd, jimiž v divokých nádherách jindy planulo podzimní, čisté nebe, padaly dolů a rysy se jasnily, jako když veliký, zlatý měsíc vychází nad hory.

Díval se v ustrnutí, zatím co jasnilo se kolem a půlnoc měnila se v den.

A postava rostla: nebe a země se dotýkala, rostla v nekonečno — byla všude, nádherná, vznešená, prochvívala vše, co kolem spalo a všecko se vzbouzelo, jako příroda, když přichází jaro.

Byla to žena, skvoucí, zářící zjev ženy — takový, jaký spal v nejhlubších hlubinách jeho duše, tam, kam ukládal vykrystalisované, v nemožné vypjaté ideály svých rozbouřených snů: žena, plná úsměvných vnad, nabízející se a přicházející v půlnoci k těm, kdož jsou ochotní kněži u oltáře její krásy. A přišla k němu: hrdá, nádherná královna jeho dychtění, přišla — a její bílé, jemné ruce kývaly na něho a on vzpínal ramena, prosáknut touhou, jež v něm dřímala jako jiskra v popelu. Přišla nečekaná, obávaná — přišla vytoužená, vymodlená . . .

A z červotočivých rámů vystupovali předkové, těžké kroky jejich zvonily síní, k němu se brali, zapadlí bohatýři, hrdí svým duchem a silou, a spínali prosebně ruce.

On — poslední . . .

Žena! Žena!!

Vešla k němu, s teplým úsměvem svých krás, s pramenem rozkoší a studnicí zoufalství . . .

Klesl k zemi . . .

A ona vložila nohu svou na jeho hlavu . . .

V jediný, mocně vibrující nerv steklo celé jeho tělo . . .

Jen jednou! Jen jednou!

Druhého dne odejel do města.

A kaple v pustých koncích parku sama otevřela své dvéře . . .

Praha, 12. 9. 1896.

* * *

PLAGIATY.

Čím jiným je velký člověk, ne-li velkou přitažlivou silou, jež shromažďuje v sebe samu všechna umění, vědy a vědomosti jako stravu? Nezanechává nic, vládne vším. Co nemá hodnoty jako síla, má hodnotu jako vědomost. Proto ho pokládají jeho vrstevníci za plagiatora. Ale vynálezce jedině ví, kde si musí vypůjčiti, a společnost zapomene ráda nesčíslných nádeníků, musivších sloužiti tomuto staviteli, a přenáší svou vděčnost na něho .... Každá kniha je seskupení, jako je každý dům seskupením ze všech těch lesů a dolů a lomů a každý člověk seskupením ze všech svých předků. *Ralph. Waldo Emerson.*

AKOVÉ nechutné divadlo zahraničné listy před nedávnem skýtaly: při »štvanici na Muthera« a při »plagiatech Gabriela d'Annunzio«. Nebylo možno ani spousty článků těch pročísti — nebylo u mne, přiznávám se, ani vůle, ani touhy. A najednou v českém vzduchu se rozšířila nákaza: plagiaty, samé plagiaty — — — posaďte se do kavárny a již slyšíte šeptati, že pan X zplagoval ..... na rohu ulice potkáte známého a již vám sděluje důležitě, že pan Y zplagoval ..... rozevřete kterýkoli téměř list, a již se dovídáte, že pan Z zplagoval ..... A nelze tomu všemu ujíti. A je to vše tak nejapné a tak komické. Tak protivné a zhlupující, že jste naplněni hnusem — a přece není vyhnutí, chápete, že je nutno určité slovo, pevné stanoviště že třeba tu zaujati. Nebo, na konec, v té společnosti podezřívačů a detektivů, nebudete si ani sám důvěřovati, napíšete-li dvě slova, nevyslídí-li kdosi, že jste někoho zplagoval — — — aniž jste sám o tom měl nejmenšího tušení: napsal jste snad, že »růže voněly«, pan V to řekl již před vámi: ergo jste plagiator. Ničemný chlap a nečestný lump. Tož k otázce: co je plagiat?! Potřeba tady určité odpovědi. Rozumí se, že nemůže se v následujícím jednati ani v nejmenším o vyložený plagiat, takový, jaký se páše, když nějaký nejchudší duchem opíše partie znamenitých děl do kaše nesmyslů, když tyto cizí částky tu křičí a řvou o pomoc a záchranu. To snad ani vůbec nepadá na váhu: není to ani literatura, natož umění. To jsou žalostné plody pathologických individuí. Naše věc záleží v tom, může-li, a, v kladném případě, pokud, umělec, ať již spisovatel, malíř nebo sochař, užiti děl svých předchůdců, přivlastniti si úryvky jejich prací, obohatiti sebe výsledky jejich námahy? Nechci zde ani tak ohromné váhy dáti imitačnímu pudu a sociabilnému principu, v člověku v nejširší míře živým, které z jedné, ovšem nijakž hlavní, stránky, jsou samy sebou pro positivné zodpovědění nadhozené otázky. Upozorňuji však důtklivě na Spencerův psychologický výklad, vedle něhož přináší každý nový příslušník téhož kmenu a téže rasy již při zrození základný primerný nánov vlastností, pudů, znalostí, které byly v jeho plemeni nashromážděny spojenou zkušeností a množenou činností během věků a rodů a dále rozvíjeny, zdokonalovány a zhojňovány. Co to znamená? Soudím, jedině tolik a tím již mnoho, že v každém následujícím a pozdějším jedinci téže rasy, téhož kulturního a socialního vývoje, všechna práce, všechny výsledky činnosti předků jeho se hromadí a splétají v jeden nový celek, jsoucí pokračováním všeho předchozího, tedy důsledně, že tento nový člen téhož řetězu všechny dřívější bezděčně, mimovolně, fatalně — plaguje. Tedy též umělec. Voilà čemu se říká paradox. A přec to není tak

protismyslné, jak se zdá prvním pohledem. Jako nyní jedna theorie vykládá vznik všech starých pohanských náboženství z pocitu šílené bolesti a vědomí zoufalé nicotnosti, také kultura, hlavně pokud se umění týče, z téhož základu povstala, mimo hybný živel potřeby na základě nápodoby. Tato byla při zhotovení prvních utensilií plodnou silou, zjemňovala a komplikovala se, zkušenosti a vědomosti předchozích pokolení stávaly se pevným základem pro další postup a pokrok mladých. Ostatně, jenom tímto stupňovitým na-sebe-se-stavěním, tímto přivlastňováním-si a ztravováním-v-sobě veškerého osvětného dědictví, mohlo se dojíti k těm výsledkům a vrcholům, kam se fakticky dospělo. Veškerý průmyslový pokrok na tom spočívá. Celé vědecké bádání a všechny vědecké výzkumy v tom kotví. Nebylo by nesmyslným a idiotním žádati po každém novém vědci (abych zůstal při posledních), aby začal zase znova, od prvních počátků — bez nejmenšího zřetele k úspěchům úsilí svých předchůdců?! Kdyby se uvedené mělo požadovati, byl by vědecký pokrok zhola nemožným; nežádá-li se toho a jeví-li se přisvojení-si vší předběžné práce a budování na ní a z ní u vědce nutným a tedy přirozeným: tož vědec — plaguje. Čemu se opět říká paradox. Pouze na umělce volá přísně každý aesthetický abecedník: pro tebe musí býti všechna umělecká práce před tebou mrtva, ničím. A přece nelze si ani mysliti umělecké evoluce bez toho, shora již naznačeného, přejímání, bez toho ztravování, zažívání díla dosavadního. Vždyť pro umělce nemohou existovati ani jiné *základní* psychické zákony, než pro vědce, na příklad; umělecký vývoj vyžaduje nevyhnutelně těchže primerních předpokladů. Má-li umělec jíti výše, stoupati vždy do závratnějších výší, prozkoumávati vždy úděsnější propasti duše a srdce lidského, má-li růsti a zářiti, musí míti nejen možnost, ale nutně právo a povinnost, přejati do sebe všechnu uměleckou minulost, zpracovati a zpřetvářeti v žárovišti svého vlastního nitra, k danému připojit svěží, ztaviti z obého nové a vypjatější dílo. A dnes, učiní-li tak, řekne se o něm, že — plaguje. Čemu se paradox *neříká*. Nicméně, stojí-li dnešní umělec nad svými předchůdci, nestvořil své vyvýšenosti jako bůh z ničeho, ale děkuje ji jenom zase těmto překonaným a převýšeným předchůdcům, je za ni povinnován jedině tomu, že řada těch a oněch umělců tvořila *před* ním, že má ve své krvi a ve svém duchu, z části nevědomě, z části vědomě, to nejlepší z jejich krve a z jejich ducha. Snad by se mi konečně benevolentně koncedovalo to *ne*vědomé — právě na základě svrchu uvedených prvotných psychických zákonů: ale to vědomé! to *vědomé!* Vždyť v tom přece záleží zrovna plagiat, v tom vědomém přisvojení-si cizího vlastnictví, v této, slovem, krádeži. A přece to není pravda, a přece je to jenom čiročirá hloupost, tohle tvrzení. Dám hmatatelný příklad. Starý umělec napsal dílo, znamenité dílo ve své době, kde je scena, řekněme, ze sexuelné psychopathologie. Nový umělec, traituje látku, kde takový výjev má nutně býti, nalezne tuto starou práci, vidí, že *před* ním již byl stejný výstup umělecky podán, a sice takovým způsobem, že nelze ho lépe, dokonaleji vytvořiti, vidí, že je to stránka definitivní — a převezme ji prostě do svého nového díla, aby na ni dále stavěl. Plagiat, řekne vulgarná mysl. A přece to *není* plagiat: protože tento »plagující« umělec buduje do výše, *nad* svého předchůdce; protože přejatá část jest pouze nepatrným dílcem jeho celé práce, že není v jeho útvoru části nejlepší, převyšující jeho vlastní výplod. Nemůže a nesmí se ani jednati při skutečně uměleckém díle o to, mnoho-li jeho látky je přejato odjinud, jaké procento materialu je původní, nýbrž jedině to nutno vyšetřiti, co ze snesených prostředků umělec dovedl stvořiti. A postavil-li takové zářící monumentum aere perenius, pak je to dílo jeho, *jedině* jeho, přes všechno a vzdor všemu, co krtčí povahy nazvou plagiaty. Ne pomocí čeho, ale co a jak vyslovil, platí při umělci. Proto si dovedu zcela dobře představiti

v mysli dílo, smetené a snesené ze všech nejrůznějších a nejprotilehlejších knih, sestavené a slepené ze samých citatů, útržků vět a pestrých obrazů, které by nicméně jen bylo zcela originelní: záleželo by pouze na tom, jak dovedl umělec tyto heterogenní, cizí prvky slíti v jeden celek, jak by se dovedl v něm projádřiti, co nového, dobrého a krásného, co velikého a hlubokého by z toho oslnivě stvořil. A opačně: mohu si zcela jasně mysliti práci, kde by nebylo skutečně od nikud nic vědomě vzatého, kde by bylo všechno vlastnictvím jejího autora, a která by přece jenom byla nestravitelným, odporným plagiatem: takové dílo, které opakuje věci tisíckrát a pět tisíckráte opakované, dílo, jež nemá v sobě kapky tvůrčího ducha, ani atomu nového, krásného, hlubokého. Takové dílo, jako je, na příklad, dnešní průměrné »české umění« literarní i malířské. Mohl bych nyní podobné vývody applikovati na kritiku, stojící mezi vědou a uměním, ale hlediště mé vychází tu již ze všeho dřivějšího samo sebou, nepokládám toho tedy nutným. Měl jsem však důležitým a potřebným napsati tyto poznámky vzhledem k špinavému domnění, u nás vládnoucímu tak celkem všeobecně, že každá, i fakticky nevědomá a náhodná, shoda je pouhým plagiatem; vzhledem k naivnému mínění, že vůbec má nějaký význam, naleznou-li se shody při dvou literarních jepicích. Chtěl bych, aby o věci se vážněji a přesněji uvažovalo, aby se tak učinila přítrž tomu hnusnému, ze stranického a osobního kramářství vycházejícímu, divošskému mlácení na tam-tam veřejné chtivosti skandalů, pod svatouškově-beránčí rouškou starosti a péče o literarní dobro a společenskou mravnost.

Praha, počátkem ledna 1897.

ADOLF DONATH

In schwarzer Nacht.

In schwarzer Nacht
Eil' ich umher
Und suche mein Leben,
Mein graues, kaltes Leben . . .
Schatten huschen vorbei
Und tauchen wieder auf,
Und ich starre sie an
Und eile fort in die Nacht . . .
Freche Dirnen lachen mir entgegen
Und locken mich
Mit ihren Schlangenblicken,
Und in die schwarze Nacht verwoben
Steht die Lust da:
Blut tropft aus ihren Augen,
Auf ihren rothgeschminkten Wangen klebt
Das rothe heisse Blut der Sünde.
Und sie höhnt mich und spricht:

„Sahst du meine Töchter?“
„Sahst du ihr Leben,“
„Das blühende Leben der Nacht?“
„Aus ihren Augen strömt mein Feuer,“
„Auf ihren Wangen blüht“
„Mein rothes heisses Blut . . .“
Ich eile fort in die Nacht . . .
Schwarze Wolkenfetzen
Hängen in der Luft,
Und wie ein höhnendes Auge
Schaut mich der Mond an
Mit seinem fahlen, abgelebten Gesicht . . .
Da — in dem kleinen Häuschen — —
Meine ewige Sehnsucht.
Ein altes Weib
Mit wirrem Haar
Kniet vor ihr
Und küsst ihre bleichen Hände
Und küsst ihren bleichen Mund,
Die blauen Augen, die sterbenden . . .
Und auf dem Tische
Flackert eine Kerze,
Flackert und stirbt . . .

. . . . . .

Nacht. Schwarze tötende Nacht.
Schatten huschen vorbei
Und tauchen wieder auf,
Und die Wellen des Flusses
Flüstern und erzählen:
„Ein altes Weib“
„Mit wirrem Haar“
„Kniet vor ihr“
„Und küsst ihre bleichen Hände“
„Und küsst ihren bleichen Mund“,
„Die blauen Augen . . .“
„Die sterbenden . . . . . .“

Wien.

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

V.

V TÉŽE době, kdy se přiostřovalo jeho přání uniknouti nenávidění hodné epoše odporných moulů, stala se mu despotickou potřeba neviděti již obrazů, představujících podobu lidskou, prznící v Paříži mezi čtyřmi stěnami nebo bloudící za penězi po ulicích.

Zbaviv se zájmu o vrstevnickou existenci, rozhodl se, že neuvede již do své jizby příšer hnusů aneb výčitek; tož chtěl malbu subtilní, vybranou, nořící se v dávný sen, v antickou zkaženost, daleko našich mravů, daleko našich dnů.

Chtěl pro potěchu svého ducha a radost svých očí nějaká suggestivná díla, vrhající ho do neznámého světa, odhalující mu stopy nových domněnek, otřásající jeho nervovým systémem učenými hysteriemi, komplikovanými můrami, nedbalými a krutými viděními.

Mezi všemi existoval jeden umělec, jehož talent ho uchvacoval v dlouhých nadšeních, Gustav Moreau.

Zakoupil jeho dvě veledíla a snil za nocí před jedním z nich, obrazem Salomey, takto pojatém:

Trůn, podobný hlavnímu oltáři kathedrály, zvedal se pod nesčetnými klenbami vybíhajícími ze složitých sloupení, tak jako románské sloupy, smaltovaných mnohobarevnými cihlami, posázených mosaikami, vykládaných lazury a sardonysy v paláci, podobném bazilice architektury zároveň mohamedanské a byzantinské.

Uprostřed baldachýnu zdviženého nad oltářem, před nímž byly schody ve způsobě polonádržek, seděl tetrarch Herodes s tiarou na hlavě, se skříženýma nohama, ruce na kolenou.

Obličej byl žlutý, pergamenový, kroužkovaný vráskami, decimovaný stářím; jeho dlouhý vous chvěl se jako bílý oblak nad hvězdami z drahokamů, které zdobily souhvězdími háv ze zlaté látky, dyhované na jeho prsou.

Kolem této sochy, nehybné, strnulé, v hieratické pose indického boha, hořely parfumy, rozlévajíce oblaky par, jimiž pronikaly jako fosforové oči šelem ohně kamů, vsazených do stěn trůnu; pak pára stoupala, rozvíjela se pod arkádami, kde se modrý kouř mísil se zlatým prachem velkých paprsků dne, padajících kupolemi.

V perversní vůni parfumů, v rozpálené atmosféře tohoto chrámu, majíc levé paže napřaženo, s rozkazujícím pohybem, pravou ruku majíc ohnutou, držíc ve výši obličeje veliký lotos, blíží se Salomea zvolna na špičkách za akkordů kytary, v jejichž strunách hraje na bobku sedící žena.

S pozornou, slavnostní, skoro vznešenou tváří počíná vilný tanec, jenž má probuditi usnulé smysly starého Heroda; její ňadra se vlní a při tření její vířících náhrdelníků vztyčují se jejich bradavky; na vlhkosti její kůže září připjaté diamanty; její náramky, pásy, prsteny metají jiskry; na jejím triumfálním hávu, pošitém perlami, protkaném stříbrem, plátovaném zlatem, zažíhá se zlatotepaný pancéř, jehož každá šupina je drahokam, křižuje se ohnivými hady, svíjí se na bezleském mase, na kůži čajové růžovosti jako nádherní hmyzové s oslňujícími krovkami, mramorovanými karmínově, stříkanými jitřenkovou žlutí, pestří ocelovou modří, pruhovaní páví zelení.

Soustředěna, s upjatýma očima, podobna somnambule, nevidí ani tetrarcha, jenž se tetelí, ani své matky, líté Herodiady, jež ji střeží, ani hermafrodita neb eunucha, stojícího se šavlí v pěsti u paty trůnu, hroznou postavu, zahalenou až po tváře, jejíž prs kleštěnce visí jako tykvová láhev pod její suknicí, nastrakacenou oranží.

Tento typ Salomey, tak vábný pro umělce a pro básníky, mučil des Esseintes již po léta. Kolikráte četl v staré bibli Petra Variqueta, přeložené doktory theologie university v Louvainu, evangelium svatého Matouše, vypravující v naivních a krátkých větách stětí Zvěstovatele; kolikráte snil nad těmito řádkami:

„Když pak slaven byl den narození Herodova, tancovala dcera Herodiady uprostřed i zalíbila se Herodovi.

„Pročež s přísahou zaslíbil jí dáti, zač by ho jen požádala.

„Ona tedy, jsoucí navedena od mateře své, řekla: Dej mi na míse hlavu Jana Křtitele.

„I zarmoutil se král, ale pro přísahu a pro ty, kteří spolu s ním stolili, rozkázal, aby jí byla dána.

„A poslal stít Jana v žaláři.

„I přinesena byla hlava jeho na míse a dána té děvečce; i nesla ji mateři své."

Ale ani svatý Matouš, ani svatý Marek, ani svatý Lukáš, ani ostatní evangelisté nešířili se o šílených vnadách, o čilých zkaženostech tanečnice. Zůstala zastřenou, ztrácela se, tajemná a vznícená, v dálné mlze věků, nepostihnutelná pro přesné a

nízké duchy, přístupná jedině mozkům otřeseným, zostřeným, jakoby učiněným visionářskými nervosou; odbojná malířům těla, Rubensovi, který ji přeměnil ve flámskou řeznici, nepochopitelná všem spisovatelům, již nemohli nikdy vyjádřiti znepokojující exaltace tanečnice, raffinované velikosti vražednice.

V díle Gustava Moreaua, pojatém mimo všechny údaje zákona, viděl des Esseintes konečně realisovanou tu Salomeu, nadlidskou a zvláštní, jak o ní snil. Nebyla už jen tanečnicí, která vyrve starci zkaženým prohnutím svých boků výkřik žádosti a říje; která láme energii, podrývá vůli královu hnutím ňader, pohyby břicha, záchvěvy stehen; stala se jaksi symbolickým božstvem nezničitelné Vilnosti, bohyní nesmrtelné Hysterie, kletou Krásou, vyvolenou mezi všemi katalepsií, kterou jí tuhne tělo a tvrdnou jí svaly; netvorným Zvířetem, lhostejným, nezodpovědným, necitelným, otravujícím, jako antická Helena, vše, co se k ní přiblíží, vše, co ji vidí, vše, čeho se dotkne.

Tak pojata náležela theogoniím nejzazšího Orientu; nevyjadřovala už biblických tradicí, nemohla už ani býti připodobněna živoucímu obrazu Babylonu, královské Nevěstce Apokalypsy, vyšperkované, jako ona, klenoty a purpurem, nalíčené, jako ona; neboť ta zde nebyla vržena osudnou mocností, svrchovanou silou do přítažlivých hnusností neřesti.

Zdálo se ostatně, že malíř chtěl dokázati svou vůli zůstati mimo věky, neurčiti nijakž přesně původu, země, doby, postaviv svou Salomeu doprostřed tohoto neobyčejného paláce, popleteného a grandiosního stylu, oblék ji nákladnými a chimerickými hávy, pokryv ji neurčitým diadémem ve formě fénické věže, jako nosí Salambô, dav jí posléze do ruky žezlo Isidino, posvátnou květinu Egypta a Indie, veliký lotos.

Des Esseintes hledal smysl tohoto emblemu. Měl ten phallický význam, jejž mu propůjčují prvotná náboženství Indie; zvěstoval starému Herodovi oběť panenství, výměnu krve, požadovanou nečistou ránu, poskytnutou za výslovnou podmínkou vraždy; nebo představoval allegorii plodnosti, indický mythus života, útlou existenci v prstech ženy, vyrvanou, zdeptanou chvějícíma se rukama muže, jehož se zmocňuje šílenost, jejž svádí tělesná krise?

Možná také, že myslil malíř, ozbrojiv svou záhadnou bohyni zbožňovaným lotosem, na tanečnici, na smrtelnou ženu, na potřísněnou Nádobu, příčinu všech hříchů a všech zločinů; možná, že si vzpomněl na obřady starého Egypta, pohřební ceremonie

balsamování, zatím co chemikové a kněží položí mrtvolu zemřelé na jaspisovou lavici, vytáhnou jí zakřivenými jehlami mozek nosními otvory, vnitřnosti řezem, učiněným do levého boku, pak, dříve než jí pozlatí nehty a zuby, dříve než ji napustí živicí a essencemi, vloží jí do částí pohlavních, aby je očistili, cudné korunky božské květiny.

Ať tomu bylo jakkoli, neodolatelné okouzlení vybavovalo se z tohoto obrazu, avšak akvarel, nazvaný *Zjevení*, byl snad ještě více znepokojující.

Zde se vznášel palác Herodův jako Alhambra na lehkých sloupeních, duhovaných maurskými deskami, spojených jako stříbrným betonem, jako zlatým cementem; arabesky vycházely z lazurových rout, obepínaly celou délku kupolí, kdež stoupaly po perleťové mosaice duhové záře a prismové ohně.

Vražda byla dokonána; kat choval se nyní lhostejně, maje ruce na jilci svého dlouhého meče, poskvrněného krví.

Stará hlava světcova pozvedla se z mísy, položené na dlaždicích, a hleděla zsinalá, s bezbarvými, otevřenými ústy, karmazínovým krkem, krápajícím slzami. Mosaika obklopovala tvář, z níž vycházela aureola, vyzařující se v paprscích pod portiky, osvětlující strašné vystoupení hlavy, zažihající skelnaté bulvy zornic, upjatých, jaksi zkroucených na tanečnici.

Pohybem hrůzy odmítá Salomea děsící vidění, které ji přikovává, nehybnou, na špičkách; oči její se šíří, její ruka křečovitě svírá její hrdlo.

Je skoro nahá; v žáru tance odpoutaly se závoje, brokáty sklesly; není již oděna než klenotnickými předměty a skvoucími minerály; ohrdlí ji svírá jako krunýř postavu a jako nádherná agrafa metá podivuhodný šperk své jasy do rýhy její obou ňader; mnohem níže, na bocích, objímá ji pás, skrývá hořejšek její stehen, jež tepá ohromný závěsek, kde plyne řeka karbunkulů a smaragdů; konečně na těle, zůstavším nahým, mezi ohrdlím a pásem, klene se břicho, s vydutým pupkem, jehož dírka zdá se býti pečetí, rytou z onyxu, mléčných tonů, nádechů nehtové růžovosti.

Pod žhavými blesky, vycházejícími z hlavy Zvěstovatelovy, rozžíhají se všecky plochy šperků; kamy oživují, kreslí tělo ženy v řeřavých rysech; bodají ji do krku, do nohou, do paží ohnivými body, rudými jako uhlí, fialovými jako plamy plynu, modrými jako plameny lihu, bílými jako paprsky hvězdy.

Hrozná hlava plane, stále krvácejíc, metajíc chuchvalky temněpurpurové krve do konců vousů a vlasů. Viditelna pro

jedinou Salomeu, nesvírá svým chmurným pohledem Heriodiady, snící o svých záštech, konečně skončených, Tetrarchy, jenž skloněn poněkud do předu, s rukama na kolenou, ještě supí, šílený touto nahostí ženy, prosáklé divými vůněmi, obalené v balsámech, kouřící uprostřed kadidel a myrrh.

Tak jako starý král trval i des Esseintes zdrcen, zničen, jat závratí, před touto tanečnicí, méně majestátní, méně vznešenou, ale více rozčilující než Salomea na olejovém obrazu.

V bezcitné a nemilosrdné soše, v nevinném a nebezpečném idolu projevily se erotism a strach lidské bytosti; veliký lotos zmizel, bohyně se rozplynula; hrozná můra škrtila nyní kejklířku, rozníceno u vírem tance, kurtisanu, zkamenělou, hypnotisovanou úděsem.

Zde byla skutečně nevěstkou; uposlechla svého temperamentu horoucí a kruté ženy; žila, raffinovanější a divočejší, ohavnější a vybranější; probouzela energičtěji v letargii jsoucí smysly mužovy, okouzlovala, krotila jistěji jeho vůle svým kouzlem velké venerické květiny, vyrostlé v prokletých hřízních, vypěstované v bezbožných sklennících.

Nikdy, jak říkal des Esseintes, za žádné doby, nemohl akvarel dosáhnouti této skvělosti koloritu; nikdy chudoba chemických barev nezpůsobila, aby tak vytryskly na papíře záblesky podobné drahokamům, světla, podobná oknům, zasáhlým paprsky slunce, tak báječných, tak oslňujících nádher tkanin a těl.

A ponořen do svého rozjímání pátral po počátcích tohoto velikého umělce, tohoto mystického pohana, tohoto osvícence, který se dovedl s dostatek odloučiti od světa, aby viděl, prostřed Paříže, zářiti kruté vidiny, feerické apotheosy minulých věkův.

Stěží sledoval des Esseintes jeho příslušnosti; tu a tam neurčité vzpomínky na Mantegnu a na Jakuba de Barbarj; tu a tam zmatené záchvaty Vinciho a barvové horečky po způsobu Delacroixově; ale vliv těchto mistrů zůstal v celku nepostřehnutelný: pravdou bylo, že Gustav Moreau nepocházel od nikoho. Bez skutečného předka, bez možných potomků, byl v současném umění jedinečným. Stoupaje k národopisným pramenům, ke zdrojům mythologií, jichž krvavé hádanky srovnával a prohlédal; spojuje, slévaje v jednu jedinou legendy, pošlé z nejzazšího Východu a změněné věrami ostatních národů, pověřoval jeho architektonická sloučení, jeho skvostné a nenadálé směsi látek, jeho hieratické a neblahé allegorie, zostřené neklidnými prozíravostmi zcela moderního nervosismu; a zůstával na vždy bolestným, jímán symboly zvrácenosti a nadlidských lásek, božskými smilstvy, provedenými bez oddanosti a bez nadějí.

(Pokračování.)

Vybouřené Smutky
KH.
Antonín Sova

VĚKOSLAV HABER

Po dlouhé zimě.

U mého lože, v němž chladno tak dlouho již vládne,
Jsi stanula s útrpností a rozchřála's je . . ;
Rozechvělý polibek tiskneš v smutné mé čelo. —

Chápeš ten smutek, jenž rozplizle sedí
Neúprosný a surový na mojí duši?

Já plakal s Tebou . . . Srdce se chvělo
Smíseným pocitem tepla i zimy . . .
Ty dlouhé zimy stonavého mládí
Jsi přišla zničit teplem své lásky!

Snad půjdeš se mnou v zahradu onu,
Kde rdí se mák planý a kde zoufale chrpy
O milost prosí, žalmy štkajíce.

Ubohá, ztrýzněná vzpínáš bílé své ruce . . .

Eh, — k čemu to všechno? Pěstí rozdrtím,
Co staví se v cestu a v ruinách toho
Gothický zbuduji chrám Jediné Lásce! —

Cítíš ten vzdor, jenž duši se line?!

Kritika.

ČASOPISY. * V čís. 8 ROZHLEDŮ tento obrovitý výkon p. *F. V. Krejčího*: »Tam, kde chtí být *všichni* vypjati a při tom jsou dětmi stejné doby, nasáklí stejnými vlivy a stejně uvnitř sformovaní, nemůže věc skončiti jinak, než že jsou všichni vypjati *stejným* způsobem a tak, co mělo být odlišným, stává se uniformitou.«

* NOVÝ ŽIVOT v čísle 1 má tuto »duchaplnou« větu od p. *K. Dostála:*

»... když jsem si prohlédl ... Ašantské černochy v oboře, mumie v museu, ba i australské opice v Schönbrunně, příčilo se to mému redaktorskému svědomí nepodívat se také na českého básníka pana ...« A p. *Adam Chlumecký* tam na obálce »mrzutě rozjímá,« že »kritika je kritika — sáhnout se na ni nesmí! Je špinavá. Kdo zaplatí více, tomu náleží a již se ani příliš netáže: Kdo je to, komu mám posloužit?« Myslí tím snad *katolickou* kritiku?!

* P. *J. A. Koráb* byl obdarován autorstvím *Biblických Rhapsodií* v 3 č. ČASU.

* V GESELLSCHAFT vytiskl p. *St. Przybyszewski* tříaktové drama *Das grosse Glück*. Jeho tragika basována je na základě axiomu, že muž-sameček požaduje po své ženě především pohlavní čistoty. Stavba kusu jest jistá a náležitě stupňující. Suggestivnost celku je ohromná. Psychologie vypracovaná a prohloubená až do nejzazšího nitra.

*Nový *vídeňský* půlměsíčník, SOCIAL-WIRTHSCHAFTLICHE RUNDSCHAU, vykazuje ve svých prvých dvou čísel mnoho zajímavého. Pro nás bude asi nejzajímavějším socialně-politický článek *Jung-Österreich*, zcela pokrokový a moderní. V belletristické části má p. *Adolf Donath* velmi pěknou báseň *Die Mutter* a překlady dvou povídek *L. Zikové* (»Bílý květ« a »Ledové kry«).

* LA REVUE BLANCHE počala otiskovati znamenitý (dle začátku aspoň), utopický román p. *Paula Adama* pod titulem *Lettres de Malaisie*.

* S. K. N. — Socialistická naše mládež vydala prvé číslo českoněmeckého svého měsíčníku AKADEMIE. Idiotné pojímání všeho, kde DUŠE manifestuje, umění i vědy, liberalně natřené opovrhování každým názorem, zastřeným těžkopádnému a plebejskému mozku lidiček zanedbaného vychování, odporná materialisace dějin atd. atd., to vše, jak to známe z nechutných traktátů domácí i cizí soc. demokracie, opakuje se tu více méně naučeně, bez opravdové hloubky a síly výrazu. A především nikde, docela nikde široké, bouřlivé proudění vzduchu, krve a mládí, nikde vášnivá revolta utlačených a sevřených jedinců — — to zaráží u této mládeže nejvíce a působí nejtruchlivěji. Všechno je tu skrčeno za »altruistní« masku. Nikdo nepřichází tu k poznání, že žije v optickém klamu, domnívá-li se, že vůbec někdy někdo »sebe obětoval«, a buduje-li na tomto »sobeobětování« zevně vyšperkovaný, uvnitř však temný a odpuzující hrad svého STÁTU. Proboůh, jaké smutky a jaké boje čekají ještě těch, kteří přicházejí upravovat cest »*renaissančnímu člověku*«, a jak vzdálený, děsivě vzdálený jest JEHO PŘÍCHOD!

* *La Jeunesse intellectuelle et le Catolicisme* jest otitulován zajímavý článek p. *Henryho Bérengera* v 2 č. REVUE DES REVUES, znamenající tak asi, abych věc označil běžným slovem, banque-route hnutí novo-katolického, z části i novo-křesťanského vůbec. Významna jsou závěrečná slova, že »idealistická mládež proniká, kam jí ani kněz ani učenci nevedli, dále než kathedraly z kamene a než sama Basilika Všehomíru. Dosahuje Chrámu vniterného života, jediného, jenž je nekonečným, nesmrtelným, idealným, jediného posléze, jenž je hodným Náboženství, jež každý člověk může a má v sobě odkrývati, aby miloval a utěšoval ostatní lidi.«

MALÍŘSTVÍ * *Souborná výstava Vítězslava Maška.* * Jdu vždy s takovou tichou zoufalostí do salonku p. Topičova, je-li tam domácí exposice. Je zas takový jeden zívavý den před oblevou. V salonku pusto a prázdno. Melancholická zoufalá nálada lepí se na vše i tady ve vnitř — učinil jsem zas jednou v životě luxus. Vždyť veliká plátna p. *Maškova* znal jsem přec již dříve, a malované slovácké hadry na božíhodově vystrojených děvečkách a chasnících jsou mi přec tolik protivny, jako nevím co pod sluncem. Česká oficielní kritika padala sice před nimi zase na

zadek a libovala si, že Slovácko konečně rozevřelo p. *Maškovi* pro pravé barvy zraky a byla radostí bez sebe, že p. *Mašek* ztrácí hnedle to nejinteressantnější, co na jeho paletě dosud bylo. Paleta jeho byla raněna zvláštním interessantním daltonismem. P. *Maškovi* jakoby místo sklerotiky byl nakapal do očí zředěný roztok mléčnatých verneuillských opálů. Všecky barvy nuançovaly mu zvláštním způsobem. Vzduch byl mu vždy přeplněn rozemletým, suchým, úbělovým mastkovým popraškem, který tlumil barvy, mělčil perspektivu a dával předmětům zvláštní matný brokátový lesk. Předměty v tomto prostředí ztrácely plastiku a modelaci. Světlo mělo na jeho obrazech vždy zvláštní slavnostní hymnický ton nedělního jitra. Budilo ve mně zvláštní náladu bílé vigilie . . . Ten úžas naší »umělecké« kritiky! Kam s ním? Co s ním? Musí přece do nějaké škatulky. Plain-aire, plain-aire! A »umělecká« naše kritika si oddechla. A od těch dob je p. *Mašek* zuřivý plain-airista. Maluje tedy bez pochyby samé tvrdé, suché, zapalitelné a řinčivé tony. Co je bílé nebo bělavé, už je eo ipso plain-aire. Cha, cha, cha... Nu ostatně nechtěl bych snad ani popírati, že malíř sám *chtěl* svého času dělat nějakou plain-airovskou revoluci, avšak jeho oko bylo zcela jinak přizpůsobeno. A nyní stačí vzpomenouti, že malíř, s takovou zvláštní, interessantní barevnou intuicí namaloval tato veliká kolem rozvěšená plátna, úplně bezcenná, jalová, prázdná a hnusná! Nevím, byl-li by kdo vůbec schopen, kdyby chtěl, a sice chtěl à tout prix, vymysliti a skomponovati perversnější obraz, než je p. *Maškovo* »Na rozcestí«. Národopis, Cnost, Hřích, pekelné plameny, čarodějnice, zmije, banální andělé, dobře krmený ženský akt — jedno pohlavkuje druhé na tomto »chef-d'oeuvre«. Ostatně naše Akademie přiřkla tomuto dílu cenu — to už je skutečná záruka špatnosti . . . Ah, jak je mi líto p. *Maškovy* palety, jež na těchto věcech vykrvácela a se utloukla! Jak hluboce náladové vise mohly se rozvířiti v podrážděné, chorobné routině p. *Maškově* při jiném skutečně uměleckém vzdělání . . . Ah, ostatně passons . . . Slovácko rozevřelo p. *Maškovi* konečně oči, jásali čeští »umělečtí« kritikové, radostí celí vedle sebe. Totiž p. *Mašek* bude pro příště vidět barvy tak, jak je vidí hokynáři a uzenáři, on ztrácí pomalu to, co ho ještě drželo umělecky nad niveau jeho kolegů. Není skutečně nic hnusnějšího, než dívati se na tyto posvícensky kostymované loutky, od jistých dob se dělá u nás se Slováci humbug, zcela sprostý a vyložený humbug. A malíři, kteří nám nosí z taterských stolic své barevné mazanice, jsou nestoudní lháři. Poněvadž jejich mazaniny suggerují lživý dojem, že, je-li dnes ještě jaká Arkadie, musí býti na Slovensku. Lidé jako by tam neměli pranic na práci, než práti a žehliti své atlasové tkaničky, škrobiti spodničky, mýti si ruce glycerinovým mýdlem, cíditi své holinky, líčiti se několika zlatkovým poudre-de-rose, zpívati si vždy veselé zpěvánky. Sprostá vyložená lež. Tendenčně malovaná pro salony zbohatlých vlasteneckých parvenuů. Pánové, nechoďte po statcích a nemalujte selské synky a nemalujte je o posvíceních, odvažte se také přec jednou do rozbitých, špinavých, zadlužených chalup, kde vyhublí lidé od rána do večera jenom klejí místo vašich veselých zpěvánek, a neštiťte se okusit s nimi ovesný chléb, abyste poznali, že tito Slováci jsou zcela něco jiného, než ti vaši, přecpaní dessertními dorty a cukrovinkami. Nenamítejte mi, »že nemám smyslu pro barevné malířské dojmy, které skýtá slovácký kroj«. Hleďte, vždyť lidé v těchto zbídačelých chatrčích šatí se také tímtéž krojem — jenže ovšem — ten je špinavý, rozedřený, umaštěný, má potrhané a rozpárané fábory a tkaničky a hlavně to vaše národní vyšívání — že ano? A potom, co je to platno: je to pöbl, ano pöbl. Chasa, která se

podezřele dívá, chasa, která má hlad, chasa, kterou ovládá dosud páter a pandur. A to vy nemůžete potřebovat, tím nelze zdobit salony vašich zbohatlých protzů a parvenuů v Čechách — není-liž pravda?

SOCIALNÁ LITERATURA. * P. *A. Hamon* vydal veliký svazek dokumentů a rozborů dnešního socialismu ve své práci **Le Socialisme et le Congrés de Londres.** Tato *historická studie* je velice bedlivá a důkladná. V **Les Joyeusetés de l'Exil** napsal p. *Charles Malato* vzpomínky a pozorování ze svých psaneckých let, ztrávených hlavně tam dole, v koloniích trestanců. A p. *Léopold Lacour* svým **Humanisme intégral** (*Le Duel des Sexes — La Cité future*) bojuje za práva ženy, líčí vývoj dnešní společnosti v nový útvar, na základě rovnosti všech lidí obou pohlaví. Pak nastane na zemi ráj, »kde se zajisté bude umírati, kde nebude bolest nijakž neznáma, kde se bude pracovati, ale kde povládne Svoboda, za skvělé exaltace všech užitečných a ušlechtilých schopností lidské bytosti.« Z drobných brožur jmenuji pouze **La Commune et la Révolution** od p. *G. Lefrançaise*, člena komuny z r. 1871, a polemické **Variations Guesdistes** od p. *Emila Pougeta.*

NĚMECKÉ KNIHY. Za hranicemi i u nás plno rámusu. Literární prophetové se mohou uprorokovat. P. *Hauptmann* vydal totiž nové dílo: **Die versunkene Glocke.** Práce sama nezdá se mi ani již jemným hauptmannovským leptáním na skle, je to již jen zamlžení vonného dechu na šedé, citlivé ploše antimonového zrcadla. Nekonečná pohádkovitá harmonie a lahoda jest mottem k celé práci. Má to božskou naivitu starých švábských a hornoslezských legend. — Scena za scenou je o málo jen vždy supponovaná kadence jednoho základního motivu: *Naivita.* — Lidé tu nemluví, ale zpívají jako ptáci, nebo chcete-li, ptáci nezpívají, ale mluví lidskou řečí. A jaký div, že tu a tam bude se vám zdáti ten neb onen motiv banální a otřelý, nebo že zhusta stihnete filosofické perly pro slabikáře. Nedovedete se emancipovati jako autor. Nejste z tohoto království.

* *Nové básně* p. *Renéa Marie Rilkea* — **Traumgekrönt** — jsou řadou jemných a nejdrobnějších nálad a citů: taková tichá, sladcebolná, snivě toužící, po všem se bledě rozlévající touha tu vlaje, taková dětsky čistá a svěže naivní (v dobrém smyslu) a mladě smutná lyrika lásky tu zní přitlumeně. Nevíte, ten polosvit nad knihou: umírá to květnový den — nebo je to předsvit příštího slunce? — Nejzcelenější a nejúčinnější jsou v svazku krátké, osmiveršové a méně, básně.

* P. *Alfred Erich* (Guth) v **Leiden** spojil v knihu osm realistických skizz zvláštní charakteristické nervosní a roztříštěné faktury. Společný sujet všech skizz — líčení, ať už fysického, ať psychického utrpení — rozveden v odlišné, svěže koncipované nuance. Nejlepší z kniky je skizza *Einsam*, nálada plná vzpomínkové melancholie.

DIVADLO. * U p. *F. X. Svobody* bylo nejlépe vidět, co zmůže přátelská kritika. Obratem ruky stal se z něho spasitel dramatické produkce naší, jeho, vesměs cenami poctěná, dramata byla vynášena jako nejlepší, co v divadelní literatuře máme, a o tom, co má ve stolku, roznášeny zavčas různé, více méně určité zprávy a vzbuzovány laskominy. V divadle bušilo se do dlaní a kritika roztrubovala slávu jména autorova a pěny hymny ve všech toninách. A tak se stal p. *Svoboda* spasitelem; ovšem, že jen v očích několika svých přátel — v očích ostatních bylničím: psal mimo rozvláčné, šedivé romány a novely také slabá dramata, právě tak suchá a prázdná, ubohá a šedá. A dnes přišla k tomu premiera veselohry p. *Svobodovy:* »**Dědečku, dědečku!**« Opravdu, roztomilá veselohra. Od ostatních dramatických prací autorových liší se tím, že nedostalo se mu za ni ceny; jinak má se

všemi dřívějšími pracemi všecko společné. Autorovi nedostává se humoru naprosto; na dnešní různá hnutí (jak ukázal již v »*Útoku zisku*«) dívá se očima desítiletého dítěte; hovory svých osob prosívá hojnými sentencemi, sebranými z hospodských moudrostí a pronáší je — a to s docela vážnou tváří — jako nejnovější vymoženosti filosofie; hledí vzbuditi dlouhodechými passážemi popisnými různé nálady, ale — ovšem proti své vůli — vzbudí vždy pouze jednu: naprosté nudy. Posluchač vrtí sebou v sedadle, nemoha dočkati se konce, a ty rozvleklé, hodinné tři akty uvádějí ho v zoufalství a zuřivost. Za poslouchání takových prací mělo by divadlo platiti publiku. P. *Svoboda*, prý, svoji veselohru zkrátil, učinil v ní nějaké škrty. Jsem rozhodně proti tomu. Nemiluji takových polovičatostí. Chtěl-li autor sebe a svoji práci zachrániti, měl ji beze všeho škrtnouti *celou*.

OPRAVA * Na str. 67 místo »dosud jedinou knihu« čtěte »dosud jedinou knihu *básní*.« Mimo to vydal jako *rukopis pro divadlo* dramata *Das Kind* a *Glück* (mimo prodej) a u Piersona román *Josa Gerth*.

VOLNÁ TRIBUNA.

Týče se opětně posledního božího koněberky p. J. S. Machara.

Myši, vylezše z doupat svých, osmělily se nás vybídnouti k boji. (Kniha „Judith", 14, 12.)

Dáti staropanenské krasavici na jevo, že ji nezbožňujeme nebo říci stárnoucímu tenorovi, že jeho hlas je poněkud méně ohebný: to všechno jest malheur. Ale nesalutovati starému literárnímu feldweblovi a říci p. *J. S. Macharovi*, že není genius, to už je přímo živelní katastrofa. Slíbil jsem minule, že p. *Macharovi* nebudu odpovídati. To bylo ovšem ode mne příliš velkopanské. Ale já jsem také *škodolibý* člověk. A tak jsem s přímo kanibalským gustem dočetl až do konce jeho epištolu v *Čase*. Ani ten nejkomisnější advokát ex offo nebyl by věci p. *Macharovy* hůře obhájil. Od té doby má p. *Machar* pro všechny své následující epištoly nového vděčného a vytrvalého čtenáře.

Především kvituji s díky všechny jeho komplimenty. Pan *Machar* jaktěživ prý mne sice neměl rád, ale to nikterak nevadilo jeho staromládeneckému srdci věnovati mi tím zvýšenější interess. Obával se totiž, *abych ho někde nepochválil*. Již r 1893 napadl ho tento strach, ve Vidni, za mrazivého podzimního dne, dva svědky má na to, jeden dokonce přijel k tomu schválně až z Brna. Já však ho vytrvale chválil. Já se jím oháněl, až do nebe jsem vynášel jeho jarní, letní, pondělní a odpolední sonety . . . a teď, kdy jsem pochválil i jeho *1893—1896* a *Boží bojovníky*, p. *Machar* řekl hrdinsky: Genug, mein Hippolyt! a chytil mne za pačesy. A tu tedy jsem, hanebný mlsal cizího podzimkového zelí, p. *Machar* mne drží, a kdyby nebyli na štěstí *Boží bojovníci* uzavřeni, byl bych se tam jistě jako vzácná akvisiče ocitl v plné zbroji a v plné slávě.

Pane *Machare*, JEDINÝ satiriku tohoto konce století, JEDINÝ jeho humoristo! Nejvzácnější atrakce bratrskopuritanského tingl-tanglu p. *Herbenova Času!* Já uznávám Váš esprit, já uznávám Vaše superiorní vtipy, jež vylézají z Vašich epištol jako ze špinavých pesteli štěnice! Ve Vaší duši spářil se krásný a prudký pardál polemisty s veleopem šklebivého vtipu a sarkasmu! Vy jste dlouho váhal a se rozmýšlel, až jste se rozhodl a sám k sobě promluvil: Jene Svatopluku, nemůžeme-li to přivésti na genia, můžeme to přivésti aspoň tak daleko, jako kollega Ryba!

A tak jste napsal svou botičovsky rozblácenou epištolu. Příteli *Machare*, kdyby byl ještě živ starý Heine, jistě by zaplakal radosti nad těmi stranami, jež jsou „trostlos öde wie die Lüneburger Heide“ a bohaty espritem „wie ein Freitisch für arme Theologen“. Vaše myšlénky letí prudce jako hřebci, škoda jen, že Vaše logika hraje k tomu cirkusový doprovod. A tak hřebci běhají jen do kolečka a neuběhnou nikam. Abyste mi rozumněl: máte dosud příliš mnoho ohně v sobě a to Vám škodí. Jste jako krátkozraký detektiv. Ženete se za objeveným lumpem a v nadšení pak o něj klopýtnete. Pohaněti na př. cizí krámek, když se někomu nelibí Váš vlastní, to je hokynářské a ne aristokratické. Nebo: vytýkati někomu, že opisuje, když jste sám živ z cizího, to je důkladné šlápnutí si na jazyk. Co byste byl Vy bez Vašeho papínka, charmantního a ironického Heina? Co by byla Vaše *Magdalena*, kdyby ji nebyl tak štědrou porodní bábou *Hamerlingův Homunculus*? Vidíte, neříkejte: „epigon v nejhorším slova smyslu!“ Každý nobl člověk má svého legitimního otce a čím kdo noblejší, tím má více předků. Tedy: trochu se umírňovat ve výlevech svého rozpáleného srdce! Nač hned ústa plná nehezti jako průchod veřejného domu? K čemu hned despekt à la: „Jakkěživ jsem ho neviděl, ale byl mi vždy protivný!“ Dělejte to jako já: já Vás také neměl nikdy rád, mám teď na př. také o Vás ustálený úsudek, že jako satirik dovedete všechno, vyjímajíc býti vtipným, o Vás jako poetovi jsem přesvědčen, že mimo *Confiteor* nedokážete už nic jiného než sestárnouti — ale nač bych Vám takové privátní úsudky vnucoval? Píšu o Vás studené, píšu o Vás i odmítavé, ale neolupuji Vás o víru v komplimenty, jimiž Vaše stařecká díla oblažuji Vaši nejnovější, v jiných panských službách sešedivělí a na kost a kůži odření kritičtí lokajové v obou zemských jazycích, ať už to píší bombastem vykřičených poutových vyvolavačů nebo se zelenou naivností knihkupeckých commis, čmárajících pro svého cheťa nadšené reklamy. Nepíšu však o Vás dvojatých úsudků. Co jsem psal v *Nivě*, to jest o Vás jako o básniku *Confiteoru* (výslovně to tam stojí!) — o knize *1893—1896* jsou tam zrovna *čtyři* řádky *totožné* s tím, co jsem psal v *Mod. R.* Vás to ovšem dopálilo, že se odvažuji vůbec o Vás psáti jiným tonem než hymnickým, ale odpusťte: dostati pod ruku staniol a vykřikovati jej za stříbro, to ponechám milerád Vašim impressariům. Vy vzdor tomu „šroubování nahoru“, jehož intence jsou tak průhledné, nebudete už nikdy mít významu pro mladou literaturu. Americkánský humbug neoživí Vás, jenž patříte mezi literární mumie. Vy nebudete nikdy na vrchu, když jste zůstal vespod. Je to směšné, vnucujete li se za vůdce generaci, jež je *dále* než Vy a jež je *jiná* než Vy!

Na konec malou poznámku. Pan *Machar* s despektem cituje úryvek z mé polemiky, psané v dobách, kdy jsem se osamocen rval se starými za volnost kritiky. To je neloyalní. Taková „křečkovitost“, jež se mi hází jako pukavec nyní na hlavu, je prostě surovost. Já jsem tenkrát vybojoval pro věc mladých více, než vybojuje tucet *takových* Macharů dnes, kteří tenkrát seděli za větrem, vrchnímu literárnímu mandarinovi říkali zbožně „patriarcho!“ a líbali starým pánům velkomožné zadky. Já jsem nebyl nikdy revolucionář v těle filistra. Nevypočítával jsem si nikdy, co mi to neb ono vynese. Nepsal jsem „kacířských“ knih a nedal k nim psáti předmluv — bohům z Akademie. Šel jsem přímo, a bylo-li třeba, udeřil jsem, a bylo-li třeba, kopl jsem. P. *Machar* byl vždy na rozpacích, má-li býti enfant terrible anebo president Akademie. A aby obojí spojil, zkonstruoval si famosní „Českou Modernu“. To byl hloupý a k tomu ještě macharovský nápad. Od té doby je v špatném rozmaru. Je-li směšný stařec, jenž hraje roli mladistvého milovníčka, a padesátiletá vdova, jež koketuje jako 15letá žabka, jest ještě směšnější takový básník, jenž má za sebou kandidaturu do Akademie a čestný národní dar a chce dělati revoluci, když už jest dávno po ní. Často jsem si opakoval: „Man kann ein *guter* lyrischer Dichter und dabei ein *dummer* Kerl sein“, dnes, poučen případem p. Macharovým, opravuji omšelý ten citát: „Man kann aber auch ein *schlechter* Dichter und dabei . . .“

V Praze, v lednu 1897. *Jiří Karásek*

Příspěvek k plagiatové komedii těchto let devadesátých.

Slovutnému p. F. V. Krejčímu pro radost. Ctihodný fedrovateli modernich proudů a myšlének a na slovo vzatý přiznivče mladých talentů! Prosím, byste přijal tyto řádky se stejnou blahosklonností, s jakou já s Vámi se tuto obirati hodlám. Chci Vám totiž především dáti jednu jedinou dobrou radu. Jsem sice takto skromný jinoch — trochu toho „jáismu" mně již, *jak Vás znám*, odpustíte — avšak jedná se o dobré Vaše, pročež mi dovolíte, abych tlumočil Vám tuto vřelé přání svého k smrti tak Vás zbožňujícího srdce. P. *Krejčí*, zlatoústý proroku moderny, výmluvný kazateli budoucího věku, hromová troubo vyvoleného Páně před Jerichem starého života, p. *Krejčí*, p. *Krejčí*, proboha Vás prosím: nebuďte *mstivým*. Já bídný hříšník, nehodný dotknouti se šedin Vašich, sbělených úsilovnou námahou pro zisk a slávu naší a dokonce i světové literatury, vyznávám se zkroušeně, že jsem svého času napsal do *Moderní Revue*, tohoto žurnálu, zakázaného všem dobrým školákům (já se divím, že jej čtete dosud), krátkou polemiku — *V záležitosti*: *Almanach Secesse* — kdež jsem se Vás dotkl slovy příliš snad šetrnými. Tohoto svého hříchu, a všech jiných, jichž snad nepamatuji, srdečně lituji, protože jsem jimi Vás, nejbystřejšího ducha rodné naší vlasti a jednu z mála genialních duší tohoto konce století, Vás, p. *Krejčí*, urazil a pohněval. Proboha, nemstěte toho na mne! Pomsta jest u Boha a nejvýš ještě u básníka-revolucionáře, jako je p. *Machar*, ale nikdy nesmí býti u Vás, šlechetná, vzácná, krásná duše. Budiž Vás dalek všechen hněv i všechno zášti! Neboť považte těch škod, jež by vzaly literatura, národ náš i člověčenstvo, kdyby Vám tak jednoho dne praskla žluč anebo dokonce mrtvice Vás ranila. A to všechno pro takového *S. K. Neumanna* a bezbožné výlevy jeho pera. A ten člověk — takový mladý člověk — je dokonce slepým k Vaší práci, k Vašim zásluhám a k Vašim vědomostem. On Vás nectí, on si Vás neváží, on se Vám dokonce pronikavě směje. A proč se Vám směje! Že prý jste měl jednou v *La Nation tchèque* článek o moderním hnutí našem a tam, prý, jste nepoctivě zamlčel práci svého literárního kolegy, s nímž jste se právě porval, a který, prý, přes všechny své chyby, vězovitě Vás přečnívá! Že, prý, jste nevyšel tak docela čist z nedávné aféry „Politice verso"! Že, prý, jste zneužil neznalosti našich poměrů v cizině a napsal malicherně mstivý a chlapecký článek o naší dekadenci do vídeňské *Die Zeit!* Že, prý, se chvástáte znalostí Nietzscheho a mrzce jste zhanobil jeho Zarathustru ve svém překladě, a jen dokázal, že vodnatě jako mycí houba nabubřelý Váš mozek je neschopen pojmouti silný mok takové číše! Že, prý, jste jakživ nečetl Charlesa Morice, Desjardinsa, Tissota a mnoho jiných užitečných duchů zahraničních, a přece psal o dekadenci do *Naší Doby*, *Dnešní otázku mravní* a jiná veledíla! A dokonce o Vás ten člověk tvrdí, že zapácháte kantorským šňupcem a že prý jste se minul svého cíle, zaměniv rákosku na kluky za pero kritické! Vy, který jste se nedávno nutil pochopiti jeho poesii, ač ještě nikdy jste ničeho nepochopil. Vy, který jste přetrpěl strašlivé martyrium s naučnými slovníky, když jste si marně a daleko přes půlnoc lámal důvtipnou hlavu nad trestuhodnými hieroglyfy moderní poesie, o nichž žádný dobrý kantor přece ničeho neslyšel. O nedocenění, vysmívaný, nebohý Eliáši mezi nevděčnými mláďaty; Váš varovný a kárající hlas zaniká, běda, bez ozvěny v srdcích zatvrzelých. Kéž by Vás Bůh naposled osvítil, abyste sebral svých pět švestek a navrátil se v zátiší požehnaných chaloupek, kdež byste mohl očekávati nebeské ono budoucího uznání. Ale především, p. *Krejčí*, smělý fedrovateli všeho originelního a odvážného, rytíři Sanctae Caritatis, apoštole Bohem vyslaný, abyste chránil naše Mládí proti banalitě, prostřednosti a kompromissu, ještě jednou Vás prosím: *nemstěte se* na něm. Vždyť on za to přece jen nemůže, že jej napadáte za hříchy *Kupidovy*, jehož nepatrné kresbičky přijaty byly autorem i redakcí pro *Apostrofy hrdé a vášnivé* s plným vědomím toho, že některé jsou kresleny pod vlivem p. Doudeletovým a, chcete-li, třeba ještě několika francouzských primitivistů. Ano, on si dokonce myslí, že tyto bezvýznamné hříčky lépe doplnily uměleckou hodnotu knihy, než to činí v *Rozhledech Klenovy Mladé duše*, a že v nich vzdor všemu bylo více originality než ve všech statích dvou congenialních a bratrských duší v *Rozhledech*, Vás a p. *Jiříka* dohromady. Slovutný spisovateli a přiznivče, přijmětež tedy tuto moji skromnou a úctivou radu. Přijmětež ji pro sebe i pro své, jen Vás důstojné, pomahače. Neboť nebylo by Vás hodno mstíti se za to, že ve Vás někdo genia nevidí, a jich opět, že jim byly kdysi se špatnými verši ukázány dvéře. A již se Vám, zbožňovaný mistře a učiteli, s hlubokým sehnutím poroučím a ujišťuji Vás, že se Vy mé literární cti dotknouti nemůžete.

V Olšanech, 17. ledna 1897. *Stanislav K. Neumann*

Vydavatel a redaktor **Arnošt Procházka**. — Tiskem **Emanuela Stivína** v Praze.

STANISLAW PRZYBYSZEWSKI

EDVARD MUNCH.

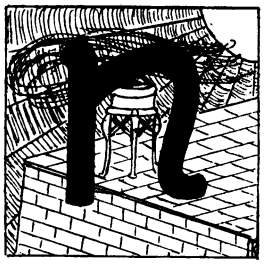

EJPRVÉ pocit lásky muže, jenž tu jednu ženu, kterou miluje, všady hledá, všady ji vidí a přece jí nikde nemůže nalézti:

Dlouhá cesta a na této cestě řada postav s podobnými tvářemi.

Srdce mužovo buší — buší — buší... Každá dívka, jež tam jde mimo, mohla by býti *ona*, ta *Jedna*. A vždy znova totéž sklamání. Jeho oči přeletují nad hlavami mimojdoucích. Tam zajisté kráčí — ne! Tam! Tam! V každé jednotlivé ji vidí, ale ona to není. Hledí dále dolů na cestu. Docela daleko v pozadí žhne zapadající slunce na otevřeném okně. Toto hořící okno upoutá jeho oko. Toto dožihající okno stává se záchrannou kotvou jeho rozpadajícímu se mozku.

Tak pohlíží horečkou nemocný, aneb někdo, jenž se v nejbližší hodině stane samovrahem, na svět. Lidé splývají v jednu postavu, ku předu a na zad se sunoucí, černou, kupící se massu, ale to hořící okno na konci cesty stává se světem o sobě, něčím, jež je tu samo, a všechno bytí ovládá.

Na jiném obraze vidí se tupý, až k blbosti znetvořený mužský obličej v koutě. Vzadu smutná, nevýslovně pustá krajina. To je „Žárlivost". Avšak ne žárlivost podvedeného muže, nýbrž zoufalého milence, jenž se v každý pohled milenčin vžírá, každý její krok podezřívavě hlídá, každé slovo s mukou promýšlí, nevplížila-li se již do její duše myšlénka na jiného muže. Jeho duše je zraněna jako kvasící vřed, cítí, že nemůže se nikdy zbaviti podezření, cítí nemožnost uhodnouti její myšlénky, neboť i pravda ženina je nevědomou lží.

A *Zoufalství* přichází! Je nemožno tento obraz popsati, ježto záleží jeho ohromná mohutnost v barvě. Nebe křičí, moře křičí, celá příroda shromáždila se v jediném orkanu křičení a napřed na pobřežním mostě člověk s široce rozevřenými křičícími ústy,

člověk, jenž se drží plochýma rukama pevně za hlavu, neboť při takových křicích pukají žíly a vlasy sbělají.

Oh la sale corvée de la vie!

* * *

Žena jako životplodící a životničící moc, matka a milenka, věčné dobro a věčné zlo, tak žila žena již ve snech největšího všech magů: *Maniho.*

Dobrý bůh stvořil duchy, čisté bytosti, jeho svět je světem neviditelného, kde je vše dobrým a dokonalým.

Špatný bůh je Lucifer, jenž stvořil viditelné, materielné a pomíjivé. Nestvořil toho pouze, ovládá a spravuje to vše po své libovůli, neboť dobrý bůh se nestará o jsoucí, nebyl také nikdy na světě mimo „spiritualiter", v těle fanatického misogyna Pavla.

Zdá se, jakoby byl Munch nevědomky se připojil ke kosmické doktrině *Maniho*, ve svém předvedení ženy. Dobrý bůh v ženě, toť „Madonna", a tento bůh je pouze idealem, jenž kdysi snad vstoupí z říše snů mužových do skutečnosti, jinak je pro něho žena zlým mučivým démonem, „černým bohem", rodilou prostitutkou, lhostejno, prostituje-li se fysicky nebo moralně.

Munch synthetisuje ženu jako zlého demona, který i tam, kde zdánlivě náleží jenom „Jednomu", se zdobí pro tisíc jiných samečků a k sobě je vábí, zlou „Huldru", která i tam, kde zůstává zdánlivě „Jednomu" věrnou, pociťuje pekelnou radost ze zničení tak a tak mnoha jiných. Žena je pro něho bezpocitným světlem, v němž moli bez ušetření dodělávají, losí samičkou, klidně dále se pasoucí, zatím co si pro ni dva samečkové rvou útroby z těla.

Obměňuje thema ve vždy nových druzích tonů.

Jednou představuje ji jako báječné zvíře s tlapami noha, jež muže roztrhávají, k letu připravenou, aby se vrhla na jinou oběť. Ještě poslední, krutě studený, lhostejný pohled dolů na její oběť: ta hloupá mužská bestie!

Na malé vignetě symbolisuje moc ženinu takto:

Na hlavě muže, ztrnulého v zoufalství, spočívají těžce tlačíce dva prsy ženy. Milenka, manželka, matka, těžké zhoubné požehnání země nad zničenou hlavou mužovou! Jeho oči jsou zavřeny: Dokonáno jest!

* * *

Není účelem této krátké skizzy podati vyčerpávající charakteristiky tohoto vzácného umělce a jeho děl, jichž je asi osmdesát. Chtěl jsem k němu ukázati jako k průkopníku, jenž ponejprv dovedl představiti nahé zažití duše, její vise a její tušení, její sny a její muka (*). Jenom ještě několik slov o jeho osobnosti.

Narodil se r. 1864 ve východním Norsku — v Löitenech, provincie Hedemarkské — pochází z velmi staré z Dánska přistěhovalé rodiny a prožil svých prvých dvacet let téměř výhradně v Kristianii a na Kristianském fjordu.

Jeho první doba vývoje spadá do nejpodivuhodnější periody norského duševního života.

Byla to doba (1885) bohême-literatury a rozčilených sexuellných debat. Fanatický boj vzplál mezi Björnsonem s jedné strany, jenž své banalné senility napsal ve známé brožuře „Polygamie nebo monogamie“ a po celé Skandinavii cestoval jako prorok čistoty, a mladou generací s druhé strany, v jejíž čele stála podivuhodně mocná, bezohledně brutalná, ale v nejvnitřnějším základě nemocná a rozervaná osobnost: *Hans Jäger.*

Kolem něho se shromáždil hlouček mladých a ponejvíce velmi nadaných lidí, a tento kruh — toto stolové kolo, neboť sedèli většinou v slavném, tak často v norské literatuře popsaném Café Grand — tvořil svět pro sebe a stal se hrůzou a zděšením všech „pořádných“.

Z tohoto „stolového kola“ vycházel nejprudší útok proti „dobré společnosti“. Hypokritický závoj, jímž společnost své hanby zakrývala, byl bez slitování strhován, věci, jichž se dříve nikdo neodvážil vysloviti, byly otevřeně vykřikovány, sexuellná bída pohlavně dospělé mládeže na všech trzích vyvolávána. Z ciziny bylo sem přeneseno množství podivně skroucených socialistických idejí: ženská práva, upravení prostituce, sexuellná rovnoprávnost. Debattovalo se a společnost byla nucena spoludebattovati, sedělo se celý den v kavárně a staré „předsudky“ byly vysmívány a pilo se — oh! pilo se velmi mnoho.

Tehdy vyšel slavný román Hanse Jägera: „Z Kristianské bohémy“, v níž zcela otevřeně káže „volnou lásku“ a „volná“ láska byla od nadšených přívrženců povýšena na jakousi svátost.

(*) Čtenáře, interessující se o Muncha, odkazuji na knihu, již jsem před několika roky vydal: „Das Werk von Edvard Munch“, dále na mappu s osmi původními leptáními, již vydal Julius Meier-Graefe, Berlin W. Schillstrasse 4 (cena 50 *M*).

Téměř současně vyšel román Kristiana Krogha, dosti plačtivá historie o mladé dívce, jež se stane prostitutkou, a nejlepší kniha tohoto druhu literatury: „Selští studenti“ od Arna Garborga.

Ale brzy nastalo shroucení. Moralka bohémy o sexuellné rovnoprávnosti ženy a svátost volné lásky dohnaly několik lidí k sebevraždě, několik žen z bohémy stalo se prostitutkami, poněvadž oddání-se dnes tomu, zítra onomu představovalo méně akt lásky, než spíše potupný, „pyšný“ protest proti „pořádným“, — Hans Jäger, na těle i na duši docela rozrušen, musil uprchnouti do Paříže, aby unikl vězení, Kristian Krogh jal se malovati prostřední obrazy se socialistickými tendencemi, a Arne Garborg šel nahoru do hor své velké budoucnosti vstříc.

Tak se rozpadla bohéma. Ženy zkazily se pod vlivem moralky o „volné“ lásce, moralky radikalných, neukojených hochů, muži hynuli pitím neb sebevraždou, aneb stali se sami — „pořádnými“.

Jenom mladý Munch kráčel nezmaten a nedotčen v tomto víru počínající se „kultury“ — všechno to zvalo se v jargonu mladé generace „kulturou“ — viděl vše, pozoroval a hloubal o fatalném osudu všech těch lidí, jež viděl kolem sebe hynouti a kaziti se.

Z této doby pochází grandiosní portrait Hanse Jägera, nedostižný v duševní mohutnosti, bohémský výjev, malovaný se skvělým, studeným humorem, několik fjordových krajin, několik jiných obrazů, vzbudivších již tehdy proti němu fanatický odpor, a především ohromující obraz, jenž illustruje lépe než všechna slova tehdejší náladu:

Na posteli leží spící žena. Paže visí mdle dolů, nohu k sobě přimkla, a obličej tupý hnusem a nechutí. Před postelí na stole leží několik prázdných lahví . . .

„Pán“ opustil tu dámu dosti brzy, aby neviděl spustošení v jejím obličeji po noci „lásky“, kterou stimuloval alkoholem.

Rassurez-vous: ona se pomstí! Oh, jak se pomstí!...

Před několika lety odešel Munch do ciziny, kde stvořil své největší a nejhlubší, jen tu a tam se vrací v létě ku svému milovanému fjordu.

* * *

Prostá, veliká a mohutná jako jeho zažití a jeho sny jest jeho barva. Je symfonikem barev úplně v témž smyslu, v němž je Beethoven symfonikem tonů. Co Munch představuje, jsou barevné, pocitové symfonie, poněvadž jeho pocity, stejně náhodně

jako u Beethovena v tonech, u něho se projevují v barvě. U Muncha jeví se barva popivé jako „absolutný“ pocitový korrelat, stejně absolutný jako je ton u většiny lidí. A kdyby se kdysi mělo podařiti představiti zpětný převod barvy v ton, snad — pak teprve snad by chápala massa, jež se dnes Munchovi vysmívá, ale s poměrným porozuměním může sledovati Beethovenskou symfonii, že všechno, co Munch maluje a jak on maluje, se muselo *zrovna tak,* s donucující absolutnou nutností *zrovna tak* a ne jinak vymalovati.

To vysvětluje také překvapující fakt, že Munch vlastně neměl nikdy učitele a že se také od nikoho ničemu nemohl naučiti. Je právě jediný, podivuhodný zjev, jako je to jeho velký krajan, Gustav Vigeland, na poli plastiky, u něhož se projevuje každý pocit jako forma a linie.

Zastaviv se, opřel jsem se o zábradlí, téměř mrtvý únavou. Nad modrým černým fjordem visela oblaka, červená jako krev a jako ohnivé jazyky. Moji přátelé se vzdálili, a samoten, chvěje se úzkostí, uvědomil jsem si veliký, nekonečný výkřik přírody. —*E. M.*

OTOKAR BŘEZINA

Pohyb němých úst.

Z výsluní tajemného žár do mé duše dých,
jak upomínka světla do zraků vyhaslých.
A z mlčení, jež válo v mých stínů černý vzrůst,
se třásla marná sdílnost, jak pohyb němých úst.

Zlá žízeň z hlubin věcí mi v tváře zadechla?
Či blízkost věčných vichrů má touha zaslechla?
Žeh noci ztravující jsem v duši ucítil?
A z mraků potrhaných den věčný zasvítil?

Či znova, sestro dálky, můj přízrak, bled a tich,
slov přišlích tiší na rtech, šel září zraků tvých,
a výkřik němé bázně, jenž vstříc mu letěl tmou,
z niv mrtvých ticha tvého jsem slyšel duši svou? —

Prach siný jiných sluncí se skládá na všech snech,
a liliji všech vůně má smrti silný dech,
a nejhlubší hlas duše, když zazní touhy pln,
v svém zádumčivém chvění hrá hudbou věčných vln.

ALFRED GUTH

DÄMMERUNG.

WARUM liege ich eigentlich da, starre in die Luft und — Wozu eigentlich? Warum gehe ich nicht fort, in die Strassen, in's Theater oder —

Es ist so schön so, so schön — — — — —

Die Rosette da oben am Plafond, die kleine mattblaue, die lächelt — beinahe höhnisch — — und die Stuccaturen, die bilden nun auf einmal Buchstaben und Namen; nein, nein, das ist doch zu dumm, zu dumm.

Die untergehende Sonne wirft ihren rothen, traurigen Schein auf die weisse Wand, schmal, lang, erst satt, dann zuckend, leise zuckend, dann immer kleiner, nur einen dünnen Streifen.

Nun wird es dunkel.

Grau, fahl.

Kein Tag, keine Nacht.

Ein Spinngewebe zieht sich über meine Augen, drückt mir sanft die Lider und macht mich schlaff, müde — —

Ich hätte Lust aufzuspringen. Doch ich fühle, dass ich nicht kann — — nicht kann.

Dann fühle ich solch' ein Wohlbehagen in den Gliedern und ich freue mich, dass ich da liege, die Augen nicht öffnen, nicht denken muss, nur so hindämmere — —

So hingaukeln ohne Wollen, ohne Entschluss ist doch das Beste.

So ein paar Momente sich denken:

Die Lerche in der Luft, in der klaren, reinen, oder ein Frosch, der friedlich im Sumpfe quackt, oder ein Insect in einer duftenden Blume berauscht, oder im Meere, weit, weit allein auf den Wellen treiben — — nur die Unendlichkeit, so wie wenn man allein auf der Welt wäre, der einzige Übriggebliebene und untergeht. — —

Und dieser Fall durch das weiche tiefgrüne Wasser, tief zu den Korallen — und da drunten ruhn — und denken, dass da oben die Wellen gehn thürmehoch über alles Land und dass es nicht mehr giebt — gar nichts. — —

Immerfort so denken — — und dann nichts mehr wissen, was man denkt, nicht mehr unterscheiden können, was ist und was scheint. All den Gedanken und Erinnerungen entfliehn, nichts mehr wissen, nichts mehr kennen. — Die Gedanken und Errinnerungen, die Pläne und das alles, wie alt — wie alt — Luftschlösser. —

Ja, das, das —; gaukeln, gaukeln — und dann wieder das Spinngewebe, das sanft die Lider drückt und süsse Musik, zart, weich, Flöten und Geigen. —

Dann nicht mehr aufwachen, nicht mehr aufwachen.

Prag.

JIŘÍ KARÁSEK

LEGENDA O MELANCHOLICKÉM PRINCI.

Kapitola pátá. **Návraty Mrtvých.**

VRÁTIV se ze svých návštěv cizích dvorů evropských, Jeho Výsost dědičný princ mohl se, vyžaduje klidu rozrušeným svým nervům, uchýliti v samotu. Malý palác, jejž mu k pobytu teď vykázali, tapetovaný v ztemnělých barvách, s nábytkem neužívaného již, chmurného stylu, proměnil v klášter. Vnější svět ztratil zase pro něho půvab, jejž z počátku zdál se pro něho míti. Cítil sice stále, že svět znamená něco zcela rozdílného od jeho bytosti, ale kdežto dříve ta rozdílnost jej k sobě vábila, a on toužil proniknouti pod povrch a ukojiti své smysly, teď již věděl, že to byla nejvýše jen touha uviděti jinou barvu, než jakou zřely dosud jeho zraky, a zaslechnouti jiný ton, než který dosud k jeho sluchu zaznival. — Jak byl teď vším, čeho zažil, vysílen a otupen! — Jeho pocity

páchly hnijícími vůněmi zkaženého ovoce. Jeho zvědavost zemdlela. Z jeho duše vytratil se tajemný nepokoj, těkavý jako roztřesená rtuť, opustila jeho bytost touha blížiti se nepozorovaně lidem a hledati v jich zracích zastřené, zmlženě modré tajemství záhady vlastního bytí. Jeho Já stalo se zase tou pyšnou, uzavřenou věží, jakou bylo dříve . . . a on zase cítil klam illuse, že by bylo možno navázati styk mezi sebou a světem . . .

Tak dusno, tak dusno bylo v jeho bytosti, a žhavé ovzduší jakoby vždy níž a níž klesalo na jeho těžkou, umdlenou hlavu . . . a províjelo se žhnoucími pruty celým jeho tělem . . .

Obklopil se knihami a věnoval se jich četbě. Opovrhuje ze zásady moderní literaturou, v níž neviděl nic, než výrobu plebejského žurnalismu, rozhodl se pro literatury starých. Zdálo se mu zbytečným obírati se literaturami, jež nad krásu kladly všednost a nad linie a rhytmus machu. Něco tak hnusného jako *naturalismus* zdálo se mu skutečně jen možným v století, jež i tu jedinou originelnější myšlénku, jíž pojalo, prokopání Suezu a Panamy, zhanobilo sprostotou akcií. Příroda, byl přesvědčen, se musí vymýšlet a ne napodobovat. Příroda, to jsou sem tam obstojnější motivy, jako u prostředního básníka lepší rýmy, z nichž teprve lze stylisovati a vytvářeti. Jaké to hnusné dílo, celý ten cyklus Rougon-Macquartů! Jakoby to všechno páchlo pivem a tabákem nejnižší krčmy. Princi bylo trapnou povinností pročísti několik svazků. Neměl-li rád *Victora Huga*, že se mu zdál míti více slov než ducha, tím více hnusil si *Zolu*: zde nebyla ani slova, jako u Victora Huga, slova v purpuru a ultramarinu. Zola byl mu prostě spekulantem. Celý vtip jeho umění byl v tom, že znaje své nedostatky, aby je zakryl, učinil z nich theorii. A tak vešla *krátkozrakost* do mody. Teď jsou dokonce krátkozrakými i ti, kteří by jinak docela dobře viděli. »Studují« přírodu. Básníci chodí k chátře se stejnou zbožností, jako se jindy chodilo k Musám. Ale být prostředním náleží k řemeslu, a literatura je teď řemeslo jako každé jiné. Princi se zdálo, že jedině ten posměch, jejž vytrpěl, může Zolu trochu ospravedlniti za to, že napsal něco tak bezduchého a nízkého jako svou *Nanu*. To je banqueroute cyklu, jenž chtěl líčit úpadek druhého Císařství a jenž nedovedl něco uměleckého stvořiti z jediné veliké věci, již Císařství právě vytvořilo, z jeho demimondu. Ani *dekadentů* princ nemiloval. Zajímali jej z počátku. Jejich styl, styl úpadku, k nejzazšímu bodu dozrálý, plný odboček a spletenin, oslnivě fosfo-

reskující, chodící do všech odborných slovníků pro terminy, vypůjčující si se všech palet barvy a se všech kláves tony, s lichotivou jemností nejkrásnějších indických kašmírů, dal jeho duši rozezvučeti se v několika příbuzných a konformních rhytmech. Svítilo to všechno a blýskalo příkrými slunci, hýřilo to a žehlo pestrostí východních koberců. A hlavní přednost: bylo to všechno tak *irrealné*, mísilo to určité s nezřetelným, viděné s tušeným, barvu s polosvětlem, hudbu se stínem, drahokam s plamenem, duhu se soumrakem, pohyb s linií, že to pro několik okamžiků fascinovalo. Ale pak se prohlédla mystifikace. A tato *snadnost odkrytí* to byla, jež mu znechucovala četbu. Přestal posléze i půvab koloristního zájmu. Posledních repraesentantů školy už ani nečetl. Nezajímali ho tito tuctoví »mystikové«, zpívající do omrzení a ve všech toninách o Tajemství a Neznámu jako o familiérních mobilech básnického inventáře. To byli literati a ne básníci.

A ještě z jednoho důvodu nechutila se mu celá moderní literatura. Její prolhaný feminism jej odpuzoval. Všechno se soustřeďovalo na jedinou šablonu: pohlavní poměr mezi mužem a ženou. — A žena, žena-zvíře byla vždy ŽENA. Její inferiornost zde se odehrávala s větší drzostí než zdarem. Jako by se rodily den co den veliké ženy, jakou byla *Sappho, svatá Teresie* nebo *markýza de Pompadour*. Všechno v literatuře bylo erotické a nic psychologické. Všechno bylo sexuellné a nic pravdivé. Pro psychologa byla to papírová poušť. »Immoralnost« moderní literatury byla jen fikcí. Zde se chodilo sice naze, ale dbalo se pečlivě fíkových listů, t. j. sexuellné svádělo se vždy v pravý okamžik v způsobnou šablonu. Literatury starých zdály se princi méně prosyceny sexuellností, ale byly za to sexuellnější. Žena tam byla inferiorní, jako je ve skutečnosti inferiorní. A byla tam dokonce častěji . . . i ta sexuellnost, jež se obchází potměšile bez ženy.

Nejprve se věnoval princ historikům. To byli básníci a tvůrci, a historie byla tu jen k vůli tomu, aby potvrzovala jich hypothesy a fikce. Princ křísil jich četbou řadu římských cesarů od Augusta nahoru, nejznamenitější to výtvory, jimiž se historie ta může vykázati. Zapomínaje století, v němž žil, přenášel se fikčně k těm dalekým Mrtvým, v snění melancholických hodin, kdy smutek se snášel s temnotami do pohaslého dne. Vytvářel pro svou rozkoš diletanta jakousi sentimentalní a v slzách se usmívající směs smyšlénky s podkladem skutečnosti, činil vše ve formě daleké, v temném jasu se stápějící vzpomínky, a co posléze toto Oživení vždy víc

a více ztrácelo na své přízračnosti a zdálo se blížiti jeho bytosti, snažil se zachytiti ze zvuku hlasu toho, jejž vyvolal, snivý přídech, jako z hovoru přítele, s nímž by trochu umdleně v pozdní hodině mluvil o *věcech tohoto světa* . . .

Nejprve se zjevil pochmurný *Tiberius*, nepřístupný, nedůvěřivý, mstivý a otrávený, pro vraždu Germanica všeobecně nenáviděný, pohrdající tam, kde již nemohl milovati, zardousený svým okolím. Ten byl vystylisován jako fantom, ledový, mračivý, vyvolávající při svém zjevu děsivé ticho v celém svém okolí, jeho kročeje na vždy se ztrácely v pustých síních paláců, jimiž se samojediný procházel, opuštěn všemi, ponechán svým myšlénkám jako Akaon pronásledujícím jej psům. Pak *Caligula*, jehož opovržení sestylisovali historikové v grimassu a parodii. V museum kapitolském v Římě viděl princ jeho poprsí. Malá, tvrdá hlava, jejíž krása jest *pravidelnost*, hrdě vztyčená na pevném, tuhém, štíhlém krku. Vlasy, husté, vlnivé, kryjí zpola čelo, pod nímž dřímou blesky tvrdošijných a zarputilých myšlének. Je to *zlá* tvář, jež imponuje svými přísnými zraky, tmavými jak achat, ale neodpuzuje. A tento cesar, jenž šel pyšně shnilým Římem, jenž zjevem svým dovedl uvésti s řídkým uměním k platnosti celou svou moc, povrhnul kulturou svých současníků, vymoženostmi jejich umění a věd, byl prosté *animal* důvěřující svému instinktu, — volil za svou společnost herce a kočí cirku, a bil své století v tvář a plil mu v ústa, neuznávaje jiné vznešenosti mimo svou vlastní. »Cesar je bůh« — a Caligula poroučí stavěti sobě samému oltáře. *On* je Jupiter, *on* jest Helios. Ale *on* je také Jehova. Židům, již se vzpečují v chrámě jerusalemském postaviti jeho obraz a jemu obětovati, hrozí válkou. Caligula je také *Jediný Umělec* a *Jediný Básník*. Poroučí z veřejných knihoven vyházeti díla řeckých klassiků, díla řečníků, historiků a básníků jak ciceronské, tak augustovské doby a nahraditi je vlastními spisy. On je také *Jediný Vojín* a *Jediný Vítěz*. Vypravuje veliké válečné tažení proti Britannii a dospěv severního pobřeží Gallie poroučí vojínům sbírati škeble. Milliony sestercí proměňuje v zuřivé orgie a divoké slavnosti, jež mění jeho paláce v šílené lupanary, kde se všechno dusí ve vzduchu těžkém vlhkou vůní, vůní růžových olejů. Každou vůli, jež se staví proti jeho vůli, láme jako třtinu. Šlape vzpupně na šíje svých poddaných. On je »dominus«, a vše ostatní patří k houfům jeho otrocké sběře. Občané putují na popraviště, jakmile jejich existence může se zdáti urážkou Veličenstva. Občané hynou hlady, ale Caligula loďmi, jež by mohly umožniti dovoz obilí, operuje vyzývavě při šílených svých stavbách v Pu-

teolech. Jaká zajímavá grimassa ducha, jenž byl jistě krásný a prudký jako pardal, jenž jde na všechno útokem a do všeho zatíná smrtící zuby a všechno rve v krvavé cáry masa! Jeho individualism zdál se současníkům v nejzazší střemhlavost přepjatým, ale všechny jeho výbuchy byly jen duchaplným protestem proti těm, již chtěli držeti násilím tuto prudkou a ohnivou hlavu a lámati její vzdory a hasiti její ohně.

Ale i tato vzdorná hlava měla jistě své chvíle únavy a své hodiny spleenu, kdy pohrdala vším kolem, co mohla zničiti, v nejtrapnější enervaci, kdy jako raněné zvíře uchylovala se s melancholickým svým tajemstvím v nejzazší komnaty paláce, cítíc se nejbídnější a nejnešťastnější. A tehdy se jistě plnily slzami tmavé a mrtvé oči, a hrdá a tak pravidelně krásná hlava usínala přemožena vlastní slabostí při svítilně, jež se marně zdála očekávati Opožděný Příchod . . .

Připoutána k studenému oltáři nevděčného Erota, jeho duše cítila všechna muka lásky, *jež nemůže býti nasycena.* Smyslnost hořela v ní jako požáry slunce v tropech vášní, ale ona nemohla než zhrdati požitky, jež byly tak směšně malými vůči její extremně vypjaté touze. A tak požár hořel vždy prudčeji a prudčeji, stravuje tělo, jež mu sebe samo dalo za oběť, zhrdajíc zápasem. Noční lože nebylo ložem klidu. Marně zarýval, mučen chorobnými žáry masa, Cesar své horké tělo do měkkých spoust zvířecích koží. Marně povstával, by přecházel v temnu komnaty, kde lampy s podušenými v barevných sklech svity, činily vzduch neurčitým chvěním bez odstínu, kam se temnoty kladly jako těžké přízraky . . .

. . . Ráno zjevoval se Cesar vždy zasmušilejší a bledší, tvář jeho měla zsinalý lesk podobný tomu, jenž by jí dodávalo v tmách zrcadlo, ozářené svícemi. A vida se obklopen celou slávou svého dvoru, pozlacenou jeho lícoměrností, cítil, jak v jeho nitru vyvstává nepřátelství k zástupu těchto *nasycených*, a v Cesaru budil se pardal, jenž pojednou zatoužil opojiti se teplou a čerstvou krví, a zlé blesky šlehaly zase z jeho přísných a achatových zraků.

(Pokračování.)

LÉON RIOTOR

SOL NATAL*

Quand je gravis les monts qui découpent la nue
j'aime, o pays natal, tes spectacles perdus,
j'aime ton vent qui râle et sur ma tête nue
le dôme de ton ciel pour mes sens éperdus.

Gouffres profonds de pierre où brament les torrentes
gardant sur leurs flancs verts d'arbres échevelés
les nids d'oiseaux noyés au feuillage des sentes
et l'encensoir fumant des parfums envolés!

Ballons, monts escarpés, combes de roche noire,
et ruisseaux mugissants dans les sombres ravins,
tout me charme, et l'azur, de dentelles de moire
vient baigner tout cela dans ses replis divins!

J'adore, sous le ciel qui se frange de brume
o mon pays natal! ton horizon béant,
ton vent moqueur et fier, et tes ruisseaux d'écume
et tes monts haletants, mamelles de géant!

PARIS

FRANTIŠEK SOLDAN

Touha.

Tvůj pohled ještě do duše mne pálí.
Žár očí tvých v ní zapadnul mi ke dnu.
Chci mít ty chvíle, jež mi tebe daly,
ať ze tvé dlaně svoji rozkoš zvednu..

Den zapad dávno. Nastal večer po něm.
Duch usíná mi. Pod jej vzbudit zase,
ať nové chvíle přičtu k starým oněm.
Můj pastýř vzpomínek již v suchopáru pase.

Jsem syt už dobou. Zkrať mi žití nudu!
Chci mít tě zase, jak jsem tě měl kdysi,
vlej novou čilost v spánek mojich údů,
chci vidět jasně tvoje mrtvé rysy.

* *LA MAIN DE GLOIRE, poème légendaire — en préparation.*

KRESLIL KAREL HLAVÁČEK

JORIS KARL HUYSMANS

NA RUBY.

V JEHO zoufalých a učených dílech bylo zvláštní kouzlo, očarování rozrušující vás až do útrob, jako při některých básních Baudelaireových, a zůstanete udiveni, zamyšleni, pomateni tímto uměním, překročivším hranice malířství, vypůjčujícím si od umění psaní jeho nejsubtilnější evokace, od umění Limonsinského jeho nejpodivuhodnější nádhery, od umění kamenořezcova a rytcova jeho nejvybranější jemnosti. Tyto dva obrazy Salomey, pro něž byl podiv des Esseintes bez mezí, žily pod jeho zrakem, visíce na zdích jeho pracovny, na vyhrazených stěnách mezi regály s knihami.

Ale zde se neomezovaly koupě obrazů, jež učinil za tím účelem, aby vyzdobil svou samotu.

Ačkoliv obětoval celé první a jediné poschodí svého domu, jehož osobně neobýval, přízemí samo pro sebe potřebovalo četných serií rámů, aby se oblékly zdi.

Toto přízemí bylo takto rozděleno:

Toiletní kabinet, spojený s ložnicí, zaujímal jedno z nároží stavení; z ložnice vcházelo se do knihovny, z knihovny do jídelny, tvořící druhé nároží.

Tyto komnaty, tvořící jedno průčelí obydlí, táhly se v přímé čáře, přerušené okny, vedoucími na Aunayské údolí.

Druhé průčelí domu skládalo se ze čtyr pokojů, přesně podobných, co se týče spořádání, prvním. Tak tvořila kuchyně roh, odpovídala jídelně; veliký vestibul, sloužící za vstup do obydlí, knihovně; jakýsi boudoir, ložnici; záchodky, rýsující úhel, toiletnímu kabinetu.

Všecky tyto komnaty měly světlo se strany protilehlé k Aunayskému údolí a hleděly na věž Croyskou a Châtillonskou.

Co se týče schodiště, přiléhalo k jednomu boku domu zvenčí; kroky sluhů, otřásající stupněmi, docházely takto méně určitě, více hluše k des Esseintes.

Dal vytapetovati živou červení boudoir, a na všecky příčky komnaty zavěsiti ebenové rámce s rytinami Jana Luykena, starého hollandského rytce, ve Francii téměř neznámého.

Měl od tohoto fantastického a truchlivého, prudkého a divokého umělce serii jeho *Náboženských pronásledování*, hrozné rytiny, obsahující všecky muky, jež vynalezlo náboženské šílen-

ství, rytiny, kde řvalo divadlo lidských utrpení, těl do hněda pečených na pánvích, lebek, sťatých šavlemi, provrtaných hřeby, rozřezaných pilami, střev, vyňatých z břicha a navinutých na cívky, nehtů, zvolna vytrhaných kleštěmi, vybodaných zornic, víček, nazpět obrácených bodci, vylámaných údů, pečlivě přeražených, obnažených kostí, dlouho oškrabovaných pláty.

Tato díla, plná hroznych obrazotvorností, čpící spáleninou, vypocující krev, naplněná křikem hrůzy a prokletí, působila des Esseintes husí kůži, a udržovala jej bez dechu v tomto červeném pokoji.

Ale mimo tato zamrazení, jež přinášela, také mimo hrozný talent tohoto muže, bylo možno z neobyčejného života, oživujícího jeho osoby, odkryti v jeho ohromujících bujeních davu, v jeho proudech lidu, provedených s dovedností rydla, upomínajícího na dovednost Callotovu, ale s mohutností, jíž neměl nikdy tento zábavný škrabal, vzácná znovavytvoření prostředí a dob; architektura, kroje, mravy za dob Makabejců, v Římě za pronásledování křesťanů, ve Španělsku za vlády Inkvisice, ve Francii ve středověku a v době svato-bartolominad a dragonad byly vypozorovány s úzkostlivou péčí, zaznamenány se svrchovanou znalostí.

Tyto rytiny byly pravým nalezištěm zpráv; bylo možno je pozorovati bez únavy po několik hodin; jsouce hluboce suggestivní, co se týče úvah, pomáhaly často des Esseintes zabíjeti dny, vzpurné knihám.

Život Luykenův byl mu o vnadu více; vysvětloval ostatně hallucinaci jeho díla. Vřelý kalvinista, zatvrzelý sektař, pobláznený zpěvy a modlitbami, skládal náboženské básně, jež illustroval, parafrasoval veršem žalmy, zahloubával se do četby Bible, z níž vycházel v extasi, divý, s mozkem plným krvavých sujetů, s ústy skřivenými kletbami Reformace, jejími zpěvy úděsu a hněvu.

Nad to opovrhoval světem, zanechal svých statků chudým, živil se kusem chleba; posléze vsedl se starou služebnou, jím zfanatisovanou, na loď, a bral se dle náhody, kde přistála jeho loď, kázaje všady Evangelium, pokoušeje se již nejísti, stav se skoro šíleným, téměř divochem.

V sousední větší místnosti, ve vestibulu, pokrytém cedrovými opažinami, barvy doutníkových krabic, byly rozvěšeny jiné rytiny, jiné bizarní nákresy.

Komedie Smrti od Bresdina, kdež v pravděnepodobné kra-

jině, vyježené stromy, křovinami a keři, napodobujícími formy demonů a fantomů, pokryté ptáky s krysími hlavami, s ještěrčími ocasy, na půdě poseté obratli, žebry, lebkami, vypínají se sukovité a rozryté vrby, nad nimiž jsou kostry, mavající, s pažemi ve vzduchu, chomáčem, hlaholící vítězný zpěv, zatím co Kristus prchá do nebe, pokrytého mráčky, zatím co poustevník přemýšlí, hlavu maje v obou rukou, ve vnitřku jeskyně, zatím co ubožák umírá, vysílen nouzí, vyčerpán hladem, natažen na zádech, nohy maje před louží.

Milosrdný Samaritán od téhož umělce, ohromná pérokresba, v kamenotisku: výstřední spleť palem, oškeruší, dubů, vyrostších, všecky dohromady, v opovržení obdobími a podnebími, výhon panenského lesa, posetý opicemi, výry, sovami, hrbolatý starými pařezy, tak nestvůrnými jako kořeny mandragory, magický prales, protatý uprostřed pasekou, nechávající zahlédnouti v dálce, za velbloudem a za skupinou Samaritána a raněného, řeku, pak féerické město, slézající obzor, stoupající do podivného nebe, skvrnitého ptáky, kadeřeného vlnami, jako nadmutého balíky mraků.

Řekli byste, že je to asi kresba primitiva, neurčitého Alberta Dürera, zhotovená mozkem opojeným opiem; ač miloval des Esseintes jemnost detailů a podiv vzbuzující ráz této rytiny, přece zastavoval se obzvláště před ostatními rámy, jež zdobily místnost.

Ty byly podepsány: Odilon Redon.

Obsahovaly ve svých lištách ze surového hruškového dřeva, lemovaného zlatem, překvapující zjevy: hlavu v stylu merovingském, položenou na místce; vousatého muže, vypadajícího zároveň jako bonz a jako řečník veřejného shromáždění, dotýkajícího se prstem koule ohromného děla; děsného pavouka, hostícího uprostřed svého těla lidský obličej; uhlové kresby pak pokračovaly ještě v hrůze snu, mučeného návalem krve. Zde to byla ohromná hrací kostka, z níž mžikalo smutné víčko; tam to byly suché vypráhlé krajiny, vápenaté planiny, zemětřesení, sopečné výbuchy, zavěsující oblaka v bouři, nehybná a zsinalá nebesa; často se též zdálo, že jsou sujety vypůjčeny od můry vědy, že přísluší do předhistorických dob; obludná květena bujela po skalách, všude bludné balvany, ledová bláta, osoby, jichž opičí typ, dásňové tloušťky, oblouky obočí do předu, zpět sražená čela, sploštělá temena, lebky, připomínaly hlavu předků, hlavu první periody čtvrtohorní, člověka živícího se ještě rost-

linami a nemajícího řeči, vrstevníka mamuta, hrocha o nozdrách s přehrádkami a velkého medvěda. Tyto obrazy byly mimo všecko; přeskakovaly většinou meze malířství, obnovovaly velice zvláštní fantastiku, fantastiku nemoci a deliria.

A skutečně některé z těchto obličejů, sžíraných nesmírnýma očima, šílenýma očima; některá z těchto těl vyrostších nad míru aneb znetvořených, jakoby byla viděna karafinou, vyvolávala v paměti des Esseintes vzpomínky tyfové horečky, vzpomínky, zbylé přese vše ze žhnoucích nocí, z ohavných vidění jeho mládí.

Zachvácen neurčitelnou nevolností před těmito kresbami, jako předně kterými *Proverby* Goyovými, jichž připomínaly; jako ustal-li též v četbě Edgara Poea, jehož vidma hallucinační a účinky strachu Odilon Redon, jak se zdálo, přeložil v odlišné umění, mnul si oči a pohlížel na zářící postavu, jež ze středu těchto vzrušených rytin zdvihala se jasná a klidná, na postavu Melancholie, sedící před slunečním kotoučem na skaliskách, v stísněné a chmurné pose.

Jako kouzlem se temnoty rozptylovaly; rozkošný smutek, poněkud zmalátnělá zoufalost plynuly do jeho myšlének a dlouho uvažoval před tímto dílem, jež vrhalo svými guašovými skvrnami, rozsetými v tučně nanesené křídové kresbě, zelený jas vody a bledého zlata, mezi nepřerušenou čerň těchto obrazů a rytin.

Mimo tuto serii děl Redonových, zdobících skoro veškeré stěny vestibulu, zavěsil ve své ložnici nezřízený náčrt Theocopulia, Krista podivných rysů, přepjaté kresby, divoké barvy, výstřední odvahy, obraz druhého způsobu tohoto malíře, když byl mučen zaujetím, aby se již nepodobal Tizianovi.

Tato chmurná malba tonů voskového nátěru a zeleně mrtvolové odpovídala pro des Esseintes jistému druhu idei o nábytkovém zařízení.

Dle něho nebyly než dva způsoby uspořádati ložnici: buď z ní učiniti dráždící alkovnu, místo noční rozkoše; nebo zařídit místo samoty a odpočinku, útulek myšlének, jakousi modlitebnici.

V prvním případě zamlouval se styl Ludvíka XV delikatním lidem, vyčerpaným především erethismem mozku; skutečně jediné XVIII století dovedlo zahaliti ženu neřestným ovzduším, zakřivující nábytek dle formy její půvabů, napobující kontrakce její rozkoší, kudrlinky její spasmů vlněními, skrouceními dřeva a mědi, kořeníc cukrovou nyvost blondýny svou živou a jasnou ozdo-

bou, mírnic solenou krasochuť brunety tapetováním nasládlých, vodnatých, skoro nechutných tonů.

Pojal druhdy do svého obydlí v Paříži tento pokoj s bíle nalakovaným velkým ložem, jež jest o jedno dráždidlo více, jest zpustlostí starého vášnivce, řehtajícího se falešné ctnosti, pokryteckému studu potomků Greuzových, umělé nevinnosti oplzlého lože, vonícího dítětem a mladou dívkou.

V druhém případu — a nyní, kdy chtěl přerušiti dráždící vzpomínky svého minulého života, byl tento jedině možný — bylo třeba utvořiti pokoj na způsob klášterní cely; ale tu se hromadily obtíže, neboť odmítal přijati, co se jeho týkalo, přísnou ošklivost útočišť pro pokání a modlitbu.

Probrav a prohlédnuv otázku tu však se všech hledišť, uzavřel, že by se mohl cíl, jehož se mělo dosíci, shrnouti v tohle: uspořádati z veselých předmětů smutnou věc, neb spíše vtisknouti celku pokoje, takto zřízeného, zachovajíc mu jeho ráz ošklivosti, jakousi eleganci a vybranost; převrátiti divadelní optiku, při nichž hrají sprostá pozlátka úlohu skvostných a drahých tkanin; dosíci zcela opačného účinku použitím nádherných látek, aby vzbudily dojem hadru; sestáviti slovem celu kartuziána, jež by vyhlížela jako pravá a jež by jí však, rozumí se, nebyla.

Postupoval tímto způsobem: aby napodobil pačoku okru, úřední a klerikální žluti, dal potáhnouti své zdi šafránovým hedvábím; aby převedl podzdívku čokoládové barvy, obvyklou v tomto druhu pokojů, oděl stěnoví světnice deskami z fialového dřeva, ztemnělého amaranthem. Účinek byl svůdný a mohl připomínati nicméně zdaleka nelibou přísnost modelu, jejž následoval, jej přeměňuje; strop pak byl povlečen hrubou bělí, mohoucí napodobiti sádru, nemající však přece její pronikavých jasů; co se týče studené dlažby cely, podařilo se mu dosti dobře, aby ji napodobil kobercem, jehož nákres představoval červené čtverečky s bělavými místy ve vlně, aby se předstíralo opotřebování sandaly a odření botami.

Opatřil tento pokoj malým železným lůžkem, falešným lůžkem klášterního mnicha, zhotoveným ze starých tepaných a hlazených prací železných, vyvýšených u hlavy a nohou hustými ornamenty, rozvitými tulipány, spletenými s vinnými révami, vzatých ze zábradlí nádherného schodiště starého zámku.

Místo nočního stolku umístil starobylé klekátko, jehož vnitřek mohl obsahovati nádobu a jehož vnějšek nesl ritual; opřel o pro-

tější zeď kostelní stolici pro představeného chrámu, převýšenou velkým průhledným baldachýnem, ozdobeným obrazy milosrdenství, vyřezanými přímo do dřeva, a opatřil své chrámové svícny svíčkami z pravého vosku, jež koupil ve zvláštním obchodě, vyhrazeném potřebám pro obřady, neboť choval upřímný odpor proti petroleji, proti oleji, proti plynu, proti stearinovým svíčkám, proti všemu modernímu svítivu, tak patrnému a tak brutálnímu.

Na svém lůžku, ráno, maje hlavu na polštáři, dříve než usnul, pohlížel na svého Theocopulia, jehož krutá barva se poněkud obořovala na úsměv žluté látky a pobádala ji k vážnějšímu tonu, a představoval si tu snadno, že žije sto mil vzdálen od Paříže, daleko světa, v pravém zákoutí kláštera.

A celkem byla illuse snadna, když tě vedl život skoro totožný se životem mnicha. Měl tak výhody klášterního života a vystříhal se jeho nepříjemností: vojenské discipliny, nedostatku péče, špíny, promiscuity, jednotvárné zahálky. Jako učinil ze své cely pohodlný a teplý pokoj, tak utvořil si svůj život normalní, sladký, obklopený blahobytem, zaměstnaný a svobodný.

Podobně jako poustevník byl zralý pro samotu, znaven životem, neočekávaje již ničeho od něho; podobně jako mnich také byl přemožen nesmírnou znaveností, potřebou zbožnosti, touhou nemíti již nic společného s profaními, již byli pro něho prospěcháři a slaboši.

V souhrnu, ačkoliv necítil povolání pro stav milosti, pociťoval skutečnou sympatii k těmto lidem, uzavřeným v klášterech, pronásledovaným nenávidějící společností, jež jim neodpouští ani spravedlivého opovržení, jež k ní mají, ani vůle, již dotvrzují, že vykoupí, že odpykají dlouhým mlčením za stále rostoucí nestoudnost její nechutných nebo pošetilých hovorův.

VI.

Ponořen do širokého křesla se závěsy, nohy maje na vermeilový hruších kozlíků, s trepkami, sžehlými poleny, jež sálala praštice, jako by byla bičována zuřivým dechem šalmaje, položil des Esseintes starý in-quarto, jejž četl, na stůl, protáhl se, zapálil si cigaretu, pak jal se rozkošně sníti, hnán plným tryskem po stopě vzpomínek, vybledlé od měsíců a náhle znova vyvolané připomněním jména, jež se probudilo, ostatně bez příčin, v jeho paměti.

Viděl opět s překvapující jasností rozpaky svého přítele d'Aigurande, když musil v schůzi vytrvalých starých mládenců

doznati poslední přípravy k sňatku. Protestovali, líčili mu mrzkosti spánků v témž prádle; nic to nepomohlo: ztrativ hlavu, věřil v intelligenci své budoucí ženy a předstíral, že rozpoznal u ní výminečné vlastnosti oddanosti a něžnosti.

Samojediný mezi těmito mladými lidmi dodával des Esseintes odvahy jeho rozhodnutím, jakmile se dověděl, že jeho nevěsta přála si bydleti na nároží nového boulevardu, v jedňom z těch moderních příbytků, utvářených v rotundu.

Přesvědčen o nelítostné moci malých běd, jež jsou zhoubnější pro velmi otužilé povahy než velké, a opíraje se o fakt, že d'Aigurande neměl žádného jmění a že věno jeho ženy bylo téměř rovno nulle, postřehl v tomto prostém přání nekonečnou perspektivu směšných zel.

D'Aigurande nakoupil skutečně zakulacený nábytek, konsoly v zadu povypouklé, do kruhu, nosiče .záclon v podobě oblouků, tapety vykrojené v půlměsíci, nábytek vesměs zhotovený na zakázku. Vydal dvakráte tolik co jiní, když pak jeho ženu, mající nedostatek peněz na své obleky, omrzelo obývati tuto rotundu a odstěhovala se obývati čtyrrohý příbytek, méně drahý, nehodil se žádný kus nábytku ani k postavení ani k zavěšení. Zneháhla se stal tento překážející nábytek zdrojem nekonečných nepříjemností; shoda napuklá již společným životem vyčerpávala se každým téhodnem; rozhořčovaly se, vytýkajíce si, že není možno obývati v tomto salonu, v němž se pohovky a konsoly nedotýkaly zdí a kolébaly, jakmile se o ně zavadilo, přes své podložky. Scházely prostředky na opravy, ostatně skoro nemožné. Vše se stávalo příčinou k trpkostem a k svárům, vše od zásuvek, které sjely v nábytku, majícím špatnou rovnováhu, až ke krádežím bony, jež kořistila z nepozornosti hádek, aby vydrancovala pokladnu; krátce, život stal se jim nesnesitelným; on se obveseloval mimo dům; ona hledala v prostředcích cizoložství zapomění svého deštivého a ploského života. Po společné úradě zrušili svůj nájem a žádali za rozloučení od stolu a lože.

Můj bitevní plán byl přesný, řekl si tehdy des Esseintes, jenž pocítil toho uspokojení strategů, jichž manevry, z daleka pšedvídané, se zdařily.

A přemýšleje teď, před svým ohněm, o ztroskotání tohoto manželství, jež podporoval svými dobrými radami, aby se sloučilo, hodil novou náruč dříví do krbu a odplul s plnými plachtami do svých snův.

Příslušejíce témuž pořadí myšlének, tísnily se nyní jiné vzpomínky.

Bylo tomu již několik let, co se střetl v ulici Rivoli za večera s uličníkem asi šestnáctiletým, pobledlým a prohnaným hochem, vábným jako dívka. Vssával namáhavě cigaretu, jejíž papír pukal, propíchán hrotitými štěpinami vojenského tabáku. Kleje stále, rozškrtával o stehno kuchyňské sirky, jež nechytaly; spotřeboval všecky. Spatřiv tu des Esseintes, pozorujícího jej, přiblížil se, ruku maje na štítku své čepice, a požádal ho zdvořile o oheň. Des Esseintes mu nabídl vonné cigarety z dubequu, pak počal rozhovor a vyzval hocha, aby mu vypravoval svou historii.

Byla z nejjednoduššich, jmenoval se August Langlois, pracoval u lepenkáře, ztratil svou matku a měl otce, jenž ho bil jako dřevo.

Des Esseintes ho poslouchal zamyšlen. — Poď se napít, řekl. A zavedl ho do kavárny, v níž mu dal přinésti silné punče. — Hoch pil, aniž hlesl. —

— Poslechni, děl náhle des Esseintes, chceš se dnes večer obvesclit? já platím. A odvedl maličkého k madame Lauře, dámě, mající v ulici Mosnier ve třetím poschodí květinářský sklad v řadě červených pokojů, ozdobených kulatými zrcadly, opatřených pohovkami a umyvadly.

Tu spatřil August, velice užaslý, mačkaje sukno své čepice, pluk žen, jichž naličená ústa se všecka najednou otevřela.

— Ah, ten kluk! Hleďte, jak je roztomilý!

— Ale, poslechni přec, můj maličký, ty nejsi ještě dost starý, dodala velká bruneta, vypoulených očí, zahnutého nosu, jež hrála u madame Laury nezbytnou úlohu krásné Židovky.

Usadiv se, skoro jako doma, hovořil des Esseintes s majitelkou tichým hlasem.

— Neměj přece strachu, hlupáku, pravil, obrátiv se k hochovi. Vzhůru, vyber si, já častuji. A strčil lehce hocha, jenž padl na pohovku mezi dvě ženy. Přitlačily se trochu, na znamení madame, zahalujíce kolena Augustova svými župany, dávajíce mu pod nos svá ramena, napudrovaná omamujícím a vlahým práškem, a on již nemluvil, maje krev ve tvářích, drsná ústa, oči sklopené, vysílaje ze spodu zvědavé pohledy, jež utkvívaly tvrdošíjně na hořejšku nohou.

Vanda, krásná Židovka, ho objala, dávajíc mu dobré rady,

doporučujíc mu, aby poslouchal svého otce a matky, a její ruce bloudily současně pomalu po hochovi, jehož vyměněná tvář omdlévala na její šíji, kloníc se do zadu.

— Tedy's nepřišel dnes večer k vůli sobě, pravila k des Esseintes madame Laura. Ale u všech čertů, kde jsi sebral toho chlapce? počala znova, když August zmizel, odveden krásnou Židovkou.

— Na ulici, má drahá.

— Ty nejsi přec opilý, mručela stará dáma. Pak, po úvaze, dodala s mateřským úsměvem: — Chápu; hrome, viď, ty je musíš mít mladé, což!

Des Esseintes pokrčil rameny. — Mýlíš se; oh! ale ne ve všem, děl; pravdou je, že se pokouším prostě připraviti vraha. Sleduj opravdu bedlivě mé usuzování. Tento mladík je panický a dosáhl věku, kdy krev vře; mohl by běhati za děvčátky své čtvrti, zůstati počestným, pěkně se obveseluje, míti, v celku, svou malou část jednotvárného štěstí, vyhrazeného chudým. Naopak, ježto jsem ho přivedl sem, do středu nádhery, o níž neměl ani potuchy a jež se vryje hluboko do jeho paměti; ježto mu poskytnu každých čtrnáste dnů takové štěstí, zvykne těmto požitkům, jež mu jeho prostředky zakazují; připusťme, že by bylo třeba tří měsíců, aby se mu staly naprosto nutnými — a oddaluje je, jak já to činím, neriskuji, že ho nasytím; — eh nuže, po uplynutí tří měsíců zastavím malý důchod, jejž jsem ti právě předem vyplatil na tento dobrý skutek, a pak bude krásti, aby zde mohl dlíti; učiní největší střeštěnosti, aby mohl váleti se na této pohovce a pod tímto plynem!

Žena věci až do krajnosti, doufám, že zabije pána, jenž se zjeví v nepřihodné chvíli, zatím co se bude pokoušeti, aby vyloupil jeho psací stůl; — nuže, můj cíl bude dosažen, přispěl jsem dle míry svých prostředků, abych stvořil o darebáka, o nepřítele více této ohavné společnosti, jež nás vydírá.

Ženy vyvalovaly oči.

— Ty's tu? počal zase, spatřiv Augusta, jenž se vrátil do salonu a skrýval se, červený a rozpačitý, za krásnou Židovkou. — Nuže, uličníku, připozdívá se, pozdrav tyto dámy. A vyložil mu na schodišti, že se může každých čtrnáct dnů odebrati k madame Lauře, aniž otevřel peněženky; pak, když byli na ulici, na chodníku, hledě na zpitoměného hocha:

— Neuvidíme se již, děl; vrať se co nejrychleji k svému

otci, jehož ruka je nečinná a svrbí ho, a zapamatuj si tuto skoro evangelickou průpověď: Čiň jiným to, čeho nechceš, aby ti činili; s touto zásadou dojdeš daleko. — Dobrou noc. — Zvlášť nebuď nevděčným, dej mi co možná brzo o sobě vědět a to novinami ze soudní síně.

— Ten malý Jidáš! mručel nyní des Esseintes, prohrabávaje své ohniště; — to je co říci, že jsem neviděl nikdy jeho jména v různých zpravách! — Je pravda, že mi nebylo možno docela bezpečně hráti, že jsem mohl předvídati, ale ne potlačiti, jisté možnosti, jako šejdířství matky Laury, shrábnuvší peníze bez dodání zboží; milostný vrtoch některé z těch žen k Augustovi, jenž snad ustal na konci svých tří měsíců, tak přibližně; při tom nelze nepřehlédnouti též sestárlých neřestí krásné Židovky, jež mohly poděsiti toho uličníka, příliš netrpělivého a příliš mladého, aby se propůjčil zdlouhavým okolkům a zdrcujícím zakončením umělostí. Neměl-li tudíž třenic se spravedlností od té doby, co, jsa ve Fontenay, nečetl jsem novin, jsem okraden.

Zvedl se a přešel několikráte svůj pokoj.

— Byla by to nicméně škoda, pravil si, neboť, jechaje tímto způsobem, uskutečnil jsem laickou parabolu, allegorii o universalním vzdělání, jež, nesměřujíc k ničemu menšímu, než aby přeměnilo všechny lidi v Langloisy, vymýšlí prostředky, jak by ubožákům docela a násilím otevřelo oči, místo aby jim je definitivně a z útrpnosti vypíchalo, aby viděli kolem sebe mírnější a nezasloužené jší sudby, radosti vyhlazenější a ostřejší a následkem toho touhy hodnější a dražší.

A fakt je, pokračoval des Esseintes, sleduje svou úvahu, fakt je, že, ježto je bolest účinkem vychování, ježto se rozšiřuje, zoceluje v poměru, jak se rodí myšlenky: čím více se budeme snažiti, abychom otesali intelligenci a zjemniti nervový systém ubohých chuďasů, tím více též rozvineme v nich tak zůřivě živoucí zárodky mravního utrpení a nenávisti.

Lampy čadily. Vytáhl je a podíval se na své hodinky. — Tři hodiny z rána. — Zapálil cigaretu a ponořil se opět do četby, přerušené jeho sněními, staré latinské básně *De laude castitatis*, napsané za vlády Gondebaldovy Avitem, metropolitním biskupem viennenským. (Pokračování.)

STANISLAV NEUGEBAUER

Ale ten život!

Své duše prismem chtěl jsem lámati paprsky Žití,
barvy rozložené vrhati na desku v bledých nuancích
v Život Nový, jenž v jiných tonech jiskří a svítí,
a vnímat jej při snivém omdlévání oči mdlých.

Ale barvy padaly celé, hranol se do ruda zkalil
a jedem tisíců žihadel dráždí duši mou —
Chtěl jsem jej vytrhnout — ale prsty si spálil:
nechť tedy paprsky hranol ten ku smrti zžhnou.

Čekám, až nejvyššího stupně žár dostoupí žhavý
a v popel jej rozsype; nechci lom barev, chci zmrtvění, tiš!
Ale Život — ten nehasitelný — stále dolévá šťávy
a hranol žhne víc. — — — — — — — —

MARIE HNĚVKOVSKÁ

Až bude jaro zas . . .

Víš, my spolu jako ptáci zaletíme v les
a necháme si pršet zpěv drobný v duši. —
Dech květů spolknem a zlaté přímky od nebes
si dáme zlomit do skrání.
A v pocelu až s rosou vřes
si němé povi vyznání,
že krev nám v tep.á:h zabuší:
my zlíbáme se, zcelujem,
až teplem zachvěje se les. —

Víš, my spolu jako ptáci zaletíme v háj
a necháme si zpívat do noci a hvězd —
až bude jaro zas — a zpět položí se máj
k snu početí s vášní a blah
a potom vstane celý kraj
pln pýchy mateřské a strach
před bolestí porodu vstane s ním:
nám nitro vzkypí jásotem,
že závidět nám bude háj. —

* * *

K podobizně p. Ant. Sovy.

NOHO nezvykle pevného a jistého je ve vývoji, jaký presentuje ve své poetické tvorbě p. Sova. V době, kdy realismus, drobné detaillování, zachycování okamžikových stavů, vystihování lehkých skvrn, mezi mladými vládl, vzdal mu též svůj hold. Chytal lačným a mladě zdiveným zrakem všechny záchvěvy barev, všechny lomy stínů, všechny obliny rysů. Byly to dobré genry, svižně nahozené krajinky, mnoho povrchu a mnoho hmoty — ale již tehdy jste cítili, jak básník je sám neuspokojen, jak nenalézá všeho účelu a konce v tomto vnějšku. Hledal jeho zakrytý vztah k sobě, ku svému nitru: neurčitě a nejasně nejprve, ne individuellně, ale, řekl bych, quasi „všelidsky“, aby vždy více se zavíjel do sebe, do škeble vlastní bytosti. A vyrostla z toho řada nálad, takových sladcebolných, přišeřených impressí, takových vlahých kouzel hlubokých letních západů při nesmírně rozklenuté obloze a obzoru zatopeném vůněmi. Pomalu však život důrazněji a ostřeji zasáhá v teplý citový život, prudké rány a tvrdé údery budí vzdor, tlak budí protitlak. Básník, poněkud uleknut, zaražen, příliš rozbolněn, uchyluje se v ústraní, dává se ještě zaplavovati vítězně měkkými city, otupuje vědomě svůj odpor, rozestírá nad všemi zraněními a vší prolitou krví srdce soucit. Uvnitř to hlodá a žere přese vše dále. Rozhled se šíří, zrak vidí do závratné dálky, zvolna, ale jistě stoupá duch na hory, aby se roztětl nepřemožně v nesměrno. Ale jsou ještě závaží, jež třeba odtrhnouti. Takové černé propasti, jako dračí tlamy, z nichž šlehne časem sirný záblesk, lačný plamen s rudým jazykem, rozšklebují se při každém kroku, ten „věčný červ“ hryže stále na duši: proč tak malí mezi malými, proč tak živořící a chabí, kde jest východ a jitřní přísvit?! A v této duševní krisi, v této krisi všech krisí, kdy se jedná o bytí a nebytí vlastního personellného já, divokou bouří se očisťuje atmosfera, smutky se vybíjejí s třeskem, zazní někdy až děsně drásavý ton, takový barbarsky ječivý zvuk, kdy bolestmi jste uštvaní až k střeštění, kdy ve vás vše ryje a bodá a řeže, aby se posléze vyburácely v tony, znějící jako nejčistší zvonová litina, dunící plným a hlubokým, z duše a srdce jdoucím hlasem. Jsme nahoře: všechno nicotné a malicherné

mizí, jenom veliké a všeobsáhlé zůstává. Jeho poesie stává se tu ohromnou kosmickou visí, chápající základ všeho bytí: bolest. Kráčíte zde čistě spiritualným krajem, takový smutný svit na všem leží, celá krajina oddychuje tak z hluboka, cítíte, že jdete bezmezným a bezčasným prostorem, že se dotýkáte věčna. A není to žádná fantasmagorie, žádný „bizarrní sen", je to realná realita. Pohlédne li p. Sova tady, na dnešním bodě svého vývoje, nazpět, může pokojně a hrdě říci: stojím nyní na svém a svojí silou. Bloudil a přejímal jsem s jinými v začátcích, dnes jdu jistě a tvořím svoje, za něž nemám co než děkovati sobě samému.

V této samostatnosti a původnosti, která se vzpouzí vší klassifikaci a vší clique, jest význam p. Sovův, spočívá jeho poetická hodnota.

Ten portrait, který o něm stvořil p. Hlaváček, tak úzce vystihuje to duševní zbarvení p. Sovovy tvorby. Snad leckdo řekne, že tak nikdy nevypadal — budiž, je to komické, ale budiž. Nejedná se též o hmotnou podobu, ale o podobu nitra, ducha. A z té kresby p. Hlaváčkovy hledí p. Sova tak hluboce a do dálky, jakou jeho poslední poesie otvírají. To je pak více, nespočetně více, než zachytiti linii hmotné tváře, k tomu dostačí každá fotografie, k tomu není potřeba umělce. Ten má jiný úkol: podati duši. A tomu p. Hlaváček cele dostál.

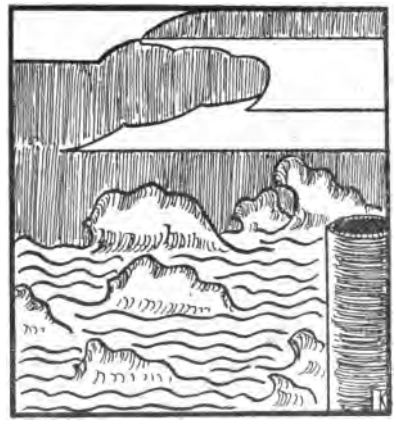

KRITIKA.

CIZÍ KNIHY ❀ *Paul Scheerbart*: **Tarub, Bagdad's berühmte Köchin.** Autor říká své knize *arabský kulturní román*, dává mu dějstvovati na konci devátého století — ale nevěřte mu, tento *fantast* vás asi jistě klame. Staral se asi čerta o kulturní, socialné a historické studie, nejprve a nejvíce mu zajisté šlo o člověka, jaký je ve své nejhlubší podstatě. Má celé dílo takový rozkošný, lesklý, orientalní nátěr, takové do běla rozžhavené slunce a takovou závratně dalekou a neposkvrněně modrou oblohu a takové veliké všeobjímající noci, a takový rozteklý smích — pod nímž se choulí resignace, utrpení, marný zápas, bezvýslednost, nicota. Snad byli takými Arabové Bagdadu úpadku, my tu však setkáváme se s lidmi dnešku, s lidmi rozežranými skepsí nad sebou a nad vší existencí, nad dočasnem i nad věčností, s lidmi, utápějícími své rozpory a svá muka v střeštěných orgiích, končícími v smutném osamění nebo s hlavou šílenstvím rozraženou. Autor tu bloudí po vrcholcích a chytá blesky s nedbalou gracií jako míče, bodá zrakem do nekonečných obzorů, spouští se bez závratí a jistě do propastí primerného. To všecko je věčná harlekynada lidského ducha, ten nesmrtelný šašek s velkým obličejem a se srdcem smutkem zatopeným se tu nahý prohání. Taková hořkost sychravých podzimních večerů s chladnými prškami zbývá, takový olověně tížící pocit té odvěké »vanitas« — té neodvratné »vanitas vanitatum«.

* *Adolphe Retté*: **Aspects.** Literarní studie, vzniklé za jedno období literarního vývoje, takové sehnané, stlačené, zhustěné projevy sebevědomé, velice intelligentní a vzdělané individuality, jdoucí pevně a jistě za *svým* idealem Krásy a Svobody. — Silný a osvěžující dech nezvratné vůle, tvrdého přesvědčení, nezištného zanícení vás z těch stran ovívá. Nebudete třeba s mnohým souhlasiti, ale vždy pak rádi se pustíte do boje — to bude utkávání se názoru s názorem, muže s mužem, takový světlý zápas. P. *Retté* posuzuje literarní produkty nejen jako díla umělecká, ale též po jejich stránce moralné a socialné, odtud to množství různých hledišť, s nichž knihy osvětluje. A je při tom vždy přímý a vážný jak osud sám.

* *Léon Riotor*: **Fidélia.** Tahle *legendarná báseň* je skutečně *věčnou historií* lidského srdce, jako neustálé pouti do chrámu Erotova. Autor našel zde kolik nových cest a záhad. Některé z básní jsou skutečně veskrze originelní a mají svou personellnou hudbu verše.

— *Lord Alfred Douglas*: **Poems.** Kniha nejjemnějších a nejdestilovanějších záchvěvů psychy. Kniha nejsublimnější touhy, zpívající v bílých plamenech a v průhlednosti křišťálu. Duše podobna Narcissu zamilována do vlastní své krásy hyne nad klamnou podobou v zrcadle, nad něž se schyluje. *Hymn to physical beauty* je skondensováním celé té poesie. Kniha obsahuje také jednoaktovou tragedii *When the king comes he is welcome*. Připojen francouzský (prosaický) překlad a velmi delikatní a produševnělá podobizna autorova.

— *Victor Charbonnel*: **Les Mystiques dans la Littérature présente** (premiere série.) Není více náboženství, vykládá autor v předmluvě. — Jeho místo okkupoval *mysticism*. Autor vyšetřuje vlivy mysticismu v literatuře přítomnosti, v poslední fasi zahájené r. 1886 vyšlým *Románem ruským* p. vicomta de Vogüé a rozvinuvší se pak v interessantní tvary a skupiny. Kniha je plna zajímavých literarních dokumentů, zvláště tam, kde se autor dotýká zjevů nejnovějších.

— *Paul Fort*: **Louis XI curieux homme.** V bizzarní úpravě, tištěná originelními typy *Perhinderionu*, bizzarní ballada. Je to hymna plná feudalního pathosu a plna zároveň graciesní hravosti a galantní ironie.

* *Victor Bérard*: **La Turquie et l'Hellénisme contemporain.** V dnešních dnech kniha velice zajímavá a instruktivná, obírá se hlavně sporem o Makedonii, líčíc tamní poměry z autopsie. S mnohým snad nebudete souhlasiti, ale závažnosti nikdy neupřete. Kniha rozhodně poučlivá.

DIVADLO. Význam *N. D.* pro umění menší se stále. A není divu. Kde rozhodují uzenáři, parapláři, dlaždiči a různí „národní" advokáti, nelze přece o umění nikdy mluviti. V době masopustu chtěli míti „fre" a dávají si hráti pitomé zboží p. *Sardouovo*, **Paragrafy na střeše**, nejméně dvakrát za týden, a smějí se oni i jejich drahé, ale o nic lepší, polovice docela určitě nic. A to je přece „umění"! Právě pro takové plýtvalo se nadšením a stavělo se divadlo, aby pak takoví duševní titani udělali z něho arenu, tingl-tangl a nové Variété. Pak se rozpomněli na okamžik a našili záplatu. A jak to u nás již bývá, našili hezky křiklavou a důkladně děravou P. *Vojnovičovo* drama **Ekvinokce**. Je to silně romanticky zapáchající, dějem i fakturou docela patriarchální kus, tak zv. dramaticky stavěný a na pouhopouhý effekt vypočítaný. Za effekt obětuje autor všecko, a snaha, chytiti vás, proto vždy selže. Umělecky je drama slabé. Ale co chcete: uzenáři, parapláři atd. — jako nahoře.

NOVÉ KNIHY. ❁ **Bizarní povídky** p. *Švandy ze Šemčic* představují neškodný literární flirt. Uměleckého je v nich minimum a jejich „bizarrnost" záleží v několika otřelých allurách imitatorů Hoffmannových. P. *Šládkovo* **V zimním slunci** svědčí o závidění hodné vytrvalosti starých pánů. S takovým božským klidem sebere poetický Joviš, třebas už neměl světu čeho říci, literární odpadky, kde je frazovitost vlastenecké poesie stejně zastoupena, jako jarmareční imitace národní „poesie". P. *Sovovy* **Vybouřené smutky** jsou kniha útěku ze zhnusených prostředí do Hor Snů. Je to živý protest potlačované individuality a zároveň mocná, v opuštěnou hloub plamenně šlehající manifestace vězněného Já. *Bizarní sen* stylisován neobyčejně šťastně v tlumených nuancích stříbrných šedí a mrtvých zelení Mystické noci. Nevystižnou jemností suggeruje *Pastorale*. Z katolické Moderny přihlásili se s knihami tři básníci. Nejvýše stojí p. *Xav. Dvořáka* **Meditace**. Jsou tu nádherná svou stylisací čísla, jako na př. *Sanctissima*, jsou tu však i čísla hluboce zvlněného nitra, jichž v předešlých knihách autorových bylo tak po řídku. *Fr. Leubnera* **Na okrajích kancionálu života** mimo veršovací routinu nepřinášejí ničeho jiného. Je to skoro jen rozmnožené vydání p. Vrchlického *Malovaných oken*. Uměleckou impotenci p. *S. Boušky* v celé nahoté demaskovala jeho **Pietas**. Z ukázek po časopisech otiskovaných bylo dříve těžko o poetickém talentě „vůdce" katolické Moderny souditi. P. *Bouška* si pospíšil rozplašit illusi. Bombast, dutý bombast vedle pravých Sahar nechutní prosy (na př. báseň *Kněz, Kaplan svému faráři* atd.). Cyklus *Umění* svědčí, jak povrchně dojmy sebral p. *Bouška* ze svých lektur. Mimo jediné číslo *Mrtvý Verlaine*, jež je relativně nejslušnější, samá hluchá, bezobsažná, leckde svou naivitou až hyperkomická frasovitost poetického diletanta. V *Jorisu Karlu Huysmansovi* podal na př. p. *Bouška* s kvartanskou vyspělostí — zveršovaná tři *obsahová* pensa románů Huysmansových. Z knih nejmladších debutantů zaznamenáváme p. *K. Janse* **Básně**, studentské verše opěvající šablonovitým způsobem lásku k matce. O talentu původcově bylo by předčasno definitivně rozhodovati, stejně jako o **Verších** p. *J. Beneše*, jež nejsou o nic lepší.

MALÍŘSTVÍ ❁ *Souborná výstava p. Jože Úprky.* ❁ P. Jože Úprka je *malíř povrchu*. Pro ten má výborně cvičené oko a značně vyspělou techniku. *Život* slováckého lidu, mezi kterým žije, utíká mu při tom však pod rukama. Jeho lidé jsou bez vůle, bez jiskry temperamentu. Nikde nezasyčí vášeň, nikde nezaraží vzdor. Vše je u něho usmévavé, cudné, harmonické, vyrovnané. Jak umí p. Úprka obytat povrch, nejlépe dosvědčuje favorisovaná jeho *„Pouť u sv. Antonínka"*. Hliněná nádoba v popředí je malována skutečně s láskou dojemnou. Vypozorování lomených reflexů zelené a červené na hnědé glasuře je až komicky překvapující. Malíř zachytil klečící zástup v plápolavé červeni s velikou zručností, ale zapomněl při tom, že se ti lidé mají také *modliti*. A tady právě, kde přestává řemeslnická virtuosita a kde začíná umění, tady, kde se má řešiti skutečný umělecký problem: chytiti něco, na co nestačí sebe cvičenější oko, tady, kde mají psychické prvky, extase a mystika modlitby, rozlití život v ztrnulé klečícím zástupu — tady, u toho bodu, se p. Úprka náhle zastavuje; nemůže přes. A tato osudná hranice mezi virtuositou a uměním je znatelná ve všech jeho dílech. Říká se také, že p. Úprka je nekdy i náladový. Je to zase lichotivá, neúmyslná — lež. P. Úprka dle čáry svého rozvoje jím prostě býti nemůže. Jemu býti náladovým ani snad jakživo nenapadlo. A jak to, že některé jeho obrazy působí na vás přece náladově? Poněvadž divák vkládá si do nich, *čeho v nich není*. P. Úprka jistě maluje toliko, co vidí svým bystrým okem. A u diváka pak nastává podobný proces, jakoby stál před skutečnou krajinou, *vkládá do ní rozmar své duše*, to vlastně tedy, co v ní de facto není . . . A s jakými přísernými antikvitami se vytáhlo při p. Úprkovi s tendenci modernosti! Millet, Courbet, Liebermann! Jak daleko jsou jinde už nad nimi!

Vydavatel a redaktor **Arnošt Procházka.** — Tiskem **Emanuela Stivína** v Praze.

con' —

R 1-23 (29 Jgr.)

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine is incurred by retaining it beyond the specified time.
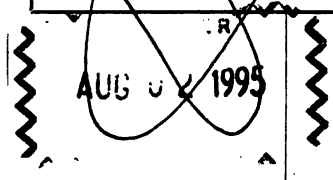
Please return promptly.